MIHAI BUZEA (n. 1971) a fost profesor şi vânzător de asigurări, iar în prezent este reporter la *Caţavencii.* Alte ocupaţii: om bun la toate, plimbător de câini, traducător, babysitter, Moş Crăciun, fabricant de lucrări de diplomă, chelner, paznic de noapte.

A mai lucrat ca bişniţar în anii ’90 (Cracovia, Istanbul, Praga), ca muncitor necalificat în anii 2000 (Budapesta, Paris, Lyon) şi ca muncitor intelectual în Bucureşti (copywriter). După 1 ianuarie 2014 a plecat la Londra, unde a învăţat meseria de arborist, pe care o descrie în romanul-reportaj *Gastarbeiter* (2017). Alte cărţi publicate: *Berile de* Aur (2006), *Povestea lui Vasile Pogor* (2018), *Jimmy* (2018).

2 EGO

Colecţia „Ego. Proză” este coordonată de Lucian Dan Teodorovici.

© 22019 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506 Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, al. B_3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

BUZEA, MIHAI

Recrutorii: roman / Mihai Buzea.

— Iaşi: Polirom, 2019

ISBN: 978 – 973 – 46 – 7963 – 8

821.135.1

Printed in ROMÂNIA

Mihai Buzea

Recrutorii roman
POLIROM
2019
Mulţumiri

Această carte nu ar fi putut fi scrisă fără sprijinul financiar al oamenilor care au crezut atât în mine, cât şi în subiect. Dacă nu l-am tratat aşa cum ar fi trebuit, le cer scuze. Dacă am reuşit să dau o carte bună, le mulţumesc celor care au contribuit la campania „Hold the Mirror", derulată în perioada 10 februarie – 15 martie 2019: Alina, Andra, Irina, Monica, Pur Nur, Claudia, Marcela, Diana, Dan, Cristian, Mihai, Florin, Constantin, Adrian, Septimiu, Bogdan, Răzvan, Doru, Cristi, Alex, Fire Club, la care se adaugă cei ce-au ales să doneze anonim.

Fără sponsorizarea oferită de Societatea Civilă de Avocaţi „Duţescu şi Asociaţii", această carte nu ar fi existat. Sper să fi meritat încrederea acordată şi, scriind-o, să fi răspuns la câteva întrebări, chiar dacă nu la toate.

Le mulţumesc celor care s-au apucat de meseria asta cu mult înaintea mea şi din al căror scris am deprins cât am putut (mult, puţin, n-aş putea zice). De la ei am învăţat, printre altele, cine sunt eu şi mai ales cine nu sunt şi nici nu voi fi vreodată. Cu recunoştinţă, dragilor mei maeştri şi prieteni: Radu Pavel Gheo, Mihai Radu, Cristian Fulaş, George Butunoiu, Ioan Groşan, Grig Bute, Vasile Ernu, Viorel Ilişoi, Dan Darie, Paul Cernât, Ştefan Agopian, Florin Lăzărescu, Bogdan Răileanu, Ioan T. Morar, Cip Ieşean, Mirel Bănică, Tudor Ganea, Florin Iaru şi Cristian Teodorescu.

Sunt recunoscător echipei de la Polirom pentru profesionalismul cu care-şi face meseria şi, mai ales, pentru răbdarea de care dă dovadă cu mine. Este incredibil că nu m-am certat niciodată cu aceşti oameni zâmbitori, muncitori şi serioşi; eu, care mă cert cu toată lumea!

De asemenea, le mulţumesc fetelor mele pentru că i-au dat voie lui tati să plece de-acasă à la recherche des enfants perdus.

Grenelle

— I tell you I don't fuckin know!

Şi zdrang, uşa-n nas. Ce era să fac? Am plecat. Şi aşa insistasem prea mult, după cutuma londoneză: la ei nu-i ca la noi, se presupune că

înţelegi din prima când ţi se spune ceva, iar dacă nu înţelegi, te prefaci că-nţelegi, zâmbeşti a nonconflict, te scuzi şi pleci. Eu nu voisem să-nţeleg nici din prima, nici din a doua, iar dup-a treia mi se trântise uşa-n faţă, aşa că treaba era clară; Diana nu mai locuia acolo, iar eu nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce să fac mai departe. Dintre variile scenarii care-mi trecuseră prin cap, ăsta lipsise cu desăvârşire: ca ea să fi vândut casa şi să se fi mutat, cu sau fără fetiţă (asta n-aveam de unde să ştiu), fără să lase vreo vorbă pentru cei care-ar fi putut s-o caute. Măcar că n-avea cine s-o caute, complet asocială cum era, dar zic şi eu.

Am luat-o în jos pe stradă, depărtându-mă de Epping Forest. Unde era să mă duc? Am luat-o uşor-uşor, la pas, străduindu-mă să încropesc ceva; din experienţă ştiu că ideea e să nu te agiţi, doar să ai răbdare. Am avut răbdare, dar nimic: în cinci ore pleca trenul. M-am tot gândit, m-am tot sucit, mi-am amintit că Diana era musulmană (mă rog, cândva fusese), am luat-o spre Centrul Islamic din Chingford Mount, singurul loc la care m-a dus capul – sigur, mai era şi poliţia, dar eu n-am nici cea mai mică încredere în poliţia londoneză, ca majoritatea londonezilor, de altfel. Am bătut în uşă, am ciocănit, am perseverat (norocul meu că nu era nici zi, nici oră de gathering – n-aş fi avut nicio şansă), în cele din urmă mi-a deschis un urât, nu prea tânăr:

— May I help you with…?

Asta după ce mă-ntrebase ceva într-o limbă pe care eu n-o înţeleg, dar care mi-a sunat şi-mi sună cam răstită. I-am explicat cu cele mai blajine şi stafidite cuvinte pe care le ştiu că nu sunt un om rău, că, deşi-s alb, nu-s rasist (la chestia cu „alb" a rânjit), că vreau doar puţin ajutor: o prietenă de-a mea, din comunitatea lor, care locuise în cartier, s-a mutat de acolo şi n-a lăsat adresa noii ei locuinţe. Aş putea fi ajutat, doar puţin, s-o găsesc?

Individul s-a înviorat când a auzit că Diana-i musulmană, m-a invitat înăuntru (o sărăcie de loc, vai de mama ei de Mare Britanie) şi, în loc să facă ceva util ca să m-ajute s-o găsesc, s-a apucat să mă prelucreze. Eu – dobitoc! Nu mi-am dat seama de la-nceput. M-am tot gândit să nu mă fac de râs, ca orice om de la marginea lumii, şi nu l-am întrerupt din vorbă, cum se face între oameni civilizaţi: îl laşi pe om să termine ce are de spus şi apoi spui tu ce ai de spus, elegant, măsurat, bine pauzat. Dar mârlanul nu mai termina, plus că vorbea aiurea; am tăcut, am tăcut, am tăcut, am dat din cap, aprobator, ca să-i arăt că-s

empatie, până la un punct în care mi-am pierdut sfiala legendară şi mi-am permis să-l întrerup, ca să-l întreb dacă totuşi ştie ceva de Diana şi m-ar putea ajuta. Omul m-a lăsat să vorbesc, în cel mai britanic stil cu putinţă, apoi a reluat.

Exact din acelaşi punct din care se oprise, dar exact acelaşi! Nici măcar o silabă în plus sau în minus, şi abia atunci mi-am luat seama: nu acordasem atenţie la ce bălmăjea el acolo (aşa cum nici el nu acordase nici cea mai mică atenţie la ce-i spusesem eu, cu incomparabil mai puţine cuvinte), iar ce-mi spunea era foarte simplu.

Foarte, foarte simplu. Omul încerca să-mi salveze sufletul. Se pare că la începutul conversaţiei el m-ar fi întrebat care este religia mea (literal: care este „Dumnezeul" meu), eu i-aş fi zis că nu mă preocupă astfel de chestiuni, doar să le găsesc pe Diana şi pe fetiţă, iar din momentul ăla se pornise. Fusesem prea nombrilist, prea solipsist, prea idiot ca să ascult realmente ce spunea, iar el era oricum prea îngropat în tranşee ca să observe că nu-l ascultam. M-am uitat atent la el, fără să încerc vreo clipă să înţeleg ce voia să-mi spună (oricum înţelesesem de la bun început mica lui idee, scremuta lui idee) şi m-am concentrat pe privirea lui, care după câteva clipe m-a fascinat: neagră, moartă, inertă, goală… cunoscută. Unde mai văzusem eu privirea aia? Ochi mici, negri, apropiad, mijiţi, în care nu citeai nimic… unde?

Am plecat, m-am dus direct la Camden, eram prea furios, prea agasat, de fapt, nu, mint: m-am dus la Regent's Park, m-am uitat la copii cum joacă rugby, mi-am clătit sufletul, chit că n-aveam cine ştie ce de clătit, dar copiii sunt drăguţi, copiii sunt totul – fără copii eşti doar o proastă, sunt doar o proastă. După copii venisem eu la Londra, dar uite că nu fusese cu noroc, nu că l-aş fi meritat, dar zic. Buna intenţie este nimic, este pagubă-n ciuperci, pregătirea este totul: pe scurt, venisem în Londra după o fetiţă mică, după fetiţa Dianei, care s-ar fi putut să fie şi a mea (după cum ar fi putut prea bine să nu fie); cât muncisem în Londra, din 2014 până-n 2016 (nu permanent; temporar, doar câteva luni în fiecare an), Diana fusese una dintre gazdele la care locuisem, iar pe la sfârşitul lui 2016 se prezentase la fostul meu angajator cu textul că tocmai născuse o fetiţă care semăna cu mine. Trebuie spus că toată afacerea era destul de încurcată (Diana este nevăzătoare, londoneză de origine pakistaneză, iar fetiţa avea pielea albă, zicea ea, ochii verzi şi pata maghiară pe funduleţ, de unde concluzia c-ar fi fost a mea, că şi eu, şi maică-mea ne născuserăm cu

aşa ceva), şi încurcată a rămas: după acea vizită la Bog, la angajator, Diana nu a mai revenit, n-a mai dat niciun telefon, nimic. Mie, pe de altă parte, în martie 2016 deja mi se născuse la Bucureşti o fetiţă proprie şi personală (tot cu pată albăstrie pe fund, bunînţeles), ce-a declanşat în nevastă-mea mari instincte materne, de care nu fusese conştientă până atunci: nu şi nu, că uite ce copil frumos am făcut, hai să mai facem unul! Am dat din colţ în colţ vreo doi ani, stai aşa să mai crească asta mică, stai aşa să ne mai revenim financiar, stai să mai povestim, să ne mai împrietenim, dar n-am scos o vorbă despre condiţia mea medicală, nu tocmai propice pentru conceperea de copii. Sau, în orice caz, de copii sănătoşi. Aşa c-am luat legătura cu Bog, l-am rugat să-mi mai spună o dată cum fusese vizita aia ciudată („biroul" fostului meu patron este într-o zonă industrială destul de dificilă, nu prea se-ntâmplă vizite ale nevăzătorilor prin Ponders End!), am migălit un plan şi l-am pus în aplicare. Am creat o fantomă de-a lui Alistair Ian Blyth – număr de telefon, adresă de mail, conturi pe reţele sociale, totul după manual, cum mă-nvăţase Dottore –, cu care am început să „corespondez" de zor, discuţii serioase despre condiţiile în care s-ar apuca el să-mi traducă romanul *Gastarbeiter* în engleză, despre bani, despre toate celea, iar nevastă-mea s-a lăsat furată de şaradă, a crezut că totul e pe bune, iar propunerea cu Londra de la ea a venit, aşa cum sperasem de la bun început: „Auzi, dacă tot suntem la Paris, ce-ar fi să iei de dimineaţă trenul spre Londra, să vorbeşti cu omul faţă-n faţă? Poate ai noroc şi bateţi palma. Până seara eşti înapoi! E o şansă, eu zic să profiţi de ea! Nu vezi că nimic nu se leagă doar din schimbul de mailuri?!". Vedeam, cum era să nu văd. Am mulţumit pentru idee, am luat Eurostarul din Gara de

Nord, am coborât în St Paneras şi de-acolo am luat metroul spre Walthamstow Central, unde nu m-am simţit chiar ca acasă, dar aproape. Că, dacă m-aş fi simţit că acasă, aş fi ştiut cu ce autobuz s-ajung la capătul lui 397, la Sainsbury's, dar n-am ştiut. Uitasem între timp, am mers pe jos, iar de la Sainsbury's pân-aproape de uşa ei, cu autobuzul, la cucurigu; mă rog, până la fosta ei uşă (rulasem o grămadă de scenarii în cap, dar nu şi pe ăsta!). Când a fost să fie de-ntoarcere, de la Centrul Islamic tot pe jos am mers înapoi până la metrou, cu coada-ntre picioare, că aveam o grămadă de timp de ars şi habar n-aveam ce altceva să fac, decât să dau din picioare şi să-ncerc să gândesc. O treabă îmi ieşea, alta nu.

M-am fâţâit prin Camden ore-n şir, şi prin parc, şi pe străzi, fără ca nicio idee mai de Doamne-ajută să m-ajute. Habar n-aveam ce să fac în continuare. Să mă fi întors la Paris aşa, ca vaca? Dacă dădeam de Diana, stăteam de vorbă, aflam dacă fetiţa chiar există, dacă exista, aş fi studiat-o cu atenţie şi-aş fi demarat nişte negocieri de înfiere. Sigur, şansele erau foarte mici, că Diana era singură pe lume şi ceea ce voia de la mine, probabil, era o formă de asumare a răspunderii, inclusiv financiară, nicidecum să-i iau copilul şi să nu-l mai vadă niciodată (asta n-ar fi fost mare pagubă, că şi-aşa nu-l vedea); dar merita încercat. Dacă Diana îşi găsise pe cineva, dorea să-şi refacă viaţa şi fetiţa o cam încurca? Eu zic că nu se dă cu piciorul la nicio şansă, cât de mică, oamenii sunt întotdeauna nişte fiinţe absolut surprinzătoare; da, de obicei în rău, dar uneori – foarte rar – se mai întâmplă şi contrariul.

Nu şi de data asta. Diana nu a mai apărut niciodată în viaţa mea, cu sau fără eluziva ei fetiţă, cel puţin până acum (iulie 2019). Nu ştiu şi nu voi şti niciodată dacă fiică-mea are o soră undeva prin imensa Londră, dar, dacă are, sper că n-o va întâlni niciodată. Dacă acea fetiţă chiar există, nu e prea greu să-i imaginez câteva destine posibile, fără tată, fără casă, c-o mamă fără vedere şi fără altă sursă de venit în afară de pensie. Prefer să cred că bătrânul Bog n-a înţeles prea bine despre ce era vorba (poartă două perechi de ochelari) sau c-a inventat el totul ca să mă aducă înapoi la muncă, la el la *yard* (ne-am înţeles destul de bine, bătrânul şi cu mine); nu e imposibil, moşul e foarte mare pişicher, am material pentru romane întregi cu isprăvile lui din tinereţe, nu ştiu, poate altă dată.

M-am întâlnit pe peron cu Amar, cum ne fusese vorba, eu botos, el – la fel ca la venire. Am uitat să spun că de la Paris nu venisem singur, ci cu Amar, bosniacul din Sarajevo (el e lyonez de două decenii, îi zic eu „bosniac", aşa, ca să-l necăjesc); soţiile noastre au fost colege de şcoală, Cătălina are şi ea două fetiţe (mai mari decât a mea) şi un băieţel (mai mic), luaserăm împreună un apartament în Grenelle, patru adulţi, patru copii, ăsta era concediul nostru (pe ei îi costase mai puţin decât pe noi, nici asta nu-l lăsam pe Amar să uite în fiecare seară, până se urnea spre magazin ca să cumpere bere şi să mă cinstească). Când auzise de drumul meu pân-la Londra şi-napoi, se lipise şi el imediat, explicându-i Cătălinei c-avea „o treabă" şi, spre uimirea mea, ea nu-l întrebase nimic, îi zisese „Très bien" şi gata; m-am uitat la nevastă-mea cu privirea aia („Ai văzut? Ia exemplu!"), dar ea a făcut pe inocenta, că,

adică, n-a văzut nimic. Dar văzuse!

Partea bună la Amar este că are caracterul unui bucovinean de pe la noi: alături de el pot tăcea liniştit ore în şir fără să simt cea mai mică stingherealã. De la Paris la Calais, el citea, eu mă uitam pe fereastră; de la Dover la Londra, eu citeam, el se uita pe fereastră; de la Londra la Dover, eu mă uitam pe fereastră, el lucra pe laptop; de la Calais la Paris, el lucra pe laptop, eu mă uitam pe fereastră. Am mâncat în tăcere sandvişurile făcute de neveste, am mai schimbat câte o părere despre Hitler, despre Mao, despre Stalin, Ceauşescu, Tito şi Miloşevici, iar în rest am tăcut împreună cu mare plăcere, lucru ce mie nu mi-a ieşit niciodată în vreo călătorie c-un român (în afară de cele cu români beţi morţi, care dormeau tot drumul). Din gară am luat metroul, am schimbat la Raspail, am ieşit la Motte-Picquet, am ajuns la apartament şi-a-nceput nebunia.

Nevastă-mea plângea, Cătălina plângea, fetele ei plângeau agăţate de fusta ei, ăla micul plângea la ea în braţe, aia mică a mea plângea în braţe la maică-sa, iar între timp amândouă femeile ţipau, după toate aparenţele, la mine. Lui Amar îi căzuse faţa, nu cred că văzuse vreodată aşa ceva, îmi imaginez că nici eu nu arătam prea bine; desluşeam totuşi printre ţipete şi suspine câte-un „Nesimţitule" şi deschideam gura ca un peşte pe uscat, ca să spun şi eu ceva, doar că asta declanşa o nouă avalanşă de vocalize, aşa, ca la domino, fiecare gură şi guriţă vocalizatoare părea că le stimulează pe toate celelalte, iar rezultatul ar fi fost cumva spectaculos – dacă nu era pielea mea pe băţ. Dar era.

Amar a preluat comanda şi le-a făcut pe femei să tacă zbierând la ele pe franţuzeşte (o dată, scurt, a fost suficient), l-a luat pe cel mic din braţele Cătălinei, a ordonat poporului să se-aşeze care pe unde („Asseyez!") şi să vorbească cu subiect şi predicat. Nevastă-sa a priceput imediat că ei i se adresase şi-a povestit următoarele: cu câteva mânuţele înainte să apărem noi la uşă, ca două flori, din acea uşă tocmai plecase o fată cu care ele, doamnele, avuseseră un dialog cel puţin interpretabil („Ca să nu zic mai mult"). Ding-dong, povestea Cătălina cu gestică, cineva sunase la sonerie, nevastă-mea se dusese să deschidă, bonjour, bonjour, era o fată de vreo zece – doisprezece ani, cu păru-n codiţe, care zicea că-l caută pe Gheţ. Nevastă-mea i-a zis (politicos, susţinea Cătălina) că acolo nu stă niciun Gheţ, dar puştoaica nu şi nu, că ea vrea neapărat să vorbească cu Gheţ, că e foarte

important, a fost chemată Cătălina pentru deslușirea francezei foarte rapide a fetei, care Gheț, domnișoară, ești tra-la-la? ai greșit adresa, du-te de-aici c-acuși chemăm poliția, vezi-ți de treabă c-avem copii mici pe cap, nu e timp de glume. La care fata („negresa", cum zicea Cătălina) hop că scoate telefonul din buzunar și le-arată o poză de-a mea, cică iată-l, doamnă, pe Gheț, vă rog să-l chemați aici, că am ceva să-i spun. Cătălina rămâne mută (zice ea; n-o cred, n-am văzut-o mută de când o cunosc), se bagă nevastă-mea și-ntreabă dar cine ești tu, domnișoară, că ăla e bărbatul meu, la care fata foarte încântată zice îmi pare bine că vă cunosc, doamnă, nu știam că s-a-nsurat, mă bucur pentru el, eu sunt Mademoiselle la Comandante și acum îmi dau seama că de fapt nu e acasă, că, dacă era acasă, ar fi venit aici auzind discuția, sunteți drăguță să îi spuneți că l-am căutat? Nu uitați, Mademoiselle la Comandante, vă sărut, vă sărut, au revoir, au revoir, à bientôt și dusă a fost („Ne-a lăsat proaste!"). Acum să ne zici cine este asta, m-au somat amândouă și însuși Amar s-a întors spre mine, întrebător, sărutându-și băiatul pe creștet (toți copiii se liniștiseră între timp). Mă uitam ca vaca. De unde să știu cine era fata aia?! „Poate nu era poza mea", am zis ca să zic ceva, n-a fost o idee bună, au sărit iar cu gura pe mine („Ba era poza ta de nesimțit! Doar c-arătai puțin mai tânăr"), că să recunosc tot adevărul, cică. Ce adevăr să recunosc, când eu habar n-aveam despre ce era vorba?

Am cerut time-out și m-am dus la bucătărie, la frigider, de unde m-am întors cu două beri mici de modă franceză. Una pentru mine și una pentru Amar. Asta e soluția la orice (să nu bei singur adică). Am dat-o pe gât de parcă era apă sfințită și mi s-a făcut așa, ca o lumină în cap, am povestit cu cap și coadă care era cea mai plauzibilă ipoteză – și, de fapt, singura. Am avut noroc că de atâta agitație copiii obosiseră și se plictisiseră de noi, așa c-am putut vorbi în liniște, noi patru, cu Cătălina traducând pentru Amar.

Am copilărit în cartierul Berceni din sudul Bucureștiului. Cartier de blocuri, foarte enclavat, legat de oraș doar printr-o linie de troleibuz. Noi, copiii Berceniului, nu știam nimic despre București, dar, crescând, ne-am dat seama că nici despre Berceni nu știam aproape nimic, așa că unul dintre noi, mai născocitor din fire, inventase Fața Lungă. Adică luase regulile jocului „fața" (sau, cum învățaserăm la școală, „de-a v-ați ascunselea", deși în româna rurală jocul ăsta s-a numit întotdeauna „pitită" sau „pitulatea") jucat în fața blocului și le

extinsese la scara cartierului. În câte o duminică, dacă ştiam sigur c-aveam şase-şapte ore numai ale noastre, fără părinţi care să ne bârâie la cap, ne împărţeam în două echipe şi ne-apucam să ne căutăm prin Berceni. Ne pierdeam prin pădurea de blocuri, prin parcuri, prin ştranduri, prin poligoanele PTAP („Pregătirea Tineretului pentru Apărarea Patriei"), prin parcări, prin cimitire, pe terenurile virane lăsate în paragină, prin curţile oamenilor (nu toate casele fostei mahalale Mandravela fuseseră demolate, unele mai scăpaseră), descoperiserăm că încă exista şi-un Ian de porumb (de ce să nu fi existat un Ian de porumb în Berceni pe vremea aia? Ce, în Montmartre nu există o vie chiar şi astăzi?!), Faţa Lungă umpluse foarte bine zilele de vară, lipsite de treabă. O consecinţă foarte curioasă fusese că Faţa Lungă, după o vreme, a-nceput să meargă: chiar ne găseam. Nu ştiu cum, dar ne găseam, fiecare începuse să cunoască cum funcţionau minţile celorlalţi şi ne găseam cam întotdeauna, indiferent de cum ne-mpărţisem pe echipe. O a doua consecinţă, nu chiar atât de curioasă, este că ne-am pomenit buni cunoscători ai Berceniului, iar după câteva veri, când a venit vremea să ne despărţim şi să plece fiecare spre liceul ales de părinţi, Faţa Lungă ne-a lipsit tare mult. După un an începuse fiecare s-o joace cu colegii de liceu, prin întreg Bucureştiul; soră-mea devenise o maestră, că ea învăţa la Liceul Sanitar din Fundeni, aşa că oricum trebuia să străbată zi de zi oraşul dinspre sud spre nord-est, în lunile de primăvară juca Faţa Lungă cu colegele la întoarcere de la cursuri, plecau din liceu la prânz şi ajungeau acasă pe la şapte seara („Am fost la practică suplimentară în spital"). Prin 1997, când a-nceput să lucreze la Spitalul Armand-Trousseau din Bel-Air, şi-a dat seama că necunoaşterea Parisului e-un handicap serios şi i-a-nvăţat Faţa Lungă pe colegii ei de muncă de acolo, dintre care cei mai mulţi erau africani de dincolo de Sahara, vorbeau limba mai bine ca ea, dar le era frică de mărimea oraşului, aşa că s-au angrenat în joc cu reticenţă la început, pân-au prins curaj, iar pe urmă au devenit cei mai buni. Zice-se că cea mai tare fază din Faţa Lungă a fost când echipa de africani de la spital a găsit-o pe soră-mea tocmai în Parc de Secaux, la vreo 12 kilometri de Saint-Laurent, unde locuiau cu toţii; ea fusese aşa de sigură că n-aveau s-o găsească, încât nici măcar nu era în mişcare (asta era una dintre reguli, să fii mereu în mişcare, să nu te opreşti niciodată pe durata convenită a jocului), stătea la soare în parcul departamental cu Natalie,

o prietenă de-a ei al cărei iubit locuia la Timişoara (şi care, povestea soră-mea, se muncea s-o înveţe rudimente de română pe Natalie, foarte refractară din fire. „El era român?", o întrebasem, „Cine, Vincent?!", se revoltase soră-mea, „era francez şi foarte mândru de asta, că era din neam vechi, nu din negustori de piei de cloşcă!"). Când am ajuns şi eu la Paris prin 2008, n-am avut parte de francezi din neamuri vechi, de Natalie sau de africani de dincolo de Sahara, ci de colegi de muncă musulmani, arabofoni, foarte clanişti şi foarte suspicioşi. N-au vrut să joace Faţa Lungă. Dar au povestit la moschee şi după o vreme a apărut primul amator, un băiat tânăr şi foarte şomer (ceilalţi îl cam tratau de sus), care voia să devină taximetrist, să strângă bani şi să se-nsoare (era în vorbă c-o fată de la el din ţară, dar n-avea bani s-o cumpere, de-aia venise la Paris). Hamza a adus apoi alt băiat, apoi altul şi altul, până ne-am făcut echipe ca lumea şi-am jucat prin tot Parisul, deşi admit că n-am ajuns vreodată dincolo de Boulevard Périphérique (eu aş fi vrut, dar nu voiau ei, le era frică să nu-i bată ăia de prin banlieues, ziceau că i-ar fi citit imediat că nu-s de-ai lor şi i-ar fi luat la poceală; nu ştiu dacă-i adevărat, aşa spuneau ei, nu m-am ambiţionat să-i bag în belea). Când am plecat din Paris, am aflat de la echipa lui Hamza că aduseseră îmbunătăţiri jocului, nu mai aveau limită de timp şi nici nu se mai limitau la două echipe, îşi pasau căutarea de la o echipă la alta de-a lungul săptămânilor, îl transformaseră într-un fel de Faţa-Leapşa şi atrăseseră în joc şi copii mai măricei de pe la moschee (cei mici nu veneau deloc), care-şi făcuseră şi ei echipele lor, mai bune decât ale celor mari. Bine, entuziasmul copiilor trebuie să fi fost legat de posibilitatea de-a chiuli de la şcoală; îmi imaginez că lui Hamza, odată ce se angajase ca taximetrist, îi cam pierise cheful de Faţa Lungă şi de orice alt joc, muncea zi şi noapte ca să pună ban pe ban. Nu ştiu, cred. L-am pierdut complet din vedere când m-am întors în România. Tot ce ştiu sigur este că niciunul dintre morocănoşii ăia de colegi ai mei de muncă de la cimitir nu jucase vreodată Faţa Lungă. Dar e clar că acum copiii lor o jucau. Altfel cum să mă fi dibuit pe mine fata aia cu codiţe?

„Eu am crezut că e copilul tău din flori", mi-a zis nevastă-mea, plângând, după ce am terminat de povestit. „De-aia mă supărasem aşa! Recunoaşte şi tu că orice femeie s-ar fi gândit la acelaşi lucru!" Cătălina a sărit imediat s-o susţină, de parcă apucasem să deschid gura pentru vreun răspuns: „Da, orice femeie! Şi eu tot la asta m-am gândit! Aşa

suntem noi, ce! Să fi fost poza lui Amar al meu…". Am închis ostilităţile în seara aia memorabilă la un restaurant tradiţional pe care îl ştia Amar (undeva tocmai dincolo de Sena, prin Saint-Ambroise, dar nu ne-a păsat, c-aveam metrou direct până la Chemin Vert; era ţinut de o doamnă foarte drăguţă, prietenă doar cu el, nu şi cu Cătălina, dar doamna cea drăguţă n-a avut timp de masa noastră agitată – copiii! –, a mişunat prin toată locanda şi prin bucătărie, de noi s-a ocupat frate-său mai tânăr, unul, Johnny, foarte amabil şi vorbăreţ. Amar nu-l ştia, atunci au făcut cunoştinţă. Boukhara Amelot îi zicea cârciumii, am mâncat ca sparţii, c-avea preţuri omeneşti) şi cu nişte beri, seara târziu pe balcon, în timp ce ele vorbeau pe Whatsăpp cu soră-mea despre Faţa Lungă (mă verificau, cum ar veni), ceea ce a scos la iveală şi ceea ce eu nu ştiusem, şi-anume că Natalie se căsătorise cu Vincent în Cape Martin în toamna lui 1999 şi plecaseră de-acolo spre Italia, în călătorie de nuntă, iar domnişoara de onoare a lui Natalie (adică soră-mea) plecase spre Secaux, unde rămăsese-n vorbă c-un băiat (nu înţeleg de ce mie nu-mi spusese amănuntul ăsta atunci, dar li-l spunea lor acum!), „băiatul" fiind, evident, olandez (ce-or avea olandezii ăştia de se topesc toate după ei?!), muncitor la parcul departamental. Adică muncea acolo în vacanţele dintre anii de studii, iar în rest stătea cu burta pe carte şi de-aia nu ieşise nimic până la urmă, zicea soră-mea pe Whatsăpp (eu trăgeam cu urechea la ce vorbeau ele-n casă, că ăia micii adormiseră şi Amar tăcea ca un filosof) că de-ăştia harnici găsea destui în vremea aia, când voia să se distreze („Era prea băiat bun pentru mine").

A doua zi şi-a treia zi ne-am dus la Disneyland, unde e clar cam cum ne-am distrat, Amar şi cu mine alergând după trei fetiţe care bifau prinţese (nevastă-mea şi Cătălina se luptau cu cel mic, c-avea colici), dar nu ne-am plâns, că asta fusese ideea de la bun început, să ne vedem ca să ducem copiii la Disneyland, pentru că, dacă trece vârsta asta, a poveştilor, ţara aia de hârtie nu mai are niciun haz; a patra zi am avut liber să mişun prin Paris, aşa cum de-acasă negociasem, dar a cincea ne-am plimbat împreună şi-a şasea ne-am întors la Bucureşti. În total, opt zile de Paris. Ăsta a fost tot concediul. Ce este într-adevăr de povestit este istoria de la Trocadero, din ziua a cincea, ciuliţi urechile, că e de-aia patriotică: mai întâi s-a râs copios de mine ca de ultima găină când am zis „Dar ce-o fi cu statuile astea penibile, că doar – Trocadero» e nume de berărie, nu de monument?!". Amar doar a

zâmbit politicos şi mi-a explicat că eu n-am cum să-i cunosc pe francezi, care-s nişte snamenii de oameni ce nu s-a pomenit: până nu se dau ei rotunzi cu vreo împrejurare în care i-au caftit pe unii mai mici şi mai amărâţi, n-au hodină. Aşa cum a zis el, aşa era: au căutat fetele pe net, c-aveau net pe telefoane (nu ca mine, care umblu căpiat după Wi-fi peste tot unde merg), şi-a ieşit la iveală că mai întâi a fost un Trocadero undeva prin Spania (mardeală), apoi Trocadero ăsta din Paris (măgăoaie de prost-gust) şi abia apoi Trocadero ăla din Bucureşti, de la „coada calului", unde m-am îmbătat eu cu bere şi rom după liceu şi-am făcut amor în toaletă (şi, evident, toate Trocadero-urile de pe planetă au fost tot aşa, Trocadero-uri de-ale treilea). Fierbeam de umilinţă, dar fata cea mare a lui Amar a venit cu ideea să se joace cu tati al ei „de-a copacii" şi uite aşa l-am ars şi eu pe el, la rândul meu. Amar e un tată extraordinar, îşi iubeşte copiii ca pe lumina ochilor (de fapt, mult mai mult), face tot ce poate ca să le dea educaţii cât mai complete, cât mai diverse – printre altele, şi una arboricolă. Fetiţa alerga prin păduricea dintre Trocadero şi acvariu şi striga la fiecare copac („Taţi, ăsta ce e?"), el o lăsa să ghicească, apoi o lămurea (când nu ghicea din a treia încercare). Numai bine că la unul s-au încurcat: şi fetiţa, şi Amar. Am păşit demn înainte: „Ăsta e alun turcesc". Alte râsete. Amar mi-a explicat, milostiv, că alunul (noisetier) este aşa, un boschet, un buruian, un tufiş, un desiş, dar eu m-am uitat în ochii lui, dulce ca oţetul: „My old friend, this is a hazel tree". Moment astral! Pe partea cealaltă a trunchiului (gros cât un butoi) era o plăcuţă de rău augur: Corylus colurna. Fetele au căutat pe telefoane, Amar s-a schimbat la faţă, fata lui cea mare i-a aruncat o privire de-aia ca de la fiică la tată, Amar mi-a aruncat mie o privire de-ailaltă, nimeni n-a mai zis nimic şi-am plecat la masă, că era târziu.

Ceea ce nu ştia niciunul, nici chiar nevastă-mea, e că, deşi alunul turcesc nu creşte în România şi creşte din belşug în Bosnia (mai ales la Sarajevo…), eu avusesem de-a face cu unul de-ăsta la Cluj. Un fost coleg din Londra şi-a făcut firmă de arboristică şi mă mai cheamă din când în când la muncă, la câte un job mai păcătos: trebuia lămurită o tanti de la primăria Clujului că acel alun turcesc este condamnat, că e mâncat pe dinăuntru şi-o să cadă la prima furtună, că nu toaletare trebuie acolo, ci doborâre şi replantare. N-am reuşit, Rack m-a chemat degeaba: tanti nu şi nu, că arborele face parte din patrimoniul oraşului, că a fost plantat pe vremea Imperiului, că provine din pepiniera nu ştiu cărui

conte, mare binefăcător al Clujului, că la la la şi lu' lu' Iu, am luat banii primăriei pe o toaletare fără niciun sens, alunul cel bătrân n-a căzut la prima furtună, a căzut la a doua şi-a stricat o maşină parcată, un gard de vilă şi-o cuşcă de câine. „Şi câinele?", am întrebat. „Cânele o scăpat, trăsni-l-ar", a zis dom patron.

Rack e cinofob, dar să rămână secretul nostru. Nu e ceva cu care să te lauzi.

FILIT

Cartea asta a-nceput să se nască dintr-un telefon de la Florin Lăzărescu:

— Salut, Mihăiţă!

— Salut.

— Auzi, nu vrei să scrii o carte?

— Scriu deja o carte.

Scriam de zor la *Jimmy,* eram terminat, eram în transă.

— Ce carte?

- Ei, cu rulmenţi, cu tarozi, cu matriţe, cu fel şi fel de fleacuri…
- Lasă-le dracului de fleacuri şi scrie-o carte de care-am eu nevoie! Te plătesc; contract, frumos, îţi trimit banii-n cont, nu e nicio şmecherie la mijloc!
- Ce carte, Florine?!
- *Povestea lui Vasile Pogor.*
- Care Pogor? Ăta, cârciumarul?
- Niciun fel de cârciumar! Stai să-ţi zic.

Mi-a explicat, am înţeles, am bătut palma, am scris cartea, a citit Florin prima versiune, am rescris-o, mi-a dat banii, i-am băut, am terminat şi cartea mea şi-am trimis manuscrisul la Polirom, apoi am plecat la FILIT (mă invitase el, zicea că vine toată lumea bună, era şi păcat să nu mă duc), pe drum mi-a venit ideea: dacă pe biografia unui mort am luat un ban grămadă, oare cât aş lua pe biografia unui viu?! Patru zile şi trei nopţi, cât ţine festivalul, am tot sucit ideea pe-o parte şi pe alta, cu mare-mare grijă să n-o spun nimănui, să nu transpire niciun cuvinţel, că scriitorii-s mari hoţi, te fură cât ai clipi, ca Gogol pe Puşkin – nu de idee mi-ar fi părut rău, că ideile sunt gratis, dar mi-ar fi părut rău de bani. Erau câteva scule isteţe pe-acolo, era Iulian Ciocan, era Paul Cernât, era Tudor Ganea, era Cristi Fulaş, era Bogdan Răileanu, ca să-i numesc doar pe cei cu care m-am înţeles bine (la ăştia a trebuit să fiu cel mai atent, cel mai ferecat, cel mai lunecos, că

scriitorii nu sunt oameni, sunt hiene!), am ieşit la bere şi cu genius loci al oraşului, cu Cip Ieşean adică, am tăcut vorbind toată seara, nu că nu m-aş pricepe la trebuşoara asta (pentru ce altceva mă plătesc cei de la revistă?). Am stat la Joujou cu Florin Cântic, am înşirat la pahare muşcând din Dan Alexe (cu ce se poate compara bârfa literară?!), el sugea din trabuc, eu sugeam din idee. O căutam de părţi slabe cum caută ţărăncile găina de ou, nu-i găseam niciuna, ea creştea în mine ca aluatul bine frământat cu drojdie, am ajuns şi pe la editură pentru nişte semnături, Adrian Botez m-a privit puţin pieziş:

— Ce-i cu tine de zâmbeşti aşa?

— Cum zâmbesc?!

— Aşa, cu gura până la urechi. E vreo glumă şi nu vrei s-o spui?

Habar n-aveam că zâmbisem cu gura până la urechi! Mie mi se părea că fac pe profesionistul, pe ăla care semnează contracte cu editurile toată ziua, bună ziua; Adrian mă citise mai mult decât era cazul, am vrut să-mi iau moaca de-nmormântare şi să plec, dar m-a trimis la pozat, cic-avea nevoie de faţa mea ca s-o pună pe „clapeta unu", indiferent ce înseamnă asta. Mi-am dat seama că nu mai puteam de nerăbdare, trebuia să demarez procedurile pe loc, m-am încuiat în camera de hotel şi-am pus mâna pe telefon. Am trimis mesaj text înainte, apoi am sunat după ce-am avut confirmarea că puteam suna:

— Alo, Săndel?

— Salut, mă!

— Săndele, nu te-am auzit de-un car de ani! Ce faci, eşti bine, sănătos?

— Mai bine nu se poate. Da' cum de mă suni?

— Păi, ai zis că pot să te sun!

— Da, nu mă deranjezi, nu asta e problema. Dar, concret, de ce mă suni, că doar tu nu m-ai sunat niciodată în ăştia 20 de ani!

Se şi făcuseră 20?! Când se scurseseră anii ăştia, cum?!

— Băi Săndele! Ai dreptate, 20 de ani bătuţi pe muchie! Uite la ce m-am gândit!

— Ia să te-aud.

I-am expus lui Săndel ideea mea, a respins-o fără ezitare, mi-a închis, l-am sunat iar, nu mi-a răspuns, după o jumătate de oră m-a sunat el, întocmai cum preconizasem c-o să facă (de fapt, fusesem dispus să-i ofer o oră; n-a fost nevoie, mai bine):

— Şi pe cine-ar interesa, mă, biografia mea?

— Pe toată lumea. Aici, în România, e foame de modele, de reuşite, de self-made men, tineretul nu mai e aşa prost ca pe vremea mea, când pleacă în viaţă, vrea să ştie unde o să ajungă şi cam în cât timp. Viaţa ta e numai bună!

- Da, mă, da' am şi muncit!
- De muncitori e plină lumea, Săndele, niciunul nu urcă până sus de tot. Înţelegi ce vreau să spun? Room at the top! Dacă nu inspiri tu, atunci cine?
- Mihăiţă, nu ştiu ce să zic. Toţi cocălarii îşi cumpără maşini second-hand şi se trag în poze cu ele, nu, mersi, nu-i de mine genul ăsta de publicitate!
- Săndele, cocălarii nu citesc cărţi! Nu lor li se adresează viaţa ta!
- Da' cui?
- Ăstora tineri care vin din urmă. Sigur că unii-s de nimica buni, dar sunt şi creiere performante, care nu prea au de ce să se-agaţe ca să meargă mai departe, mai ales prin oraşele mai mici: politicieni, fotbalişti, manelişti, cam ăsta-i nivelul de reuşită pe care-l respectă părinţii lor. Ăştia micii chiar citesc, Săndele! E şi păcat să nu venim peste ei cu ceva gras, cu ceva valoros!
- Nu ştiu ce să zic, Mihăiţă, zău nu ştiu.
- Şi pe urmă, Săndele, ar mai fi o chestie: acolo-n stratosfera aia în care trăieşti tu, e ceva ce nu-ţi permiţi?
- Adică ce? Nu, nu prea. Bine, chestii d-astea, tablouri foarte scumpe, maeştri bine cotaţi… nu-mi permit un Vermeer, un Munch, un…
- Asta zic, Săndele!
- Asta zici, ce?
- Poţi cumpăra orice cu banii tăi în afară de arta cea mai cea, corect? Nu-i nimic, fă din viaţa ta o operă de artă! Fii peste ei, Săndele!

— Peste cine?

— Peste ăia cu care eşti în afaceri. Ce, ai bani mai mulţi ca toţi?

— Ei, nu ca toţi. Sunt peste unii, sunt sub alţii… aici sus e altă lume, cu alte reguli, nu e chiar aşa de simplu.

— Nu zic că-i simplu, Săndele; zic c-ar fi şi păcat! Te-ai luptat atâta s-ajungi sus şi ce rămâne din lupta ta, din reuşitele tale, dacă nu află poporenii de ele? O notiţă în *Ziarul Financiar,* asta rămâne! „Marele om de afaceri de origine română, mai puţin cunoscut publicului nostru, a decedat în urma unui…"

- în urma unui ce?

— De unde să ştiu eu? în urma unui exces de icre negre! De unde să ştiu eu cu ce vă luaţi voi zilele când vi se face lehamite de viaţă?!

Sandei râdea, bine dispus:

- Icre negre a?
- Mă rog, am zis şi eu. Înţelegi tu!
- înţeleg. Auzi, da' mie ce-mi iese?
- Facem un contract, cum fac toţi ăştia marii, Agassi, Ibrahimovic, Tyson, care-or mai fi: tu iei drepturile de autor, eu iau o sumă fixă, o stabilim noi doi, mucles, nu ştie nici vântul, nici pământul. La Polirom am eu intrare, vorbesc cu oamenii mei de-acolo, dacă eşti de acord, treaba e ca şi făcută.
- Cât la sută dau ăştia?
- Nu dau mult, dar trebuie să mai ai în vedere două lucruri: traducerile şi ecranizările.
- Păi, crezi că povestea mea se pretează la…?
- Săndele! Dac-o scriu eu! Ce dracu', mă, despre ce vorbim aici? Ia gândeşte-te la prostul ăla de Henri Charrière, la cum s-a umplut de bani, nenorocitul! Păi, pe unul ca ăla fi baţi doar c-o mână, Săndele, dacă-ţi pui mintea!
- Eu, dar tu?
- Eu îl bat fără nicio mână, numai să fii de acord! Bine, nu pe el, pe ăl de i-a scris cartea, pe ghostwriter zic.
- Cum?
- Ghostwriter, prête-plume, aşa li se zice la ăştia. Unii-s buni, nu contest, da' pot să-i fac pe toţi, la o adică. Ce zici, facem treaba?
- Ştiu şi eu?
- Mai sunt şi vacile alea.
- Care?
- Lasă că ştii tu care! E momentul să le-o dai în bot, să se-nveţe minte. Dacă nu publici o carte, ceva simplu şi de efect, *Ma vie,* să zicem, o să se ascundă toată viaţa după deget. Dar după ce pui cartea pe piaţă… să le vezi atunci cum fac ca trenu-n gară!

Asta chiar că n-ar fi o idee rea… Plus căcănarii ăia de la Braşov!

— Îi şi uitasem…

— Nu, nu-i uitasei.

— Nu, dar ca şi cum.

— Facem?

— La ce sumă te-ai gândit?

— Depinde în cât timp o scriu. O mie cinci sute pe lună e bine? Cam atât e un salariu într-o agenţie de publicitate, la nivelul meu; decât să muncesc pentru fabricanţii de pufarine, mai bine muncesc la cartea ta, mi se pare mai cinstit. Şi pentru tine, şi pentru mine, şi pentru pufarine!

— Dolari?

— Euro. Aici în Europa se calculează-n euro.

— Şi cât o să-ţi ia?

— Nu ştiu ce să zic, Săndele. Depinde mult de inspiraţie, de cât timp îmi lasă familia, patronul de la revistă… ar trebui să mă bag pe concediu fără plată de la firma asta unde sunt acum cu juma' de normă…

— Cât?

— Nu-ş' ce să zic. Între şase luni şi un an.

— Mmm… nu-mi convine. Nu-mi plac neclarităţile. Nouă mii, banul jos, dacă primesc manuscrisul în şase luni, nicio zi în plus.

- Adică mi-i dai după ce-ţi trimit manuscrisul?
- Exact.
- Nu e corect aşa. Am nevoie de banii ăştia ca să scriu cartea, Săndele, nu ca să mă joc!
- Nu pot să-ţi dau banii înainte. E chiar stupid!
- Uite cum facem: îţi trimit planul cărţii, capitole, subcapitole, tot, şi-mi dai jumătate din bani. Cealaltă jumătate când trimit manuscrisul complet.
- Nope. Îmi trimiţi planul şi primele capitole scrise şi-ţi trimit prima tranşă.

— Un sfert din sumă?

- 20%. Lucrezi şi-mi trimiţi… câte capitole anvizajezi?
- Cam 30. Poate mai puţine, probabil mai puţine!
- Hai să zicem 25. Trimiţi planul şi primele cinci capitole, îţi bag în cont o mie opt sute. Mergem aşa până la ultimele cinci capitole, pe care nu-ţi mai dau nimic; restul de bani îl vezi când am cartea tipărită.
- Asta înseamnă şase luni ale mele plus cât i-o lua editurii să-şi facă treaba!
- Cu atât mai bine, aşa sunt sigur că stai cu gura pe ei, că e şi interesul tău la mijloc. O să fie cu poze?

- Nu. Pentru piaţa românească de carte, o biografie cu poze este mult prea scumpă. E cea mai mică piaţă de carte din toată Uniunea Europeană!
- Lasă, nu contează, o să pregătesc eu poze pentru ediţia în franceză, acolo ştiu pe cine trebuie, nu asta e problema. Numai să-mi dai tu o carte bună, să am ce da la tradus!
- Săndele!
- Bine, bine! Tot isteric ai rămas, nu te-ai schimbat deloc. Rămâne aşa?
- Nu prea-mi convine, dar da. Rămâne.

— Aşa, mă! Altfel, tu ce mai faci? Bine, sănătos?

— Sănătos şi nu prea. M-am însurat, am şi-un copil… acum sunt în Iaşi, cu nişte treabă, am poimâine zborul de-ntoarcere.

— Iaşi! N-am mai fost de… lasă. Mai trăieşte Joujou?

— Trăieşte, cum. Am fost ieri la el, am băut bere. E frumos, dar cam înghesuit.

— Lasă, nu-mi spune mie cum e! Trimiţi prima tură într-o lună?

— Maximum două.

— Deloc nu te-ai schimbat. Fugi de muncă ca de dracu'… hai, că trebuie să plec. Ai grijă de tine, Mihăiţă! Şi de cartea mea, ne-am înţeles?

Neam. Şi tu de tine, Săndele!

— Spor!

— Ura.

Se făcuse, bătuserăm palma; nu-mi venea să cred! mai să dansez de bucurie, să fac cine ştie ce nebunie, să dau bani la cerşetori (n-am dat în viaţa mea); m-am dus în cortul FILIT din Piaţa Unirii şi m-am îmbătat rangă c-un belgian, unul Nagayo Taniguchi, cu care m-am înţeles minunat, măcar că nici el nu vorbea româna, nici eu belgiana (sau poate tocmai de-aia). A doua zi m-am trezit cu capul greu şi c-un gust de căcăreze-n gură, numai bine când ciocănea nevastă-mea la uşa camerei: venise de la Bucureşti neanunţată, special ca să-mi facă o surpriză. Mi-a făcut, bunînţeles că mi-a făcut, dar nici chiar surpriza ei n-a putut să-mi strice bucuria c-aveam iar de lucru la o carte. Şi ce carte! Cartea!

Am lăsat-o la safari prin magazine, m-am dus iar la cort, m-a luat cu maşina un voluntar ca să mă ducă la Paşcani, să le vorbesc elevilor de la „Sadoveanu" despre. M-am riscat aşa cum eram, cu capul mare şi

fără nici cea mai mică idee despre ce anume se aşteptau oamenii să audă de la mine, norocul s-a numit Viorel Ilişoi, reporterul: fuseserăm făcuţi „echipa specială de Paşcani" de către cei de la FILIT, deşi nu ne cunoscuserăm până atunci (sau poate tocmai de-aia?!), Viorel i-a luat la vorbe pe liceeni, i-a încântat, i-a fermecat, i-a adus unde voia el, mă simţeam ca Mowgli minunându-se cum Kaa aruncă vraja asupra tuturor, Bandar-log, Bagheera, Baloo, toţi au căzut seceraţi ca spicele… toţi în afară de mine. Prin redacţie văzusem şi alţi maeştri desfăşurându-şi volutele verbale, fusesem vaccinat din timp. Când m-am trezit din visare, m-am pomenit că o fată mai înfiptă tocmai întreba de ce domnul scriitor „cel slăbuţul, cu bretele" nu zice şi el ceva, dacă tot a venit?! M-am scuturat de toropeală, am luat un laser d-ăla micul, de jucărie, şi le-am arătat pe hartă ce proiect de carte am eu în cap („Carte de călătorii, copii, că astea se vând!"), pe ruta Timişoara – Arad – Salonta – Oradea – Aleşd – Şimleu – Dej – Năsăud – Bistriţa – Vatra Dornei – Câmpulung Moldovenesc – Paşcani – Iaşi – Huşi – Galaţi – Brăila – Tulcea – Medgidia – Bucureşti, dar din păcate nu i-am convins: de ce ziceţi, domnu' scriitor, că se vând cărţile de călătorii? Păi, le-am zis, toţi oamenii ar vrea să se plimbe de colo colo, dar nu prea au bani, aşa că mai bine călătoresc cu mintea, dacă autorul îşi face bine treaba şi dă o carte bună, „lipicioasă", decât să nu călătorească deloc (asta le-a plăcut). Când m-au întrebat (un băiat a fost, de data asta, unul cu ochelari, un timid care şi-a făcut curaj) de ce aş include oraşul lor în romanul de călătorie („Pe la noi nu prea e nimic de văzut"), am răspuns că-n Paşcani petrecusem cândva o noapte la puşcărie (în arestul poliţiei feroviare, mai exact), nu se poate s-o las nepovestită – asta nu le-a mai plăcut. Habar n-aveau liceenii aceia cât m-ajută: după ce s-a spart agapa, mi-am dat seama că tocmai avusesem înaintea ochilor publicul-ţintă al cărţii lui Săndel, „targetul", cum ar fi spus el, dac-ar fi spus. Cumva, ei aveau acelaşi rol social pe care-l au studenţii ieşeni sau clujeni sau bucureşteni: erau elita unui oraş mic. Îşi proiectau viitorul asupra Lumii, nu asupra Paşcaniului, dar acel viitor era încă nebulos, doar contururi, speranţe, visuri; în rest, pâcle, ceţuri, neguri. Foarte bine! Veneam peste ei cu biografia lui Săndel! Win-win. Mereu mi-a plăcut să cred că-s un făcător de bine – cu condiţia să-mi iasă şi mie ceva.

Soweto

După-ntoarcerea acasă am intrat tare pe treabă.

„Am intrat” înseamnă că m-am apucat de citit, nu de scris: nu fusesem singur. Nu fusesem singurul pe care Florin Lăzărescu să-l fi ademenit c-o biografie, mai erau încă zece ca mine; aveam cărţile lor în bagaj, le-am luat pe rând, le-am dat gata într-o zi, apoi am început să-mi fac ordine în cap.

O biografie este o capcană. O biografie e-o oră de română predată de-un profesor mediocru: consacratul s-a născut la data de şi-a murit la data de iar opera lui include (enumerare). Fazele creaţiei maestrului sunt (în ordine cronologică). Aparţine curentului. Receptarea critică n-a fost atunci, dar este acum („Contemporanii nu l-au înţeles”). Viaţa personală i-a marcat profund viziunea artistică (nu-i frumos să spunem „Era beţiv, bătăuş, curvar şi nu-şi plătea datoriile”). Posteritatea îl consideră. Temă pentru acasă: două puncte.

Nu căzusem în capcană când scrisesem *Povestea lui Vasile Pogor* şi eram cumva mândru de asta, dar mândria mi s-a făcut mică după ce-am citit celelalte zece biografii lăzăresciene şi-am văzut că niciunul dintre autori nu căzuse; nu eram mai breaz ca nimeni. Da, dar fiecare fentase plicticoşenia în felul lui, iar eu, isteţel, am învăţat de la toţi, n-a fost unul de la care să nu ciupesc câte ceva, era şi păcat, pară mălăiaţă, eram fraier să nu stau cu gura larg deschisă? Am stat, am défait toată para, toate perele, am pus mâna pe telefon.

- Mi le dai?
- Ce să-ţi dau? zice Dottore.
- Pozele.
- Care poze? zice Dottore.
- Pozele-alea pe care le ai de la mine, căpătate cu miloaga… pozele lui Sandei.
- Păi, nu le mai ai? zice Dottore.
- Le-am şters atunci, când m-am certat cu el.
- Şi nu ţi le-am dat eu înapoi, când ţi-au trebuit pentru revistă? zice Dottore.
- Mi-ai dat o parte. Le vreau pe toate.
- Pentru ce le vrei pe toate? zice Dottore.
- Pentru carte.
- Pentru care carte? zice Dottore.

Ăsta-i omul, n-ai ce-i face. Ager la minte ca o piatră de pavaj, dar am nevoie de el, aşa că-l rabd, sunt un fel de Iov, încasez şi încasez şi iar încasez, situaţia e cum e, fiecare îşi poartă crucea, Dottore este

crucea mea, îl port pe umeri, îl duc în spinare, cum l-am dus toată viaţa. Nu mă plâng. Sunt şi lucruri mai rele care i se pot întâmpla omului, una la mână, şi cu plânsul nu faci bani, două la mână.

M-am ţinut de capul lui vreo două săptămâni, până când m-am văzut cu sacii în căruţă: „sacii" erau un link de transfer, iar „căruţa" era inboxul meu. Am descărcat totul într-un folder, am ordonat pozele cronologic, planul îl aveam făcut, am trecut la scris. Mi-a luat o lună, foarte mult, dar aşa este la început, până intri în atmosferă, până începi să-l simţi pe Săndel, până când Săndel din carte începe să răspundă la comenzi (în primele zeci de pagini tinde să facă ce vrea el, se duce cu acţiunea unde nici cu gândul nu gândeşti, trebuie să rescrii).

Nu cred că exagerez dacă numesc „genial" planul pe care-l făcusem: plecam cu Săndel din momentul-cheie al vieţii lui (partea întâi), îl însoţeam apoi din succes în succes, de-a lungul carierei profesionale (partea a doua), prezentam beneficiile materiale (fruptul) pe care munca, inteligenţa, norocul şi cruzimea i le aduseseră şi de care se bucura în prezent (partea a treia), făceam o buclă, descriam copilăria lui nenorocoasă, sufocată de cloşcărie (soră, mamă, naşă, mătuşi, bunică) şi eroica luptă săndeliană de emancipare (partea a patra) şi încheiam fals-modest cu rolul meu în făurirea destinului său, în mare-micul deceniu 1989 – 1999 (ultima parte). Nimic nu era lăsat la mila norocului, totul era gândit mai mult decât foarte bine, pentru că prost nu eram să dau crezare palavrelor lui Săndel: nimeni la Paris nu traduce, nu publică şi nu distribuie un roman slab, indiferent de numele personajului principal, poa' să-l cheme şi Beizadeaua lui Dumnezeu, editorii francezi nu-s tolomaci, să piardă bani într-o afacere cu cărţi. Uşile alea închise săracilor îi erau deschise lui Săndel, da, dar şi el trebuia să vină cu ceva de pus pe masă. Asta-i diferenţa. În România poţi să cumperi cititori la tonă, dacă ai destui bani, dar în Lume nu merge aşa. Mint: în România poţi să cumperi tone de cumpărători de carte dacă ai destui bani, să iei la ofertă şi cam toată critica literară, că şi asta-i ruptă-n coate, dar cititori nu poţi cumpăra nici în România, ca niciunde „Iubeşte-mă că te omor"? Neh. Nu merge. Dacă voiam dragoste pentru Săndel, trebuia să dau valoare.

Şi am dat. Am dat, oho! Am scris despre marea lui lovitură, despre cum a trecut la concurenţă cu toată echipa şi cu bazele de date (lucra în vânzări, echipamente industriale de ultimă generaţie); cum firma de la care plecase a făcut urât de tot (aici am mai băgat şi de la

mine, am plusat cu chestii de-alea din filme, cu „șeful pazei interne”, cu interlopii, cu albanezii, mă rog, rotunjisem frumos din condei); cum firma la care a ajuns le-a oferit, lui și echipei, () excursie grandioasă în Africa de Sud, cu alint, cu răsfăț, cu tot ce-i poate pofti inima unei echipe de vânzări alcătuite numai din bărbați tineri, absolvenți de științe exacte; povesteam în stil gonzo despre cei aproape 3 – 500 de kilometri călează de la Cape Town la Pilanesberg și înapoi, că mă pricep la chestii de-astea (îmi și place, recunosc).

Despre greu-de-crezutul Lesedi Cultural Village, unde dioramele nu sunt diorame, pentru că-n ele „joacă” actori care nu-s actori, sunt săteni de prin împrejurimi, un fel de „performeri” plătiți de administrație, care le arată vizitatorilor cum era viața oamenilor cu vreo câteva milioane de ani în urmă, *după* ce ne dăduserăm jos din copaci, dar *înainte* să părăsim Africa și să începem (ca specie) cucerirea planetei. Lucruri simple, pe care le-am uitat de mult: cum se aprinde focul cu bețe; cum se macină grăunțele între două pietre și se obține un rudiment de făină; cum se împletește din ierburi o capcană simplă; cum se fac podoabele și vopselele de corp din plante și roci, cum se fac otrăvurile din plante și animale, cum se fac arme (ghioagă, cuțit, suliță etc.) din lemn, piatră, os, corn și fildeș; cum se dansează când vine ploaia, cum se jelesc morții, cum se clădește o colibă, cum se toarce un fir de lână.

Despre mai-ușor-de-crezutul Pilanesberg Game Rezerve, unde trebuie să faci totul cu mâna ta în căsuța de chirpici în care locuiești câteva nopți, ceaiul, cafeaua, omleta, friptura, să-ți aduci singur apă de la izvor, să-ți culegi singur fructele pentru salata de fructe și tot felul de chestii firești pentru orice om care merge pe munte, dar cu totul exotice pentru vizitatorii complexului, oameni grei ce plăteau bani foarte grei pentru a-și frige singuri o fleică și plecau de acolo convinși c-au trecut prin experiența vieții lor – e adevărat că toate colibele de chirpici erau într-o pădure rară pe unde se flendurau tot soiul de dihănii, care cu coarne și copite (ca antilopele), care doar cu copite (ca zebrele), fie fără coarne și copite (ca elefanții, să zicem), fie fără nimic, dar totuși (ca gheparzii). În condițiile în care găurile din pereții colibelor n-aveau nici urmă de ferestre, ci doar plase de țânțari, vizitatorii complexului cam aveau dreptate: una e să faci sex în concediu și alta e să faci sex în concediu cu ghepardul la ușă.

Despre hotelurile nesfârșit de luxoase (unele), nesfârșit de

tematice (altele), din Cape Town, Sun City, Johannesburg, Blaauwklippen, în care Săndel şi brigada lui şi-au făcut de cap, savurându-şi cu asupra de măsură cele trei atribute, că nici nu ştiu cum să le zic: de albi, de bogaţi, de bărbaţi. Abia aici am avut, aşa, nu chiar o revelaţie, dar un mic fior de îndoială şi am luat iar la mână mia de poze de la Dottore: am avut senzaţia că-mi scăpase ceva. Pozele erau poze ca orice poze, de-alea pe care le face turistul în vacanţă şi le trimite-n ţară ca să-şi bage amicii unghia-n gât; sau, cum le zic eu, „poze-cărămidă", pentru că după Revoluţie apăruseră primii români „umblaţi", care n-aveau altceva în cap decât să se laude şi, cum nu-i prea ajuta mintea să formuleze propoziţii şi fraze, îţi puneau în poală o cărămidă de poze şi se uitau în tăcere la tine cum te uiţi la poze. Cretini. Aşa erau şi astea: Săndel la piscină. Săndel bând bere. Săndel la cafeluţă. Săndel în halat. Săndel în papuci. Săndel cu ziarul. Săndel la cumpărături. Totuşi, jumătate dintre poze nu erau cu Săndel, erau cu băieţii lui Săndel, echipa lui de vânzări, care făceau ceea ce făcea şi Săndel, fără nici cea mai mică deosebire; nu asta a făcut să mi se aprindă beculeţul.

Ci faptul că toate pozele erau „interioare". Unele în camere, altele în restaurante, altele sub cerul liber, da, dar în interiorul complexului, altele în mijlocul savanei, da, dar în maşinile de teren, altele în oraşe, da, dar în interiorul magazinelor din oraşe. Nu existau pozele noastre europene, alea în care arunci un ban în Fontana di Trevi, arunci o bilă cu băieţii din strada Pál, împingi Turnul din Pisa, găseşti un pitic din Wrocław sau pui mâna pe sânul drept al Julietei din Verona, în timp ce-n jurul tău fojgăieşte mulţimea de turişti, de localnici, de cerşetoare şi vânzători stradali. În cele din urmă am găsit o jumătate de poză (în cealaltă jumătate era burta lui Săndel) în care se vedea < >leacă de stradă, între doi oameni pătraţi, cu fire în urechi. N-a trebuit să mă gândesc mult, era clar: trupa lui Săndel ieşise undeva la cumpărături sub protecţia unei escorte de bodyguarzi. Am luat pozele de la început.

Existau şi „exterioare", da. Făcute din maşină, unele în mers, altele probabil la semafoare. Arătau cu totul altceva. Dacă din mia de poze cu Săndel trebuia să se înţeleagă „Et in Arcadia ego", din cele câteva (douăzeci? treizeci?) se înţelegea altă ciorbă. Sărăcie. Disperare. Abjecţie. Criminalitate stradală. Tineri slabi morţi, flămânzi, înarmaţi. Alcoolism. Război civil universal, între albi şi negri, între negri şi negri,

între bogaţi şi săraci, între săraci şi săraci, între orăşeni şi „ţărani", între orăşenii de centru şi orăşenii de periferie… şi aşa am ajuns la poza cu Lion Park Café din Soweto, pe care bravul Săndel a făcut-o fără să coboare geamul limuzinei, de se vede reflexia lui în partea stângă a imaginii. O cutie mare, de tablă albastru-închis, aşezată direct pe nisip, undeva într-un fel de margine de oraş. Oameni împrejurul cutiei, unii ghemuiţi pe nisip, alţii deja în fugă spre limuzină (se repezeau la cerşit?), alţii privind indiferent, alţii (vag) ostil. Pe cutie, în afară de numele cârciumii, două reclame jupuite, una la „Fish & Chips", alta la „Welcome to… Lion Supermarket" şi-o a treia, enigmatică, la „Carling Black Label". În partea de jos a cutiei, la un stat de om, afişe electorale, multe. M-am apucat să caut informaţii şi aşa am dat de filiera Carling Black Label – label – zamalek – Soweto Pepsi – Soweto. Am citit mult ca să-mi fac o părere, mult, dar nu prea mult: Carling Black Label e o bere locală, căreia albii îi zic „labei", negrii „zamalek", iar ziariştii „Soweto Pepsi", sau, mai bine zis, căreia albii se simt obligaţi să-i zică „labei" şi negrii „zamalek": dacă un alb cere „zamalek", primeşte bătaie, iar dacă un negru cere „labei", nu primeşte nimic. Toate astea mi se păreau oricum foarte complicate (le-am găsit scrise pe bloguri ţinute de localnici), dar chestia cu „Soweto Pepsi" m-a dat peste cap. Se pare că problema alcoolico-rasială s-a împotmolit în redacţiile ziarelor, când respectiva licoare a trebuit numită în scris, iar soluţia a venit de la un şugubăţ care a poreclit-o aşa, iar porecla a prins; indiferent de culoarea pielii ziaristului, el putea scrie aşa despre berea asta, fără ca vreuna dintre tabere să-l ameninţe cu moartea (nu am înţeles nici atunci şi nu înţeleg nici acum ce crimă aş comite, ca ziarist alb, să-i spun unui sortiment de bere „zamalek"! Cu prietenii şi neprietenii mei unguri mă cert de când mă ştiu despre denumirea corectă – „palincă" sau „pălincă" –, dar nu ne-a dat vreodată prin cap să ne omorâm pentru asta. Nu la trezie, în orice caz). De la Soweto Pepsi am ajuns la întrebarea firească: ce naiba e Soweto?

Crezusem că este un oraş, cum ar fi crezut oricine. Nu: este tot o făcătură ziaristică, SOuth WEstern TOwn, adică acea parte a Johannesburgului unde locuiesc săracii. Este cam ciudat să vorbesc eu, ca român, despre săracii Africii de Sud, ba chiar penibil, dar o imagine face cât o mie de cuvinte, iar din cele douăzeci sau treizeci de poze „scăpate" de Săndel asta rezultă. O prosperitate de necrezut (cele o mie de poze făloase) plutind pe o mizerie de nedescris („scăpatele"). Da,

plutind, dar ce înseamnă „plutind”? înseamnă că dedesubt e abisul, asta înseamnă. Tot rulând gânduri în cap şi poze pe monitor, mi-am dat seama cât pol şi de filosof: progresul creşte inegalitatea. Nu ştiu dacă a spus-o careva până acum, probabil că da, nu-mi pasă, eu n-am citit-o nicăieri: orice progres tehnologic este bun şi folositor pentru unii oameni, orice invenţie sau inovaţie tinde să îngroaşe clasa mijlocie cu încă un val de recruţi, dar pe foarte mulţi dintre săraci îi sărăceşte şi mai tare. De fapt, nu: îi lasă tot acolo unde erau, dar sărăcia le este şi mai greu de suportat. Exact ca în povestea mea de viaţă, ce vorbesc, exact ca povestea de viaţă a întregii mele generaţii, ieşită din comunism în curul gol, ca mine şi ca Săndel, rămasă în curul gol, ca mine, ajunsă la banii cei mari, ca Săndel. Mai e şi micul amănunt că el a plecat în Franţa, iar eu nu. Mai e încă amănuntul că el şi-a asumat riscuri, iar eu nu. Şi ar mai fi şi ultimul amănunt: el a avut de luat decizii grele şi le-a luat, iar eu m-am ferit de orice fel de decizie (de teama consecinţelor, evident). Cum era cântecelul din cărticică?

This little piggy went to market.
This little piggy stayed home.
This little piggy had roast beef.
This little piggy had none.
And this little piggy cried „Wee wee wee” all the way home.

Mda. Săndel se dusese la piaţă, se negustorise pe sine însuşi (altă marfă n-avea) şi pân-la urmă căpătase frupt. Eu… nimic. Dar mi-am dat seama că lipsea cineva din schemă. Cineva care se-ntorsese acasă distrusă, descleiată… cum să zic? Plângând? Nu, c-avea ochii uscaţi, cel puţin pe trezie. Nu. Cu sufletul smuls. Wee wee wee.

Margallah

Deşi nu era nicio nevoie să-l sun pe Săndel, l-am sunat. Pe banii mei – amănuntul este esenţial. Cu alte cuvinte, l-am sunat de prost: viaţa i-o ştiam eu foarte bine, iar din pozele de la Dottore urma să reconstruiesc cu mare uşurinţă partea pe care n-o ştiam în mod direct, adică de când părăsise Franţa pentru jobul din Golf, parte care putea fi foarte interesantă pentru cititorii români, foarte motivantă. Jobul lui Săndel este visul oricărui român, al românului arhetipal, cum zic cărturarii: leafă – are, comision – are, răspundere – n-are, decontări pe orice – are. Siguranţa jobului – beton armat. Şef direct – n-are. În faţa cui răspunde – în faţa chairmanului de la Paris (nu în faţa boardului). Cu alte cuvinte, este un lup singuratic care a tras lozul cel mare. De

fosta lui echipă a avut grijă de mult, i-a lucrat uşor, fin, pe nesimţite, i-a sabotat om cu om, a scăpat de toţi, i-a aranjat (nu în sens negativ, le-a aranjat tuturor poziţii bune, departe însă atât de board, cât şi de el; i-a făcut, adică, nişte Sândei mai mici, nişte Sândei în devenire, iar aşa cum îl cunosc, se ocupă acum personal să nu „devină" niciunul prea repede!). M-am tot gândit dacă să-l prezint ca pe un personaj cu lumini şi umbre (adică să-i fie dor de casă, să se gândească la întemeierea unei familii, să aibă un viciu minor, mai degrabă înduioşător, ca, de exemplu, pescuitul), dar am renunţat. Era absurd, pe de o parte (când ai un Săndel, nu-l strici cu lei ţ» i fel de fleacuri!), obositor, pe de altă parte (de când mă pricep eu să construiesc personaje complexe?!) şi riscant, pe de a treia parte: lui nu i-ar fi plăcut. El se consideră perfect aşa cum e, şi zău dacă n-are dreptate, din punctul lui de vedere; ce, eram prost să-l supăr şi să rămân fără bani? Nu, nu de asta l-am sunat. Următorul pachet de foldere pe care l-am luat la mână era din Asia: Karakalpakstan, Golestan, Uzbekistan, Khuzestan, Pakistan, Nuristan, Kîrgîzstan, Kurdistan, Khorasan, Turkmenistan, Baltistan, Tadjikistan, Belucistan, Afghanistan, Luristan şi încă vreo câteva, de m-am încurcat şi l-am sunat nu atât să mă descurce, cât să-mi dea un fir călăuzitor, un ceva de care să m-agăţ, să nu-mi prind urechile. N-a fost în stare. Mi-a spus chestii interesante de pe ici şi colo, „punctiforme", cum se zice în zilele noastre, dar nimic general valabil pentru toată zona, din care să pot scoate o imagine bună de livrat cititorilor. Tot ce-am scos de la Săndel a fost un fel de „It's complicated" şi-a fost păcat de banii irosiţi pe telefon, că asta puteam afla şi de pe Facebook, de pe profilul oricărei curve. N-am avut de ales şi am început să scriu cum mă tăia capul, mare păcat, pentru că, dintre toate călătoriile lui Săndel, astea păreau să fie cele mai interesante. Nu ştiam pe atunci cât mă înşelam, mai bine, altfel poate m-aş fi blocat, aş fi scris mai fricos, mai timorat să nu greşesc, ar fi ieşit un căcat. Aşa însă i-am dat bătaie, i-am dat înainte în inconştienţa mea şi au ieşit pagini memorabile, din care chiar s-ar fi putut face o splendidă carte de călătorii (alte literaturi excelează în aşa ceva, la români bate vântul: nu zic de americani sau de britanici, dar chiar şi francezii au puzderie de scriitori-călători, numai eu îmi amintesc de Robert Gaillard cu *La Forêt les dévora* şi de Jean Leroy-Guyo eu *Mon village sur la banquise,* ca să nu mai zic de ăia marii – pe ăştia doi mi i-a secretat memoria pentru c-au lost traduşi în română înainte de Revoluţie, nu de altceva!), dar din păcate n-a fost să

fie.

Problema nu era la poze (neașteptat de bune, aproape nesăndeliene), problema era la paginile mele memorabile; îmi ieșiseră prea memorabile. Povesteam acolo despre un Săndel care merge la muncă din Nukus în Karachi și din Tabriz în Bișkek, străduindu-se ca orice om de vânzări să-și plaseze marfa: telefoane, întâlniri, contacte, șpăgi, negocieri, promisiuni, minciuni, renegocien, anticameră pe la ăi mari, plicuri la ăi mici, tot ce se face în meseria asta ca să te vezi cu contractul semnat. Nu era nimic greșit în paginile mele, erau bine scrise, chiar artistice pe alocuri… dar nu erau bune. N-aveau nicio treabă cu biografia lui Săndel, erau mai degrabă însemnările unui pelerin de business, scrise la persoana a treia. Săndel doar schimba avioane și hoteluri, mituia înalți funcționari de stat și mânca specialități locale la mesele lor de protocol, dar nu era viu, nu trezea nicio emoție în nimeni. Stillborn. Aveam pe mână un material neînchipuit de gras, iar eu scosesem un fel de *Kagemusha* plimbată de mânuță printr-un peisaj străin. Am tot stat, m-am tot scremut, m-am sucit, m-am învârtit, am recitit pân-am amețit de cap, dar tot nu mi-am dat seama unde eram minciună și, mai ales, de ce. Nimic de făcut: m-am dus la cârciumă.

Era lume aleasă La Mămicu: numai securiști, cu Dottore-n cap de masă, ca de obicei. Mămicu se învârtea ca titirezul printre ei, gheboșat (e uriaș!), cărând carafe cu vin și platouri cu mititei (pentru meseni), iar pentru Dottore talere cu coaste și beri speciale (el nu bea vin „ca toți francejii”):

- Ce este, micule?
- Hai salut.
- Ce-i cu tine, micușoare? Ce-ai fața asta de milog?
- Nu-mi iese.
- Ce nu-ți iese, mă, ce nu-ți iese?!
- Cartea.
- Ce carte, micule grafoman?
- Cartea cu Săndel.
- Ce, scrii o carte cu Săndel?

  Uitase, ca de obicei.
- Păi, nu ți-am zis?
- Când mi-ai zis, mă, când mi-ai zis?
- Când ți-am cerut pozele alea.

I s-a luminat faţa.

- Aşa este, micule, bată-te să te bată… mi-ai zis, mă, mi-ai zis! Dacă mi-ai zis, mi-ai zis, ce-i drept nu-i strâmb. Şi de ce nu-s bune pozele, micule tristesse?
- Sunt bune. Nu scriu eu bine.
- De ce nu scrii tu bine, mă, de ce nu scrii tu bine?
- Asta aş vrea să ştiu.

Dacă vă spun că toată masa aia de securişti tăcuse mâlc de dragul de a nu scăpa o vorbuliţă din acest dialog cretin, o să ziceţi că exagerez; dar nu, chiar aşa a fost, făceau toţi, care cu micu-n furculiţă, care cu vinu-n dinţi, şi ascultau ca proştii apoftegmele lui Dottore, de unde am dedus c-aveau grade mai mici ca el. Eram necăjit, am dat repede pe gât câteva beri, pe burta goală, m-a luat prima ameţeală, aşa cum dorisem, doar de-aia eram La Mămicu:

— Ce-s alea „apoftegme", micule filfizon?

Vorbisem singur, dar cu voce tare. Mi se întâmplă mereu când îs dezumflat:

- Nimic, lasă. Hai să bem, să facem haos. Care ştii un banc bun?

Din păcate, bancul bun eram eu, cum am constatat pe parcursul serii, cal de bătaie pentru toţi de la masă, inclusiv (şi mai ales) pentru cei proşti ca lemnul. Printre unii ca ăia, Dottore era o rază de lună:

— Ia zi tu, micule maţe-fripte. Unde te-ncurci, mă, unde te-ncurci?

Nu mai ştiu ce-am povestit, pentru că m-am îmbătat de i binelea, ştiu doar că am turnat în mine ca-n gura de canal şi c-am închis masa cu Dottore, foarte târziu în noapte, când însuşi bietu' Mămicu adormise cu capul pe tejghea. Am supt a doua zi câţiva castraveţi muraţi până mi s-a făcut lumină-n cap: îl avortasem pe Săndel din cauza oamenilor, în poze n-apăreau oameni; în poze n-apărea Săndel. Deloc, niciodată. Asta era diferenţa. În „cărămida" din Africa de Sud apăreau, mai mult sau mai puţin (mai puţin, la drept vorbind), echipa lui Săndel şi Săndel însuşi, sau cel puţin părţi din el; în calupul acesta însă nu. Oraşe, pieţe, străzi (toate forfotind de omenet, da), peisaje luate din mersul maşinii, multe poze de sus, de la etajele superioare (ale hotelurilor, bănuiesc), cu mari bucăţi de ţesătură urbană (şi nocturne, şi diurne; cele nocturne erau mai frumoase), dar atât. Că Săndel era un lup singuratic mi-era clar de mult, doar el îmi spusese, dar abia acum vedeam cu ochii mei (în sfârşit deschişi) ce însemna asta:

— Vezi, micule dezesperat?

— Ce să văd?

— Vezi că te-am scos la liman? Tot io, mă, tot io…

— Cu ce m-ai scos la liman?

— Păi, nu ţi-am zis eu aseară?

Ce naiba îmi spusese el aseară?!

— Ce naiba mi-ai spus tu aseară?

— Te-ai îmbătat şi nu-ţi aduci aminte, uă-hă-hă-hă!

— Nimic n-ai spus aseară! Ai spus „Ei prost pentru că aşa a zis Săndel", atât!

- Păi, asta e. Cum să scrii tu cartea aia dacă nu ştii despre ce e vorba?

Am rămas mut pe moment. Sau: am rămas oleacă mut. Oleacă mai mult.

- Ce nu ştiu eu?

— De oamenii ăia, de ţările lor. Ai fost? N-ai fost, şi atunci cum să scrii despre, micule foarte mic?!

Nu mă gândisem aşa. Eu la Săndel mă gândisem, nu la ce vindea el, nici unde vindea, nici cum vindea, nici cui vindea. Ultimul meu gând: cui vindea Săndel!

- Stai că aici e o chestie…
- Normal că e, micule, normal că e. Tot io, mă, tot io…
- Păi, şi-atunci ce să fac? în carte ce bag? Că mi-e milă s-arunc ce-am scris pân-acum, e munculiţă mea, ce maica mă-sii!

— Dă-ncca' să văd eu, că sunt deştept. Citesc şi-ţi zic. Da' nu-mi trimite mult, că n-am răbdare cu grafomanii, Inar ei ai dracului, păi câte rapoarte… hai, bagă.

Am trecut prin paginile mele memorabile, am ales ceva de prin Pakistan, i-am trimis:

„Eşti prost, băiatule; dictatura e cea mai bună, ascultă-mă pe mine. Dictatura îi face pe oameni cuminţi şi la locul lor; sărăcuţi, prostuţi, da' cuminţi. Unul nu suflă! Care face pliscul mare, ups, nu mai e de găsit, îl plânge mă-sa degeaba. Apoi toţi se-nvaţă minte şi-are ţara linişte. Aşa este bine pentru afaceri!"

Spre deosebire de Kabul, unde sărmanul Săndel nu poate vinde aproape nimic („E teritoriul americanilor, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată"), de Irak sau Siria („S-a dus dracu' toată piaţa, păi ce era Irakul odată… dictatura, băiatule, aia-i soluţia!"), de Iran („îi sufocă

americanii cu sancţiunile, cu ce să-mi plătească mullahii utilajele, dac-au rămas fără bani?") sau de Kîrgîzstan („Li s-a suit şi ăstora democraţia la cap… uite democraţii unde erau!"), Săndel se simte la Islamabad ca acasă: e luat de la aeroport, e plimbat, e cazat, e pupat în fund, nimeni nu mai e ca el (doar la Aşgabat mai e tratat aşa princiar, dar acolo nu-i place clima, se sufocă). De data asta l-au dus la un stabiliment de lux în nordul oraşului, undeva pe un pinten al I limalayei, la 1.600 de metri altitudine, într-o zonă protejată (Margalla Hills National Park), unde poate veni oricine, de fapt, cu condiţia să nu iasă din parcare (!). „Era plin de localnici, mă, amărâţi d-ăia cu maimuţa-n lanţ, dădeai doi dolari şi ăia o chinuiau cum doreai, ca să-ţi facă ţie plăcere, să vezi ce faţă avea nenorocita de maimuţă, hă-hă, faţă de sărac, mă, ca a ta", povestesteşte Săndel mai departe, „era şi tineret. Clasa mijlocie, mă! îndrăgostiţi, sânge fierbinte. Veneau cu maşina până acolo sus, la privelişte, şi stăteau în maşină să se ţină de mână, romantic. Dacă ieşeau din maşină şi-i vedea careva, chema poliţia şi-i bătea ca la Galaţi. Libertate, mă, da' cu limite! De la lucru mic începe stricăciunea: azi un ţinut de mână, mâine o discuţie fără autocenzură, poimâine te trezeşti în ţară cu vreo revoluţie! Nu, tăticu'! Ordine şi disciplină. Eu cui mai vând utilaje?!". L-am întrebat despre cazare: „Lux. Acolo stau şi delegaţiile chineze, aşa că-ţi dai seama".

— Nu e bine, micule!

Dottore, la telefon. După voce, îi cam plăcuse bucata de text, dar nu voia să admită.

— În primul rând că ăsta nu-i Săndel, ăsta e o corcitură între mine şi tine. Asta cu „săracule" c-a mea, recunosc, dar pe cine interesează spiritul meu fin?! Lui n-o să-i placă, iar cititorii or să se pună cu bătaia pe tine, să le dai-napoi banii pe carte. Tre' să scrii isteţ, mă, isteţ să scrii!

— Păi, ce să scriu?

— Păi, cum e p-acolo, asta să scrii!

— De unde să ştiu eu cum e p-acolo?!

— Vezi, micule? Ai ajuns la vorba mea. Aici e problema. Atunci nu ştiam dacă Dottore avea dreptate sau nu, dar acum ştiu. L-am trimis la plimbare şi m-am dus la Bibnat: tot ce există pe lume este scris, iar eu ştiu să găsesc orice lucru scris vreodată, că de-aia am ţidulă de filolog. Şi de găsit, am găsit, ba chiar am şi citit nişte cărţi despre subiect, nu multe, dar nici chiar puţine (more than 10, less than 25,

vorba celuia ce-şi număra iubitele la bătrâneţe), mi-am făcut capul mare cu informaţii de toate ţelurile, şi istorice, şi economice, şi religioase, şi sociologice, şi antropologice, şi dracu' să le ia, dar tot n-am înţeles nimic. Adică n-am înţeles cum să scriu biografia lui Săndel pe baza unor cărţi, a câtorva vorbe la telefon şi a unor mii de poze. Nu, nu e bine: eu ştiam cum s-o scriu, dar nu vedeam de ce-ar publica-o editură şi mai. des de ce-ar citi românii aşa ceva: Săndel e mare şmecher, călare pe sacul cu bani, vinde utilaje prin ţări de-alea de care n-a auzit nimeni. Aşa, şi?

Ceea ce-ar fi trebuit să pun pe hârtie erau oamenii cu care vorbea Săndel în drumurile lui, dar de unde să-i scot? Din pălărie? Sigur, soluţia ar fi fost să inventez nişte personaje, aşa, ca scriitorii, şi chiar am încercat: am fabricat un ministru al Dezvoltării, vreo trei-patru colonei, şefi de vămi, directori de direcţii, ba chiar m-am aruncat la o eminenţă cenuşie, un Père Joseph din Quetta, o minune de băiat, într-atâta de simpatic, de nu ştiai dacă-ţi vine să-l baţi sau să-l înfiezi. Oricum, era ceva, era o bază. Am prins curaj. Hai că se poate! Vamos! cum zic argentinienii. Tocmai când mă pregăteam să încropesc şi-oleacă pe personaje feminine (tot din burtă, bunînţeles), sună Adrian:

— Mihai, te aştept la Gaudeamus!

— La ce Gaudeamus?!

— La târg, cum la ce Gaudeamus? Ai uitat?

— Ce să uit?

— Lansarea lui *Jimmy*\ La târgul de anul ăsta! Ce-am vorbit noi la Iaşi?!

— Târgul! Mi-a fugit din minte, lucrez la… când e?

M-a luat cu frig după ce mi-a zis cât de puţin timp mai era până la târg.

Bine, vin. Poţi conta.

Vii… pregătit, da? Ştii că mie îmi plac lansările tale!

I. a târgul din 2017 venisem c-o drujbă, se-adunase lumea ca la urs la standul editurii, oricine dorise se trăsese-n poze cu drujba-n mână, cască pe cap şi-mbrăcat în Gilet Jaune, sigur că lui Adrian îi convenise agitaţia. Voia să repete figura, ceea ce nu era rău deloc, că şi eu voiam.

— Mă străduiesc. Ne vedem acolo. Mersi, Adrian!

— Nu-nchide! N-am terminat: la ce lucrezi?

— La un roman, ceva de mare efect. Sparg piaţa, decimez concurenţa, iau toţi cititorii! Să nu zici că nu ţi-am spus.

— Detalii?

— Lasă, îţi spun la târg. Pe mine mă ştii: ein Mann, ein Wort!

— Aşa rămâne. Spor la scris, Mihai!

— Să fie!

Alta acum. Trebuia să mă dau peste cap şi cu târgul, nu de dragul editurii, dar de dragul pielii mele, că ea, biata, se afla în saramură, nu a lui Adrian, el avea de unde-alege; dar eu?! Am lăsat biografia deoparte, m-am apucat să fac o listă.

Gaudeamus

- Bună seara. Când a apărut anul trecut romanul lui Mihai, *Gastarbeiter,* am stat în linişte după ce l-am citit, nu numai fiindcă mi-a plăcut, dar eram sigur că următoarea lui carte n-o să-i creeze probleme şi că se va descurca cu ea cel puţin la fel de bine ca în *Gast,* romanul acela reportaj, zice el, roman în priză directă, ar zice un optzecist de-ai mei…

Vorbeşte Mentorul, colegul meu de la revistă, după ce-a primit cuvântul de la Adrian. Amândoi rămăseseră cu amintirea drujbei, de drăguţa de drujbă s-a agăţat fiecare şi de data asta, cum e şi firesc: începi cu ce ştii. Sunt sigur că celălalt invitat de la lansare, Criticul, n-are să zică nimic de *Gastarbeiter* din moment ce n-a citit-o, cu-atât mai puţin de drujbă; şi-am dreptate. Pentru el am pregătit alte mici „semne de carte", le ţin în rucsăcel, urmează să le scot la momentul oportun, pentru maximizarea efectului (n-a fost să fie, n-am „maximizat" nimic, dar măcar am încercat; măcar atât am făcut, fir-ar a dracului de Black Friday!).

- Romanul ăsta e tot o producţie la persoana întâi, în care Mihai povesteşte, presupun că mai punând şi de la el, experienţele unui personaj care se numeşte Mihai Buzea, care lucrează la *Caţavencii,* care a fost gastarbeiter timp de vreo doi ani la Londra şi care a mai făcut o sumedenie de alte lucruri.

„Sumedenie"? „Alte lucruri"?! Nu cumva Mentorul ştie mai mult decât pare? Mi-am amintit de-o vorbă ce umbla cu ani în urmă prin redacţie, „Domnule, când e un caţavenc de faţă, trebuie să fii atent!", şi m-apucă un fel de mâncărimi. Ce naiba a fost în capul meu când l-am rugat să vorbească?!

— Romanul e scris cu o plăcere epică teribilă şi cu o forţă

narativă pentru care îl felicit din toată inima, are o originalitate pe care vă invit s-o descoperiţi în cartea aceasta, fiindcă multe dintre lucrurile care se întâmplă în prima parte a romanului… am zice că le ştim noi: e vorba şi despre Revoluţie, e vorba şi despre primii ani de după Revoluţie, cu toate ciudăţeniile lor…

Ciudăţenii, într-adevăr. Cu Săndel prin Retezat, cu Săndel pe la Groapa de Aur, cu Săndel la Plaiul Foii, cu Săndel pe LOR la săbioare… pe urmă, după plecarea lui la Paris, eu singur pe LOR la săbioare. Pelecus cultratus.

— Ei bine, aşa cum sunt povestite de Mihai, cu întâmplările sale, cu întâmplările găştii sale…

Care gaşcă?! Nu că gaşca n-a existat, dar nu era trup din trupul meu şi, chiar de-aş fi vrut eu să fie, gaşca avea alte priorităţi; de pildă, să mi-l bată pe Săndel. Cum ar fi putut fi „a mea”?!

— Cu întâmplările celor care au avut războaie locale pe la el pe acolo prin cartier, Berceni parcă este cartierul…

A fost la-nceput, Mentore, doar la-nceput. Bucureştiul a fost cartierul meu adevărat, Bucureştiul şi Braşovul şi Iaşul şi toţi munţii, dar am lăsat deoparte ce nu era legat de Bristena. Dac-ai şti, mi-ai da dreptate. Nu aşa fac scriitorii?

— Şi toate astea fac un amestec narativ şi de observaţie critică şi de mărturisire din partea personajului care se numeşte Mihai Buzea – pe care vă invit să nu-l confundaţi cu Mihai Buzea în persoană…

Ba eu vă invit să-l confundaţi!

- Din cauza faptului că personajul pe care îl construieşte Mihai Buzea în acest roman diferă considerabil de Mihai Buzea pe care îl cunosc eu.

Dar cât mă cunoşti, dragă Mentore? Cât? Păi, ce facem. Îi<i? Ne bălăcim în băltoaca purceilor, dăm la săbioare într-un lac fără săbioare? O tundem chilug pe Rapunzel?

- O să vedeţi de altfel şi de ce. E o poveste, cum spunea Adrian, şi de dragoste. E o poveste care ţine de formarea personajului Mihai Buzea, începând din anii de liceu până în zilele noastre, cu o anticipare a anului 2025 care îi doresc autorului să nu i se-mplinească, are el o premoniţie acolo care pe mine m-a speriat puţin, dar sper că de data asta se va înşela.

Iar eu am sperat că vei spune asta şi tocmai de-aia te înregistrez fără ca tu să ştii. Că, dac-ai şti, te-ai cenzura şi nu-mi convine. Eu am

venit aici c-o treabă, nu de florile mărului! Ce sperietură este aia nedocumentată c-un fişier audio?!

- Mihai are o experienţă de viaţă extraordinar de bogată…

Prea bogată, la drept vorbind. Turbincă prea plină, buzunare prea goale!

- E un tip care-a fost prin lume, e un tip care-a muncit pe unde vrei şi pe unde nu vrei, a fost – în afară de ce scrie acolo pe clapeta interioară a cărţii – a fost şi îngrijitor de cimitire la un moment dat, a „făcut Istanbulul", mai ţineţi minte termenul? „A face Istanbulul" se chema să te duci cu ceva marfă din România, s-o vinzi la Istanbul, în târg…

Talcioc, Mentore, talcioc. „Târg" e acesta unde suntem acolo, la Istanbul era talcioc. Peste tot era talcioc, la drept vorbind. Toţi cumpărau şi vindeau, mărfuri, prieteni, tot. Ca şi astăzi. Săndel cum m-a vândut pe mine? Pe sine cum se vinde? E adevărat, de-atunci au crescut preţurile, asta aşa e.

— Şi să cumperi de acolo ce crezi tu că s-ar putea vinde în România şi să faci o navetă, un fel de navetă din asta. Nenorocirea personajului lui Mihai a fost c-a nimerit între profesioniştii acestei îndeletniciri, aş zice „pionierii" acestei îndeletniciri din anii '90, care erau cât pe-aci să-l lase fără bani; a încasat – personajul lui, repet – şi o mamă de bătaie de la vecinii din… colegii de autocar, tovarăşii de autocar, ca să zic aşa.

Bătaie formativă. Există „bătaie formativă"? Nu există. Totuşi, eu am încasat-o. Poate că asta explică multe.

— A făcut cunoştinţă şi cu un turc, splendid descris, care iniţial nu ştia bine nici engleza, nici chiar turceşte n-ar fi ştiut el prea bine, româneşte nici atât.

Săracul Babă, de mult o fi oale şi ulcele. Poate aşa ca el ar trebui să fie oamenii din biografia lui Săndel?!

— În momentul în care se pune la cale de o afacere cu personajul – repet – Mihai Buzea, domnule, facem cutare, facem cutare, ăla deodată începe să vorbească o engleză impecabilă şi-l întreabă Mihai: Domnule, dar de ce…?! Păi, n-are rost să vorbesc cu orice idiot o limbă corectă, fiindcă n-o-nţelege. O engleză corectă adică. O engleză primitivă… o-nţelege toată lumea. O engleză adusă din condei, după regulile ei… cine s-o priceapă?!

Valabil pentru toate limbile. Valabil, în orice caz, şi pentru

franceză. Păcat!

— Veţi găsi în paginile acestui roman o sumedenie de personaje pe care Mihai le portretizează din două-trei fraze, după care, domnule, are grijă să le ţină-n mişcare, nu le-nţepeneşte în rolul de personaje şi-ncepe să ţi le descrie să te plictiseşti, să începi să caşti, să te gândeşti, domnule, poate că sar pagina asta, nu, tot ceea ce este povestit aici în carte se află într-o mişcare permanentă şi, foarte important, e de-o plauzibilitate remarcabilă.

Păi da, păi da. Mulţumesc, Mentore, e foarte frumos din partea ta că spui asta, dar cui o spui? Că, uite, n-a venit aproape nimeni la lansare! Eu te ascult cu jumătate

(le ureche, restul e treaba reportofonului, atenţia mi-o 11 incentrez pe publicul care nu e aici, deşi a promis solemn…1 va fi. Toţi s-au dat cu fundul de pământ c-o să vină l. i lansare, să mă susţină, s-arăt şi eu a om popular „i acum? Aproape nimeni! Iar cei care-s aici cască. Văd în privirile lor că vor să scot drujba, să fac ceva, să-i distrez ca să nu se plictisească; cititori de duminică!

- Mihai nu numai că ştie să povestească, dar are şi simţul ăsta al vieţii cu care nu mulţi scriitori sunt fericiţi de bunul Dumnezeu.

Nu, nu mulţi, dar pe cei puţini a avut bunul Dumnezeu grijă să-i concentreze în redacţie, iar toată truda mea a fost s-ajung acolo, să trag cu urechea. Trebuie să fie cineva chiar foarte prost şi-n atâţia ani (câţi? Şapte, opt? Nouă? Zece! Când au trecut, Doamne, când?) să nu ciupească nimic de la Agopian, Groşan, Radu, Morar, laru şi de la tine. Nu că mi-a fost uşor s-ajung, păi, n-am stat eu cu patrafirul popii-n cap numai ca să mă primiţi „în probe”?

- Are şi stil de povestitor, de prozator, de ce vreţi dumneavoastră, dar se cunoaşte că-i de pe urma experienţelor prin care a trecut prin viaţă, prin multe, gândiţi-vă la un lucru, a fost prin nu ştiu câte capitale europene, inclusiv la Paris, despre care spune la un moment dat, domnule, toţi avem Parisul nostru, adică locul de care îţi aduci aminte şi despre care îţi place să povesteşti.

Păi, şi-atunci de ce nu-s eu în stare să scot biografia la liman, dragă Mentore? Ce mare lucru să-l plimb pe Săndel de colo colo şi să-l pun să-şi vândă gunoaiele, cum le-am vândut şi eu pe-ale mele (vorba vine, pe-ale mele; pe cele de mine furate, da) pe Caddesi, în Istanbul? învaţă-mă tu, spune o vorbă magică şi scoate-mă din mocirlă!

A fost şi în Cehia, dacă nu mă înşel, de Istanbul vorbiserăm mai

devreme, la Londra ştiţi din romanul lui precedent că a petrecut o vreme pe-acolo… Poate că asta-i problema? Poate că asta e vorba magică? „Capitale europene”? De-aia nu-s în stare să-i văd, să-i aud, să-i miros, să-i simt pe escrocii ceia cu care face Săndel afaceri şi să-i prind în carte, vii, ca pe greieri în insectar?

— Dar a ajuns până şi în California, la Monterey, unde… ce vrei să zici cu asta?

Ce să vreau să zic cu asta, Mentore, tu nu vezi că lumea a-nceput să plece, aşa puţină cum e? Mi-a venit public la lansare de-l număr pe degete şi, după ce e-aşa numeros, dureros de numeros, se foieşte a plecare! Fi-mi-ar drujbă a dracului, că mai bine n-o aduceam, acum nu mă recunoaşte nimeni fără sculă-n mână! Umblu la rucsăcel, scot drapelul Californiei, îl flutur deasupra capului să vadă toată lumea cum fâlfâie ursul, în sfârşit văd câteva zâmbete! Dar unde-or fi oamenii mei, unde dracu’ s-au băgatără?

— A, aşa! La Monterey, în California, unde se întâlneşte, dacă nu mă înşel, pentru a doua oară cu Jimmy. N-o să vă spun cine e Jimmy, pentru că ar însemna să vă dezvălui unul dintre truvaiurile minunate ale acestei cărţi şi unul dintre personajele cele mai interesante. Care e cât se poate de pipăibil… o să vedeţi după ce-o citiţi de ce ziceam mai devreme că e cât se poate de pipăibil.

N-o vor citi, dar asta nici nu contează, important este s-o cumpere. Ştii de ce n-au s-o citească? Pentru că n-au timp, Mentore dragă! Am avut dreptate atunci, la „Sadoveanu” din Paşcani: doar studenţii, liceenii şi unii gimnazişti se mai îndeamnă la citit, restul cumpărătorilor de carte sunt pierduţi. Suntem doi mamuţi de pe insula Vranghel, tu şi cu mine, dar încă nu ştim ce s-a petrecut pe mainland. Norocul nostru. Mai ţesem iluzii o vreme.

— Adrian spunea că e o poveste de dragoste. E într-adevăr şi o poveste de dragoste între un fraier şi o manipulatoare, am zice noi în termeni pretenţioşi.

În orice fel de termeni. Un fraier e-un fraier în orice timp şi-n orice spaţiu.

- E povestea de dragoste dintre un puşti şi colega lui de clasă, care întâmplător e fata unei familii de securişti. Mama, femeia cumsecade, tatăl… mă rog, ce grad o fi avut el, dar relaţii teribile!

Bine punctat. Funcţia bate gradul, pila bate funcţia. Eu să nu ştiu?

- Aici zice la un moment dat Mihai, domnule, că, în ciuda faptului că se ocupau cu supravegherea lumii, trăiau într-un cocon, într-o izolare de ceilalţi, nu se amestecau ei cu neam-prostimea care se temea de ceea ce făceau ei, iar fata lor, Bristena, domnule, îl foloseşte pe Mihai, se foloseşte de el, el e îndrăgostit de ea sau îşi închipuie că e-ndrăgostit de ea, o să vedeţi dumneavoastră mai bine, iar povestea asta e cea care traversează romanul şi fiecare dintre episoadele din care-i construit romanul. Ea…

Sau poate de-aia nu-mi iese mie biografia, că n-am o ea solidă, o ea – locomotivă, cum am avut-o pe Bristena? I l-ai că-s prost, hai că-s prost rău, hai că-s mai prost ca Moş Gerilă: păi, n-o am pe Isabelle?! Isabelle ce-are? în fond, eu am de scris biografia lui Săndel, nu biografiile clienţilor lui Săndel sau „analize de oportunitate investiţională" pentru ţările călcate-ncca' şi-ncolo de Săndel!

- Cred că e un personaj greu de uitat şi un personaj pe care presupun că îl veţi recunoaşte, pe ici, pe colo, prin lumea postrevoluţionară de la noi.

„Pe ici, pe colo"? Glumeşti, Mentore. Sau ţi-e frică şi ţie să spui lucrurilor pe nume, cum ne este tuturor frică?

Ce mi-a plăcut în mod special la romanul ăsta e că Mihai, în afară de faptul că povesteşte foarte bine, că ştie să-şi construiască bine personajele şi că îşi ţine textul sub control, aş zice, are o autoironie faţă de cel despre care povesteşte, ceea ce la persoana întâi, după cum bine ştiţi, tui se întâmplă: romancierii noştri, mulţi dintre romancierii noştri au obiceiul, când scriu la persoana întâi, fie ea fictivă, fie nefictivă, domnule, să-şi eroizeze personajul, cât de valabil e el, cât de deştept, ce succes are el la femei, cum îi izbutesc lui toate…

Asta aşa e. Am şi botezat obiceiul ăsta, ca să-i pot explica mai bine lui Dottore despre ce e vorba, să priceapă domnu' gradu'; anjinism, aşa i-am zis. Atunci, după Revoluţie, când toţi citeam cartea lui James Clavell, ne-am lăsat furaţi de acţiune şi nu ne-a păsat de final: dintre cele patru femei ale lui Blackthorne, două mor (amanta şi nevasta) şi două îi sunt băgate-n pat, pleaşcă – anume frumoasa şi bogata (care tot frumoasă-i şi ea, bunînţeles!). Cum şi-ar dori orice leneş, orice laş, orice labagiu: vreau femei, dar mi-e frică să nu fiu respins, aşa că visez să-mi vină de-a gata. Clavell a brevatat formula, românii s-au repezit ca oile să scrie şi ei la fel, că-i uşor şi se vinde bine.

— Personajul lui Mihai, după cum veţi vedea, încasează bătăi

când are de-a face cu bătăuşi…

Şi când n-are.

— Înregistrează pierderi, din cauza cumsecădeniei mulţi îl iau de prost, după obiceiul ăsta al nostru de a crede că bunătatea este egală cu prostia. E în cartea asta, care e plină de amărăciune în afară de faptul că-i glazurată c-un umor care funcţionează foarte bine, e totuşi un optimism din ăsta care ţi-l face simpatic pe personajul lui…

Simpatic. Da. Simpatic! Ori de câte ori bogăţii, bogătanii şi bogătaşii au făcut eforturi să-şi ascundă dispreţul faţă de mine şi de plăcerea mea de-a scrie, mi-au zis că sunt „simpatic". Şi încă asta era vorba elitei educate, pe când parveniţii săndelieni (politehnişti majoritatea) aveau alta: „poet". Douăzeci de ani mi-am cârmit barca printre „poet" şi „simpatic". Acum îmi pare foarte rău că n-am caftit câţiva, câţiva numai, de sămânţă, dar acum e prea târziu.

- Care se îndeletniceşte şi cu tot soiul de nefăcute, şi cu rele se îndeletniceşte, dar simţi în personajul ăsta – el nu se laudă, vai ce cumsecade sunt eu, vai ce… –, dar în ceea ce face simţi o cumsecădenie şi o iubire de oameni… extraordinară.

Îl aplaudă lumea, a vorbit transportat, se vede c-a fost profesor la viaţa lui, sper să fi convins auditoriul, aşa firav-firăvel cum este, să şi cumpere capul de operă al autorului în cauză şi să-i ceară autograf, ca la casele mari, îi strâng mâna Mentorului, îi mulţumesc sincer (am o senzaţie de disconfort, n-am mai fost sincer de ani şi ani), îl văd pe Adrian că preia microfonul, mă reped la rucsac.

- înainte să-i dăm cuvântul domnului critic literar, aş vrea să menţionez că de acolo de unde a ieşit acel steag… înţeleg că mai urmează multe alte surprize, inclusiv pentru mine… nu m-a lăsat Mihai să văd ce este acolo, aşa că rămâneţi…

Nu vrea nimeni să plece, a interpretat Adrian greşit fojgăiala, tocmai ce-a venit un lot sănătos din oamenii mei, în cap cu Dottore. Se salută, se recunosc, femeile se pupă, copiii se strâmbă unii la alţii, de-aia senzaţia de „spartul târgului" care l-a alarmat pe Adrian; dar nu, nici vorbă. Târziu, dar bine c-au venit!

- Că mai urmează multe alte… da. Vă rog!

Criticul ia microfonul şi tuşeşte profesionist înainte de a începe; spre deosebire de Mentor, el încă predă (în afară de scris, scrisu-i altă ciorbă). Povesteşte cum ne-am cunoscut la Iaşi, cum i-am bârfit pe Nicu Gane şi pe Vasile Pogor, fără frică de repercusiuni (pe bună

dreptate, că-s morţi), cum l-a citit pe *Jimmy* şi-a constatat că el şi cu mine am fost aceeaşi generaţie şcolară; îşi fezandează ascultătorii cu partea sfătos-personală (şi Viorel Ilişoi este mare aficionado al acestei tehnici, uite că tot mai am de învăţat), apoi trece uşor, fin, la partea de critică literară.

Ihi că

I r.i. i e meseria lui de bază. Mă face atent cu o trimitere l. i Alphonse Karr („Plus ça change, plus c'est la même e hose") şi-mi dau seama că n-am cum să scriu biografia lui Săndel fără Săndel, iar Săndel a crescut bilingv din scutece, engleza a-nvăţat-o mult mai târziu, abia din clasa a doua. Tribul ăla de femei care l-a alăptat cu atâta dragoste de-a ieşit Săndel în loc de Sandu nu-l alăptase doar cu dragoste. Un Săndel, nu, acest Săndel nu poate exista în afara limbii franceze, aşa cum nici eu, nici Jimmy nu putem exista în afara sticlei de bere. Cum dracu' nu fusesem în stare să mă gândesc şi singur la asta?!

În timp ce-şi dezvoltă el discursul critic, nu stau degeaba: spre deliciul copiilor şi al lui Adrian, scot din rucsăcel materialele didactice. Opinicile murdare nu produc cine ştie ce impresie, nici mănuşile pătate de sânge, în schimb, blackjackul este pe deplin apreciat, la fel şi mănuşa de baseball. Ursul Californian, baseballul american, blackjackul hollywoodian, entuziasmul copilăresc al micului public românesc – ce înseamnă toate astea? Copii mari cu visuri ucise, asta înseamnă. Dacă ei n-au emigrat în America, poate copiii lor o vor face. Opinicile româneşti nu inspiră niciun fel de vis.

Ceea ce ei nu ştiu încă, şi nici eu n-aş fi ştiut fără cărţile de la Bibnat, e că lumea se schimbă repede şi că American Dream nu va mai fi singurul Dream. Săndel deja a demonstrat-o prin propria lui reuşită. Echipa de baseball feminin a Pakistanului o demonstrează şi ea, an de an (este genul de argument după care mă topesc, pentru că e total imprevizibil, vine peste preopinent ca o măciucă. Sau ca un blackjack, ori „casse-tête", cum ar zice Criticul, căruia franceza îi este clar mai familiară, lui şi altcuiva de acolo. Am eu informaţiile mele!).

— Mihai Buzea a devenit, pentru mine, aproape un pariu şi o să-l urmăresc cu foarte multă atenţie de acum încolo; aş zice că…

Aici mi se termină bateria reportofonului, dar n-are importanţă, pentru că oricum şi eu am de gând să-l urmăresc pe el cu foarte multă atenţie. El nu ştie, dar i-am citit ultima carte şi am găsit acolo foarte multe lucruri bune de furat, ar fi şi păcat de ele; ce, să i le fure alţii?!

Scot ultima surpriză, special pentru Adrian: un mock-up al biografiei, făcut din polistiren dens, peste care am lipit hârtie frumos printată. Dacă nu ţii obiectul în mână, să-ţi dai seama după greutate, chiar crezi că e o carte (am lucrat ajutat de socru-meu, mare meşter la farse încă din tinereţe): pe coperta unu poţi citi titlul operei, cu capital letters („Resac"), editura („Polirom"), anul („2019") şi numele autorului („Mihai Buzea"), iar pe cotor doar titlul, autorul, sigla editurii şi pe cea a colecţiei („Ego. Proză"). Am lucrat curat, Adrian e impresionat, deschide gura:

- Ce e aia „resac"?

Nu e impresionat deloc. Este enervat că iar îi bag pe gât un titlu imposibil! Pe-asta n-am prevăzut-o, eu mă gândisem doar să-mi ţin pliscul asupra adevăratei naturi a cărţii, doar nu eram nebun să-i spun că iau nouă mii de cum de la Săndel ca să-i scriu biografia; e Adrian om de treabă, dar până la un punct! Mi-ar fi dat cu mock-up-ul în cap până-l făcea ferfeniţă, nici n-ar fi fost greu (polistiren!). Am căscat gura şi m-am uitat prostește la el, în căutare de răspuns:

- Ce e aia „resac", Mihai?
- Ăăă… chestia aia, ştii tu. Când vine valu'.
- Ce val?
- Orice val. Valul, înainte să vină, se trage înapoi.
- Valul? înainte să vină, se trage înapoi?!

Înapoi, da. Ca la tsunami, ştii. Cutremur în larg, bambam, în adâncul oceanului. Se formează valul de tsunami, dar departe, nu se vede, nu se ştie. Noi stăm pe plajă, bem beri, ungem fetele cu alifie ca să nu se ardă. Copiii fac castele. Şi apa începe să se tragă înapoi şi se liage, şi se trage, şi se tot trage. Copiii strigă aţâţaţi, tati, tali, vino să vezi, au rămas scoicile pe nisip şi rapănele şi răcuşorii! Fug să le adune, aleargă spre apa care se tot retrage. Noi ne uităm ca proştii. Ăla e resacul.

— Şi pe urmă?

— Şi pe urmă, ştii tu. Vine apa înapoi. La nature a horreur du vide, neh?

— Cum?

Pronunţia, pronunţia. Cum zice răşinăreanul? Conştiinţa proastei pronunţii e mai mult decât aşchia, ea este pumnalul din carne… ceva de genul. Nimic de făcut:

— Nature abhors a vacuum, Adrian.

— Păi, așa spune! Da, înțeleg. Bine, titlul ca titlul, dar în carte ce scrii?

Despre suferințele tânărului Săndel, ce naiba să scriu?

— Mmm… călătorii. Da-da, călătorii, că astea se vând. Nu-i știi pe românii noștri?

— Călătorii, nu-i rău, dar să nu-mi vii cu locuri comune! Ceva tare, în stilul tău!

— Doar mă cunoști!

— Păi, tocmai de-aia.

Am ieșit din priza cu Adrian și am revenit în cutia de la Gaudeamus, unde Mentorul, mai experimentat, se fofilase și scăpase de întrebările tembele ale boșorogilor din public („Domnu', domnu'! Dumneavoastră nu mă știți pe mine, da' eu vă știu de la televizor! Domnu', vreau să-mi scriu memoriile, domnule, că am avut o viață, domnule, ca-n filme! mai ceva ca-n filme, domnu', o viață de… phaaa! O să iasă o carte, ceva extra-or-di-nar! Numa' că n-am pile, domnu', atât vă rog, să m-ajutați să trec de mafia asta, că pe urmă o să am și eu grijă de dumneavoastră, domnu'! Sunt om de onoare, ce dracu'! Numai să se vândă un milion de exemplare, că pe urmă ne-nțelegem noi!"), dar Criticul, mai tânăr, era încercuit: un fioros de-ăsta îl

(încă de-un nasture, altul îl ținea de mânecă, al treilea îi pusese mâna pe umăr, îi explicau toți trei (vorbind unul peste altul, cum știau ei de la talk-show-urile de la televizor) care-i treaba cu literatura și ce trebuie să facă el <, i s-o salveze („Păi, unde sunt, dom' profesor, marii noștri scriitori, românii de altă dată?"). I-am făcut semn lui Dottore –… (se ducă peste ei și să le spargă gașca, a mers repede, I) ottore e-o forță la chestii d-astea, i-a-mbrâncit cu burta pe boșorogi, i-a-mprăștiat care-ncotro, l-a scos pe Critic de-acolo („Domnul profesor e cu mine"), i-a explicat că noi mergem la cârciumă și că e bine-venit dacă are chef („Nu pot în seara asta, dar vă mulțumesc!"), apoi m-a luat la zor, ocupat cum eram cu autografele („Mai stau mult după tine, micule pițigăiat?"). Că, adică, vorbesc pițigăiat când mă emoționez. Așa o fi.

Se spune în fotbal că pe nemți nu i-ai bătut până nu-i vezi suiți în autocar. Degeaba m-a lăudat Adrian c-a ieșit bine lansarea; degeaba mi-a zis un om cu căciulă de iepure vorba pe care-o așteptam de 15 ani, de când m-am apucat de scris („Au dat lovitura cu tine ăștia de la Polirom"); degeaba m-au înjurat cei care nu reușiseră să ajungă din cauza traficului de Black Friday (de unde era să știu, eu, care merg cu

metroul?!); degeaba m-au înjurat la telefon cei pe care îi invitasem la altă oră şi mă căutau pe la stand când eram deja la cârciumă (urâtă potriveală, atunci am pierdut doi prieteni buni, nu se fac chestii de-astea); degeaba a ieşit o masă memorabilă la Fire, în buricul ţării, unde însuşi patronul ăl mare, mai spre dimineaţă, mi-a cumpărat cu banii jos drapelul californian, ca să-l atârne deasupra barului; degeaba a avut Dottore unul dintre momentele lui de graţie (e-un foarte bun povestaş, dar ocaziile sunt tot mai rare).

Pentru că a doua zi am primit un mail de la Săndel. Plin de observaţii pertinente asupra micilor mele defecte

«le <. iiacter (formulate însă în cel mai jignitor mod posibil), se încheia c-o notificare seacă: contractul nostru verbal era lovit de nulitate. Tot ce scrisesem până atunci (îi trimisesem doar cele cinci capitole cu Africa de Sud, pe cele din Asia, la care mă împotmolisem, nu apucasem să i le trimit pentru simplul fapt că nu erau gata) fusese caracterizat drept „bullshit", ca şi mine, de altfel, iar pe viitor, orice contact, telefonic sau de poştă electronică, era strict interzis. El unul o terminase cu mine, o dată pentru totdeauna. Punct.

Iată cum stăteau lucrurile în acel moment: apucasem să plătesc o parte din datoriile secrete (cele de care nu ştia nevastă-mea) cu banii pe care urma să-i încasez pe biografia lui Săndel, făcând deci alte datorii. Mai mult decât atât, mă lansasem într-o serie de cheltuieli, contractând alte datorii, pe care urma să le plătesc tot aşa. La editură promisesem ferm manuscrisul cărţii („Cel târziu până în august, Adrian!"). Iar acasă, desigur, se presupunea că sunt un soţ şi un tată responsabil, că am grijă de fetele mele mai mult decât de băieţii de la cârciumă. Nu era chiar – chiar clipa mea astrală.

Ca să pot onora primele scadenţe, m-am întors la ce mă-ntorc de fiecare dată când banii (sau Dumnezeu, tot aia-i) mă atenţionează prietenește („Nu noi suntem ai tăi, tu eşti al nostru"): la munca fizică. La lipit piese de plastic pentru industria chimică, un leu bucata. Nu era o muncă grea, cerea doar atenţie şi îndemânare, dădeam gata 120 de piese pe zi, ăştia erau banii; când mai pica şi câte-o lucrare (ilegală, bunînţeles) la copaci, gheşeftul meu, mă bucuram ca un copil, nu, ca un copil tâmpit, şi pe urmă beam bere ieftină. PET.

Munca fizică, „lucrul mâinilor", cum se spune în creştinismul răsăritean, are un efect secundar, deloc rău: îţi eliberează mintea. Nu de frici, un, angoase şi pizme (astea

I.ic parte din sistemul de operare), ci de efortul de a gândi, nu de a gândi inteligent, ci de-a gândi pur şi simplu. () rice muncă ai avea, tu, cel care citeşti acum cartea asta, este o muncă la care trebuie să te gândeşti în timp ce-o Iaci, altfel nu se poate; presupun că-ţi faci munca stând pe-un scaun şi te concentrezi la ceva (monitor? Sală de curs? Pacient? Dosar?), dar, dac-ai sta în picioare ca mine şi-ai lipi piesă după piesă, câte una la fiecare patru minute, ai constata că am dreptate. Mintea se face goală, proastă, liberă, se umple de amintiri efemere, ca baloanele de săpun. A mea s-a umplut de amintirea lui Ovidiu şuvoianu, de mult îngropată sub straturi şi straturi şi straturi.

Şuvoianu ăsta era o valoare foarte mare, „profesor universitar şi scriitor", zicea el. Ca profesor universitar, îşi câştiga viaţa dând lecţii particulare de analiză gramaticală celor care voiau să dea examen la Filologie; ca scriitor, îşi văzuse numele publicat pe o fasciculă din colecţia „Anticipaţia" (COSF, cum i se mai spunea). Ca profesor nu era slab, dar era leneş; ca scriitor era foarte slab. Cu toate astea, lecţiile lui şuvoianu mi-au prins foarte bine, pentru că de la el am înţeles imensa impostură a meseriei de scriitor, compusă din doar trei ingrediente: anunţi public că eşti scriitor (1), vorbeşti despre alţi scriitori ca şi cum i-ai cunoaşte personal (2), te plângi neîncetat de extraordinara dificultate a operei la care lucrezi (3). Mai există şi un al patrulea ingredient, pe care şuvoianu ăsta al meu nu îl spunea explicit: eşti înconjurat de femei care te doresc în mod sălbatic, iar tu, ca artist, ca creator, ca gânditor, ai drepturi speciale asupra femeilor, asupra tuturor femeilor, cu atât mai mult asupra propriilor tale admiratoare. Pe scurt, domnul profesor şuvoianu mi-a cerşit bani: o lăsase pe una însărcinată şi n-avea cu ce să-i plătească avortul. Eu m-am uitat atunci ciudat, iar el a râs părinteşte şi mi-a zis să nu mă las indus în eroare de vârsta lui (nu mă l. i. isc-in indus în eroare, n-avea o sută de ani, depăşise doar cu zece ani vârsta legală de pensionare, facultatea nu ştia cum să scape odată de el, moşul se-agăţa de post ca înecatul, nu se dădea dus, îi înnebunise pe oamenii ăia), că el este necrezut de viril, dar din păcate nu poate plăti avortul ăla din salariul lui, ca să nu se prindă nevastă-sa. Să-i plătesc eu fetei avortul, că sunt băiat simpatic şi – cine ştie? – s-ar putea să fie şi ea drăguţă cu mine după ce scapă de problemă. El n-o vrea înapoi, că speră să-şi găsească pe altcineva, de fapt, a tatonat terenul, treaba e ca şi făcută; atâta rugăminte are şi el la mine, în fond, sunt doar nişte bani, nu-i aşa, Mihăiţă?

Acum ar fi frumos să spun că eu, atunci… aşa şi pe dincolo… trântind uşa… am intrat prin forţe proprii la facultate… nu s-a-ntâlnit hoţul cu prostul… naiv, naiv, ca orice tânăr, dar cu capul pe umeri etc. Frumos ar fi, da! Numai că n-a fost aşa, din păcate. M-am lăsat îmbârligat de moş, am căutat-o pe fată ca să-i dau bani de avort, am găsit-o, mi-a deschis, s-a răţoit cu voce mare („M-am ocupat singură!"), pe urmă şi-a cerut scuze, a alergat după mine pe scări, m-a invitat înăuntru la o cafea. Decât să-i fiu student moşului la Filologie, m-am dus la particulară (tot la Filologie, era păcat de cât investisem în lecţiile alea), a fost cumva mai bine, aveam numai colege, nu-mi trebuia cafea.

Când am terminat comanda, după ce lipisem câteva mii de piese, aveam deja în minte concluzia: ca profesor, Ovidiu şuvoianu fusese un mediocru, dar ca scriitor fusese un maestru. Îşi salvase memoria de la uitare, îşi salvase viaţa de la nimicnicie prin acea unică lecţie pe care mi-o predase fără intenţie: bărbatul nu-i bărbat până n-a fost în război, scriitorul nu-i scriitor până n-a fost în cerşuială.

Cersuiala

— >

Bună ziua.

Ma numesc Mihai Buzea, scriitor şi ziarist, iar prin prezentul mail vă rog să examinaţi oportunitatea încheierii unui contract de mecenat între XXX şi persoana fizica Mihai Buzea, în valoare de 2000 euro (în lei la cursul zilei).

Proiectul pentru care solicit aceasta suma este o carte, un reportaj extins (engl. „Documentary fiction") care include şi trei călătorii de studii. Cei 2000 de euro vor fi folosiţi exclusiv pentru achitarea costurilor acestor călătorii.

Mecenatul fiind susceptibil deducerilor fiscale (art. 6 din Legea 32/1994 şi art. 25, alin. (4), lit. i) din Codul fiscal), după răspunsul dumneavoastră vă prezint detaliile proiectului într-un mesaj ulterior.

Cu stima, Mihai Buzea

Am trimis acest mail (scris intenţionat fără diacritice, că mulţi oameni au setări aiurea în computere, nu le apar diacriticele, le apar tot felul de pătrăţele) către exact 120 de firme; am ţinut evidenţa într-un tabel Excel, ca să nu mă-ncurc. N-am stat să fac mofturi, am trimis la toţi giganţii, toţi cei care umblă cu bani foarte grei şi la sfârşit de an fiscal nu ştiu ce cheltuieli să mai facă, disperaţi că

În iese un profit prea mare şi atunci aruncă banii pe toate

prostiile: bănci, asigurări, petrol, ciment, fonduri de investiţii, retailed, producători de băuturi şi alimente, case de pariuri, instituţii financiare nebancare, leasing, imobiliare, telefonie, avocatură, ţigări, spitale private, IT, construcţii („drumarii" sunt plini de bani în estul Europei, pentru simplul fapt că nu se construieşte aproape niciun drum, majoritatea banilor se fură cu acte), cam tot ce mi-a trecut prin cap. Doar am fost agent de vânzări atâţia ani, ştiam unde sunt bani în piaţă şi unde nu sunt! Da, m-am străduit mult, dar mi-a scăpat din vedere un amănunt oarecum esenţial: majoritatea mailurilor ajung direct la gunoi. Degeaba trimiţi un mail către doamna directoare sau către domnul director, că tot secretara este cea care deschide corespondenţa şi o triază, ca să nu-l încarce pe marele om cu probleme mărunte – ca, de exemplu, că are Buzea nevoie de bani ca să termine de scris o carte; una e când domnul director se trezeşte în anticameră c-un agent de vânzări care se-ncăpăţânează să stea acolo până e primit să-şi spună poezia şi altceva e când o secretară face curat în inbox şi şterge cu spor toate mesajele nesolicitate (majoritatea). Ca să nu mai zic că nici chiar directorii nu cunosc legea, astfel încât să se prindă că au de câştigat dând o sumă de bani sub formă de mecenat (care-i încadrat diferit faţă de „sponsorizare"); nimic nu e mai simplu şi mai direct când vrei să faci oleacă de optimizare fiscală, dar de unde să ştie ei chestia asta?! Un contabil bun o ştie, dar contabilii buni sunt rari şi n-au cine ştie ce interes să-şi ajute clienţii cu optimizarea, preferă metode tradiţionale, îndelung verificate („Cumpărăm creioane supraevaluate! Calendare, pixuri, agende, birotică, la astea nu zice nimeni nimic, la un control"); a văzut cineva contabil tânăr?! Nu există aşa ceva; contabilul, prin natura profesiunii, se naşte direct bătrân, hârşâit în chichiţe legale, altfel nu e contabil.

I) e ştiut, sigur că ştiam toate acestea, dar nu mi-am putut folosi ştiinţa: chiar să fi cunoscut contabilul care trebuie, cum ar fi putut el să-şi convingă clienţii că este o afacere „1-1 „meceneze" pe Buzea, şi nu pe oricine altcineva?

Din 120 de tentative, am primit doar patru răspunsuri. Iu zic că merită savurate: cine face literatură mai delicioasă decât funcţionarii?!

Bună ziua dl. Buzea, în primul rând, mulţumim pentru oferta de colaborare şi pentru faptul că v-aţi gândit la noi, felicitări pentru ceea ce faceţi!

Noi suntem implicaţi în foarte multe proiecte, iar bugetele au

fost deja alocate şi din păcate nu putem sprijini acest proiect.

Vă dorim mult succes şi suntem siguri că va ieşi un proiect reuşit.

Ţinem legătura pentru eventuale proiecte viitoare. Mulţumesc.

O zi bună!

Mailul ăsta a venit de la o bancă; civilizat totuşi din partea lor că au răspuns ceva, chiar dacă n-au vrut să-mi dea bani. Nesimţiţii ceilalţi n-au scos o silabă, nu ştiu dacă de lene sau din prostie, dar parcă înclin spre a doua variantă.

Bună ziua.

Noi finanţam autovehicule.

Pentru un împrumut mergeţi în banca

Mulţumesc

Ăştia, evident, au fost amărăştenii de la o firmă de leasing. Observaţi diferenţa de educaţie dintre omul de banking şi omul de leasing! Dar fiecare pasăre pe limba ci piere, că pe timp de criză cei din leasing pierd bani cu lopata şi concediază personal pe bandă rulantă (iar cel sau cea care nu ştie să facă altceva decât leasing îşi găseşte foarte greu de lucru în altă parte, face foamea până trece criza, iar după ce scapă din şomaj începe iarăşi să cheltuiască absurd de mult în contul viitoarelor salarii – am cunoscut personal o serie de domnişoare).

Bună ziua.

Referitor la solicitarea dumneavoastră transmisă în data de 19 – 11.2018 către XXX (România), va comunicam următoarele:

Vă mulţumim pentru interesul arătat fata de XXX România. Prin prezenta dorim să vă asiguram că am luat la cunoştinţa situaţia semnalata de dumneavoastră.

Rămânem la dispoziţia dumneavoastră şi aşteptam în continuare eventualele solicitări şi sugestii în legătură cu produsele şi serviciile oferite de instituţia noastră. Ne puteţi contacta în continuare apelând serviciul XXXL – ine (disponibil 24 h/24 h) la numerele de telefon… (apelabile din orice reţea) sau… (apelabil din reţeaua Telekom).

Cu consideraţie.

Nătărăii ăştia de la IFN mi-au trimis pur şi simplu un răspuns standard pe care îl trimit tuturor reclamagiilor, măcar că eu nu „reclamasem” nimic, dar oricum au fost drăgălaşi. Dacă le spuneam că

am de gând să trag cu un lansator de grenade în sediul lor, mi-ar fi dat, probabil, același răspuns: ieftin și bun! De ce să plătească un om care să scrie mailuri personalizate? Eficientizare! Uneori am așa o impresie că logica instituțională, publică sau privată, este complet diferită de logica umană, se apropie mai mult de logica binară a sistemelor de operare.

Bună ziua.

Vă mulţumim pentru abordare însă compania nu dispune de bugetare în acest sens pe anul acesta sau anul viitor. Va uram succes în activitate.

Head of Marketing

Ultimul mail, de la un fond de investiţii. Destul de clar în mesaj, ca securiștii din adolescența mea, care îi vânau pe roacări ca să-i tundă, iar după ce-i tundeau le mai și dădeau câteva capace, cu îndemnul părintesc „La muncă, bă, fu tu-vă muma-n cur de paraziți!". E poate greu de e rezut, dar cu ghinion puteai să intri la pușcărie pentru parazitism", o infracţiune destul de stranie dacă e să judeci la rece, dar ce nu era straniu în comunism?! Dacă nu reușeai să te angajezi nicăieri (ceea ce li se întâmpla multora dintre cei luaţi la ochi de regim), deveneai automat infractor, erai judecat și condamnat la pedeapsă cu execut. are. Da, a fost frumos și în comunism, dar e frumos și-n capitalism: poţi cerșui liniștit.

Riscul cerșuielii în capitalism e cu totul diferit, cu mult mai rafinat și mai „gras" în înţelesuri. Păi, nu stătusem eu o noapte întreagă cu Gorda, în Delft, înșirând la pahare?! Gorda ăsta era o figură: eram în Haga, bănănăiam aiurea, văd nişte băieţi negri care îl luaseră la mijloc pe un alb cu cercei, mă bag între ei, îi împing, unul dintre băieţi se supără și mă împinge înapoi, iese busculadă, vine un poliţist local, băieţii îi explică cum c-ar fi vorba de o mică neînţelegere, atât, voiau doar să glumească cu cel cu cercei, eu eram agresorul, o bestie, o fiară din Est (poliţistul apucase să mă întrebe de unde sunt), dar ei sunt băieţi buni, mă iartă de data asta, dar să nu se mai repete, hai pa. și pleacă. Poliţistul ne explică, mie și cercetatului, că n-ar fi o idee prea bună să mai tândălim pe-acolo, el nu știe despre ce-a fost vorba cu adevărat și nici nu vrea să știe, dar ăla-i teritoriul lor, ar fi mai bine să urcăm într-un tren (eram aproape de gară) și să mergem în altă parte, ne vede că suntem turiști, de ce să ne-o căutăm cu lumânarea tocmai în orașul lui? Ne-a însoţit personal până pe peron, ne-a văzut urcaţi în

primul tren şi aia a fost. Ne-am prezentat, Gorda şi cu mine, am coborât la Delft, am căutat o cârciumă în Nieuwe Kerk Markt şi ne-am pus pe băut (el plătea). Minunată povestea de viaţă a lui Gorda, minunată: copil unic, băiat de profesori universitari norvegieni, intelectuali de stânga ca toţi intelectualii de dincolo de Zid, educaţie fandosită, degeaba, lui Gorda nu-i plăcuse cartea, reuşise cu foarte mari eforturi să devină şi el cadru didactic, educator la grădiniţă. Eu i-am spus că n-am auzit de bărbat în meseria asta, în România sunt numai educatoare, mi-a explicat că şi-n Norvegia e la fel, după câţiva ani se plictisise de femei ca de dracu', se trăsese mai întâi pe bărbaţi, apoi pe droguri, apoi se lăsase de jobul de educator şi devenise asistat social profesionist. Ai lui, disperaţi, înnebuniţi, plângeau cu lacrimi cât cartoafa: băiatul lor, copilul lor, lumina ochilor lor – asistat social?! Gorda îi luase deoparte, le explicase băbeşte, ca la tâmpiţi: dragi părinţi, dragă mamă şi dragă tată, de când m-aţi adus pe lume, m-aţi futut la cap cu inegalitatea socială, cu lupta dintre săraci şi bogaţi, cu redistribuţia şi cu alte căcaturi. Pentru voi doi, viitorul luminos a şi venit, nu trebuie să vă mai scremeţi ca să corectaţi sensul istoriei: eu sunt sărac, voi sunteţi bogaţi. Eu n-am nicio treabă, voi muriţi de ruşine că eu fac umbră pământului în ţara asta de oameni harnici şi cinstiţi; îmi faceţi o rentă şi eu plec în Europa, într-o „călătorie de studii". Cu ce iau de la ajutorul social, cu ce iau de la voi, în Portugalia trăiesc ca un rege. Bateţi laba! I-a lăsat să se gândească şi s-a dus; după ce-au cugetat vreo săptămână, cei doi comunişti convinşi i-au propus o rentă lunară enormă (prostovanii habar n-aveau de preţurile din Portugalia, ca să nu mai zic de cele din Europa de Est), pe care Gorda, în mărinimia lui, a acceptat-o, iar de atunci colinda Europa fără un plan anume, mai îmbătându-se, mai trăgând pe nas (a recunoscut că chiar degeaba nu-l îmbrânceau băieţii ăia: cumpărase de la ei nişte produse, le consumase, le promisese că le dă banii a doua zi şi uitase complet. Aveau şi ei dreptatea lor! Nu este frumos să dai ţeapă în afaceri), mai făcând sex cu cine se nimerea, băiat, fată, cum da Dumnezeu. Se pare că eu nu l-am inspirat deloc, că nu mi-a făcut nicio propunere, dar cred că mai e şi altă explicaţie: Gorda acumulase foarte multă experienţă în hagialâcurile lui, învăţase să citească oamenii cu care socializa. E adevărat că Olanda, în particular, şi Europa, în general, sunt pline de nomazi ca Gorda ăsta al meu, din poveştile lor se pot scrie romane întregi, dar nu de asta e vorbă acum, nu de asta l-am pomenit (pe scurt,

faţă de câte am aflat de la el, pahar după pahar), ci din alt motiv. Există un preţ al cerşuielii. Gorda îl plătise bucuros, nu regreta nimic, dar mie încă nu mi-era clar dacă eu eram dispus să-l plătesc. Când întinzi mâna şi ceri bani, te excluzi singur dintre oameni; eram eu gata să plătesc preţul, de dragul cărţii mele?

Pentru că mecenatul era una, dacă era să merg până la capăt, trebuia să trec la nivelul următor. Am ezitat mult. Curajul nu e totuna cu nesimţirea; de nesimţire ştiam că sunt în stare, dar despre curaj n-aş fi băgat mâna-n foc… mai degrabă aş fi scos-o. M-am sucit, m-am învârtit, l-am sunat pe Nea Mi-ai:

— Salut, Nea Miaie!

— Salut, maestre! Ce onoare!

I linn Hiizeti

I kii, lasă. Auzi, tu ai făcut o campanie de crowdfunding?

— Am!

— Şi… cum a fost?

— Da' de ce-ntrebi?

— Mă bate gândul.

— Da' la ce-ţi trebuie?

— Am de scris o carte.

— Aşa, şi?

— Şi nu ştiu ce să scriu în ea.

— N-o scrie atunci!

— Am promis că dau manuscrisul la editură. În câteva luni.

— A, aha. Nasol!

— Asta e! Am crezut c-o să-mi povestească cineva nişte chestii, omul s-a răsucit, m-a lăsat în aer.

— Ce chestii?

— Drumurile lui, călătoriile, şocurile culturale, ciocnirea civilizaţiilor, chestii d-astea. Eu…

— Ce civilizaţii?

— Păi, a noastră, nu-i aşa… cu a lor. Nu?

— Care a noastră?

— A noastră, care. Lumea noastră, Lumea! Europa, Canada, America…

— Da, da' fracturată rău. Şi-a lor?

Săndel nu-mi dăduse niciun fir de legătură pentru pozele din al doilea calup. Am zis şi eu ce mi-a trecut prin cap:

— Islamul.

Pe Nea Mi-ai l-a apucat veselia:

— Maestre, tu habar n-ai de lumea „noastră”! De unde și până…

— Am, n-am, mă descurc! Da’ cum să scriu eu de oamenii islamului, dacă habar n-am?

— A, și vrei să te duci pe la ei?

— Îhî.

— Cu bani din crowdfunding?

— Cu!

Nea Mi-ai a oftat, apoi a tăcut, gândind, întocmai ca un ardelean:

— O să fie greu. Asculți?

— Da.

— Ia și ceva de scris. Îți zic doar esențialul, ca să nu-te-ncarc aiurea la factura telefonică.

Cele trei informații capitale pe care bunul Nea Mi-ai mi le-a dat gratis au sunat cam așa (era mai frumoasă formularea lui, din păcate am uitat-o, scriu și eu cum mă pricep): nu investi energie, bani, timp și creativitate în campanie, în partea conceptuală a campaniei, pentru că oricum nimeni, absolut nimeni nu-ți va da vreun ban dacă nu te cunoaște personal; nu există campanie suficient de frumoasă încât să-l facă pe un necunoscut să se caute în buzunar și să-ți dea o sumă cât de mică de bani pentru că „l-ai convins” – nu există așa ceva! Secundo: nu minți! Internetul este plin de scrisori nigeriene, nu-i nevoie de încă una-n plus, mai ales din partea ta. Fii complet cinstit, nu încerca să prostești, să păcălești sau să outsmart pe nimeni, că o abordare de genul ăsta ți se va întoarce direct în cap, ca bumerangul; ultimul lucru de care ai nevoie în crowdfunding este suspiciunea, că-n mod sigur nimănui nu-i convine să fie luat de prost sau să suspecteze c-ar fi luat de prost. Al treilea lucru ți-l zic mai întâi în limba corporatistă: vei fi nevoit să-ți extinzi la maximum rețeaua socială, până la punctul de rupere, poate chiar dincolo de acel punct. În limba oamenilor vii, asta înseamnă că trebuie să dai cu telefonul după ei și să le ceri de la obraz să contribuie la efortul tău de campanie, ceea ce pe unii – puțini – îi va flata, pe alții – mulți – îi va stresa și vor reacționa cu totul grobian, iar pe marea majoritate îi va lăsa cu gura căscată: „Băi, Nea Miaie, chiar așa rău ai ajuns?” a fost întrebarea pe care am auzit-o de mai multe ori decât ți-ai putea imagina… și la care a trebuit să găsesc un răspuns standardizat, scurt și convingător, pentru că nu îmi puteam permite

să-l lămuresc pe fiecare în parte ca şi cum ar fi fost frate cu mama.

— Mulţumesc de sfaturi, Nea Miaie!

— O să fie greu, maestre, să nu te superi că te avertizez. Eu…

— Încep să-mi dau seama!

— Pentru mine a fost ca o trecere prin iad. Dacă nu adunam banii, eram mâncat!

— Bine, dar la tine a fost altceva…

— Altceva şi nu prea. Nu, nu! Nu văd de ce spui asta! Plus că eu aveam nevoie de o sumă mult mai mare decât ai tu. Părerea mea e să-i dai bătaie şi să fii pregătit pentru refuzuri extrem de jignitoare; nu uita, vei avea de-a face cu români! Nimeni n-a uitat schemele Ponzi, ţii minte, Caritas, FNI, care-or mai fi fost, aici e vorba de-un popor profund traumatizat, să-ncerci să-i înţelegi şi pe ei!

— Încerc, Nea Miaie, încerc. Le scriu cărţi, le scriu articole, nu câştig nimic din ce scriu… dacă nici eu nu încerc, atunci cine?!

— Bine, maestre, cum spui tu. Ce să zic? Baftă multă!

— Să fie, Nea Miaie!

M-am apucat de lucru. N-avea rost să-ncarc conceptul cu tot islamul, că islamu-i mare, e imens, se-ntinde de la Atlantic la Pacific, pe trei continente. M-am sucit, m-am învârtit, am zis că mai bine las islamul european în afara conceptului, îl complicam prea mult, cu foloase prea mici; Asia şi Africa erau suficiente. Săndelienii pe care voiam să-i cunosc şi să-i descriu în carte sălăşluiau în Asia Centrală, am concentrat ideea, am lăsat Africa deoparte, lucrul mergea foarte bine după părerea mea (ochii stăpânului îngraşă calul, asta se ştie), când m-am trezit cu o propunere de-am rămas cu gura căscată: cum-necum, unul dintre mailurile mele se strecurase pe sub radarul secretarei până-n inboxul unui potenţial mecena, care-mi scria următoarele: domnu' scriitor, eu bani nu-ţi dau, că-mi este frică de ANAF, dar, dacă vii cu mine în Asia Centrală, plătesc cu toate costurile; de când mă ştiu vreau să văd ţările lui l amerían, doar că nu m-a lăsat nevastă-mea să mă duc pe-acolo, pe motiv că este periculos. Dar ea este o cititoare pasionată, te ştie din *Gastarbeiter* şi din *Jimmy,* este de acord cu această călătorie dacă o facem împreună. Aştept răspuns până marţea viitoare. Cu stimă etc.

Una ca asta se-ntâmplă o dată în viaţă – şi, evident, nu se refuză! N-am aşteptat până niciun fel de marte viitoare, am răspuns pe loc, am lăsat în mail şi numărul de telefon, omul m-a sunat, am vorbit vreun

sfert de oră, m-am dus la o cârciumă de lângă biroul lui, l-am aşteptat „i venit după serviciu, m-am prezentat, ne-am studiat, ne-am plăcut, a sunat-o pe nevastă-sa, am băut ceva, a venit doamna după vreo oră, mi-a dat amândouă cărţile la semnat (vorba lui Nea Mi-ai: „maestre”!), m-a plăcut şi ea. Nu „a rămas că mai vorbim”, cum e moda la români, ci am bătut palma pe loc: doamna şi-a asumat responsabilitatea organizării, itinerar, bilete de avion, rezervări la hoteluri şi obţinere de vize, iar domnul director a zis că abia aşteaptă să plecăm: „De azi în trei luni!”. N-aş putea spune că m-am dezumflat când am auzit termenul ăsta, dar nici bine nu mi-a căzut. Ne-am despărţit prieteni, eu m-am întors la campanie.

Am regândit tot, de la început până la sfârşit. Asia cădea, Europa căzuse, rămânea Africa; ce le-aş fi pulul eu spune românilor ca să mă trimită-n Africa pe banii loi Nu găseam nimic, n-am dormit vreo două nopţi, am b. ip u nişte litri de cola-n mine ca pe vremea „şedinţei «h >l> creaţie” de prin agenţiile de publicitate, degeaba simţ

(„i, şi putea fabrica o legătură între „cerşuială”, „Mihai Buzea” şi „Africa”, numai că-n fapt nu puteam; legătura plutea, plana, levita pe la mine prin creier, dar nu voia să se închege. Căram problema cu mine pe unde mergeam, eram obsedat, de vreo două ori mai-mai să mă calce tramvaiul, altă dată m-a scuipat un taximetrist pe geamul maşinii pentru că mă oprisem pe trecerea de pietoni, o vânzătoare din piaţă s-a răţoit la mine când i-am zis că n-am bani ficşi, să se ducă să schimbe bancnota de o sută:

— Da’ de ce să mă duc io, doar nu-s ţigancă!

Asta era! M-am luminat la faţă, am vrut s-o pup pe babă, am lăsat şi piaţă, şi tot, m-am dus acasă şi-am scris conceptul dintr-o răsuflare; ţiganii, evident, ţiganii erau cheia! Cât de clar era totul, cum orbecăisem degeaba!

Românii sunt convinşi că ţiganii cerşesc (1), europenii sunt convinşi că românii sunt ţigani, deci cerşesc (2), românii nu au credit în Europa ca noncerşetori (3), eu, Mihai Buzea, îmi asumam statutul de cerşetor în România şi mergeam în Africa să reprezint, ca turist, România noncerşetoare (4), că numai acolo mai putea avea credit; mai săraci ca africanii nu-s alţii pe planetă. Simplu ca oaia! Am mai petrecut câteva zile cu rafinarea conceptului, l-am băgat şi pe Dracula, l-am băgat şi pe Ceauşescu, am scris un „raţional” ambiguu în englezeşte, l-am tradus în polonă, maghiară şi cehă (de ce să mă

mulţumesc cu România şi să nu înhaţ toată Europa de Est? Sau cel puţin cea care contează pe piaţa de carte?!), am dat conceptul la ilustrat unei doamne cu care mai lucrasem ca publicitar şi-n care aveam încredere deplină, atât ca meserie, cât şi ca discreţie (cei din advertising trăncănesc prea mult, sunt mai lăudăroşi decât copiii), am găsit un site de crowdfunding care să-mi convină (multe nu lucrează cu România, a trebuit să scriu câteva mailuri), am lansat campania şi-am aşteptat rezultatele.

Un fâs. N-a văzut-o nimeni, oricât m-am scremut. Nea Mi-ai avusese dreptate, ca întotdeauna, nu degeaba cerusem. laturi de la el, şi nu de la altul; viaţa lui Nea Mi-ai mă impresionase atât de mult, că-l făcusem personaj în primul meu roman, în *Berile de Aur.* Avocatul Recalificat Copywriter „isa îl botezasem acolo, dar ştiţi de ce? Pentru că Nea Mi-ai I úsese un avocat de mare succes, care se plictisesc de meserie şi se recalificase copywriter, de-aia! Păcat că s-au terminat *Berile de Aur* şi n-am terminat eu povestea lui Nea Mi-ai, profit de ocazie şi o termin acum: când s-a plictisit şi de copywriting, s-a recalificat muzician. La Berlin, evident, că România îi rămăsese mică. Când a simţit că poate mai mult, şi-a făcut o formaţie (pentru asta a. ivut nevoie de campania de crowdfunding) şi un stil al lui – RRS – cu care şi-a creat propria nişă în piaţa muzicală berlineză. Pare simplu? încearcă şi tu. Eu n-am de gând: „un încercat doar o campanie de crowdfunding de dimensiuni mult mai mici decât ale campaniei lui Nea Mi-ai şi am eşuat lamentabil… acolo unde el reuşise. Unde am greşit? Nu ştiu, dar ştiu că Nea Mi-ai a avut perfectă dreptate: după ce apăruseră vreo doi donatori („backers", cum se spune în crowdfunding) şi se strânseseră 60 de euro, au început să curgă românismele. Am păstrat unul, de sămânţă:

M-am bunghit de o treabă, bre! Românul nu marşează la chestii d-astea că vrei tu în Maroc pă banii lor! Ba chiar rişti să dai din lac în puţ şi să devii antipatic! La o adică, tu ce crezi, că NOI, adică poporul român, nu ştim să scrim? îţi propun o abordare umplk diferită, cred eu că ar avea oareşce şanse de succes: aia mică, o poză cu ea! Toţi vor crede că are nevoie de transfer de măduvă sau ceva similar de măcar 60.000 de dolari. Dar nu! Ea doar vrea să fie ţinută la grădiniţă şi pentru asta tati al ei tre' să meargă în Maroc să termine cartea! Cu visurile unui copil nu te joci, pentru asta este ESENŢIAL să ajungi în Maroc! Dă o poză cu ea şi regândeşte niţel proiectul! Cum e acum, pare

neatractiv, gen finanţarea unui ego, de aia ai 60 de euro:)

Copil, cancer, daţi-mi bani. Ăsta e nivelul. Ţara asta are mult de recuperat.

Doar că nu m-am lăsat cu una, cu două: când am văzut că sunt sublim ca fundraiser, dar că nu exist cu desăvârşire, am pus mâna pe telefon. Sau, cum ar fi spus strămoşii: „Noi, Mihai din neamul lui Buzea, fiu al lui Radu, fiu al lui Gheorghe, fiu al lui Vasile, fiu al lui Ioan, am apucat iarăşi sabia şi ne-am lovit cu păgânii la Buzeşti". Adică la redacţie, pe Calea Buzeşti:

— Ia uite cine-a venit pe la noi! Dar poftiţi, maestre, luaţi loc!

— Nu mă luaţi la mişto, domnu' Buşcu, c-am venit după bani.

— Ca de obicei. Buzea, spune-mi ceva nou!

— Scriu o carte, domnu' Buşcu!

— Mult succes.

— Doar că trebuie să dau o fugă până-n Africa, să mă documentez!

— Şi de la mine ce vrei?

— O sponsorizare! Am făcut o campanie de crowdfunding, daţi cât credeţi!

— Fi-ţi-ar campania… mai bine-ţi dau cash, să nu-ţi ia ăia comision.

— Foarte bun şi cash!

— Mă, da' tu chiar n-ai niciun fel de… ce reporter ai fi putut fi! Păcat, mă, păcat!

— Reporterilor nu le zice nici dracu' „Maestre", nici măcar la mişto…

— A, deci asta era! Te roade, mă, te roade! Unde-n Africa?

— Ştiu şi eu? Undeva de unde să mă-ntorc viu. Marrakech, ele pildă!

— Marrakech, foarte bună alegere! Nu te mai duce. A fost colegul tău de la pagina de turism, îţi povesteşte ăla; nici nu mai ai nevoie de bani…

— Eu trebuie să văd, domnu' Buşcu, să miros, să aud, să pipăi, să pun pe limbă! Păi, ce fel de reporter e ăla care scrie din poveşti?!

— Nu ziceai că scriitor vrei să fii, nu reporter?!

— Reporter-scriitor, că altfel nu-s în stare. Am încercat! Degeaba, din burtă nu iese şi nu iese!

N-a fost o replică prea inspirată, recunosc. Băieţii au început să

râdă-n hohote şi să mă ia la mijloc cu tot felul de glume nemiloase (caţavencii sunt vestiţi pentru cruzime), eu stăteam cocoşat pe scaun, cu ochii la Bușcu. În sfârşit, simţeam ce trebuie să fi simţit zecile de mii de ţigani plecaţi la cerşuit prin Europa. Cum să-i zic? Excludere? Puţin spus, vag, bleg, edulcorat, corect politic, moale, liase. Crezusem că eram pregătit, dar nu eram; stăteam pur şi simplu acolo, o lacrimă de optzeci de kile, aşteptând ca cineva să zică şi o vorbă bună, nu tot glume tăioase ca ciobul de scoică. N-a avut cine. Nici Teodorescu, nici laru nu erau în redacţie, era prea devreme. Vocile s-au unit parşive într-un cor ad-hoc:

— „Mâna întinsă care nu spune o poveste nu primeşte pomană…"

— Ce poveste să spun? Asta e povestea! Pentru asta am nevoie de bani, nu ca să mă joc! Când m-aţi trimis să prind un popă, era bun Buzea, acum nu mai e bun?

— Ce popă? zice Bușcu. A, da…

Trecuseră într-adevăr aproape 15 ani, unii uitaseră, alţii nici nu erau la revistă pe vremea aia: venisem rupt de foame la redacţie, îi rugasem pe şefi să mă angajeze ca reporter, m-au trimis pe teren să le aduc un material. Nu eram singur, mă însoţea un viitor coleg, el trebuia să filmeze cu camera ascunsă: misiunea era simplă, dar foarte grea, trebuia să găsim un popă coruptibil, iar altceva nu ne-a dat prin cap, mie şi colegului (mai mult mie, recunosc), decât să fiu un interlop bântuit de remuşcări, care nu vrea să se predea după ce-a comis o crimă, ceva de genul ăsta. A fost un coşmar. Degeaba m-am ras în cap şi mi-am luat o haină de piele, că n-am putut să intru în pielea interlopului meu oricât m-am străduit, patru popi am „stricat" prin bisericile din Centrul Vechi până să reuşesc să-mi asum rolul ca lumea – dar atunci am fost strălucitor. Ce Macbeth, ce Hamlet, ce Richard al III-lea? Nişte amărâţi, nişte găinari! Am compus un criminal de care sunt mândru şi-n ziua de azi, ceva de domeniul artei pure, aproape că mă convinsesem şi pe mine însumi că „am băgat briceagu-n el, părinte, briceagu-n el l-am băgat!", doar că, din păcate, popa s-a dovedit a fi un cetăţean responsabil şi m-a sfătuit prietenește să mă predau, să nu-mi „complic situaţia". De convins, îl convinsesem, dar splendida mea interpretare, i-aş zice chiar „transă", a fost complet inutilă: nu numai că popa n-a prezentat niciun simptom de coruptibilitate, dar nici materialul video de pe camera colegului meu n-a fost bun. Însă nici

atât de prost pe cât a fost materialul audio de pe reportofonul meu, de pe care n-a putut fi scos nici măcar un fişier, nu s-a aflat niciodată de ce. Performasem complet gratuit. Totuşi, era nevoie de reporteri, aşa c-am rămas în redacţie. Nu i-a venit nimănui rău de bucurie pe chestia asta.

— Da' să scrii o carte bună! Vezi şi tu ce scot ăştia. Numai tristeţi, numai obosenii, numai futurisme.

— Parole de ma vie, domnu' Buşcu! Mulţumesc! Thanks a million!

— Hai, fugi.

Mă tot gândesc de atunci, aşa, fără legătură, doar ca un exerciţiu de gimnastică spirituală: cerşetorul medieval ce-şi câştiga pâinea expunându-şi plăgile supurânde pe treptele bisericii… leprosul… credea el oare în bunul Dumnezeu?

Sarajevo

Ce e aia „generaţie"? O generaţie, zice Mircea Vulcănescu, este „o grupare socială biopsiho-istorică, în care predomină oamenii de aceeaşi vârstă Manifestările acestei grupări sunt condiţionate de faptul că membrii componenţi au participat la un anumit eveniment istoric, a cărui influenţă au suferit-o în perioada lor de formaţie intelectuală – fapt care face să predomine, în manifestările lor, preocupări de aceeaşi natură, precum şi o asemănare de material şi de maeştri". Ce dobitoc! auzi, „biopsiho-istorică"! Nu c-aş fi eu mai puţin idiot decât Vulcănescu, dar măcar ştiu clar că generaţia mea s-a născut biologic între 1968 şi 1977, s-a născut psihic la 9 noiembrie 1989 şi s-a născut istoric la 11 septembrie 2001. Vreau să zic că noi suntem ăia pe care Revoluţia i-a prins fie liceeni (ca pe mine), fie în timpul stagiului militar (cum ar fi trebuit să fie Săndel, dar n-a fost), fie boboci şi boboace în primul an de facultate (ca pe Rudi de la Braşov, pe Sorin de la Iaşi, pe Mona de la Târgu Mureş şi pe foarte mulţi alţii, de care n-am timp acum). În cei 12 ani de „formaţie" am avut parte de-un război civil sub formă de avort, compus mai mult din mineriadele de la Bucureşti şi ibăneştiada de la Târgu Mureş, mocnit, dar cât se poate de real: frate contra frate, mamă contra fiică şi tot aşa, că nu s-a terminat nici acum, când scriu (2019). „Manifestările" noastre au fost mai mult manifestaţii şi proteste de stradă, „preocupările".

au fost legate mai mult de plecarea din ţară, iar de „maeştri" n-am avut parte, am fost o generaţie cheală de maeştri sau, mai exact,

chelită: cei ce păreau maeştri în 1989 s-au dovedit a fi baloane de săpun, suflate-ncoace şi-ncolo de securiştii lui Dottore. Generaţia 11/9 – 9/11 Slabi?

N-aş zice. N-am avut maeştri, dar avem lideri. În literatură, că asta mă interesează, unul de-al nostru a dat cel mai bun roman din tot Estul, pe care proba timpului o să-l aşeze-n locul ăla de pe raft: *Disco Titanic.* Cea mai teribilă catastrofă de prin ograda europenilor s-a petrecut în cei 12 ani generaţionali ai noştri, dar, pentru că nu s-a petrecut în România, ne-a durut în cur de ea. Am preferat să scriem cărţi despre microrăzboiul nostru civil, dar n-am scris nimic despre războiul civil de la vecini; n-am scris, n-am auzit, nu ne-a interesat. Atitudine de provinciali, de cancelarie şcolară, de bucătărie de bloc, de coadă la Sfânta l'araschiva, de vizită la socri: vorbim de-ale noastre, că viaţa e grea. Şi uite-aşa s-a strecurat hoţul de Gheo, cu romanul lui, şi-a luat faţa întregii mele generaţii, nu i-ar mai ajuta Maica Precista, că asemenea subiect se cuvenea mai degrabă altuia – mie, de pildă. Încă de când am citit *Disco Titanic* am ştiut că trebuie să mă iau la bătaie cu el, dacă vreau să am parte de piaţă, doar că nu ştiam unde, când şi cum; de ce, asta ştiam, am ştiut din prima clipă.

Aşa m-am apropiat, uşor-uşor, de Sarajevo. *Resac* nu poate fi o carte mare dacă n-o fac eu mare, iar ca s-o fac mare trebuie s-o fac rotundă, să fie şi povestea lui Săndel, şi mult mai mult decât povestea lui Săndel. Din campania de crowdfunding se strânseseră destui bani ca să mă duc şi-n Africa, peste islamul african, şi la Timişoara, peste Radu Gheo, şi tot mai rămâneau 350 de euro; Sarajevo părea să fie o alegere foarte bună, că bifam şi islamul european, şi războiul civil (mă rog, unul dintre ele), şi de provincializarea acţiunii. Da, cu Săndel pe LOR, la pescuit de săbioare, dar atât? O asemenea poveste nu l-ar interesa nici măcar pe un clujean sau pe un ieşean („Ce e aia – LOR»?"), darămite pe Alistair Ian Blyth, să zicem, sau pe editorul lui, care-o mai fi şi ăla. Păi?

Am găsit bilete de avion ieftine şi bune, prin Viena, cu 210 euro dus-întors, şi cazare la un om (recomandarea lui Amar, bunînţeles) cu 30 de euro. Restul de bani i-am dat pe mâncare şi pe plimbări cu maşina, c-am negociat cu gazda (să-i spunem „Bistrik", să n-aibă omul necazuri din cauza mea – cine ştie!) să mă ducă-ncoace şi-ncolo, unde-aveam treabă: la aeroport, la cimitir, la Grădina Zoologică, tot locuri din astea: 28 de euro, toţi banii de maşină. Restul drumurilor

le-am făcut pe jos, folosind picioarele din dotare până când n-am mai putut dormi de crampe.

Sarajevo e-un oraş de munte, cu foarte puţine terenuri plate, majoritatea locuinţelor sunt căţărate pe coaste, înghesuite pe nişte străduţe foarte abrupte şi înguste. Greu de înţeles succesul oraşului în a atrage noi şi noi rezidenţi; în loc ca populaţia să scadă, ea creşte şi creşte şi creşte. Oamenii, săraci şi trişti. Turiştii, mulţi, veseli şi beţi. Preţurile, mari, puterea de cumpărare, mică (de oameni vorbesc, nu de turişti). Expresiile faciale ale bărbaţilor mi-au amintit foarte puternic de cele ale ruşilor din Jurmala: agresivitate încruntată, guri strânse, ochi mijiţi, zâmbete inexistente (ruşii ăştia din Jurmala erau nişte ruşi ca orice ruşi, jucau fotbal pe plajă – de-aia ştiu că erau ruşi, că-i auzeam vorbind şi strigând, cum se face la fotbal – şi marea mea crimă a fost că m-am oprit din mers ca să mă uit la meciul lor. De-a mirarelea e că n-am luat şi bătaie: cum de-am îndrăznit să mă uit la ei cum joacă fotbal?! Am plecat repejor de-acolo şi nu m-am mai întors niciodată. Or fi letonii un popor simpatic, dar până nu scapă de ruşi eu nu mai calc prin ţara lor! Ce, s-o-ncasez degeaba?!). Când ciam copil, genul ăsta de expresie era asociat în mintea mea cu ţiganii din Berceni, care se deosebeau net de majoritari prin agresivitate (verbală, facială, fizică), iar când îi am mai fost copil, am aflat că „ţiganii" nu erau ţigani, erau ţ. irani de prin satele de câmpie dimprejurul Bucureştiului, aduşi de comunişti să muncească pe platforma industrială IMGB. Ceea ce vedeam eu pe feţele lor era expresia siandard a „românului de câmpie", pe care, iată, o regăseam aici, la „bosniacul de munte". Am mai stat şi m-am gândit: păi, Teleormanul, Giurgiul şi Brăila nu sunt fostele Kule, Yergögü şi Ibrail? N-au stat sub islam aproape tot atâta timp cât a stat şi Sarajevo? De ce să mă mir că locuitorii au aceeaşi căutătură?!

Cu febră musculară sau fără febră musculară (fără, în primele zile, cu, în ultimele), am călcat oraşul şi-n cruciş, şi-n curmeziş, am fost prin toate locurile prin care-mi spusese Amar să mă duc, plus prin multe altele. M-am suit pe muntele Trebevic, am fost în Satul Olimpic, în Grbavica (fostul cartier sârbesc), în cimitirul Bare (şi în lítele, dar nu în toate: este imposibil, oraşul este pur şi simplu plin cu cimitire de toate dimensiunile, chiar toate. Bare este uriaş, este un oraş al morţilor, dar pe stradelele căţărate pe versanţi am văzut şi câte-un mormânt în faţa casei, săpat direct în asfalt, între locul de parcare şi tomberonul de gunoi), pe Pionirska Dolina (acolo-i grădina zoologică a

orașului, o sărăcie, dar depinde cu ce-o compari), la camera blindată a Haggadei, în Bascarsija (un bazar, mândria localnicilor, nu am înțeles de ce) și-n tot felul de alte zone pe care le-am uitat, că nu mi-au dat niciun motiv să le țin minte. În afară de Zuta Tabija.

Bastionul Galben. Nu-i galben deloc, dar e bastion, da (sau este galben așa cum este tot orașul, construit dintr-o piatră roșeaț-gălbuie, pe care n-am știut s-o recunosc și pe care nici Bistrik al meu n-a știut să mi-o numească, chit că m-a dus cu mașina până la carieră, în amonte). Bastionul ăsta e-un bun punct de belvedere, dar atât, n-are nimic altceva, niciun chichirez; momentul, momentul a fost totul. Apunea soarele peste crestele munților, era clipa aia („vesper"? Parc-așa îi zice în romane), mă luase friguțul, m-am încheiat bine la geacă și-am îndesat căciulița peste urechi, când – hop! – a-nceput rugăciunea de seară. Din toate minaretele moscheilor – și-s multe – au început muezinii să cânte chemarea la rugăciune. Impactul e puternic pentru cineva care n-a avut de-a face cu islamul, cu riturile și cu ritmurile, iar când peste toate vocile alea tânguitoare dispare ultima rază de soare („raza verde"?!) și se aprind luminile orașului văzut de sus, n-ai cum să nu ții minte momentul. M-am gândit la Săndel: cum o fi fost la el? Cum o fi fost acest prim impact? Unde? în Golf? înainte? într-una din călătorii? Poate chiar în Franța, într-una din enclavele musulmane de-acolo? O fi fost impresionat? O fi trăit momentul cu totală nesimțire, în bunul stil săndelian?

Întreb și eu; evident, nu voi afla niciodată. Pe mine nu m-a lăsat indiferent, dar, în afară de faptul că știu sigur că n-am să uit momentul, altceva nu prea știu ce să zic: exista o anumită forță, am simțit-o, o forță comunitară, colectivă, solidară, dar nu mi-am dat seama dacă mă atrăgea sau mă respingea. De-abia luasem contact, nu știam ce așteaptă în culisele timpului, pe scurt: era prea devreme. Dovada am avut-o atunci când l-am auzit pe unul vorbind engleză și m-am dus la el cu harta, să-mi arate și mie punctul exact (pe hartă) unde eram, unde era Bastionul Galben, și omul mi-a arătat, numai bine ca să aflu că până atunci ținusem harta invers. Nu cu susu-n jos, nici chiar eu nu-s atâta de tâmpit, ci cu stânga-n dreapta: râul orașului, Miljacka, curge de la est la vest, iar unde crezusem eu că-i amóntele, era avalul, și invers.

Concret, vorbitorul de engleză mi-a arătat un punct în partea dreaptă a hărții („Aici suntem, la Zuta Tabija"), în timp ce eu mă căutam – căutam Bastionul Galben – în partea stângă a hărții,

departe-departe, acolo unde Miljacka se apropia de vărsarea în Bosna. Ca să înţelegi ce-i aia „prea devreme", e bine să-ncepi de la lucrurile mici. Da, da. Zuta Tabija rămâne un punct de reper.

Necazul e că asta a cam fost tot. Mi-am dat seama că urma să fie foarte greu: singur, într-un oraş necunoscut dintr-o ţară care nu-mi spunea nimic… ce puteam spera? C-o să se petreacă ce? C-o să am o revelaţie, aşa, ca-n desene animate, când personajul duce un deget la frunte şi exclamă „Aha!"?! C-o să întâlnesc (cum? La piaţă, în bazar, în talcioc, în autogară?) un maestru ascuns, care-o să-mi dezvăluie cine ştie ce secret? Astea nu se-ntâmplă de-adevăratelea şi, dacă se-ntâmplă, „maestrul" e un băiat care te trimite la magazinul unui prieten de-al lui, cu „cel mai bun preţ la orice" – nu, mersi! Trecusem de mult de faza aia, acumulasem ceva experienţă, cât de cât, dar uite că nu-mi folosea la nimic. Mă întorceam de la Sarajevo cu coada-ntre picioare, fără nimic concret pentru carte. Grădina Zoologică? Da, foarte bună alegere, totdeauna mă duc la zoo, în orice oraş prin care trec, pentru că aşa-ţi dai seama cel mai bine de caracterul oamenilor, de la duşmanii lor, de la felul cum îşi tratează învinşii: copacii, animalele, morţii, excluşii. Iar cei din Sarajevo au ieşit mediocru la fiecare capitol, adică nimic de care să mă leg din punct de vedere literar. Copacii lor sunt neîngrijiţi, dar există (au moştenit şi câţiva platani superbi de la austrieci, ca, de pildă, cei din At Mejdan; în rest, casele sunt prea înghesuite ca să fie loc şi de arbori urbani, îngrijiţi sau nu). Grădina lor zoologică există, dar e săracă şi parazitată de cârciumi: am numărat nu mai puţin de cinci, în condiţiile în care acolo trăiesc un leu, o leoaică, un urs brun şi două zebre, iar restul „locatarilor" din cuşti sunt capre, oi, vaci, cai, măgari, lame, gâşte, raţe, găini, porumbei şi fazani, adică tot dihănii rare şi greu de întreţinut. Morţii sunt la ei acasă în Sarajevo, pot spune că este un oraş al morţilor, cu câţiva vii care să aibă grijă de morminte, dar nu de toate: cimitirul din Vraca fusese vandalizat, cel din Kovacici – la fel, cel din Miljevici – la fel. Excluşii sunt ţiganii, la fel ca peste tot, şi au un statut chiar mai prost ca peste tot, adică trăiesc doar din cerşit, nu şi din prostituţie, că la musulmani prostituţia stradală nu-i chiar aşa simplă.

Sau poate n-am înţeles eu nimic. E totdeauna o ipoteză de lucru! Este foarte ispititor şi foarte prostesc să-ţi construieşti păreri definitive după câteva zile, în condiţiile în care nu cunoşti limba nativilor, să poţi trage cu urechea la ce vorbesc, la ce au de spus. Au

pătimit destule, nu-s nebuni să vorbească cu oricine, mai ales când diferenţa dintre puterea lor de cumpărare şi cea a oaspeţilor este atât de mare. Pe scurt, atunci când îmi făceam bagajul ca să plec la aeroport, nu aveam în tolbă aproape nimic. Scoteam, poate, un articol de revistă.

— Eu sunt gata, Bistrik. Mergem?

— Haida.

Am coborât treptele (casa nu era pe o stradă, ci pe o scară, ca cele mai multe case din Bistrik), ne-am suit în maşinuţa lui, am pornit spre aeroport, m-a întrebat dacă nu vreau să văd Tunelul, aveam tot timpul, am zis că vreau, de ce să nu vreau? Aşa ne-am pornit pe vorbă:

— Auzi, Bistrik, da' ce tunel e ăsta?

— Un tunel. Din război.

O-pa!

— Din război… din război? Adică din asediu?

— Da. De atunci e.

— Şi toată lumea ştie de tunelul ăsta?

— Toată lumea de aici. Mulţi turişti nu ştiu. Unii ştiu, unii nu ştiu.

— E obiectiv turistic?

— Nu. Adică da.

— E sau nu e?

— E un muzeu, acolo te duc. E un muzeu particular, cu nişte poze. Dar nu poţi intra în tunel, să mergi pe sub pământ.

— De ce?

— E muzeul unui om, e la el în casă. Şi el nu vrea să se plimbe turiştii pe sub casa lui, de aia. Mai lasă pe câte cineva, da' rar.

— Pe tine te-a lăsat?

— Pe mine?!

— Pe tine, da!

— De ce să mă lase?!

— Păi, ca să-l vezi, ca să-l vizitezi! De aia!

Bistrik a ridicat ambele mâini de pe volan, exasperat:

— Ce să vizitez, Mihai? Eu am săpat la tunelul ăla zeci de ore! Şi-am cărat molozul afară alte zeci de ore, mai multe încă! Ce să vizitez?!

Parcă îmi dăduse cu leuca-n cap:

— Tu… ai fost aici la război?

— Păi, unde să fiu?
— Dar, Bistrik… tu câți ani ai?
— 47, anul ăsta împlinesc 48.
Nu-mi venea să cred:
— Ești născut în ’71?
— Da, de ce?
— Și eu sunt născut tot în ’71!
Bistrik s-a uitat la mine și eu m-am uitat la el. A oftat:
— Arăți mai tânăr ca mine… voi n-ați avut război.
Nu era neadevărat. El arăta cu cel puțin 10 ani mai bătrân; avea pielea ciudată, părul alb și ochii triști. Nu i-am spus asta, am început să-l descos, povestindu-i mai întâi despre caraghiosul meu de stagiu militar, ca să-l fac să râdă, urmând ca apoi să-mi povestească el propria lui experiență, față de care a mea urma să se-arate total insignifiantă (metoda asta merge întotdeauna).

A mers și acum, dar nu chiar așa cum credeam, c-a fost nevoie de timp ca să se-ncălzească Bistrik la vorbă; am renunțat la maimuțăreala aia de muzeu și-am stat de vorbă în parcarea aeroportului, pe banii mei – el nu se grăbea nicăieri, dar parcarea trebuia plătită dacă mașina rămânea acolo mai mult de zece minute. Iată povestea lui Bistrik, redată în liniile esențiale:

— De meserie, eu sunt ebenist. Eram, adică. Și tata, și bunicul, și străbunicul meu au fost tot meșteri de mobilă de lux, asta făceam noi de când ne știm în Sarajevo, de mult, de mult. Atelierul nostru era al doilea atelier din oraș, la noi își comandau mobilă toți bogătașii, toți nomenclaturiștii; dar în 1988 a venit inflația, a fost foarte rău, nimeni n-a mai avut nevoie de mobilă de lux, tata a închis atelierul, temporar, zicea el, și a deschis o tarabă în piață, în Gradska Trznica, ai văzut-o când am trecut pe lângă ea cu mașina. Vindea fructe și legume, mai vindea și brânză de la țărani, ne descurcam, de bine, de rău. Și pe urmă a fost referendumul pentru independență. Lumea a ieșit la vot, dar nu toată lumea, unii au boicotat. Votul a fost „pentru”. Și a doua zi a început războiul.

— Așa, pur și simplu?

— Așa. Cei cu boicotul și-au luat armele și au blocat toate ieșirile și intrările din oraș, au făcut baraje rutiere și au cerut ajutor de la Belgrad, să se lupte cu teroriștii.

— Cu care teroriști?

— Cu noi. Adică nu: pe mine nu mă interesa, pe tata nici atât. Era speriat să nu cumva să spargă careva atelierul, să fure uneltele şi utilajele, că el credea că necazurile n-au cum să dureze mult, oamenilor o să le vină mintea la cap şi noi o să avem iar comenzi pentru mobilă, ca totdeauna. Ştii, atelierul nu era la noi acasă, era în alt cartier, unde locuise bunicul înainte. I-au dat foc.

— Foc?

— Da. Tata era acolo, să păzească, să nu se întâmple ceva, şi au venit peste el, i-au zis să plece, ca să dea foc atelierului. Şi tata a zis că nu pleacă; dacă vor să dea foc, atunci o să ardă şi el cu atelierul lui. Şi i-au dat foc.

— Cine?

— Cine! Vecinii, cine. Cât a mers bine atelierul, erau prieteni cu tata, mereu împrumutau bani de la el. Pe urmă, când ne-a mers rău şi vindea legume la tarabă, treceau pe-acolo şi făceau mişto de el, că ce-a fost şi ce-a ajuns. Şi când tata s-a-ncuiat în atelier pe dinăuntru, au spart geamurile şi au aruncat sticle cu benzină. A ars totul. Erau şi multe materiale, lacuri, vopsele, îţi dai seama. Tata a ieşit prea târziu, adică n-a ieşit, l-am scos noi, dar era prea târziu, a murit la spital.

— Şi tu ce-ai făcut?

— Când am ieşit din spital, am luat şi eu armele, ca toată lumea.

Deci de-aia avea el pielea ciudată.

— Toată lumea… de unde avea „toată lumea" arme?

— Aşa era la noi. Cât a fost Tito, ne-am tot pregătit de război, de război de gherilă, în caz că ne invadează ruşii sau americanii. Făceam antrenamente, trageri de zi şi de noapte, aveam armament şi muniţie, să fim gata în caz de urgenţă. Şi militarii, şi civilii.

— Deci comuniştii v-au dat arme…

— Şi ei, dar oricum aveam arme de dinainte. Toată lumea avea.

— De unde?

— Păi, de la războiul cu nemţii. Că a fost un război lung ăla şi cu foarte mulţi morţi. Că ne-am bătut cu nemţii, dar mai mult ne-am bătut între noi, aşa povesteau bătrânii, aşa povestea bunicul, tata lui tata. Era armata nemţească, erau cetnicii, erau ustaşii, erau partizanii, adică membrii de partid, erau vânătorii de recompense… erau mulţi. Bunicul povestea cum a dat şpagă ca să nu-l recruteze cu sila în Handzar, dar nemţii erau şi ei oameni. A negociat, le-a băgat în buzunar, s-au uitat în altă parte… a scăpat. Bine c-a avut de unde da! Alţii…

— În ce Handzar?

— Voluntarii musulmani, divizia musulmană din SS. Bine, „voluntari" şi nu prea, că nimeni n-avea chef să moară pentru nemţi, dar au fost şi unii care chiar s-au dus de bunăvoie, mai mult cei foarte săraci, de pe la ţară. Ciobani, argaţi, oameni din ăştia. După război s-au ascuns în gaură de şarpe, dar tot i-au prins comuniştii şi i-au judecat. Comuniştii au făcut şi lucruri bune, aşa să ştii!

Aveam unele dubii, dar nu era momentul meu, era al lui:

— Bine, războiul ăla a fost demult. Cum de păstraseră oamenii armele?

— Păi, ce, erau proşti? Erau arme bune!

— Dar comuniştii ziceau că ei luptă pentru pace!

— Ziceau, cum să nu. Tito zicea că el nu e nici cu ruşii, nici cu americanii, şi chiar nu era! Cât a trăit el, Iugoslavia a fost un loc bun. O ţară bună!

— Aşa se spunea şi-n România, că la voi e raiul…

— Şi chiar era!

— Se poate. Eu n-am văzut raiul ăla. N-aveam voie să venim la voi.

— Să ştii că era plin de turişti! Veneau, cheltuiau bani aici… aveam 12 ani când s-a umplut oraşul de străini, atunci, la Olimpiada de Iarnă. Ai văzut Satul!

Am dat din cap că „da". Văzusem Satul Olimpic, o potemkinadă, nimic de văzut.

— Ştii că noi aveam Coca-Cola? Iar atunci am văzut prima oară Coca-Cola la cutie. Ce ne mai distram! Făceam concursuri, beam Coca-Cola legaţi la ochi, să ghicim care e de-aia de-a noastră, la sticlă, şi care e de-aia la cutie, l. ram… a fost…

Bun băiat, Bistrik. În 1984, românilor li se vindea pâinea pe cartelă. Pâinea.

— O fi fost, Bistrik, nu zic. Dar de ce nu mai e? Şi de ce aşa…?

— Americanii, au băgat americanii fitile, ca să distrugă tot! Numai ei sunt de vină! Acum s-a umplut oraşul de qatarezi şi saudiţi care cumpără totul pe nimic, că noi nu putem da cât dau ei pentru pământ, pentru teren, pentru a a se sau pentru orice; cumpără, construiesc, dar nu stau aici decât rar, vara, când la ei e prea cald. Ne angajează numai ca paznici pentru proprietăţile lor, atât. Nici măcar nu le închiriază turiştilor! N-au nevoie să-şi bată capul, înţelegi?

— Nu prea. Ce treabă au americanii cu banii saudiţilor?

— Păi, nu-s aliaţi?

— A, da. Acum înţeleg. Deci americanii v-au distrus ţara ca s-o cumpere acum la bucată aliaţii lor, musulmanii din Golf?

— Deci ai înţeles. Vezi? Toate se leagă.

Se leagă, da. Cum să nu se lege?

— Auzi, Bistrik… dar dacă lucrurile merg aşa rău în Sarajevo, de ce oamenii tot vin şi vin în oraşul ăsta? C-aşa mi-ai zis ieri.

— Păi, la ţară ce să facă?

— A, vin oameni de la ţară?

— De unde altundeva? Aici măcar e aeroport, banii se mişcă, cât de cât. La ţară nu mai e nimic, a plecat toată lumea.

— Unde-a plecat?

— La muncă, unde să plece? în Germania, în Italia, în Olanda, oriunde. La Paris, mulţi. La Londra, iar mulţi.

M-a umflat râsul:

— Ca şi mine. Am fost şi eu pe-acolo, cu treabă. Şi la Berlin, dar scurt.

Bistrik râde şi el, nu chiar din inimă, dar pentru prima oară:

— Şi eu plec. Vreau să plec, adică. Dau interviuri prin Skype.

— Unde pleci?

— Cum unde? în America. Acolo se caută tâmplari, aşa am auzit. Scule nu mai am, dar meseria n-am uitat-o. Meseria nu se uită, Mihai!

Nimic nu se uită, Bistrik.

— Şi familia? Soţia? Copilul?

— Îi aduc şi pe ei după un an, poate doi.

Nu mai era nimic de zis. Aici suntem la porţile Orientului, unde orice e posibil. Am vrut să-mi iau la revedere, dar mai era totuşi ceva de zis, de fapt, de întrebat. Ceva ce m-am învăţat de mult să întreb, pe oriunde mă duc:

— Auzi, Bistrik, tu ce ştii de România?

— Ce să ştiu? Nimic. Că acolo sunt ţigani. A, da: şi cerşetori. Femei cerşetoare, adică.

— Atât?

— Păi… atât. A, da: şi orfani.

— Orfani?

— Da, orfani. Adică mai ştiu că românii îi omoară pe orfani, pe copiii orfani. Am văzut la televizor. Îi bagă în nişte camere de beton, îi

leagă de nişte paturi de fier şi-i lasă să moară de foame şi de sete. Dacă nu mor, atunci îi omoară în bătaie.

— Cine îi omoară în bătaie?

— Nişte femei grase. Am văzut la televizor.

Nisa

De la Otopeni am ajuns cum am ajuns (cu autobuzul. ila care se târâie ca melcul, cea mai lentă legătură dintre o capitală UE şi aeroportul ei), dar acasă am avut linişte doar cât să fac un duş, s-o culc pe cea mică şi să-mbuc ceva. Apoi:

— Să ştii că mie nu prea-mi place chestia asta.

— Ce chestie?

— Asta. Cu drumurile tale. Ce nevoie ai să-i vezi pe musulmani la ei acasă?

— Păi… în carte ce să scriu?

A mai stat botoasă câteva zeci de secunde, apoi:

— Am senzaţia că m-ai păcălit!

— Cu ce te-am păcălit?!

— Ai zis că scrii o carte despre Săndel. O biografie, aşa ai zis. Acum văd că umbli după potcoave de cai morţi: le duci să stai de vorbă cu oameni care n-au auzit în viaţa lor de Săndel, dar care – zici tu, eu nu am cum să cred aşa ceva – fac parte din aceeaşi „structură civilizaţională" cu aşa-zişii clienţi ai lui Săndel!

— Păi, dacă fac? Dacă fac, fac!

— Or făcea, dar tu despre ce scrii până la urmă? Despre Săndel sau despre „structuri"?

— Păi… eu… mai mult cu… adică, de fapt…

— De fapt, ce?!

Nu aveam idee atunci că nevastă-mea urma să folosească iar şi iar acest tipar de discuţie. După fiecare călătorie de documentare, pac! îmi dădea la cap cu Săndel. Ceea ce aş fi vrut eu să-i spun ca s-o lămuresc era că Săndel devenise altcineva, altă persoană, alt sine: când omul trece frontiera, când emigrează din Lume în Nelume – ba mai mult, prosperă în Nelume! –, el nu mai este vechiul om, cel pe care-l ştiau prietenii şi duşmanii lui, este cu totul altă persoană, este un nou-nouţ, un nou-născut. Iar la acest nou Săndel nu aveam acces, aşa că trebuia să mi-l construiesc în minte, să-i dau chip, să mi-l închipui, şi cum mi l-aş fi putut închipui, dacă nu ajungeam să cunosc nemijlocit Nelumea?!

Cred că am încercat să explic câte ceva din toate astea, nu mai ştiu prea bine: eu eram obosit, nevastă-mea a început să plângă pe muteşte, ca să nu trezească fetiţa, a fost o seară grea. A doua zi ne-am pupat şi ne-am împăcat, dar eu simţeam că ceva rămăsese nespus, iar după o vreme m-am prins: Săndel nu e doar cel de acum, cel la care eu n-am acces, Săndel este suma Săndeilor trăitori de când s-a născut, iar la unii Sândei din trecut eu am acces, oho, am tot accesul! Am cel mai bun acces dintre toţi viii, pentru că eu am ţinut minte ceea ce Săndel s-a străduit să uite, cum fac mereu ăştia măreţii (şi femeile, en passant fie spus): şterg din istorie ceea ce nu le convine. Dar, vorba lui Dottore, pentru asta există pigmeii, pentru ca istoria să fie mai degrabă arheologie decât mit naţional.

Într-un ianuarie oarecare, acum nişte ani, primesc un mesaj: „Vino repede că m-a nenorocit", plus bani pentru bilet de avion de-ăla scump, luat în ultima clipă. Am decolat de la Otopeni pe viscol, am aterizat la Nisa pe vreme frumoasă, toată lumea era în tricou. Am luat un autobuz, am căutat hotelul la care-mi făcuse el rezervare, l-am găsit cu chiu, cu vai („Nice Fleurs" se numea, undeva prin cartierul Gambetta), am lăsat rucsăcelul şi-am plecat spre hotelul unde stătea Săndel, care se numea „Piaza Nice", în cartierul Fue de France; am întrebat la recepţie, am aflat că era plecat, am lăsat vorbă să mă sune când poate, am plecat să văd apusul. Ce era să fac? Să stau în faţa intrării, ca milogii, doar – doar s-o gândi măria-sa să-şi deschidă telefonul?! M-am plimbat pe Promenade des Anglais ca oricine – ajunge-n Nisa prima oară, mi-am cumpărat un covrig, că mi-era foame, s-a făcut târziu, m-am întors la hotelul meu şi m-am culcat. Nu puteam s-adorm: venisem fără bani la mine, ce mă făceam dacă nebunul dispărea ca măgaru-n ceaţă? Cum mă-ntorceam acasă? Abia pe la două noaptea, două şi ceva, a binevoit telefonul să sune:

— Alo?

— Ce dracu', Săndele! De ce ţii telefonul închis?

— Am avut nişte probleme. Ce faci acum?

— Dorm. Imaginează-ţi!

— Ne vedem mâine-dimineaţă. Aici e micul dejun inclus, mănânci cu noi.

— Pe la cât?

— Opt. Noapte bună!

— Mmm.

Măcar că românii de-abia atunci fuseseră primiţi în I imune, eu cunoşteam valoarea punctualităţii, aşa că a doua zi eram la Plaza Nice, la ora opt fără cinci secunde; numai bine ca să aflu de la recepţie că aveam un mesaj de la Săndel, ceva de genul „Mănâncă singur, eu am treabă undeva" (nu suna chiar aşa, asta era ideea). Mi-am făcut curaj şi-am întrebat de Isabelle, nici ea nu era acolo, m-am dus la masă şi-am mâncat ca disperatul din toate bunătăţile, eram hămesit; atât de mult am mâncat, că mi s-a făcut somn, m-am dus înapoi la Nice Fleurs şi m-am culcat. Să le culci la zece dimineaţa, pe un soare orbitor (înţelegeam şi eu, în sfârşit, ce e aia „climă mediteraneeană"!), într-un oraş zemos ca o mandarină… e semn de ceva. Atunci nu ştiam, dar acum ştiu: de frică am dormit în halul ăla. Eram singur şi habar n-aveam ce se întâmplă, iar somnul a fost reacţia mea la frică. Acum îmi vine să râd, dar după război mulţi viteji se-arată.

M-am văzut cu ei seara. Stăteau într-un apartament cu trei camere şi un hol mare, foarte ciudată cazare pentru un cuplu, mai mult decât foarte ciudată: într-o cameră dormea Săndel, într-o cameră dormea Isabelle, în holul cel mare se certau, iar într-a treia cameră ar fi trebuit să dorm eu, numai că Săndel să răzgândise în ultima clipă şi-mi făcuse rezervarea la celălalt hotel. M-au pus în temă rapid şi fără fasoane: ei se certau, iar eu trebuia să-i împac.

- Ce, mă?!
- Ce-ai auzit!

Mai era, evident, şi bariera de limbă. Săndel vorbea cu ea în franceză, cu mine în engleză (ca să-nţeleagă ea), eu îi vorbeam ei în engleză, iar Isabelle îmi răspundea în franceză (îi venea greu să se exprime şi n-avea răbdare cu engleza, dar de înţeles, înţelegea tot); nu s-a pus problema să dau eu franceză pe gură, toţi înţelegeam că există limite chiar şi în penibil. Dacă mai adaug şi amănuntul că eu beam bere, Isabelle vin şi Săndel nimic, imaginea acelor seri de ceartă (prelungite în noapte) devine cumva mai clară; da, corabia nebunilor, dar exact aşa a fost. Nu mai zic că, indiferent pe la ce oră se termina discuţia („se termina", vorba vine, că nu se termina niciodată, cădeam toţi răpuşi de oboseală), eu eram făcut pachet şi trimis la Nice Fleurs, folosind ca mijloc de transport o pereche de picioare. Putea să fie miezul nopţii, putea să fie trei dimineaţa, puteam fi oricât de beat, când Săndel simţea că nu mai poate, dădea stingerea:

— Hai că mai vorbim mâine. Te sun eu.

Şi cu asta îmi deschidea larg uşa, ca o gazdă bună. (: < >boram împleticindu-mă până la recepţie, îmi luam acolo o mutră demnă, salutam schimbul de noapte cu un zâmbet şi-o înclinare a capului (aveam mare grijă să nu scot niciun sunet), apoi o luam prin beznă pe străduţe, trezindu-mă din câţiva paşi. Revin.

Motivul certei lor era foarte romantic, într-un fel, dar eu am ridicat imediat (de la a doua seară de ceartă, de l. ipt) o altă problemă, mai urgentă şi (pentru mine) mai gravă: banii. Cine îmi plătea mie şederea în Nisa? Pentru a a Săndel a încercat să facă pe naivul, pe ăla care n-a-nţeles subiectul, am explicat eu în clar cum stăteau lucrurile, să nu fie vorbe: ei mă chemaseră acolo, ei să-mi dea bani de buzunar! Da, hotelul era plătit, nimic de zis; da, aveam asigurată o masă pe zi (micul dejun la Plaza Nice, cu ei – uneori îşi făceau apariţia, alteori nu); dar aveam nevoie de încă cel puţin o masă zilnică, plus bani efectiv „de buzunar", pentru că, indiferent de cât de ţicniţi erau ei doi, eu trebuia să umplu cumva orele zilei şi ale serii, trebuia să fac ceva – orice! – între minunatul mic dejun şi cina târzie de la ei din apartament, care nu începea niciodată mai devreme de nouă seara (o dată a început l. i un sfert de oră după miezul nopţii!). Ce-şi imagina Săndel că fac eu toată ziua, cât el şi Isabelle erau la treburi? Stau întins în pat, cu ochii în tavan? Ce, venisem Li Nisa ca la puşcărie?

Nici până în ziua de azi nu ştiu dacă Săndel minţea sau spunea adevărul, dar teoria lui era că „nu şi-a pus problema". Pur şi simplu. Tind mai degrabă să-l cred; ăsta era Săndel. Lumea începea cu el şi cu el se termina, nimeni altcineva nu „exista", în sens filosofic, în afară de el însuşi – nimeni, nici chiar Isabelle! Asta era de fapt şi esenţa problemei lor, ajung imediat cu povestea şi acolo; dar că nu puteam sta după fundul lui Săndel, în Nisa, cât avea el chef, fără bani, asta era de domeniul evidenţei, iar soluţia găsită de Isabelle a fost următoarea: aveam masa de prânz asigurată, meniul zilei, la un restaurant cu care avea firma ei contract (masa de prânz sau masa de seară, pe care o doream, una singură pe zi). Ca să nu mă plictisesc, puteam călători cu trenul prin împrejurimi şi cu transportul public prin Nisa, cu condiţia să aduc toate documentele respective (bilete, chitanţe) la ea, ca să le bage pe decont; pentru cheltuieli personale, altele decât restaurant şi transport, să-mi dea Săndel din buzunar, că el câştiga mai bine ca ea. Ăsta a sărit în sus când a auzit, că de ce să dea el, că în momentul de faţă nu câştigă cine ştie ce, că e-n concediu şi stă pe salariul de bază,

fără comisioane, fără sporuri, fără nimic, că nu este corect aşa! Isabelle şi cu mine l-am presat până când a fost dispus la negociere, eu i-am cerut 50 de euro pe zi plus bere la discreţie seara (nu îmi puteam permite să plătesc cât beam, ca întotdeauna), el s-a luat cu mâinile de cap, a oferit 20, ne-am târguit ca doi armeni până am făcut-o pe Isabelle să plângă; a rămas la 25. Ceea ce n-am ştiut eu, şi n-aveam cum să ştiu, este că nemernicul nu dăduse de fapt niciun pas înapoi, eu primeam de la el 25 de euro pe zi, dar 5 euro îi dădea Isabelle de la ea din buzunar şi restul de 20 erau cei oferiţi de el la prima strigare. Ca să vă daţi seama cam ce fel de om era Săndel în 2007. Am aflat asta după ani şi ani, atunci nu m-am prins de manevră, că pentru ăia 5 euro negociaseră ei între ei în franceza lor rapidă, din care eu nu înţelegeam nimic (Isabelle folosea o franceză şcolărească atunci când mi se adresa, pronunţa rar, nu înghiţea finalurile cuvintelor şi nu le lega între ele, îşi punea la bătaie experienţa de profesoară). Aşa am intrat eu în Europa: pe-ai 5 euro ai lui Isabelle. În seara respectivă n-a mai fost loc şi pentru cearta lor oficială, eram toţi trei rupţi de oboseală, am plecat „acasă" pe trei cărări, pe străduţele fără nume dintre Rue de France şi Gambetta, rue Grimaldi, Dalpozzo, du Barety, pe unde lucra ea.

Am stat o lună la Nisa. Am cunoscut bine oraşul, în trei zile îl parcursesem cu totul, în cruciş şi-n curmeziş, n-a lost mare lucru pentru cineva obişnuit să facă trasee de 10 – 11 ore cu Dottore prin munţii României (Nisa e un oraş < a un amfiteatru, urci şi tot urci pe măsură ce te îndepărtezi de malul mării; nu e greu, dacă ai suficient timp la dispoziţie, şi eu aveam din belşug, prea mult chiar). Am luat trenul. pre frontiera italiană, m-am fâţâit prin toate orăşelele din drum, Menton, Cap Martin, Monte Carlo, Cap-d'Ail, Cap Rognoso, Cap Mala, E ze-sur-Mer, Cap Ferrât, toată coasta e un oraş de vile, oamenii merg cu maşina, în trenul de navetişti erau numai muncitori italieni şi cu mine (eu plăteam bilet, ei erau blatişti. Toţi!). Mi-am făcut o impresie, nu, mint, m-am impregnat bine de tot de ce-am văzut, apoi am luat trenul spre vest: n-am ajuns atunci la Marsilia, dar până acolo le-am parcurs pe toate (coboram din lien şi mă bazam pe picioarele astea care nu m-au lăsat niciodată, care-s de fapt cea mai bună parte din Buzea): I a Ciotat, Toulon, Fréjus, Cannes, Juan-les-Pins, Antibes, (agnes-sur-Mer, Cassis, toate pe unde trecea trenul (numai

• Assis n-are gară, adică are, dar e departe-n câmp, am Meut autostopul). Peste tot afişe mari cu „Welcome Bulgaria România to the

European Union" (semnat: European Commission) şi „Découvrez la Roumanie. Redessine-moi l'Europe!" (semnat: Office de Tourisme de Roumanie), dar şi îţi cum este în gări, pe peroane, când aştepţi trenul: mai

- agi cu urechea. Nimeni nu băga în seamă afişele astea, decât foarte rar, când mai scuipa câte cineva pe ele, iar de vorbit (atât cât puteam înţelege), oamenii nu vorbeau de bine aderarea celor două ţări în Uniune; dacă n-aş fi patriot, aş zice că vorbeau de rău, de foarte rău. Poate că Uniunea chiar e o familie, poate că acum românii chiar fac parte din ea (poate, nu ştiu), dar atunci nu făceau. Asta ştiu. Am văzut şi-am auzit. Nu e nicio greşeală la mijloc: de bucurat, nu s-a bucurat nimeni. Şi nici nu s-a repezit careva să „descopere" România. Cine a vrut s-o „descopere" o descoperise cu mulţi ani înainte (cum făcuse Isabelle, cum făcuse Arielle, cum făcuseră şi alţii), nu aşteptase după European Commission sau Office de Tourisme de Roumanie. Sau poate n-am înţeles eu bine, în fond, cu trenul merg oamenii săraci care se scoală de dimineaţă şi se duc la muncă, nu bogaţi care nu ştiu ce coclauri să mai „descopere".

Serile erau dedicate afacerilor de cuplu. Săndel susţinea că Isabelle ar trebui să renunţe la cariera ei şi să-i fie parteneră de viaţă, astfel încât el să se poată concentra la muncă şi la câştig, ceea ce i-ar fi dus, în final, la o viaţă ca-n basme. Isabelle susţinea, dimpotrivă, că Săndel ar trebui să renunţe la noncariera lui de „vânzător în aşteptare" şi să-i fie partener de viaţă, pentru că ea muncise prea mult pentru a-şi construi o carieră, spre deosebire de el, şi că pe baza acestei cariere amândoi pot duce un trai bun, chiar dacă nu opulent, şi pot colinda lumea (se presupunea că şi el, şi ea doreau acelaşi lucru, ceea ce nu era tocmai exact). Aş putea înnegri aici câteva zeci de pagini, că n-am uitat nimic din aşa-zisele argumentaţii ale acelor certuri nesfârşite, dar n-ar servi la nimic. Esenţialul este că Săndel voia să sacrifice prezentul Isabellei de dragul propriului său viitor (în care el credea fără rest), în timp ce ea voia să sacrifice viitorul lui (în care nu credea deloc) de dragul unui prezent la îndemână. „Am putea fi atât de fericiţi!" (acum) era piatra unghiulară a discursului isabellian; „Am putea fi atât de fericiţi!" (cândva) era piatra unghiulară a discursului săndelian. Dacă Isabelle ceda, ar fi trebuit să-l urmeze pe Săndel la Paris, la sediul central, ceea ce ea refuza categoric (absolvise Inalco, se săturase de Paris până peste cap, ca orice provensală); dacă Săndel ceda, ar fi

trebuit s-o urmeze pe Isabelle la Bucureşti, la nişte studii de perfecţionare, ceea ce el refuza categoric. Şi multe altele. Isabelle era mulţumită să trăiască dintr-o leafă, ceea ce Săndel nici nu voia s-audă; el trăia numai pentru clipa când ar fi urmat să „intre în afaceri", ceea ce ea, ca fiică a tatălui ei (om de stânga, evident), nici nu voia s-audă. Da' văd că fac ceea ce tocmai am zis că nu fac, adică stric hârtia cu descrierea discuţiei Isteia care oricum n-a dus nicăieri şi are un rol cu totul marginal în acţiune: mai bine să zic, cinstit, că am mediat o lună disputa lui Săndel cu femeia vieţii lui, după care el a luat avionul spre Paris şi noi spre Otopeni.

Probabil că vă întrebaţi dacă s-au iubit. Da. Chiar şi eu, care am sensibilitatea unui scaun, pot spune că ei doi s-au iubit foarte mult, că au fost totul (emoţional vorbind) unul pentru altul şi că după aia au dus vieţi sterpe, foarte împlinite pe plan profesional, altfel goale de sens, cel puţin atât cât ştiu eu (poate că după ce fiecare a trecut de 40 de ani şi-au reevaluat priorităţile, dar asta e pură speculaţie). Săndel a colidant lumea ca om de vânzări, Isabelle a mai învăţat două limbi pe lângă cele două pe care le-nvăţase la Paris (deci ultima oară când am auzit de ea vorbea şase limbi, dacă socotim franceza şi provensala!), destinele lor au fost până la urmă aşa cum şi le visaseră, dar fără dragoste.

Acum vine o parte cam jenantă. O parte, cum să spun, cu dragoste. Acolo, la Nisa… s-a mai întâmplat ceva. Nici nu ştiu cum s-o spun, că e cam tra-la-la, iar nevastă-mea îmi citeşte toate cărţile (nici măcar nu-i plac, le citeşte dintr-un fel de datorie conjugală – nu râdeţi, nu e amuzant!). Pe scurt, a existat o ea.

Pe ea o întâlneam noaptea, când plecam de la Plaza Nice spre vizuina mea din Gambetta, pe străduţele şi stradelele alea de care am scris mai sus, Grimaldi, Alphonse Karr, Maccarani, Edith Piaf şi care-or mai fi fost. Era o prostituată bătrână, dar bătrână, la vreo şaptezeci de ani, cu părul alb şi ochi cenuşii, foarte îngrijit îmbrăcată, o doamnă. Abia după vreo săptămână mi-am dat seama că făcea trotuarul, în primele zile m-am gândit că e o doamnă în vârstă, ieşită la plimbare, să ia aer (în ianuarie! La trei dimineaţa!). Nu m-a acostat niciodată, se mulţumea să mă privească adânc în ochi de fiecare dată când ne întâlneam şi să-mi zâmbească profesionist, fără să deschidă gura, zâmbet la mare meserie, Mona Lisa e prin comparaţie o amatoare, o săracă de la ţară. Au trecut 12 ani de-atunci, dar n-a fost zi de la

Dumnezeu fără să mă întreb: și dacă aș fi avut curaj? Da, știu, era lipsa banilor, era bariera de limbă, dar dacă totuși? La vârsta ei și la starea ei materială nu putea fi vorba de altceva decât de viciu. Ce-aș fi putut scoate eu, chiar cu câtă franceză știam sau mai degrabă nu știam, de la femeia aceea? Ce fel de scriitor aș fi acum dacă aș avea în tolbă poveștile vieții acelei bătrâne prostituate? Câte povești ale altora avea ea în tolbă? Mărturisirile adunate de-un popă într-o viață de muncă – sau de-un psihiatru – sunt caca-maca față de cele pe care le adună o prostituată, una bună, capabilă, dedicată; iar aceasta a mea părea să fie prototipul Depozitarului Central, dac-o exista așa ceva în branșă (sper să existe, ar fi și păcat să nu!). Mă tot gândesc cum am ratat șansa de a fi un scriitor barosan, un „maestru" pe bune, în loc de reporterachele de azi. Tot ce-ar fi trebuit să fac era să mă duc cu ea, s-o ascult povestind și să bag la cap. După care să scriu și să mă fac om. Așa, că scriu ce spun toți proștii, pe cine interesează?! Nimeni nu dă doi bani. Gunoi!

Singurul lucru pe care merită să-l mai pomenesc este mica întâlnire cu Isabelle din timpul zilei, care n-a fost propriu-zis o întâlnire, din moment ce ea nu m-a văzut (iar eu n-am povestit incidentul nimănui, niciodată). Mă flenduream aiurea prin Nisa, pe străduțele de lângă port (mă gândeam cum ar fi să am bani să iau și eu un ferry d-ăla spre Corsica), când o văd pe Isabelle mergând grăbită, cu privirea-n pământ, ca oamenii atenți pe unde pășesc (așa merg și eu pe munte, să nu-mi frâng gâtul la un pas greșit). Ce-mi vine, ce nu-mi vine, mă iau după ea; n-o strig. Doar am mers după ea preț de câteva străduțe, până a ieșit din zona aia puchinoasă și-a intrat pe rue Sincaire, care-i o stradă mai de Doamne-ajută, iar acolo a făcut stânga într-o curte și s-a topit. Adică vreau să spun c-am intrat și eu după ea: curtea, pustie, nu era nimeni. Vreo doi palmieri prăfuiți, niciun om. Era absurd să se fi ascuns Isabelle de mine pe undeva pe-acolo, mai ales că nici n-avea unde, nu era nicio mașină parcată, niciun tomberon, nimic, curtea era ca-n palmă. Și nici n-avea pe unde să iasă, că poarta cea mare prin care intrase era singura legătură a curții cu strada. Am stat, am stat, m-am holbat degeaba, au mai intrat în urma mea niște adolescenți marocani ce păreau elevi de liceu, s-au dus să citească niște liste dintr-un fel de avizier, prăfuit și ăsta, de la o fereastră (era o curte interioară, ca de han bucureștean, avea uși și ferestre). M-am dus și eu să mă uit, m-am dumirit repede (cu franceza scrisă nu stau așa

rău, la mine „sonorul" e durerea mare). Erau informaţii de recrutare pentru Legiunea Străină.

Casablanca

Mă luase aşa o greaţă. O frică, o spaimă, o cum să spun: unde dracu' mă duc? Şi, mai ales, de ce? Ca să mă aflu-ntreabă, ca să am de unde să mă-ntorc? Ce-o fi fost în capul meu? Stăteam rezemat de uşă şi-mi tremurau picioarele:

- c'est un lapin! spuneaţi voi, cititorii acestei cărţi, scârbiţi de atâta laşitate.
- Tartarin, spunea Bravida, l'ancien capitaine d'habillement; Tartarin, il faut partir!

Eu mă uitam la el cu jale, cu privirea mea de viţică (e imposibil să-i rezişti):

- Je partirai, Bravida! Doar să mă mai duc o dată la toaletă.

Am stat pe budă aproape un sfert de oră, sperând c-o să mă lase-n pace, în nemernicia mea. Dar Bravida nici gând să plece, intrase după mine-n toaletă:

— Il faut partir!

Fetele mele dormeau. Am încuiat uşa cu mare grijă, să nu clănţăne yala şi să mi le trezească (era deja ziuă), am coborât treptele şi-am ieşit din bloc. Africa îmi trebuise! Am luat metroul până la Unirii, am ieşit la Irish Pub, la The Harp, am urcat în autobuz, am trecut de controlul de securitate de la Otopeni şi m-am pus pe aşteptat. Ajunsesem ca ţăranii la gară, cu trei ore înainte. Mi s-a părut o eternitate până la Bergamo, iar acolo mi-am omorât timpul plângându-mi de milă până la îmbarcare; abia pe la nouă seara am ajuns la Marrakech, rupt de oboseală.

1.1 – o-n stânga cum ieşi din aeroport", mă-nvăţase Grig Bute „I reci de parcare şi urcă-te-n autobuz; trei euro. Taxiul îţi i. i 20, ca popa, şi numai dacă dai peste vreun taximetrist «instit! De coborât, cobori la gară. Hai, că te descurci". I, uite că nu m-am descurcat! Parcarea era foarte mare şi am luat-o pe direcţia înainte-stânga în loc s-o iau spre „total stânga", cum ar fi trebuit, şi am rătăcit prin parcarea. na pân-aş fi băgat mâna-n buzunar să scot 20 de euro, dar tocmai atunci am zărit autobuzul 19. Urmasem celălalt. lat înţelept („Schimbă bani în aeroport, cumpără nişte dirhami de-ai lor, nu te aventura prin oraş, noaptea, fără bani schimbaţi!"), am plătit autobuzul cu 30 de dirhami şi m-am aşezat fericit pe-un scaun. Hai că răzbesc eu!

N-am răzbit. Autobuzul a plecat la oră fixă, adică la zece, când aproape adormisem, şi-a mers bătrâneşte spre < >raş, până când a oprit frumuşel pe banda a treia, în plin trafic: şoferul a coborât tacticos ca să-şi cumpere o sticlă de apă, lăsând uşa deschisă. În jur, maşinile treceau în treaba lor, nimeni nu părea să observe că un ditamai autobuzul staţionează-n mijlocul autostrăzii, pe banda a treia. Bine, eu observam. Am intrat în oraş, nimic african tu afară de palmieri (dar ăştia pot fi şi australieni, şi californian! şi chinezeşti, şi provensali, nu eram impresionat), şi-am mers, şi-am tot mers, pân-am intrat pe-o poartă monumentală (Bab Jdid, am impresia), în madinah, în oraşul vechi. Parc-a fost poarta iadului. După câteva zeci de metri, traficul s-a blocat complet – nici până acolo nu fusese altfel decât „infernal", dar în madinah era un gen de trafic pe care nu-l mai văzusem vreodată, nu mi-l imaginasem şi chiar nu era momentul să mi-l imaginez atunci, în halul de oboseală în care mă aflam. Dar nu trebuia să mi-l imaginez: mă uitam pe geam. Pietoni. Scutere cu motoare în doi timpi (din cele care pârâie şi când se deplasează, şi când nu şi scot foarte mult fum).

Maşini de toate felurile. Căleşti cu cai. Biciclişti. Cotigi trase de câte un măgăruş. Autobuze ieftine (extrem de aglomerate). Autobuze scumpe (ca 19 al meu: trei oameni ne urcaserăm în el la aeroport, trei oameni am rămas până la sfârşit – nu, eu am rămas până la sfârşit, până la gară, adică; perechea de tineri francezi a coborât înaintea mea). Autocare – multe! Turişti care nu cumpărau nimic, localnici care încercau să le vândă orice, totul. Tineret mult, majoritar, sărăcuţ îmbrăcat, foarte vesel, vorbind tare şi strigându-se. Toate localurile, pline. Oameni care beau ceai, fumau şi se uitau pasionaţi la meciul de fotbal.

Mi-era foame, mi se închideau ochii de oboseală, habar n-aveam unde mi-era hotelul şi cum să ajung la el („De la gară o iei drept înainte şi faci a patra la stânga, apoi scurt la dreapta în capul străzii. Imposibil să nu-l găseşti!"), iar drumul cu autobuzul a durat fix 90 de minute: zece minute să ajungem din aeroport în madinah, cinci minute de la madinah la gară, restul prin traficul de madinah. M-am străduit să nu intru-n panică, am stat cuminte ca un pârş până am trecut prin poarta Bab Nkob şi-am ieşit în binecuvântatul oraş nou, pe care l-am iubit instantaneu şi din tot sufletul, măcar că n-aveam nici cea mai vagă idee unde mă aflu şi ce urma să se-ntâmple cu mine în noaptea aia (unde-o să dorm, de exemplu). Am trecut pe lângă Gara Rutieră şi l-am întrebat

pe şofer dacă aia-i gara, dar el mi-a zis să stau calm, că-mi spune el care-i gara (foarte liniştitor!) şi într-adevăr mi-a spus, ba chiar m-a lăsat amabil în faţa gării – feroviare! –, chit că n-a cea staţie acolo (dar, ca să fiu cinstit, nici pasageri n-avea). Nu-mi cumpărasem hartă, n-aveam credit pe telefon pentru internet, am zis „Doamne-ajută" ca orice ateu şi-am pornit după vorba sfântă „Faci a patra la stânga", unde evident că n-am găsit nici urmă din hotelul Almas, unde-aveam rezervare. Mi-am luat o apă mică şi două pacheţele de biscuiţi (nu mai puteam, mă săgeta stomacul), am ieşit iar în bulevardul cel mare, m-am întors la gară şi-am reluat procedura: a patra la stânga. Cu gura plină de pastă de biscuiţi am verificat şi i două la stânga, şi a treia la stânga, şi a cincea la stânga (fără succes), şi am avut noroc tot la săraca a patra la – lângă. Acolo era hotelul, doar că nu-l chema „Almas" cum e rezusem, ci „Al Mas", care nu ştiu ce-nseamnă, dar „al „ştiu că e articolul hotărât – măcar atâta lucru ştiu şi eu. Aveţi rezervare pentru Mihai Buzea? Avem rezervare pentru Mihai Buzea. Perfect, daţi-mi camera că vreau să dorm. Plată card sau cash? Care cash, că n-am schimbat decât 20 de euro la aeroport, n-am cash! Pot schimba la voi? A, nu, imposibil, noi suntem hotel, nu casă de schimb valutar! Atunci mi-a picat fisa: aveam un card Revolut, pe care mi-l făcusem mai demult, la beţie, şi pe care nu-l folosisem niciodată; habar n-aveam dacă merge, habar n-aveam cu ce sumă i ra încărcat, dar mi-am încercat norocul şi-a mers perfect. Mi-au dat un „bagagiste" să-mi care valizele-n cameră, ticăloşii, deşi eu aveam un rucsăcel de tură pe care nu-l dădusem jos din spate, ceea ce ei văzuseră din prima, dar voiau să câştige şi bellboy-ul ăla un bănuţ (era un om bătrân, amărât, fără dinţi, vai de capul lui), aşa c-am urcat amândoi cu liftul, mi-a deschis uşa de parcă nu puteam s-o deschid singur, mi-a aprins toate luminile, şi-a primit pourboire-ul şi-a plecat, lăsându-mă cu luminile. dea aprinse-n cap, iar eu voiam doar să dorm. Am dibuit, un găsit toate întrerupătoarele în afară de cel al becului de pe balcon, pe care n-am fost în stare să-l sting – am tras draperiile şi-am adormit imediat, molfăind un ultim biscuit.

A doua zi am luat trenul spre Casablanca. Trei ore de drum, peisaj: foarte sărăcăcios spre dezolant. Piatră, pietre, pământ pietros, roşiatic, bun pentru cărămizi, nu pentru arat. Capre slabe. Oi şi mai slabe. Măgăruşi. Parcele împrejmuite cu gard de cactuşi, în care se semănase ceva, evident

(erau păzite de câte-un om într-o cocioabă de cartoane), dar încă nu răsărise nimic, nu-mi puteam da seama de caracterul viitoarei recolte. Un râu noroios, dar râu cu apă curgătoare, am aflat mai târziu că se numeşte Tensift şi că-i sezonier, cine vede apă-n albie este ăla norocosul, apoi un altul, pe nume Wansifen (băftos la dublu am fost eu, de data asta). Câteva opriri, două sau trei, în orăşele prăpădite, apoi gara mare (Casa Voyageurs) din Casablanca. Am coborât cu puhoiul, m-am dat fudul de urechi la strigătele taximetriştilor, am luat-o oblu pe bulevard şi m-am înfipt în prima papetărie: 100 de dirhami, două hărţi (Carte Touristique Casablanca, Carte Touristique Marrakech), iar din momentul ăla am simţit că altfel discut. Gata cu spaimele! Aveam hărţi, cunoşteam alfabetul latin, cât de cretin să fi fost ca să nu mă simt ca peştele în apă?!

Dar se poate, totdeauna se poate. Pe foaia mea printată scria clar „Campanile Casablanca Centre Ville", aşa că m-am apucat să caut hotelul Centre Viile de la intersecţia bulevardului Mohammed V cu rue Laon. Şi caută, şi caută, şi caută… o oră şi ceva. Din patru direcţii am ajuns în nenorocita aia de intersecţie şi nici urmă de hotel, mă-ncolţise foamea, îmi da târcoale disperarea, am intrat într-o clădire de business pe care scria „Campanile" ca să fac întrebare, să mă îndrume careva (regula este să nu apelezi la localnici, că ei te-ajută cu mare drag, după care-ţi cer bani cu şi mai mare), iar recepţionista îmi zice că ăla e hotelul, bine-am venit, doresc şi masa de prânz? Nu, nu doream masa de prânz, doream cheia de la cameră şi, după ce m-am spălat fulgerător, am coborât la recepţie şi-am întrebat de masa de prânz. 15 euro, mi-a spus domnişoara, bufet, all you can cat. I-am pus banii pe birou şi m-am repezit ca animalul în restaurant.

Teoretic, aveam exact o zi pentru Casablanca, adică restul acelei zilei, dar eu ce-am făcut? M-am dus şi m-am culcat. Lacom am fost de când mă ştiu, iar all you can cat înseamnă exact asta la unul ca mine; nu mai puteam nici să respir. Am dormit două ore şi abia dup-aia m-am prezentat iar la recepţie, cu harta, să-mi arate domnişoara unde-i Rick's Cafe, să nu umblu ca bezmeticii. N-a vrut. Pur şi simplu n-a vrut, a zis că nu ştie, că „a auzit" c-ar fi pe undeva pe La Corniche, dar că nu ştie unde anume. Ăla a fost primul contact cu spiritul marocanilor.

Am plecat, m-am răsucit bine prin oraş, am intrat curajos în madinah locală (lux, faţă de cea din Marrakech), am traversat-o, am

ieşit pe malul oceanului, am fotografiat moscheea cea mare, mândria oraşului, m-am învârtit pe esplanadă, am socializat cu copiii care se aruncau în apă de sus, de pe waterfront (ceea ce era interzis, evident), şi-apoi cereau bani de la privitori (nu le-am dat nimic), m-am dus încolo, spre far, dar mi-am dat seama că se face târziu şi am făcut stânga spre oraş, întorcând spatele Atlanticului (planul era s-ajung pe plajă, pe Lalla Meryem sau chiar până la Am Diab, dar mi-am dat seama la timp că n-aveam nicio şansă: distanţa era mult prea mare pentru ora aia. Planul meu era treabă de-o zi întreagă, zi de vară până-n seară, nu de câteva ore înainte de lăsarea nopţii), şi-am intrat în cartierul Granville, zis şi „El Hank" ca să sune mai nobil, unde regele a încercat să-i sedentarizeze pe nomazi şi i-a mutat la bloc. Rezultatele sunt oarecum asemănătoare cu ale încercărilor din România, doar că mai bune: blocurile-s tot sărmane, dar decorate cu graffitiuri comandate de stat (o bătrână îmbrobodită, o femeie cu pruncul în spinare), iar spaţiile comune sunt tot neîngrijite, dar lipsite de gunoaie. Al doilea contact.

Restul nu merită povestit. Am revenit spre madinah, am cumpărat trei tricouri (inorog şi pisicuţă pentru cea mică, I V Morocco pentru nevastă), am căutat Rick's Cafe până mi-au ieşit ochii din cap şi mi-am rupt picioarele prin şanţurile şantierelor din apropierea falezei (al treilea contact), fără s-o găsesc, m-am întors la hotel, am zăcut să-mi treacă ¡unghiurile din gambe, apoi am ieşit iar, noaptea, şi, ca să nu zic c-am ieşit degeaba, am retras nişte bani de pe cardul Revolut, ca să mă conving că-i o prostie să faci aşa ceva (comision foarte gras ce-a plecat de la mine din cont şi s-a dus nu ştiu unde). Îmi făcusem o părere.

Tot ce-aş mai fi avut de făcut era să mă trezesc înaintea chinezilor şi să cobor la micul dejun la şapte şi jumătate, ca să le iau faţa, dar din păcate mi-au luat-o ei mie; micul dejun începea la şase şi jumătate, aşa e moda în Maroc, habar n-aveam, am aflat atunci. Restaurantul, ca după război. Şi chinezii avuseseră aceeaşi idee, răseseră tot, a trebuit să aştept trăgând de-un ceai până ce personalul a reuşit să aducă altă serie de mâncăruri la bufet şi să putem mânca şi noi, cei neştiutori într-ale afacerii „şase jumate". Care noi, la drept vorbind, eram eu, un cuplu de germani şi cinci pensionare spanioloaice, gaşcă; britanicii şi francezii erau încă în pătuţuri, cum se şi cuvenea – păi, cine umpluse barul şi se hăhăise c-o seară înainte, că

doar nu eu, nici chinezii şi nici pensionarele!

În compartimentul de tren m-am nimerit cu trei gagici. Localnice. O fată tânără, în haine tradiţionale – urâtă, dar foarte dezgheţată – şi două doamne, surori, cam de vârsta mea, în ţinută europeană (nu ştiu cum să le spun altfel hainelor Lumii). Cea nemăritată m-a tot măsurat din ochi, mai pe furiş, mai direct, dar cea măritată a dat atacul fără prea multe fasoane (adică după vreo oră, ceea ce e mult, oricum; dar cât pot sta închise trei femei într-un compartiment cu un bărbat, prefăcându-se că nu-l bagă-n seamă?!). Dacă vorbesc arabic? Nu, nu vorbesc arabic (discută scurt între ele, toate trei, şi chicotesc fericite). Dacă vorbesc français? Nu, nu vorbesc français, doar puţin-puţin, foarte puţin, cel mai puţin, îmi pare rău (alte chicoteli). Dar nu vorbesc nimic? Doar puţină englezească. Dar de unde sunt eu? Din Europa de Est sunt eu, ştiţi pe unde este? A… da… am auzit ceva, Europa de Est, da, parcă… dar de unde anume din Europa de Est? Din România (speranţele mele erau la cote maxime), aţi auzit ceva de ţara mea? Ce-aţi auzit de ţara mea? Ce ştiţi despre ţara mea? Priviri încurcate, scurte dialoguri încrucişate în „arabic" (la care au luat parte toate trei): nu ştim nimic despre Roumanie. Ne pare rău.

Şi asta a fost tot. Nici măcar trucul ăla cu uitatul şepcii în compartiment, la plecare, n-a folosit la nimic: m-au ajuns pe peron, mi-au adus şapca (monsieur, votre casquette), merçi madame, au revoir monsieur, au revoir madames, au revoir mademoiselle, „şală", mi-a zis cea tânără, iar capului meu şepcos i-a trebuit o grămadă de timp ca să facă legătura (inshallah), dar era prea târziu.

Pentru România era prea târziu, nu pentru mine. M-am dus la Casablanca, mi-am confruntat demonii şi-am ieşit bine; zgâlţâit, dar bine. În 1986, Ceauşima a ajuns şi la căsuţa bunicului meu patern (Şoseaua Sălaj numărul 106, ictuala stradă Năsăud numărul 76), iar viaţa mea de până atunci a luat sfârşit. Venisem de la ţară la Bucureşti în martie 1975 şi locuisem în Berceni, iar jumătăţile de sâmbătă (aveam şcoală şi sâmbăta) şi duminicile mi le petrecusem acolo, în curtea casei din Şoseaua Sălaj. Căţărat în nuc, în vişini, în cais, în prun, fugărit pisici, v-aţi ascunselea („faţa mică") cu soră-mea şi cu verişoară-mea prin vie, hrănit găinile, hrănit nutriile, udat straturile cu furtunul şi cu stropitoarea, prins păianjeni cu cruce şi organizat campionate („Let the best spider win"), nimic nou, nimic inedit, dar pentru mine ăsta fusese unul dintre sensurile vieţii (sau o treime din

sensul vieţii, altfel spus). Când au venit buldozerele, o parte din mine a rămas acolo, sub moloz. Nimic original: generaţia mea – ca şi generaţia de dinaintea mea – a trăit drame mult mai mari în Ceauşimă, cu dau doar un insight personal, dintr-o mărginime de care n-a auzit nimeni. Ştiu ce-a însemnat Ceauşima în centrul oraşului, dar despre acele lucruri au scris alţii mai bine, cu mult mai bine (alo, domnu' traducător, punem şi noi mâna să-i citim pe Aldulescu şi pe Cărtărescu, să putem da cititorilor nişte note frumoase de subsol? Mulţumesc!).

Regele a ales altă metodă. Nu demolează totul deodată, demolează câte-un pătrăţel, câte-un cvartal, aşa, bucata cuprinsă între patru sau cinci străzi, şi lasă restul neatins – pentru moment. Îi mută pe demolaţi în blocurile construite dinainte în cartiere mărginaşe, pregătite din timp cu piaţă şi moschee, şi le lasă un teren unde să-şi facă ei souk-ul (un soi de bazar), cu gherete, cu tarabe, cu cotigi, cu improvizaţii, cu caşcarabete din tablă ondulată, cartoane şi placaje, cum le place lor, cum ştiu ei din moşi-strămoşi (dar nu le dă voie să clădească ceva durabil pe terenul respectiv, nici măcar din chirpici). Esenţial e că-i mută pe toţi deodată şi nu le distruge ţesătura socială; îi dezrădăcinează cu tot cu rădăcini, cum ar veni. Pe terenul eliberat de coşmelii construieşte imediat ceva de secol XXI, aşa că demolaţii nostalgici, tentaţi să revină ca să dea târcoale vetrelor, n-au cui da niciun fel de târcol, c-acolo nu mai e nicio vatră, e-un complex de sticlă şi oţel pe care acum îl numesc „vatră" (sau loc de muncă) alţi oameni, mulţi, grăbiţi, ocupaţi. Comparaţie: pe Năsăud 76 e-acum un maidan cu gunoaie, câini morţi şi oţetari. Dintre pomii bunicului a rămas nucul, atât.

Zgâlţâit? Da, zgâlţâit. Pentru că nu eram convins de necesitatea demolărilor, mai exact, eram convins de exact opusul: în Maroc şi-n România e destul teren plat, poţi să te lăbărţezi oricât cu oraşul care creşte, de ce să dărâmi? Păi, depinde ce dărâmi. Am văzut locuinţele tradiţionale din Casablanca, urma să le văd şi pe cele din Marrakech şi să mă sperii: o combinaţie de climă, regim pluvial, tradiţie şi lipsa materialelor ieftine de construcţie (lemn)

a făcut ca „tradiţia" marocană să impună oraşul-catacombă, oraşul-termitieră: un om îşi face o căsuţă de chirpici. Un al doilea îşi face şi el una, lipită de prima. Al o sutălea îşi face căsuţa peste precedentele 99. Al o mielea construieşte deja peste cei trei de dedesubt. Când oraşul ajunge la o sută de mii de locuitori, el nu arată

ca un labirint; el este un labirint de cămăruțe, scărițe, ganguri, tunelașe, beciuri sub beciuri de sub alte beciuri, stradele, curticele interioare, depozite, atelierașe, grajduri, colivii, prăvălii, spălătorii, bucătărioare și nenumărate alte incinte pentru toate activitățile imaginabile ale orășenilor (da, inclusiv bordeluri familiale, subiect abject, dar pasionant). Plus construcțiile dedicate religiei, deloc puține, ba chiar foarte multe (nu se dărâmă niciodată vreuna, dar se adaugă mereu altele noi). Într-un mileniu, oaza devine un oraș, orașul un ecocid (înghite oaza cu totul), iar ecocidul un genocid: oamenii născuți și crescuți în așa ceva nu au reflexele culturale care să-i apere de boli. Un exemplu de „reflex cultural": managementul fecalelor umane și animale. Sau al șobolanilor. Sau al paraziților corporali. Sau al paraziților necorporali, cum ar fi îndrăgitele ploșnițe (sau romanticii ţânţari sau harnicele muște de hoit); căpușele-s separat.

Că se sperie turiștii, asta încă nu-i mare pagubă, dar omul produs (fabricat, presetat) de orașul tradițional nu e bun de nimic în afară de locuirea orașului tradițional. I ca un pui de carne crescut în bateriile intensive: îl scoți din baterie și-i dai drumul pe câmp? Moare. Nu știe ce să facă. Cum să reziste o țară, un stat, un stat ca Marocul, cu chicken-cetățeni de-ăștia? în Lume?

Dar e Marocul în Lume? Am aflat până la urmă, dar nu în Marrakech, nu doar în Marrakech, ci abia după ce s-au așezat toate, straturi-straturi ca-ntr-un doboș, în capul meu cel cu șapcă trasă tare pe sprâncene.

Marrakech

Când am ajuns înapoi la Al Mas, n-aveau camera gata, dar mi-au zis că se iuțesc și că-ntr-o oră voi fi deja la mine în pătuț (iar picam de somn, ca de obicei); m-am dus în parcul El Hărți (e peste bulevard), m-am fâțâit pe-acolo fără treabă, am făcut poze unor locuințe tradiționale în formă de turnuri cu plan pătrat, care semănau jenant de exact cu culele oltenești (mi-ar fi ușor să fac pe patriotul și să zic că oltenii i-au învățat pe marocani meserie, dar mă abțin; are și penibilul hotarele sale), m-am dat și prin Piața 16 Noiembrie – chiar, ce-or sărbători marocanii la 16 noiembrie?! habar n-am –, apoi m-am întors la hotel. Camera mea nu era gata, bunînțeles, așa că mi-au dat alta, la alt etaj: cea mai mare cameră din tot hotelul, monsieur! zicea le bagagiste, dar l-am lăsat să dea din gură cât a poftit, n-a mai văzut de la mine niciun fel de bacșiș, a ieșit botos, eu ce vină aveam? Că veneam

din Europa. Mda. Era o vină.

Am coborât cu harta-n mână, după somn: recepţionistul nu şi nu, că să iau un taxi până la Jardin Majorelle, că e departe rău (mi-a arătat pe hartă). Nu iau, domnule, niciun taxi, nu-nţelegi că nu iau taxi? Cât fac pân-acolo? Jumătate de oră, patruzeci de minute? Da, monsieur, dar să ştiţi că aici, în Marrakech, toată lumea merge cu taxiul! Adică toţi turiştii, vrei să spui, corect? Da, monsieur, toţi turiştii, toată lumea. Şi de la Jardin Majorelle cum intru în madinah, pe care poartă? Depinde ce doriţi să vedeţi, monsieur. Păi, specific local, mai degrabă asta aş vrea să văd, nu chestii de-alea de turişti, palate şi muzee şi moschei şi magazine de survenire. Am înţeles, monsieur, atunci intraţi în madinah pe aici – şi mi-a încercuit cu pixul una dintre porţile nord-vestice ale zidului dimprejurul madinah-ei (toate „oraşele vechi" au un zid de protecţie, care le înconjoară complet – le sufocă, la drept vorbind –, dar la Marrakech e un zid bine păstrat, chiar frumos, înalt de vreo şapte-opt metri, poate zece). Am plecat în vâjâială.

Am găsit Jardin Majorelle în trei sferturi de oră, dar n-am intrat: preţul la bilete era pipărat, dar aş fi dat baniilia de nu era vorba de coadă. De cozi. Era o coadă foarte mare, a celor care-şi făcuseră rezervare din timp, şi-o coadă şi mai mare, a celor care n-aveau rezervare. La cumpărat de bilete! Când am văzut una ca asta, n-am avut alt gând decât să-l înjur pe săracul Grig Bute (ceea ce am şi făcut – cam unfair din partea mea) şi să fac stânga-mprejur, cu direcţia madinah. Gata cu răsfăţurile de turist! înapoi la munca de teren!

Ar fi trebuit să intru prin una din aceste trei porţi: Bab Moussoufa, Bab Yacout, Bab El Arset Ben Brahim. Oricare. În fi fost bună. În cel mai rău, dar în cel mai rău caz, puteam să fi intrat pe poarta pe care mi-o încercuise recepţionerul cu pixul – Bab El Juane Bel Abbés –, ar fi fost cam riscant.

• -Acolo e-o zonă dubioasă, cu proastă reputaţie, dar măcar aş fi ştiut pe unde intrasem. Eu ce-am făcut? M-am lăsat hi rat de priveliştea mărfurilor întinse pe jos, de-a lungul zidului, şi m-am trezit în faţa unei porţi care nu era poartă, era o spărtură în zid, pe unde intrau şi ieşeau motorete, maşini, cotigi şi trecători, evident, localnici. Rue Kbour Chou.

Iacă vă interesează (dar de ce v-ar interesa? Doar nu sunteţi bolnavi cu capul). Mi-am tras şapca peste ochi, am scuipat de trei ori pe jos, pentru noroc, şi-am intrat în madinah. La-nceput n-a fost aşa nasol. O stradă largă, neasfaltată, cu copii murdari ce jucau fotbal c-o

minge mică de cauciuc, albastră, spartă, şi se uitau la mine pe sub sprâncene. Maşini hodorogite, camionete, cotigi, motorete, nimic deosebit. Pe urmă strada s-a făcut străduţă, străduţa s-a făcut stradelă, stradela s-a făcut gang, iar gangul s-a nfundat într-un zid, într-un dos de zid. M-am întors, dar n-am regăsit drumul de venire, m-am înfundat tot mai adânc în labirint. Tot mai adânc, tot mai adânc, tot mai adânc. Panică. Vibraţii în muşchii gambelor şi-ai coapselor. Transpiraţie abundentă la subţiori şi de-a lungul şirei spinării. Respiraţie precipitată. Evitarea oricărui contact vizual cu puţinii trecători întâlniţi; când a început rugăciunea de la ora cinci, n-am mai întâlnit pe nimeni. Eram singur, fără fir, într-un labirint de culoare late de-un metru, cu locuinţe extrem de sărace de ambele părţi, dar şi dedesubt (beciuri) şi deasupra (etaje, supraînălţări, nu ştiu cum să le spun). A durat aproape 70 de minute. E puţin când eşti la tine acasă, este enorm când rătăceşti disperat prin madinah din Marrakech; măcar credit pe telefon să fi avut! Harta, desigur, era inutilă.

Am simţit un miros familiar, altul decât mirosul dejecţiilor omeneşti. Bălegar? Da, asta era. Am grăbit pasul în direcţia mirosului, am bâjbâit, până la urmă am găsit direcţia din care venea mirosul, sau mai degrabă de unde se simţea din ce în ce mai puternic. Bălegar, da, dar… ciudat. Bălegar, miros de animale neîngrijite, neţesălate, dar, dar… încă ceva. Pişat de cai? Da, pişat… dar mirosea ciudat. Era tot mai puternic, mă apropiam, însă nu eram mai dumirit: un grajd? Dar mirosul nu era chiar – chiar de grajd, deşi semăna foarte bine. Totuşi…

Era o curticică interioară c-o mică deschizătură (spărtură) către „stradă", iar în curticică vreo 20 de măgari, claie peste grămadă. Era mirosul lor (aveau părul încleiat, numai ghemotoace), dar era şi mirosul „aşternutului": măgăruşii n-aveau paie sub copite, aveau nişte ierburi ofilite, din care încercau să apuce cu buzele câte un fir, dar era greu, că ierburile alea fuseseră aproape îngropate sub propriul lor bălegar. Mirosul ierburilor în putrefacţie, îmbibate cu pişatul măgăruşilor, plus bălegarul care nu apuca să se usuce (fiind mereu răscolit de picioarele lor, tot căutând ei câte-un fir comestibil de iarbă), plus faptul că mirosul măgarului este doar asemănător cu al calului, dar nicidecum identic – tot cocktailul ăsta olfactiv mă derutase, ceea ce n-avea nicio importanţă: curticică măgăruşilor era aproape de o arteră din madinah, nu ştiu sigur, dar acum, când scriu cu harta lângă mine, mă gândesc că se poate să fi fost rue Bin Lamaassar, după cum se poate

să nu fi fost. Esenţial este că am ţinut strada şi-am ajuns în drumul mare, pe unde mergeau chiar şi autobuzele, şi-am mers pe el cu sfinţenie spre vest, până am văzut poarta mântuirii: Bab Moussoufa! Am ieşit cu lacrimi de recunoştinţă în ochi, mulţumindu-i Dumnezeului ateilor c-a avut grijă de mine, să nu mă prăpădesc în acele intestine de iad.

Nu aveam de gând să mai intru în madinah; şi nici n-am intrat. Harta îmi arăta că eu nu văzusem, de fapt, nimic, că madinah e plină cu minunăţii care atrag turişti cu zecile de mii, palate, fântâni, grădini, muzee, malluri – da, malluri! –, moschei celebre, morminte faimoase (ale căror eroi? Habar n-am), restaurante, ceainării, hoteluri, cafenele şi medrese, iar mulţi bat distanţe transpacifice sau transatlantice ca să le viziteze, dar mie nu mi-a mai trebuit nimic. M-am dus direct la hotel, m-am spălate temeinic la duş, am ieşit să mănânc la o terasă apropiată, apoi m-am întors în cameră, am ieşit pe balcon şi am stat să privesc singurul lucru familiar din acel oraş african. Cerul.

Rândunele. E o plăcere să stai înainte de apus şi să priveşti zborul rândunelelor, chiar e, dar simţeam, cumva, că ceva nu era în regulă. M-am concentrat. Marrakech, nu, cer, nu, înserat, nu, griji, nu, frici, nu mai, bani, nu, dor de casă, da (normal, ar fi fost în neregulă să nu fie!), poftă de alcool, nu, stres pentru carte, da (dar moderat), duşmani, nu, prieteni, nu, pregătit pentru a doua zi, da (urma să plec devreme, mă lua un taxi de la hotel, 15 euro – nu-mi părea rău după ei), noaptea de cazare în Italia, nu (urma să stau la Massimo, ca de fiecare dată), notiţele făcute, da, veşti proaste de pe undeva, nu… atunci?

Am ieşit (era aproape noapte), am dat o tură, m-am întors, m-am culcat. Nu puteam adormi. Apoi: rândunelele! Rândunelele erau problema! Rândunelele, frumosul lor zbor deasupra acestui oraş… da. La Bucureşti nu mai văzusem de ani de zile zbor de rândunele. De ce nu mai văzusem zbor de rândunele? Pentru că nu mai văzusem rândunele. Şi de ce nu mai văzusem rândunele? Pentru că nu mai erau rândunele. Şi de ce nu mai erau rândunele? Pentru că nu mai erau muşte. Şi de ce nu mai erau muşte? Pentru că nu mai erau gunoaie. Şi de ce nu mai erau gunoaie? Pentru că serviciul de salubritate fusese reformat şi devenise funcţional, iar oamenii se autoeducaseră şi aruncau gunoiul în pungi. Şi de ce aruncau gunoiul în pungi? Pentru că aveau pungi. Şi de ce aveau pungi? Pentru că aveau bani să le cumpere.

Asta era. Românii aveau bani, marocanii încă nu.

Când eram copil, cel mai grozav lucru care i se putea întâmpla unui om cu meserie era să fie trimis „la arabi", în Maroc, Algeria, Tunisia, Libia, Sudan, Egipt, Iordania și Irak munciseră mii de cetățeni români, poate o sută de mii, poate mai mulți (cred că mai mulți, dacă îi socotesc și pe cei care munciseră în Africa Neagră, în Nigeria, în Angola, în Mozambic, în Congo și pe unde or mai fi fost); oamenii ăștia se întorceau în țară cu o cu totul altă perspectivă, plus c-o grămadă de obiecte fascinante atât pentru noi, copiii (jucării și aparate electronice), cât și pentru adulți (bijuterii de aur). Ei au fost „expații" comunismului românesc; mai mult nu se putea visa. Cei din Sarajevo puteau munci în Franța dacă așa aveau chef, dar muncitorii din București puteau spera doar la o „detașare" în Nelume, iar cei mai mulți rămâneau, oricum, cu speranța.

Nici 30 de ani nu trecuseră de atunci. E ușor să te lași orbit de nerăbdare. România trăsese, iarăși (a câta oară?), lozul câștigător, dar mai e ceva.

Taximetristul care m-a dus la aeroport era mut, n-am scos nimic de la el (de încercat, am încercat eu peste tot, cu fiecare om, dar nu mi-a mers niciodată; când nu vor să vorbească, marocanii uită limba și aia e), în aeroport am trecut iar prin strania birocrație locală (formulare ca la americani, cine ești, de unde ești, numărul pașaportului, cât stai, unde stai, de ce-ai venit, când pleci, unde pleci, care îți este profesiunea, pe cine cunoști în Maroc etc.) în mai mult de două ore și jumătate, am răsuflat ușurat când m-am tolănit în locul de la fereastră și m-am bucurat când am văzut că avionul decolează și cele două locuri din stânga mea rămân neocupate. Am făcut doar un calcul scurt (total cheltuieli Maroc, cu tot cu cazarea din Italia: 325 de euro), apoi m-am pregătit de boierie. Degeaba!

Stewardesa a adus bunînțeles o pereche de marocani ca să șadă lângă mine, la nici trei mânuțele de când mă bucurasem degeaba: el, bătrân bine, mărunțel, uscat, cu barbă albă, tunsă scurt, cu haine moderat tradiționale și cu tichie pe cap; ea, grasă ca un porc, cu patruzeci de mi mai tânără decât el, cu ochelari „funduri de sifoane" și îmbrăcată tradițional, dar cu fața liberă. Niciunul n-a vorbit cu mine, nici chiar stewardesa (parcă așa se obișnuiește, nu? „Sper că nu vă deranjează…" etc., atunci când îți aduce ca vecini niște pasageri care au biletele în altă parte). Dar pe mine mă știți. Moacă. N-am zis nimic.

Femeia a scos imediat nişte lipii (tradiţionale şi astea, unsuroase, mirosind puternic a condimente, dar nu a usturoi) şi-a început să clefăie. Cleaf-cleaf, cleaf-cleaf. Şi eu mănânc la drum, ca toată lumea, dar ea a mâncat de patru ori din lipiile alea şi o dată din mâncarea oferită de echipaj, deci de cinci ori în total, la un zbor de trei ore! Oi fi eu nebun? Mi-a fost antipatică cum nu se poate spune, iar când am văzut-o că scoate o carte (carte!) cu caractere arabe şi-ncepe să citească în şoaptă, urmărind cu degetul (unsuros) de la dreapta la stânga pe fiecare pagină, am întors capul cu tot corpul şi m-am uitat pe geam, la Mediterană. Bine că-i atâta apă între voi şi noi! mi-am zis.

Dar s-a întâmplat că moşul s-a răsucit spre stânga şi, când a revenit, m-a lovit cu cotul în coaste. Nu tare, nu intenţionat, dar mica durere neaşteptată m-a făcut să scot un mic „Auuugh!", iar el s-a apucat să-şi ceară scuze, numai că-n loc să zică un désolé, acolo, cum ar fi zis oricine, el a zis:

— Pardonnez-moi, monsieur!

— Rien, i-am zis şi eu (ce era să-i zic?), întrebându-mă dacă moşul putea fi un om interesant.

Era. Am intrat în vorbă. Mai întâi uşor, fin, cu sacâz de vioară („Am o întrebare, credeţi că se poate?", „Mais oui, monsieur"); m-am mirat că în cartea fiică-sii unele părţi din litere erau cu roşu, altele cu verde, restul textului fiind cu negru, ca la noi. A râs şi-a zis că e nevastă-sa, nu fiică-sa şi că alea nu sunt „părţi din litere", sunt articole hotărâte şi alte drăcii (efectiv, am uitat), apoi m-a întrebat el pe mine ce religie am, că musulman vede că nu sunt, şi când i-am zis că n-am nicio religie a dat din cap, cu mustrare mare, şi mi-a zis că nu este bine aşa, deloc nu e bine, dar n-a încercat să mă convertească sau să-mi vâre dogma pe gât, ca pârlitul ăla de popă din Chingford.

M-am dezgheţat şi eu, m-am dat pe vorbă, era şi el dornic de palavre, am început să povestim. Necazul era că Moustafa (mi-a dat cartea lui de vizită) vorbea patru limbi, numai că (afară de limba lui maternă) cel mai uşor se exprima în italiană şi cel mai greu în engleză. Am căzut la mijloc, după câteva tentative: el povestea în franceză, în fraze scurte (mereu le lungea, trebuia să-l opresc), iar eu repetam în engleză, ca să vedem dac-am înţeles corect ce spusese. Povestea lui de viaţă m-a făcut om. Cartea asta îi datorează enorm lui moş Moustafa, dar mai bine judecaţi singuri.

Se născuse imediat după război, într-un sat mâncat de sărăcie.

Plecase de copil la oraş, să scape de foame şi bătaie, muncise din greu, deşi lua bătaie şi la oraş (era singur, nu cunoştea pe nimeni), dar făcuse prima lui investiţie. În cunoaştere. Învăţase să meargă pe bicicletă (pe vremea aia, aşa ceva era lucru mare, că nu prea erau biciclete). Se angajase curier, avea uniformă, viaţa îi surâdea, la 16 ani era om însurat: îl luase o divorţată cu mult mai în vârstă decât el, care nu-i putuse face soţului copii. Ea nu numai că avea ceva bani, dar i-a turnat lui Moustafa doi băieţi (băieţi!) în mai puţin de un an. Pac, pac, ca o puşcă de vânătoare (cu ţevi paralele, cu ţevi suprapuse, cum doriţi, cum poftiţi, comparaţia-i tot aia). Erau pur şi simplu o familie fericită, care-şi dorea acum şi o fetiţă, dar numai bine că Moustafa a fost încorporat tocmai când nevastă-sa şi-a dat seama că era iar însărcinată (aici moşul a început să plângă. Plângea numai din ochiul stâng, cel drept rămânea uscat. La-nceput am zis că mi se pare, că eu stăteam în dreapta lui, dar nu mi se părea. Stângul era cu plânsul, dreptul era cu demnitatea). De la el din sat a venit maică-sa, să stea cu nora cât era el sub arme, dar uite că cele două nu s-au înţeles şi certurile lor îi amărau sufletul lui Moustafa, care afla de ele din scrisori (pe vremea aia nu dădeai telefon acasă, că nu prea erau telefoane). El nu ştia să citească, dar în armată s-a împrietenit c-un alt recrut, pe nume Ali, şi Alţii citea scrisorile de la soţie (deci nu se ştie varianta mamei lui Moustafa despre certuri, că nici ea nu ştia carte, evident). Ali şi Moustafa au devenit prieteni nedespărţiţi (cine a făcut armata pricepe cum e asta), dar unitatea lor a fost trimisă în prima linie, în războiul cu algerienii, şi Ali i-a murit în braţe (aici a plâns Moustafa cel mai mult). Am tot repetat cu el, chiar şi-n italiană am repetat, dar altceva n-am scos, decât că Ali ar fi murit „de foame" (faim, hunger, fame – e clar că asta spunea, nu m-am înşelat!). Aici e o mică problemă, în nicio armată soldaţii nu mor „de foame". Ca recrut poţi fi bătut, umilit, abuzat, înfometat, dezumanizat printr-o sută şi o mie de metode (cine crede că specia umană este apogeul creaţiei să facă bine să stea-n cazarmă „în perioadă"), dar nu vei muri „de foame"; chiar dacă încerci să te sinucizi prin greva foamei, tot vei fi hrănit cu forţa şi de murit, nu mori (a, că rămâi traumatizat pentru totdeauna, aia-i altceva). Eu presupun că Ali trebuie să fi murit de vreo afecţiune a stomacului, de exemplu, un ulcer perforat, dacă idioţii de la bucătărie au lăsat unitatea lor în prima linie prea mult timp fără să-i aprovizioneze; sau poate că s-or fi rătăcit şi, până să-i regăsească camarazii lor, au

flămânzit şi unul dintre ei n-a mai rezistat. Nu ştiu. Dar „de foame”?!

„Fatima” ar fi trebuit s-o cheme pe fetiţa lui Moustafa, pentru că el era sigur că urma să fie o fetiţă, dar nevastă-sa a murit şi nici copilaşul n-a putut fi salvat (de fapt, se pare că nimeni nu şi-a bătut capul). Când a fost lăsat la vatră, Moustafa avea în inimă trei morţi, iar în întreţinere doi copii mici şi-o mamă bătrână. A trimis-o pe maică-sa cu copiii în satul lui de baştină, iar el s-a apucat iar de muncă, luând-o de la zero (jobul lui de curier fusese de mult dat altcuiva): construcţii. Cât era el de mărunţel, a cărat cărămizi cu spinarea şi a pus ban pe ban, să-şi aducă băieţii înapoi la oraş, să-i dea la şcoală.

Poate că până aici n-a fost cine ştie ce. Dar: Moustafa şi-a crescut singur băieţii, învăţând carte în acelaşi timp cu ei. Zece ani. A învăţat să citească, să scrie, să facă socoteli aritmetice, apoi algebră, geometrie şi trigonometrie, a învăţat alături de copii franceză, italiană şi engleză, a învăţat istorie naţională şi universală, a învăţat istorie sacră şi profană, astronomie, biologie şi chimie. Când băieţii lui au terminat liceul, Moustafa era deja şef de şantier (avansase pas cu pas în ăştia zece ani) şi strânsese destui bani cât să emigreze cu ei în Europa. A găsit de lucru în Milano, ca toţi marocanii, şi acolo s-a stabilit. După un an sau doi, băiatul cel mare a fost admis la universitate, iar cel mic s-a însurat cu o localnică. Băiatul cel mare a devenit profesor (de liceu, se pare – „école supérieure”, zicea Moustafa, cred că asta înseamnă), dar din păcate nu s-a însurat niciodată şi n-a avut copii („Nici chiar fete!”), cel mic a fost cam golănel, cam parazit la salariile tatălui şi fratelui, dar avea acum câţiva copii şi mulţi nepoţi. Moustafa se însurase şi el, acolo, în Italia, apoi divorţase (?!), iar chestia aia revărsată pe scaunul din stânga lui era a treia nevastă, al cărei rol, am avut eu impresia, era să aibă grijă de strănepoţii lui Moustafa. Fuseseră în Marrakech să-şi vadă ea familia, acum se întorceau „acasă”. „Acasă”? Nu-nu! Acasă. Moustafa era foarte religios, foarte credincios, dar era italian. Adică italian în Maroc şi marocan în Milano.

Pe mine m-a pus cu curul pe gheaţă povestea lui. Din cel puţin trei puncte de vedere, o consider extraordinară: în primul rând, pentru că am fost şi eu la munca de jos, în mai multe rânduri, şi pot spune cu mâna pe inimă că tot ce vrei seara, când vii frânt, e să te speli, să te îmbeţi şi să dormi, nicidecum să înveţi ca la şcoală, mai greu ca la şcoală, tot felul de lucruri din manualele de şcoală. Cui nu i se pare ceva supraomenesc sau este prost tare, sau este copil de bani gata şi

nu știe nimic despre nimic. Moustafa a făcut ceva supraomenesc, și nu o zi, două, trei, ci zece ani, fără pauză. (Copiii nu-ți dau pauze. Eu să nu știu?!) Nu am cuvinte să-mi exprim respectul pentru efortul său! Și nici cuvinte pentru rușinea mea: să nu fiu eu în stare să învăț o franceză cumsecade în atâția ani de zile! Să mă mulțumesc cu ciupeli! Puteam mai mult. Sunt obligat de-acum la mai mult.

În al doilea rând: programul politic al lui Moustafa era extrem de vast. Îi ura pe americani (dar cine nu-i urăște pe americani, în afară de mine?!), pe algerieni, pe atei, pe israelieni (nimic original), pe naziști, pe comuniști, pe țărani, pe „verzi", pe ofițeri, pe maică-sa moartă și pe est-europeni. Hai, că parțial înțelegeam: ofițerii i-l omorâseră pe neuitatul său Ali (emoția pe care mi-a transmis-o moșul a fost extraordinar de puternică, acum, când tastez, simt cum mi se umezesc ochii, cel puțin ochiul stâng – dar se și explică, ăla fiind ochiul spart de pumn), maică-sa îi omorâse, după el, nevasta și fetița nenăscută, dar est-europenii? Paranteză: îl întrebasem eu ce părere are despre România, așa se ajunsese cu discuția la est-europeni, nu a pomenit Moustafa nimic despre ura lui până când nu l-am stârnit eu, cu bățul meu băgat prin gard. Motivul: dacă „chioara" de Uniune Europeană nu se deschidea să primească țările est-europene, care n-au nicio treabă cu Europa (părerea lui, nu a mea), atunci Uniunea s-ar fi deschis spre sud, peste Mediterana, cum era normal și firesc, și-ar fi integrat Tunisia și Marocul, în primul val, apoi Algeria și Libia, în al doilea val. Bine, Malta ar fi fost primită oricum (italienii, francezii și maltezii erau preferații lui Moustafa; pe portughezi și mai ales pe spanioli îi privea cu bunăvoință rezervată). În loc să facă ceea ce-ar fi trebuit să facă, Uniunea s-a păcălit cu niște atei primitivi, care oricum sunt de fapt ruși sau cel puțin comuniști (uite ce rău se poartă cu refugiații musulmani!), care au tras-o înapoi cu un sfert de secol (suna foarte italienește partea asta), dar care, mult mai grav, le-au furat nord-africanilor dreptul lor istoric de apartenență. Pentru că e un drept, spunea Moustafa. Un drept care le-a fost pur și simplu furat! în traducerea mea („simt" româna foarte bine, cel puțin limba mahalalelor), est-europenii au luat fața unor oameni cinstiți, care-și așteptaseră cu infinită răbdare momentul de salt spre mai bine.

Asta e cam tot ce mi-a spus Moustafa interesant, dar mai e și-un al treilea rând: în ce război murise Ali? Abia când m-am apucat să scriu mi-am dat seama că nu știam; am căutat pe net și așa am aflat despre

Războiul Nisipului (La Guerre des Sables), care mi se pare incredibil. S-au luat la bătaie pentru o fâşie de nisip din mijlocul deşertului; petrol, gaz metan, diamante, minereuri, ceva? Nimic! Absolut nimic nu era acolo! Deşert ca pe planeta Marte, nisip spulberat de vânt, niciun copac, niciun fir de iarbă, nici măcar licheni, bacterii, ceva, orice! Au murit soldaţii degeaba – nu că n-ar muri soldaţii degeaba în orice război, dar orişicât –, împinşi de la spate de ofiţeri care executau „ordine superioare" şi care, după mintea mea, ar fi trebuit să aibă grijă de un singur lucru: ca fiecare om din fiecare unitate să se întoarcă sănătos acasă, să nu păţească nimeni nimic într-un conflict fără niciun sens. Că e simplu, după un secol, să zici că războiul cutare sau războiul cutărescu a fost inutil şi-ar fi putut foarte bine să nu fie, că tot acolo s-ar fi ajuns şi cu el, şi fără el; dar să fii tu însuţi, ca ofiţer, într-un război a cărei lipsă de sens se vede imediat şi să nu procedezi în consecinţă, asta e chiar crimă împotriva speciei umane. Avea şi Moustafa dreptate. Viaţa lui Ali pentr-o mână de nisip?!

Nu ştiu dacă ne-am despărţit prieteni la Bergamo (mie aşa mi s-a părut), dar am ştiut sigur că n-aveam să sun vreodată la numărul de pe cartea de vizită. Era prea multă Mediterană între Moustafa şi mine, deşi valoarea lui personală era infinit mai mare decât a mea (dacă mi-aţi citit celelalte cărţi, înţelegeţi de ce spun asta); poate peste două-trei generaţii să poată sta realmente de vorbă stră-strănepoţii lui cu nepoţii mei, dar deocamdată este prematură o discuţie onestă. Mai târziu, poate că da. Pentru moment nu-s destule punţi. Sau îs eu orb ca o cârtiţă?!

Am rămas peste noapte la Massimo, în Grassobbio, unde trag toţi românii care n-au zbor în aceeaşi zi (40 de euro, acelaşi preţ de ani de zile… nu s-a îmbogăţit bietul Massimo: numai români şi italieni vin la el! Cu skinflints din ăştia nu faci avere), iar acasă am ajuns destul de devreme ca s-apuc două ore de somn şi-apoi să mă duc s-o iau pe cea mică de la grădiniţă. Seara târziu, după ce-am culcat-o şi stăteam cu maică-sa la televizor, ca oamenii (ea cu lapte, eu cu bere), primesc SMS de bun venit în patrie: lui Dottore i se făcuse foarte dor de mine şi se-ntreba retoric când, oare, am de gând să-i fac cinste cu beri şi coaste La Mămicu.

Plaiul Foii

Pentru că e ceva ce n-am spus. Săndel era foarte curtat de gagici, atât de curtat, de fapt, încât ajunsese să-şi dorească (conştient?

subconştient?) un fel de reputaţie de dur, de băiat rău, rol în care bunul Dumnezeu refuzase categoric să-l distribuie. De aia venea cu mine pe munte, ca să se bage în pericole ce nu-i făceau niciun fel de plăcere (mie îmi făceau, de pildă), nu ca să se laude în Bucureşti cu aventurile lui; Săndel n-avea nevoie să se laude, asta era specialitatea mea. Bine, dacă-l întrebai, el îţi servea teoria „prietenului modular" – cum că fiecare prieten al lui avea o anumită însuşire şi numai una: „prietenul de mers la club", „prietenul de călătorit în străinătate", „prietenul de biliard", „prietenul de ping-pong", „prietenul de mers pe munte" (ăsta eram eu) –, dar toată lumea ştia că teoria era o mare minciună, pentru că Săndel n-avea niciun prieten. E adevărat, eu mă ţineam după el oriunde era rost de cunoscut gagici, dar asta numai în perioadele în care Bristena mă trimitea la plimbare, în rest n-aveam treabă cu Săndel săptămâni în şir, luni, ani (un an, de fapt, cel mai mult); nu mai adaug că Bristena era marea mea iubire, iar eu îi eram pechinez, că asta se-nţelege de la sine. Esenţialul e că Săndel îmi refuzase dreptul de a fi „prietenul de biliard", că-l băteam de-l snopeam, şi-mi rezervase privilegiul de a fi „prietenul de munte", ca să aibă cine căra bagajele, face focul, găsi traseul, aduce apă, vorbi cu ciobanii, domoli câinii, şpăgui controlorii de tren, negocia autostopul, „rezolva" cu cabanierii şi alunga spaima de urs. Pe scurt, totul.

Mai puţin gagicile, ăsta era domeniul lui seniorial, nu c-aşa voia el, ci c-aşa era în realitate: tinere sau bătrâne, vii sau moarte, braşovence sau bucureştence, femeile se uitau la Săndel ca la soare. Niciuna nu observa că-n urma lui, cocârjat sub un rucsac imens, de-ăla vechi, cu cadru de aluminiu (un cort, doi saci de dormit, două izoprene, mâncare, ceaun, apă şi diverse), mai era unul mic şi negru; numai pe el îl vedeau, înalt şi falnic, cu pletele-n vânt, cu bocanci moderni şi cu rucsac-banană (în care ce ducea? Trei chiloţi şi o conservă!), privindu-le adânc în ochi şi spunând, irezistibil: „Bună ziua!" (Săndel avea şi o voce deosebită, admit). Cu alea tinere mai era cum mai era, dar babele aveu reacţii turnesolice, mergeau direct la esenţă: „Să-ţi dea Dumnezeu sănătate, maică, să te ţină în putere!". Textual. Pe mine nu m-a băgat vreuna-n seamă, în afară de Isabelle. Dar Isabelle era Isabelle.

Mie nu-mi plăcea la Plaiul Foii: prea mulţi oameni, prea multe corturi, prea multe conflicte cu stăpânii ciobanilor (terenurile tocmai se retrocedaseră, ţăranii din Zărneşti erau foarte mândri că deveniseră

proprietari, îşi trimiteau ciobanii să pască oile printre corturi, era un război rece între noi şi ei; mi-ar fi uşor să spun că noi – turiştii, adică – aveam dreptate, dar nu era tocmai aşa. Zeci de ani, zărneştenii înghiţiseră în sec, uitându-se cum umpleam noi Valea Bârsei de corturi şi cum ne plimbam toată ziua pe munţii lor, ai lor din moşi-strămoşi, în timp ce ei munceau zi-lumină la coasă şi la cartofi, că turme mari de oi n-aveau voie să ţină, nu le dădeau voie comuniştii. Acum îşi ziceau că s-a-ntors roata. În ochii lor, noi, cei cu corturile, braşoveni, bucureşteni, eram „cei de la oraş", adică tot un fel de comunişti; noi trebuia să plătim oalele sparte de Ceauşescu, după părerea lor. Au fost ani buni de conflicte, totul s-a terminat abia când s-au prins că ies mai mulţi bani din turism decât din oi, şi-atunci foştii stăpâni de turme au devenit patroni de pensiuni, am printre ei doi prieteni, ne-am intim de anii când veneau noaptea şi ne tăiau sforile cortului, râdem, glumim, bem, ajungem la concluzia oricăror foşti inamici, dintotdeauna: învingătorul reconstruieşte pentru învins – bunînţeles, în felul său. Nu mai stăm în corturi, stăm în pensiuni, plătim, mâncăm bine, facem duş cu apă caldă… ei au câştigat, noi am pierdut. Am fi pierdut oricum. Eram o generaţie fără nicio şansă).

Printre îndatoririle mele nescrise, subînţelese, era şi trezitul de dimineaţă, când se-ngâna ziua cu noaptea, ca să stau de pază pe lângă cort. Când veneau turmele spre munte, pe firul apei (noi campam în luncă, altundeva nu erau locuri bune), ciobanii vedeau mişcare pe lângă corturi şi nu se mai apropiau la furat şi la tăiat sfori cu briceagul, astfel încât somnul lui Săndel rămânea dulce, cum i se cuvine personajului principal, care deschidea primul ochi tocmai spre şapte şi jumătate, când eu făcusem deja focul şi ceaiul. Făcea boierul ochi în sacul de dormit (al meu, că era mai bun, unguresc, din fulgi de gâscă; al lui era ieftin, românesc, dormeam eu în el ca să mă călesc, să mă fac bărbat adevărat), mă striga, îi ziceam că e târziu, să-şi mişte hoitu, apărea şi el din cort pe la opt, opt şi ceva, se-ntindea, se scărpina, venea la masă la de-a gata, că-l aşteptam, oricât aş fi fost de flămând. Mânca pe îndelete, îl zoream degeaba, tot la zece plecam pe traseu (hai, zece fără un sfert, în zilele cu noroc!); în zilele ploioase, domnul Săndel nici măcar nu binevoia să se extragă din sac, acolo stătea toată ziulica, acolo îi duceam ceaiul şi mâncarea, tândălea până cădea seara şi-mi striga să dau fuguţa la cabană după bere („Chop-chop!"). Dacă totuşi nu putea să doarmă chiar întreaga zi-lumină, mă punea să-i povestesc

despre Bristena (eu de-afară, el din cort, aşa stăteam de vorbă; aveam pelerină bună, nu-mi păsa de ploaie, în cort m-ar fi apucat stenahoria), eu îi povesteam, el îşi bătea joc de mine şi mă făcea „prost", „impotent", „mămăligă" şi „pitic". Da, au fost vremuri frumoase.

De la o vreme nu mai eram singur la şase dimineaţa: niciun român nu ieşea din cort aşa devreme, indiferent de câte oi şi de câţi ciobani ar fi fost asaltat, dar cele două franţuzoaice din cortul Jack Wolfskin s-au prins care-i mersul, ieşeau imediat ce auzeau primele tălăngi, chiar dacă afară era vreme rece sau bura. Mă salutau c-o înclinare din cap, eu pe ele, la fel (corturile noastre erau apropiate, dar nu chiar vecine), îşi vedeau de treburi, eu la fel, nu ne băgăm reciproc în seamă, ci doar ne supravegheam cu coada ochiului. Poate credeţi că mint, dar eu nu m-am uitat la ele ca la nişte femei (nu de la început, cel puţin); mă fascina echipamentul lor. Era la ani-lumină de ce-aveau românii în anii ăia (acum, azi, echipamentul meu e mai bun decât ce-aveau ele atunci, dar o să revin la chestiune), mă uitam la viteza cu care se făcea ceaiul la primusul lor cu gaz, la conservele lor, la pesmeţi şi la fructele uscate… mă uitam neobservat, credeam eu. Şi ele se uitam la tuciul în care făceam dimineaţa ceai şi seara mămăligă, la focul de lemne cu care mă străduiam de două ori pe zi, la slănina, salamul şi brânza cu care-l hrăneam pe Săndel – dar, spre deosebire de mine, nu făceau nici cel mai mic efort să pară că nu se uită, no! Se uitau ca la grădina zoologică, fără nicio jenă, aproape că mă aşteptam să scoată aparatele foto şi să facă poze cu maimuţa (şi ce aparate aveau, Doamne, Dumnezeule! Eu aveam un Smena; Săndel, nimic – oricum eu îi făceam poze lui, nu el mie). De intrat, n-am intrat în vorbă. Eu mă sfiam inclusiv din cauza barierei de limbă, iar Săndel era obişnuit să facă femeile primul pas, habar n-avea cum să iniţieze el însuşi o băgare-n seamă, şi uite aşa ar fi trecut cele două săptămâni de Piatra Craiului şi nu s-ar fi întâmplat nimic, eu n-aş fi avut ce scrie-n această carte şi voi aţi fi economisit banii daţi pe ea şi timpul de lectură. Dar m-am îmbătat muci şi istoria a curs pe altă albie.

A-nceput într-o vineri. Cam vinerea, pe seară, începeau s-apară maşinile cu bucureşteni: una… două… nouă… o sută… până cădea noaptea se făceau câteva sute şi încă veneau, până spre miezul nopţii, montau oamenii corturile lor de bucureşteni (d-alea mari, uriaşe, de mers la mare, se potriveau la Plaiul Foii ca nuca-n perete), apoi se-apucau de băut; toată noaptea de vineri spre sâmbătă răsuna Valea

Bârsei de răgetele beţivilor şi de chirăielile femeilor (care nu se pot reda grafic, un fel de „Iii-ii-iii-i!” extrem de percutant, care-ţi rănea urechile prin somnul cel mai profund, dar la aceste chirăieli trebuie să revin în alt capitol, unde am mai mult timp de ele). Cum, necum, între cortul meu şi Wolfskin-ul franţuzoaicelor s-a nimerit o maşină din aceea uriaşă, tipic bucureşteană, din care au coborât – surpriză! – doi bucureşteni puşi pe fapte mari. M-au salutat pe mine („Noroc, coaie”), l-au ignorat pe Săndel, pe care nu l-au văzut (era în cort, citea), le-au salutat pe fete („Pişi! Parlez-vous français, uă-hă-hă-hă!”), apoi au scos din maşină un cort nou-nouţ, de mare fiţă, pe care nu l-au montat, pentru că habar n-aveau cum să-l monteze, două navete de bere şi două sticle de vodcă de câte un litru. Au deschis partea din spate a maşinii, hayonul, cum se spune, şi-au dat drumul la manele. Spre uimirea mea (nu eram chiar – chiar surprins, bănuisem ce-avea să se-ntâmple încă de când îi văzusem coborând din maşinoi), nu aveau absolut nimic de mâncare. Nimic! Au început să bea bere, stând fiecare cu fundul pe propria lui navetă (îşi scoteau sticlele dintre picioare, nici măcar nu le-a trecut prin cap să le aşeze în râu, să se răcească), să „asculte” manele şi să vorbească răcnit unul cu altul, ca oamenii care nu se pot auzi de prea mult zgomot (ceea ce era şi cazul: ei doi nu se puteau auzi de prea mult zgomot. Nici altcineva dimprejur, de altfel). Ceea ce vorbeau nu era interesant; modul cum vorbeau, nici atât. Interesant este că fiecare a băut câte 24 de sticle de bere, apoi s-au apucat de vodcă. Când ne-am dus noi la culcare, pe la două dimineaţa (am stat la foc cu Săndel, ce era să fac? în cort oricum nu se putea dormi), una dintre sticlele de vodcă fusese răpusă, cealaltă zăcea, neatinsă, undeva sub maşină. Nu se ştie cum (eu n-am văzut), reuşiseră să „monteze” cortul, în care se băgaseră dezbrăcaţi, în tricouri şi şorturi, fără saci de dormit, fără izoprene, fără nimic. Săndel şi cu mine ne-am uitat în tăcere la toată procedura, apoi ne-am băgat la somn (muzica din boxele maşinii fusese oprită doar cu câteva secunde înainte de a se culca ei, până atunci rulase în buclă); peste noapte, partea noastră de luncă a tot răsunat de urlete guturale, neidentificabile, dar nu m-am deranjat să ies să văd despre ce este vorba; speram, de fapt, să fi coborât urşii din pădure ca să facă dreptate. Când am ieşit, tocmai pe la şapte, am avut parte de-o privelişte oarecum stranie: unul dintre bucureşteni dormea lângă vatra mea de foc (în care acum ardea un foc mic, dar vioi), băgat

într-un sac de dormit franţuzesc şi vegheat de vecinele noastre, iar celălalt nu se vedea nicăieri. Le-am salutat din cap, ele m-au salutat zâmbind (cu feţe obosite!), eu am plecat în codri pentru necesităţi, iar la întoarcere l-am zgâlţâit pe somnoros:

— Săndele!

— Ce e, mă?

— Scoală dracului şi ieşi afară!

— Ce-ai, mă, ce-ai? Lasă-mă dracu'! Sunt obosit, n-am dormit toată noaptea.

— Scoală când îţi spun!

— Du-te dracu' de nebun! Zât! închide fermoarul în urma ta!

Nimic de făcut cu puturosul. Până aici aş zice oarecum că eu am fost personajul pozitiv, bucureştenii au fost personajul negativ, iar Săndel şi franţuzoaicele au fost decorul său, mă rog, personaje secundare (de decor, ceea ce-i acelaşi lucru). Numai că de aici încolo rolurile se schimbă ca-ntr-un caleidoscop… sau, cum să spun, ca-n viaţă. Ce să facem? Asta este.

Ca să merg pe munte, şi mergeam mult în anii ăia, aveam nevoie de banii lui Săndel. Pentru că le făceam eu pe toate, nu zic, dar el plătea, şi excursiile pe munte nu sunt gratis, deşi sunt cele mai puţin costisitoare distracţii pe care le cunosc: e nevoie de bani de tren, de bani de autobuz, de bani de autostop, de bani de mâncare, de bani pentru ţigări (le oferam ciobanilor, ca să-i îmbunăm), de bani pentru cabanieri (nu în Piatra Craiului, ci în alte masive, unde mai stăteam şi prin cabane), de bani pentru multe. Eu n-aveam un chior, toţi banii veneau de la Săndel, care, om păţit, nu-mi dădea şi pentru băutură (văzuse de vreo două ori ce se-ntâmpla când scăpăm caii, îi ajunsese), aveam voie să beau cât bea şi el, adică nimic, două-trei beri pe seară. Or, fiziologic, eu nu eram ca Săndel. Eram ca bucureştenii.

M-am foit pe-acolo, prefăcându-mă că nu ştiu ce, până ce-am reuşit să înhaţ sticla de vodcă de sub maşină. Nedesfăcută. De un litru. Vodcă bună, scumpă, de oameni cu dare de mână. Aveam cana de tinichea (o lăsam peste noapte afară, ascunsă sub foaia cortului), am umplut-o pe sfert cu apă din râu şi trei sferturi din sticla bucureştenilor. La şapte dimineaţa. Hai noroc!

Se pare că lucrurile s-au derulat în felul următor: bucureşteanul care dormea în maşină s-a trezit primul, l-a trezit din somn şi pe cel de lângă foc, lovindu-l cu picioarele în coaste, l-a băgat în râu să-l spele,

apoi s-au urcat amândoi în maşină şi-au plecat. Fetele nu s-au dus pe traseu în ziua aia, şi-au luat cănile şi-au urcat costişa de dincolo de drumul forestier, în tăietură, ca să culeagă zmeură (de pe costişă se vedea ca-n palmă tot locul nostru de campare, cortul lor, cortul meu, locul unde fusese maşina bucureştenilor, vatra de foc, tot). Săndel s-a urnit şi el pe la vreun 11 şi ceva, dacă nu chiar la 12, m-a strigat degeaba, apoi a mâncat biscuiţi fără ceai, şi-a luat şi el cana şi-a urcat costişa la zmeură – dar aici este un punct foarte delicat – fără să fi intrat deocamdată în vorbă cu franţuzoaicele. Printre corturile noastre, estimp, a apărut o scroafă cu purcei (scroafa cabanierului, o ştia toată Valea Bârsei), amuşinând, în căutare de resturi. Aşa arăta tabla de şah în clipa-n care tipul din culise (Dumnezeu? Istoria?) a zis: „Acţiune!" sau „Motor!" (n-am de unde să ştiu ce-a zis).

Cele trei relatări, a lui Săndel, a Isabellei şi a Ariellei, concordă într-un punct: din pădure am apărut eu, desculţ, răcnind ca sălbaticii şi învârtind de zor o secure pe deasupra capului; am traversat, zice-se, râul prin apă adâncă (era un vad, dar l-am ignorat) şi m-am repezit cu securea la purceii scroafei, care se lăsaseră de amuşinat resturi şi se trântiseră satisfăcuţi într-o băltoacă puturoasă, rămasă de la o revărsare a râului, dar care se umpluse între timp de balegi de vacă. Purceii, urmează relatările, m-ar fi urmărit increduli cu ochişorii lor cum mă apropii urlând de băltoacă şi n-ar fi fugit decât în clipa în care am intrat după ei, acolo, în băltoacă, zbierând drăceşte şi atacându-i cu securea; ăla este momentul în care scroafa a grohăit scurt şi autoritar, purceii au executat ordinul fără şovăire şi-au urmat-o în fugă, iar eu am rămas triumfător, în deplinul control al terenului (băltoaca), fluturând securea şi scoţând ţipete ascuţite de satisfacţie. Basking în glory, cum va scrie traducătorul meu, dacă va exista. După care, zic relatările, m-am prăbuşit ca un erou din *Iliada,* cu faţa-n jos (sau în sus), cu mâna dreaptă încă-ncleştată pe secure. Pe securea-mi *(apud* Săndel).

Unde apar diferenţele: Săndel a susţinut în următoarele decenii că, atunci când ei trei priveau acest spectacol de sunet şi lumină, el deja intrase în vorbă cu fetele. Dimpotrivă, Isabelle susţine că abia atunci i s-ar fi adresat ea lui Săndel (deschizând deci discuţia!), cu ceva destul de direct, numai că nu ştiu cum a sunat în original (Săndel a tradus întotdeauna întrebarea respectivă cu „Papagalul ăsta e cu tine?", ceea ce mi se pare neverosimil în cel mai înalt grad: Isabelle nu

vorbea aşa), iar Arielle se agaţă de varianta ei, cum că nimeni n-ar fi vorbit cu nimeni, acolo pe costişă, ci ea s-ar fi repezit la vale, strigând „Să-l salvăm, să-l salvăm!”, variantă care include şi convingerea absurdă că eu m-aş fi înecat în băltoacă dacă nu venea ea să mă scoată.

Următoarea parte este sigură, că face parte dintre amintirile rămase în creierul meu: sunt în cort, în sacul de dormit (al meu, cel unguresc, nu al lui Săndel!), am o foarte vagă senzaţie de rău şi o foarte puternică senzaţie de foame. De afară se aud voci tăifăsuind liniştit în franceză. După mirosul fumului, îmi dau seama că cineva a pus pe foc şi lemne verzi. Încep să mă prind cam despre ce este vorba, mă extrag din sac (sunt gol puşcă), mă îmbrac şi ies afară; e seară târzie, Săndel şi Isabelle râd, Arielle ţine c-o mână de ceaun şi c-o mână-nvârte-n mămăligă.

Repet: Arielle învârtea în mămăligă. Uite aşa încep marile iubiri! Nu zic, la mine nu a fost cazul, dar, după toate regulile artei, ar fi trebuit să fie (nu este corect ca pe lumea asta să fie câte unul mai fleţ căruia să nu i se aplice regulile ce se-aplică tuturor oamenilor! Alo, domnu’ Dumnezeu! Se-aude?).

Nu e interesant ce s-a întâmplat mai departe, că-i banal şi previzibil: noi patru am făcut o minigaşcă şi-am parcurs dup-aia tot masivul împreună (Vâlcelul Trecătorii Forţate, Padina lui Călineţ, Brâul Maimuţelor, Căldarea Ocolită.

Padina Şindrilăriei, Brâul Ciorânga şi de fapt peste tot, ce s-o mai lungim), amândouă s-au îndrăgostit ca oile de Săndel şi eu n-am avut parte de niciuna (n-aveam pretenţii! El una, eu una, s-o fi ales pe oricare, că pentru mine era foarte bună cea care rămânea, dar dacă n-a fost să fie?!), ne-am întors toţi patru la Bucureşti şi-n anii următori Săndel s-a cuplat mai întâi cu antropologa (Arielle), apoi cu filologa (Isabelle), s-a plimbat cu ele vară de vară de la Pirinei la Alpi, le-a cunoscut familiile şi le-a făcut pe mamele amândurora să se emoţioneze când le săruta mâna. Este de prisos să precizez că-n timp ce Săndel plonja în Mediterană, făcea escaladă pe calangues şi mânca bouillabaisse, eu intrasem pe mâna domnului plutonier-major Potârniche, în „perioadă”, timp în care mi s-a scos „civilia din cap”. Astea sunt detalii.

Esenţială este munca de reconstituire. Se pare că după ce am furat sticla de vodcă de sub maşină, am băut o cană (subţiată cu apă!) şi m-am îmbătat căpşună, am venit la cort şi-am extras toporaşul de

sub prelată, mormăind către fete ceva de genul „Eu mă duc după lemne” (ele zic c-am încercat să pronunţ într-un fel de engleză), apoi am trecut desculţ prin râu, cu sticla-ntr-o mână, cana în alta şi toporul la brâu (pe vremea aia purtam curea la pantalonii scurţi, făcuţi din nişte blugi vechi de-ai lui taică-meu, tăiaţi cu foarfecă), am intrat în pădure şi-acolo am dispărut vreo cinci ore. Săndel a pretins mereu că-n timpul ăsta aş fi băut toată sticla, eu pretind şi-n ziua de azi c-aşa ceva era imposibil, adevărul nu se va afla niciodată (teoria mea e c-am supt din vodcă până am adormit ca pruncii), în timp ce la corturi se petrecea Retragerea Bucureşteană. După ce m-a extras din băltoacă (ore mai târziu), Arielle m-a dezbrăcat la pielea goală, m-a băgat în râu şi m-a spălat ajutată de Isabelle (una mă ţinea, alta mă freca), dar nu şi de Săndel, care a supravegheat întreaga operaţiune de pe mal, cu ochiu-i vulturesc. Contribuţia lui a fost să se ducă la cort şi să aducă un prosop. De şters şi de băgat în sac, tot fetele m-au băgat; lăsaseră lângă mine şi o sticluţă cu ceai, dar n-am văzut-o când m-am trezit, am băut-o abia peste noapte (cred că vreo patru litri de apă şi ceai am băgat în mine în noaptea aia).

Arielle nu şi-a făcut doctoratul din acele 24 de ore de România (subcultura Plaiul Foii), dar şi l-ar fi putut face, chiar a bătut-o gândul, cel puţin aşa zicea (n-am de unde să ştiu dacă glumea sau vorbea serios, Arielle era o antropologă adevărată, tehnic vorbind, ea nu glumea niciodată); ele două nu dormiseră deloc în noaptea aia. Mai întâi, manelele date la maximum; era primul lor şoc civilizaţional. Apoi, bucureştenii: se culcaseră amândoi în cortul lor scump, de mare fiţă, care căzuse peste ei (de unde să ştie cum să-l întindă? Nici treji n-ar fi ştiut!), aşa că unul se extrăsese din pânze, urcase în maşină şi adormise făcut covrig pe bancheta din spate, în timp ce celălalt se tot răsucise ca un vierme de mătase, până adunase tot cortul în jurul lui (încerca să se protejeze de frig, probabil) şi atunci s-a trezit, că nu mai putea să respire. Arielle ieşise, îl ajutase să se extragă din „cocon” (singur nu putea, horcăia, cerea ajutor), apoi se ferise de el şi se băgase la loc în cortul lor (bucureşteanul încerca fie s-o îmbrăţişeze, fie să se sprijine de ea – misterul persistă). Apoi s-a dus la maşină. Dar n-a putut să-şi trezească tovarăşul: a urlat, a dat cu pumnii, a mişcat SUV-ul din toate puterile; nimic! Spectacolul nu este reconstituit de mine acum, a fost vizionat de Arielle şi Isabelle, care se îmbrăcaseră gros şi ieşiseră să se uite, că nu e frumos să pierzi aşa ceva. Una din

ideile bucureșteanului rămas în frig a fost să-și ia viteză și să intre cu umărul în portiera din spate-stânga, doar – doar l-o trezi pe adormit; dar cum se tot dădea el în spate ca să-și ia elan, a căzut în de-acum celebra băltoacă (ce urma să devină întâi purceică, apoi mihăiță). Spre deosebire de mine, el n-a fost în pericol de înec, sau cel puțin așa a considerat Arielle, care nu s-a repezit să-i salveze viața. Și-a salvat-o singur. S-a extras din băltoacă, s-a târât până la cortul cel căzut-înfășurat, l-a desfășurat cum a putut, s-a băgat în el și-a dormit fericit până dimineață. Cum au plecat, am spus deja.

Nu, serios. Mie nu-mi plăcea la Plaiul Foii. Dar nu pot să nu recunosc că din Plaiul Foii, într-un anumit sens, mi-a ieșit un sfert de carte (asta), lui Săndel i-a ieșit o mare iubire (Isabelle) și-o splendidă iubire pasageră (cum să-i zic? Aventură? Affair? Nu știu, parcă nu „sună"!), adică Arielle. Plus! Plus faptul că Arielle l-a invitat prima în Provence, l-a inițiat în tainele calancelor (cum să le zic? Les calangues?), caiacului și coptului castanelor (iar de la el am învățat și eu. Ce?! Să-nveți nu-i rușine!). Mulți alții, foarte mulți, au propriile versiuni de Plaiul Foii, în special, și de Piatra Craiului, în general; recunosc cinstit că nu aici se potrivește capitolul ăsta în carte, locul lui era pe la sfârșit, dar sper să-i „agăț" cu el pe cititorii care nu dau doi bani pe Săndel și pe avioanele lui particulare.

Sau… poate se potrivește? Ce, mă credeți prost? Am spălat cu mare grijă cortul ăla lăsat în urmă de bucureșteni, l-am spălat până am scos din el tot mirosul de balegă (mă rog, aproape pe tot), l-am cusut unde era nevoie, i-am pus sfori noi, făcute de mine, i-am cumpărat cuie noi-nouțe (bucureșteanul era cam gras, îndoise cele mai multe dintre cuiele originale, erau strâmbe ca naiba, am recuperat ce s-a putut) și i-am schimbat bețele cu unele mai bune. Cortul pe care-l aveam pe vremea aceea, cortul în care dormeam cu Săndel, e de mult oale și ulcele, dar pe cel al bucureșteanului îl am și acum. My beauty, my precious. Kelty Gunnison.

Timișoara

Am aterizat într-o joi, seara, nu foarte târziu, dar, până să ieșim din aeroport, până s-ajungem la cazare (nevastă-mea luase un apartament prin booking, undeva pe Paul Chinezu, chiar în spatele Domului), până să lăsăm bagajele și să dibuim drumul spre Carrefourul din „Bega", se făcuse deja nouă fără trei minute. Am reușit un tur de

forţă în două minute şi cincizeci de secunde, dar tanti de la casă tot ne-a certat ca pe ultimii primitivi („Eu nu sunt plătită să stau aici peste program doar pentru că sunteţi dumneavoastră puturoşi”), aşa că ne-am petrecut restul serii comentând prima impresie (nevastă-mea), bând trei beri Timişoreană (eu) şi miorlăind de oboseală (cea mică):

— Eu n-am mai fost aici de vreo patru ani, dar văd că vânzătoarele n-au evoluat deloc.

— Eu n-am mai fost de mulţi ani şi n-aş putea spune că am vreo amintire cu vânzătoarele.

Foarte adevărat. N-aveam nicio amintire cu vânzătoarele din Timişoara. Nici cea mai mică minciună! Ceea ce n-am spus însă era că aveam o mulţime de amintiri din Timişoara. O singură domnişoară mi le lăsase, ce-i drept. Revin.

Vineri a fost o vreme mai mult decât foarte bună: niciun nor pe cer, plăcut să stai în tricou la soare, plăcut să stai în tricou la umbră, o minune de zi. Ne-am văzut cu Amar şi cu Cătălina, veniseră şi ei într-un city break, a fost perfect. Fetiţele s-au jucat, cel mic a stat la mine-n braţe aproape zece minute fără să plângă, doamnele au povestit de-ale lor, Amar şi cu mine am apucat să tăinuim oleacă, dar nu cine ştie ce: trei fetiţe, doi tătici, leagăne, tobogane şi gropi cu nisip… greu. Mai schimbam două vorbe, mai fugeam încoace şi-ncolo; iar mai schimbam două vorbe, ne mai jucam de-a caii, de-a lupii cei vicleni şi de-a v-aţi ascunselea pe după platanii cei bătrâni; mai schimbam două vorbe, mai mergeam cu tot cârdul la omul-păianjen care vindea baloane şi tot aşa. Oricum, esenţialul s-a spus. De mâncat, am mâncat la Cafeneaua Verde, unde m-a uimit iar indolenţa personalului, atât la serviciu, cât şi la bucătărie: clienţi mulţumiţi, clienţi nemulţumiţi, personalului îi era perfect egal. „Aşa o fi aici”, mi-am zis, „cine ştie, cutume locale. Poţi să zici ceva, ca oaspete? Nu poţi!”. Dar nici vorbă să fie dracul timişorean chiar aşa de negru, avea şi mari pete albe, ziceai că suferă de vitiligo: la o masă, în dreapta mea, era o tânără care-şi vedea de studiu (citea dintr-un cărţoi mare, gros şi lua notiţe într-un caiet) în timp ce lua câte-o furculiţă din salată, din când în când. Nu se poate vedea aşa ceva în Casablanca, Sarajevo sau Marrakech. Era bine, eram în Lume.

A doua zi l-am sunat pe domnul Adam Francisc, taximetristul care ne luase de la aeroport (păstrasem cartea lui de vizită), şi ne-a luat cu maşina de pe Chinezu ca să ne ducă în Giroc, la Gheo acasă. Făceam pe durul, dar nevasta m-a simţit, că de-aia-i nevastă:

— Ce este, Bizou?
— Ce să fie? Nimic!
— Tremuri?
Mi-am dat seama că bâţâiam din picior:
— E, tremur! Asta-i acum! auzi, tremur!

Am pufnit, superior-amuzat. Ea a tăcut o vreme, jucându-se cu cea mică, apoi:

- Să nu-ţi fie frică, Bizou. N-o să-l las eu pe Gheo să te bată.

Numai pentru replica asta nemuritoare (curat Scarlett O'Hara!) şi tot ar fi meritat expediţia la Timişoara, dar staţi aşa, că distracţia de-abia începea:

- Unde în Giroc, domnu' Mihăiţă?
- Pe Muncitorilor, domnu' Francisc.
- Pe la cât să vin să vă iau?
- Ştiu şi eu?
- La 12: 30 precis, vă rog. Dacă se poate să nu-ntârziaţi, că asta mică va fi foarte obosită şi nu vreau să-mi adoarmă în maşină, că-şi strică somnul de amiază.
- Da, doamnă.

Am intrat la el în curte fără să-ntâlnim pe nimeni, în afară de-o pisică maronie, tărcată cu auriu. Abia după ce-am intrat în casă am dat de The Gheos: erau toţi patru în bucătărie, la micul dejun – de fapt, nu: Gheo şi nevastă-sa se rugau de copii să-şi termine micul dejun. Bunînţeles că sosirea noastră i-a scăpat pe copii de corvoadă:

- Salut, Mihai! Bine aţi venit!
- Salut, Gheo! îmi pare bine să te-ntâlnesc personal!
- încântată de cunoştinţă!
- încântată de cunoştinţă, intraţi, intraţi!

Nevastă-mea şi cu cea mică au intrat, Gheo a ieşit, nevastă-sa a pus la bătaie o pungă de ursuleţi gumaţi, copiii au tăbărât, ele au putut sta de vorbă în linişte o vreme. Gheo m-a condus la el în birou:

- La noi e deranj şi…
- Lasă, că nu pentru deranj am venit.

S-a aşezat pe fotoliul din faţa monitorului, eu m-am aşezat pe canapea, apoi m-am ridicat şi mi-am căutat alt loc, unul mai bun. Am luat nişte şosete de pe un scaun de lemn, le-am pus pe canapea şi m-am aşezat în locul lor. În fond, mă băgasem singur în vizuina dragonului, fără nicio armă, în afară de viclenie. N-am uitat o clipă ce

ne repeta mereu instructorul de Krav Maga: „Rămâneţi totdeauna în semidistanţă; nu vă asumaţi posturi combative, nu vă-nchideţi în gardă, nu faceţi pe pricepuţii! Transmiteţi din body language că vă este frică; corpul relaxat, braţele moi, privirea mirată! Daţi-i încredere adversarului, invitaţi-l să avanseze fără precauţii; momentul vi-l alegeţi voi, nu şi-l alege el!”

- Oricum, eu mă bucur de vizită.
- Da, da. Uite, că timpu-i scurt, parcă văd c-acuşi năvălesc ăia micii: am în plan un roman pentru 2025…

Gheo începe să râdă înfundat, scoţând pe gură vălătuci de fum:

— Mihai, mă copleşeşti! 2025?!

- Păi da, păi da. Că am găsit un subiect, adică tocmai că n-am găsit niciun subiect, dar m-am gândit la o abordare neconvenţională, doar că am nevoie de timp, să pun la punct partea logistică; zic să mă duc la liceul „Bartók Béla”…

— Dar e cu predare în limba maghiară!

— Cu atât mai interesant pentru cititorul de literatură română! Ce ştie el despre viaţa preuniversitară maghiară din România?

— Ce să ştie… nu ştie nimic. Eu însumi…

— Vezi? După aia mă duc la Arad, la liceul „Adam Müller-Guttenbrunn”…

— Deja nu mă mai mir, zice Gheo, râde şi mai trage fum.

— Pe urmă la liceul „Teodor Neş” din Salonta…

— Evident!

— La „Ady Endre” din Oradea, la „Constantin Şerban” din Aleşd, la „Simion Bărnuţiu” din Şimleu Silvaniei, la „Andrei Mureşanu” din Dej…

— Am prins ideea. Cu ce pot eu să te-ajut?

— Cu intrări. Eu nu zic că tu ai intrare la „Bartók Béla”; dar poate ştii pe cineva care are. După ce stabilesc un contact solid acolo, cer o recomandare pentru Arad şi tot aşa, până ajung la Medgidia. Acolo, oricum, am deja oamenii mei, problema este cum ajung eu până la Medgidia!

- înţeleg… dar cum de ţi-a venit ideea asta?
- Gheo, cum să-ţi spun… eu… am un secret. Nu sunt scriitor.
- Ştiu. Ţi-am citit cărţile.
- Adică sunt, ca să zic aşa, mai mult reporter decât scriitor. Adică ştiu teren, dar nu prea ştiu de-astea, compoziţie, fir narativ, personaje,

chestii. Stai să-ţi zic! Aveam o şefă, una, Laurette, pe vremea când lucram în publicitate – o vacă. Auzi, Laurette! Ce nume-i ăsta, „Laurette”?! De ce nu „Bavette”, „Cuvette”, „Nacheppette” sau… sau…

- „Chaussette”, râde Gheo, aruncând o privire către canapea.
- Sau aşa. E, şi vaca asta mă tot băga în şedinţe că de ce nu scriu destul de bombastic – auzi, măi, la ea! „Bombastic”! Păi, să nu spui vorbe de ruşine?! – şi azi aşa, mâine aşa, până când mi-a făcut referat, nenorocita, la şefii ăi mari! Da’ ştii ce-a scris în referatul ăla?
- Nu, ce?
- Că Buzea nu ştie să scrie! Mi-a venit s-o strâng de gât, am făcut scandal mare, mi-au mărit leafa ca să mă potolească, dar de plecat, tot am plecat de la ei.
- Da’ de ce?
- Păi, femeia era securistă, o impostoare, ea chiar nu ştia să scrie, la propriu, făcea greşeli elementare de ortografie, era doar curva unuia dintre şefii ăi mari, o ţineau şi pe ea pe-acolo pe post de watchdog, îi dădeau de mâncat o pâine. Bine, zic şi eu aşa, c-o ducea mai mult decât foarte bine: maşină, casă, salariu nesimţit, muncă deloc – dacă m-avea pe mine subaltern?! –, trei sferturi din programul de lucru şi-l petrecea la pauzele de ţigară. Viaţă, domnule! Ba, ce să vezi, ciocănarul ei, marele şef, o şi măritase; îi găsise un prost, le fusese naş de cununie, îl ţinea pe prostul ăla pe vorbe, c-odată şi-odată o să-l angajeze şi pe el!

Gheo râde şi expiră.

- Şi eu m-am prins că ce câştigasem cu scandalul ăla fusese o bătălie de etapă, adică vaca şi cu ciocănarul mă trecuseră pe lista neagră şi mi-ar fi tras-o când le venea lor bine, aşa c-am plecat. Dar, după ce-am plecat, mi-am dat seama c-avusese dreptate.
- Cine?
- Vaca. Într-un sens, eu chiar nu ştiu să scriu, nici bombastic, nici nebombastic, dacă n-am ceva concret despre care să scriu. „Concret”, adică chiar concret! Am încercat de-atunci de nu ştiu câte ori; nu şi nu! M-am resemnat, mai bine fac ce ştiu, ce, nu e bine şi aşa?
- Ba e bine şi aşa.
- Asta zic. Fac un fel de turneu prin licee, stau de vorbă cu liceenii şi cu profii lor, cu directorii, cu femeile de serviciu, cu gagicile de la cabinetele medicale, trebuie să-mi iasă ceva! N-are cum să nu-mi iasă mie ceva!

— Vezi să nu-ţi iasă de-un divorţ. Nevastă-ta pare o femeie

energică.

— Cam aşa şi e… dar de idee, de idee ce zici? Este sau nu este valoare?

— Tot nu înţeleg cum ţi-a dat prin cap una ca asta…

— A, păi, de când o coc! Stai să vezi. Acum nişte ani am lucrat cu un ONG care s-a apucat să „implementeze" un proiect de nu ştiu ce, de responsabilizare nu ştiu cum, prin şcoli, prin gimnazii, adică. Şi eram într-o echipă cu nişte săraci, nişte masteranzi, şi mergeam prin ţară şi prezentam proiectul claselor a şaptea; ieşea haos, că fetele alea de-a şaptea erau deja femei, nu le ardea de responsabilizare, voiau să se culce cu „studenţii de la Bucureşti", a fost ceva grandios. Dar asta nu-i nimic…

Gheo râde şi dă fum.

— Ajungem şi la Timişoara. Dar cum ajungem? Cu vagonul de dormit! Cuşetă, de-aia cu două paturi suprapuse. Dar în cuşetă nu eram cu vreun masterand d-ăla, nu, domnule, eram cu şefa ONG-ului, una nurlie tare, cu care mă culcasem de câteva ori şi tare bine mai fusese, dar acum ea era logodită c-un şmecher de Primăverii şi eu aveam o prietenă cu care mă certam întruna, ne certam ca chiorii, deşi locuiam împreună, sau poate tocmai de-aia…

Gheo râde şi suge din ţigara lui de fier.

— Şi numai bine că pleacă trenul din gară, că oengista îmi întinde telefonul ei: „Vezi că te caută domnişoara. Şi e nervoasă!", zice şi chicoteşte aiurea. Eu ce să fac? Răspund, vorbesc. Ea, că de ce am fugit de-acasă ca un laş? Păi, cum altcumva să fug de-acasă, dacă-ţi spuneam cu cine merg la Timişoara, iar nu dormeau vecinii toată noaptea de câtă gălăgie făceai! Şi nu e dreptul meu să fac gălăgie? zice ea. Este, cum să nu fie, zic, aşa cum e şi dreptul meu să fug de-acasă! Proşti americanii! între drepturile fundamentale ale omului trebuia să fie şi dreptul fugitului de-acasă, pe lângă viaţă, libertate, proprietate şi căutarea fericirii! Lasă că vezi tu ce fericire ţi-oi da eu când te-ntorci, zice, bine! Şi asta încă nu-i nimic…

- Mai e? râde el şi face colaci.
- Doar oleacă. Ajungem în Timişoara, ne ducem la Continental, că acolo era cazarea, urcăm – şi ce să vezi?
- Ce să văd?
- Pat matrimonial în cameră!

Gheo se încovoaie şi tuşeşte.

- Dacă-ţi zic că am dormit o săptămână cu oengista aia fierbinte-n pat şi nu m-am atins de ea?! Şi era drum bătut! Dar m-am ambiţionat, că nasul, nasul îmi spunea c-ar fi vrut să mă rog de ea, ca să mă pedepsească pentru trecut, şi cum n-aveam chef să mă rog, m-am pus în copite şi n-am trecut de jumătatea patului. O săptămână, Gheo! Adică, mă rog; cinci nopţi, cum ar veni.
- Hai, mai las-o! Te crezi Thomas Malory?
- Ce Malory? A, da… vorbesc serios! E-adevărată! Trăită, nu ouată!
- Nu te cred!
- îţi dau numărul ei! Sun-o, că nu-i moartă! Te cheamă Gheo sau Toma?

— Bine, te cred, e bine aşa? Şi-n nopţile alea ai clocit ideea?

— A, nu. N-are nicio treabă! Ideea am clocit-o după ce s-a terminat proiectul, când tot stăteam şi mă-ntrebam: ce n-a mers? Unde-am greşit? Şi asta cred că mă roade şi acum. Vreau să reiau proiectul, dar pe cont propriu, cu un scop clar în minte, cu clase de a XI-a în loc de din alea de gimnaziu, fără oengiste, fără paturi matrimoniale şi fără midnight demons.

— Vrei să-ţi calci pe urme, ca vulpile…

— Ca lupul cel viclean, cum spune fiică-mea. E înnebunită de fericire când fraierul şi-o ia la sfârşit, în *Cei trei purceluşi.*

— Şi-a mea la fel. Sau când arde de viu în groapa Mamei Capre.

— E-xact! M-ajuţi cu „Bartók Béla”?

- încerc. Nu promit nimic.

— Aşa. Stai, că mai am. Referitor la cartea asta de acum: am mers prin Sarajevo, prin Casablanca şi Marrakech, am în plan şi Asia Centrală, dar altceva vreau să spun: Timişoara a fost capitală de paşalâc otoman, corect?

— Da. Cam un secol jumătate, poate ceva mai mult.

— Aşa ştiu şi eu. A fost în Dar as-Salam, cum zic ei. Mult, puţin, dar a fost. Aici vine întrebarea: a lăsat vreo urmă?

— Cine?

— Apartenenţa la Dar as-Salam, la Casa Păcii.

— Urmă? Nu. Nu ştiu să fi rămas vreo urmă. În Radna şi-n Lipova ar mai fi nişte bazaruri, zice-se. Daniel Vighi s-ar putea să ştie mai multe, te pun în legătură cu el, dacă vrei. Aici, ca şi la mine, în Oraviţa… nu. Nimic.

— Chiar nimic-nimic?

Gheo suflă, gânditor, o coloană albăstruie spre tavanul înalt.

— Undeva în Piaţa Libertăţii mai este o plăcuţă… o placă scrisă cu caractere arabe. Dar nu ştiu ce scrie pe ea. Închipuie-ţi că nu cunosc arabă!

Râdem amândoi. El, sincer.

- în mentalitate, ceva, vreo urmă cât de mică?

— Nu. Nu ştiu eu, în orice caz.

— Uite… în Bucureşti am avut odată o dispută cu un cunoscut. El susţinea că părul de pe corp trebuie neapărat înlăturat, că e o dovadă de „sălbăticie".

- Şi nu e? Ce, ţie-ţi plac gagicile „stufoase"?
- Aia-i, că el vorbea despre bărbaţi. Mai precis: susţinea că orice bărbat are datoria să-şi înlăture părul de pe corp, pubian, subaxilar, care-o fi, pentru că aşa este „civilizat". Eu îi ziceam c-asta-i pentru poponari.
- Păi, chiar este.
- Pe urmă am pus lucrurile cap la cap. El se trăgea de undeva din Teleorman şi oamenii de-acolo au stat vreo cinci sute de ani în Dar as-Salam, cum ar veni.
- Aşa, şi?
- Păi, şi. Am citit cărţi. Cică în islam asta-i regula. Eşti obligat – subliniez „obligat" – şi să-ţi cultivi cu mare grijă părul facial, dar şi să-l defrişezi p-ăla corporal, fără milă şi fără discuţie. De aia te-am întrebat!
- A. Aha. Acum înţeleg. Nu. N-am auzit de-o astfel de mentalitate pe aici prin Banat. Niciodată. Nu ştiu, poate o fi şi n-am auzit eu, dar mă-ndoiesc!
- Am înţeles. Bun, o iau aşa cum mi-o spui tu; dac-o mai veni Vighi cu vreo nuanţare, atunci nuanţez şi eu. Dacă nu, nu.
- Eu zic că-i mai bine să iei de bun ce-ţi spune el decât ce-ţi spun eu.
- Ba, pardon, Gheo! Cine a scris *Disco Titanic,* tu sau Vighi?

Râde, stânjenit, şi scoate două fuioare pe nări.

— Dar văd că ţi-o plăcut tare.

— Plăcut?! Nu e vorba de plăcut! Mi-a dat brânci! M-a-mpins în faţă! A fost şutul meu în cur, a fost Câmpia mea Catalaunică!

— De ce?

— Lasă că ştii tu de ce.

— Eu știu, dar tu cum de știi?

— Eu știu să citesc, Gheo.

N-am apucat să mai vorbim nici preț de-un minut, că-n birou au izbucnit copiii, cu pumnișorii plini de ursuleți gumați, iar în urma lor, mămicile. Se agitau să le scoată din gură ursuleții pe care-i îndesaseră acolo, în urma unui soi de concurs, pare-se: ele se luaseră cu vorba și cei mici devalizaseră toată punga de ursuleți, iar în disperarea lor – să nu le fie luați ursuleții înapoi – își umflaseră obrajii întocmai ca hârciogii toamna. Mie nu mi se părea o tragedie să-nghită ursuleți de-ăia, am deschis chiar pliscul pentru a-mi exprima părerea, dar am primit o privire nimicitoare și l-am închis la loc.

Domnul Francisc Adam era deja la poartă, noi ieșiserăm cu toții-n curte, ne mai complimentam de plecare, când fiică-mii i-a dat prin minte să facă câțiva pași, ca să se joace cu pisica. Dar pisicile nu-s animale domestice. N-au fost niciodată cu adevărat domesticite, doar se prefac foarte bine, dacă le convine. Când cea mică a depășit semidistanța, pisica s-a lipit cu burta de pământ, doar atât, s-a lipit cu burta de pământ; a fost destul. Fetița a-nceput să țipe îngrozitor, sfâșietor, cu groaza din voce pe care i-o știu din coșmarurile nocturne. Am luat-o-n brațe și s-a liniștit încet-încet, suspinând din când în când, iar în cele din urmă a fost în stare să-și scoată feței̧oara din umărul meu și să arunce priviri cercetătoare prin curte, în căutarea dușmancei; n-a mai zărit-o, am ieșit din curte, am putut-o duce la taxi, am plecat în cele din urmă (Gheo și soția lui ieșiseră și ei la drum, cu copiii-n brațe, înveliți în niște pături, că erau răciți). Ne-am luat rămas-bun cu drag. Gheo n-a văzut pisica. El n-a țipat deloc.

Am găsit foarte greu plăcuța din Piața Libertății (n-am găsit-o, de fapt: am sunat, nevasta lui Gheo m-a îndrumat pas cu pas, la telefon, până am fost practic în fața ei. Nici atunci n-am dibuit-o imediat, că e la nivelul genunchilor):

t.ar

Asta ziceau caracterele arabe. Ce era să fac? L-am sunat pe Nea Toma, el e spirt la treburi de-astea. A dat fix două telefoane, mari și late, apoi m-a sunat înapoi să-mi spună că mă rezolvase, și într-adevăr: am făcut poze cu telefonul, le-am trimis pe Whatsăpp, în două ore am avut transliterarea, iar după încă un sfert de oră, traducerea (specialista ar fi descifrat-o mai repede, dar nu era nici în arabă, nici în turcă, ci în persană – sau „farsi", cum e-acum la modă să i se spună –,

iar primele litere dintr-un nume propriu erau indescifrabile). Scrie aşa:

tărih-e bană-e qalce dar zamăn-e solţăn-e… han, 1053

Adică pe româneşte: „Istoria construcţiei citadelei (fortăreţei) datează din timpul sultanului… han, 1053" (după

Hegira, adică 1674, după socoteala noastră). Am stat, m-am gândit oleacă: în anul ăla era pe tron Mehmet al IV-lea, căruia nu-i ardea de guvernare, avea alte bășini în cap pe lângă că n-avea personalitate, iar numele lui nu se termină nicicum în „han". Deci n-avea cine altcineva să fie „sultanul" din inscripţie în afară de maică-sa, pe nume Turhan (se potriveşte), care domnea de facto ca Valide Sultan (adică „Mama Sultanului", cum am zice pe româneşte). M-a bufnit râsul. Săndele, Săndele… nu era nevoie să-ţi plângi atâta de milă, băiatule. Uite, au mai fost şi alţii.

Seara am ieşit la plimbare prin Piaţa Unirii. Ne-am întâlnit iar cu Amar şi Cătălina, copiii s-au jucat pe iarbă, eu am făcut o tură. M-am oprit locului. Aveam un şoc: piaţa era plină de oameni, de flori, de porumbei, de copii, de fete frumoase, încadrată de clădiri vechi, armonioase, în culori pastelate, de terase pline ochi de oameni bine hrăniţi, bine îmbrăcaţi, bine spălaţi, mulţumiţi de vieţile lor, aşteptând cu încredere şi fără frică următoarea zi. Nu era teamă în acea sâmbătă în Piaţa Unirii din Timişoara, nu era foame, nu era sete, nu era frig, nu era murdărie, nu era duhoare, nu era durere. Era bine. Strada Alba Iulia era acoperită de umbrele colorate, nu umbrele de jucărie, nu, umbrele adevărate, sute şi sute de umbrele, efectul era foarte frumos. Frumuseţe, da. Bani.

Resacul, ăsta era resacul. Exact aşa trebuia să arate resacul, îl vedeam acum, îl vedeam cu ochii mei, nu era nicio greşeală. Cineva îmi pregătise un imens decor de teatru, de o perfecţiune fără cusur. Căutam o greşeală, dar n-o găseam. Doamne, tu ai făcut asta doar ca să-mi scriu eu cartea? Tu îi vei omorî pe toţi oamenii aceştia doar ca să am eu dreptate?!

Pe urmă mi-am amintit ce-mi spusese soţia lui Gheo: „Păi, sigur că oamenii din comerţ sunt nesuferiţi aici, în Timişoara! Oraşul s-a îmbogăţit fantastic, terenurile agricole se vând cu preţuri foarte mari, nimeni nu mai vrea să vină de la ţară şi să muncească la oraş; iar cei care vin sunt numai fiţe, «Zece hectare o să-mi rămână de la tata-moşu, n-am nevoie, bă, să te servesc pe tine pentr-un bacşiş!», aşa zic tinerii, iar patronii n-au cum să-i pună la punct, că la prima supărare îţi pleacă

toţi, şi de unde mai găseşti oameni în plin sezon turistic?! Iar cei de la Carrefourul din «Bega» au ajuns de poveste, toată lumea râde de ei şi pe urmă îi înjură, dar degeaba". Aha. Deci nu era totul perfect. Mai era o şansă.

Când am plecat spre aeroport, tot cu domnul Adam Francisc, am făcut recapitularea:

— Ţie ce ţi-a plăcut?

— Mie mi-a plăcut de soţia lui Gheo. Ne-am înţeles tare bine, ne-am găsit câteva cunoştinţe comune din Iaşi, am povestit, am vorbit mult şi de copii.

- Şi ţie, tata?
- Mie mi-au plăcut ursuleţii gumaţii şi nu mi-a plăcut când m-am speriat de pisica cea rea!
- Ursuleţii gumaţi, nu ursuleţii gumaţii.
- Ursuleţii gumaţii, ursuleţii gumaţii, ursuleţii gumaţii!
- Las-o-n pace, să zică cum vrea ea. Ţie ce ţi-a plăcut?
- Eh.
- Ce-ai vorbit cu Gheo?
- De-ale noastre. Cu cărţi, cu astea. Edituri, treburi.
- El la ce lucrează acum?
- Face redactare. Pentru editură, ţi-am zis.
- Nu, nu. La ce carte lucrează, asta am întrebat.
- A, da. N-are nimic momentan, nimic în lucru.

În fond, pentru asta venisem la Timişoara. Aveam o fereastră de oportunitate. Ar trebui să fie uşor să ucizi un dragon, dacă dragonul n-are chef să se apere.

Groapa de Aur

Pentru că e ceva ce n-am spus. Pentru că ceea ce n-am spus e atât de ciudat, încât nici nu ştiu cum poate fi spus; pe scurt, Săndel era atât de frumos, că oamenii nu se puteau uita la el. Pur şi simplu. Se uitau la el, scurt, apoi întorceau privirea. Unii ziceau şi se bâlbâiau, alţii nu ziceau nimic.

„Oamenii", dar nu toţi oamenii: babele, de pildă, se uitau îndelung la el, sorbindu-l din ochi, cu tot felul de vorbe proaste care le năvăleau din gură – dar babele nu contau, babele nu contează niciodată. Moşii nu vedeau nimic anume la Săndel, se uitau prin el ca prin orice altceva, fără să vadă nimic, apoi continuau să peroreze despre tâmpeniile lor („Pe vremea mea etc."); de remarcat că moşii

mor mai repede decât babele, nu numai fizic, ci şi mintal. Încetează a mai fi cu minţile pe lumea asta mult înainte de a o părăsi cu picioarele-nainte (sunt şi excepţii, sigur). Fetele şi femeile se prefăceau că nu se uită la Săndel şi se uitau tot timpul, pe furiş, nu-şi puteau lua ochii de la el, evitând permanent să-i întâlnească privirile, scremându-se să fie observate şi băgate-n seamă de el – ceea ce, evident, Săndel nu era nebun să facă, le lăsa să se zbată ca peştii pe uscat, dar la subiectul ăsta deosebit de pasionant o să revin mai încolo.

Băieţii! Postadolescenţii, tinerii bărbaţi, dârlăii trecuţi de majorat, ăştia mi-s făina de la moara acestui capitol;

sau mai degrabă tărâţa, ca să fie metafora cât de cât validă. Nu se puteau uita la el, pur şi simplu. Nici să-i vorbească nu puteau; îl evitau, fugeau de el, iar când nu mai aveau unde fugi, încercau să-l bată, să-l facă praf cu pumnii. Nu-s idiot. Ştiu prea bine ce impuls anume era înlocuit de impulsul de a-l bate, dar ăsta e adevărul, de ce să nu-l spun? Ce, mă plăteşte cineva să nu-l spun? Aş tăcea, desigur, contra unei sume decente, dar, cum nu mi-a oferit-o nimeni, iată c-a ieşit capitolul „Groapa de Aur".

Gara de Nord, acceleratul de Braşov, cel de la şase dimineaţa. Refuzasem categoric să cedez rugăminţilor şi pledoariilor puturoşilor, celor care voiau să plecăm cu cel de şapte şi ceva; nimic! N-am vrut s-aud. N-aveţi decât să vă culcaţi devreme şi nu în stare de ebrietate şi-o să vedeţi că vă veţi scula foarte sprinteni şi veţi fi la gară la şase fără un sfert! Ei nu şi nu, hai, măi Mihăiţă, că suntem obosiţi după sesiune, că nu ştiu ce, numai minciuni, parcă eu nu-i cunoşteam ca pe buzunarele mele; am refuzat orice fel de compromis. Cine vrea să vină, bine, cine nu, iar bine, eu la nouă sunt în Braşov şi la zece fără un sfert încep traseul. S-a-nţeles? „Da, dar…" (ei. Şi ele. De fapt, mai mult ele!). „Niciun «Da, dar…»!" (eu). Şi ca mine a rămas.

Sigur, asta m-a costat absenţa multor oameni. Cam trei sferturi din gaşcă nu şi-au făcut apariţia la timp, am plecat fără ei (şi ele), ceea ce nu m-a încântat deloc, dar nu îmi puteam permite să dau semne de slăbiciune: „gaşca" nu era gaşcă, era un amalgam tembel de oameni din vreo patru-cinci găşti fără mare legătură între ele. Mergeau – mergeam – la aceleaşi concerte, uneori şi pe la aceleaşi localuri cu bere (că „berării" nu pot să le spun, aş jigni cuvântul „berărie"!), dar atât. Ne ştiam vag după porecle, deloc după nume, ne-am pomenit toţi în tren, amestecaţi ca vai de lume, nepreaştiind cum să ne purtăm unii cu alţii

(fiecare gaşcă avea structura ei ierarhică, dar în accelerat era o masă informă, din fiecare gaşcă lipsea mai mult de jumătate); în cele trei ore s-au coagulat două grupări încă amorfe, una în jurul lui Săndel, alta în jurul lui Danezu.

Se spune că liderii nu se fac, ci se nasc. Păi, să ştiţi că aşa e. În astea trei ore, Săndel n-a scos aproape niciun cuvânt, şi-a petrecut timpul privind pe fereastră, iar când am coborât în Braşov era deja lider (eu turuisem tot drumul, chatterbox, dar nimănui nu i-a dat prin cap să se „coaguleze" în jurul meu!). Danezu mai spusese câte ceva, nişte glume proaste, ieşise la fumat pe culoar, coborâse la Ploieşti ca să se salute cu un băiat care-l strigase de pe peron, în sfârşit, se mai băgase-n seamă, cât de cât (numai când a trebuit negociată şpaga cu naşul tăcuse mâlc, mă lăsase singur să mă descurc, se prefăcea că se uită şi el pe fereastră).

Nu am plecat pe traseu la zece fără un sfert, ci mult mai târziu. În Braşov ne aşteptaseră oamenii mei, băieţii de la Silvicultură, dar nu numai pe noi, cei de la Bucureşti: a trebuit să stăm pân-au sosit şi trenurile de la Târgu Mureş şi de la Iaşi, că fuseseră chemate şi medicinistele pentru excursia asta, a durat o grămadă, îmi pierise tot cheful de traseu, îmi venea să-i las baltă pe toţi şi să mă-nfund într-o cârciumă locală, poate chiar aşa aş fi făcut, dar din păcate Danezu avea aceeaşi idee, am renunţat, a renunţat şi el, ne-am suit în autobuzul de Poiană, l-am umplut, am ajuns în cele din urmă şi-am pornit pe traseu, prin pădure, spre Groapa de Aur.

Lălăială. Nu se face un traseu serios cu oameni adunaţi din patru zări, fără nimic care să-i lege, fără un proiect comun, fără un scop: nimeni nu ştia cum se ajunge exact la Groapa de Aur sau ce anume era Groapa asta „de Aur", părea un fel de călătorie iniţiatică, exploratorie, „hai să vedem ce iese". Bine, ăsta e punctul meu de vedere, că punctul de vedere al fetelor, ieşence, bucureştence sau târgumureşence, era complet diferit şi foarte simplu: ele erau la ales de bărbaţi. Noi eram exponatele din magazin, ele făceau shopping. Nicio filosofic! Numai că eu n-am înţeles nimic din toată această simplitate, pentru că toate „l-au ales" pe Săndel. Bucluc ar fi ieşit oricum, „alegerea" fetelor n-a făcut decât să dea un aer de onorabilitate întregii afaceri.

Pentru că e încă ceva ce n-am spus: eu semănăm cu Săndel. Semănăm fizic. Trăsăturile mele şi trăsăturile lui aveau un aer comun, o umbră de asemănare, numai că în cel mai trist mod cu putinţă pentru

mine: eu păream o caricatură a lui Săndel. El era înalt şi atletic, eu, mic şi slab. Părul lui era negru şi lucios, al meu, negru, slinos, rar şi cu mătreaţă. Pielea lui era albă şi se bronza foarte bine, a mea era negricios-cenuşie şi se bronza foarte tare („tuci"). Nasul lui era drept, nasul meu era tot drept, dar nara dreaptă era mult mai largă decât cea stângă. Dinţii lui Săndel erau perfecţi, ai mei ar fi fost tot perfecţi dacă n-ar fi fost ciobiţi (încasasem mai demult o piatră-n gură). Săndel avea ochii verzi şi ochii mei erau tot verzi, numai că cel stâng era mult mai strâmb decât dreptul (îmi luasem cândva o „dreaptă" bine plasată). Urechile lui Săndel erau bine aliniate cu capul şi ale mele la fel, numai că cea dreaptă era cam zdrenţuită (mă muşcaseră nişte câini de la stână). Vocea lui Săndel avea un timbru controlat, se juca cu ea cum voia (mersi, făcuse muzică de la grădiniţă!), a mea suna piţigăiat-răguşit, sugera în acelaşi timp frică şi agresivitate – cum sună şi-n ziua de azi. Comparaţia cu mine îi pria lui Săndel din toate punctele de vedere, nu c-ar fi avut el nevoie de vreun termen de comparaţie ca să le topească pe toate proastele, dar eram acolo şi eram util. Foarte util, de fapt!

Nu numai că-i căram toate bagajele, de mergea pe traseu cu mâinile-n buzunare, dar am fost acolo şi când au început mişţourile. Danezu, ca lider ce era, avea şi el un Tabaqui din ăsta pe lângă el, pe unul, Şip, pe care l-a ţinut o vreme-n lesă, dar în cele din urmă l-a asmuţit:

— Mihăiţă? Mi-e sete.

— Stai să dau jos ăsta din spinare şi scot sticla.

— Săndele, zice Şip, prietenos, îţi dau eu apă!

— Mulţumesc.

— Lo-ţi dau apă, da' sugi puia?

Hohote lăbărţate în „gruparea" bucureştenilor lui Danezu. Tăcere jenată în gruparea lui Săndel. Tăcere expectativă a „silvicultorilor". Figuri scârbite ale ieşencelor şi târgumureşencelor. Săndel, amuţit, s-a înroşit ca racul.

— Normal, mă!

Şip nu se aşteptase. S-a-ntors spre mine:

— Ce normal, bă, ce normal?!

— Normal că suge puia! Tu nu ştiai că Săndel suge pula? E preferata lui! O suge bine, ţine sperma-n gură şi pe urmă îl sărută pe cel mai şmecher băiat, să zicem Avăcăroaie, şi bagă sperma-n gura lu'

ăla şi cu limba i-o-mpinge pe gât în jos! Ai prins mişcarea?

Şip s-a uitat speriat la Danezu, care se uita în altă parte:

— Ce, bă, eşti tare-n gură?

— Normal, mă! Cel mai tare. Hai să-ţi zic bancul cu pedofilul: cică un pedofil se duce la curve şi cere o gravidă şi, când să treacă la treabă, bagă mâna în loc să bage puia şi gravida întreabă: „Păi, ce facem aicea, futai sau ce?", şi atunci pedofilul ăsta, să-i zicem „Avăcăroaie" spre par egazampâl, zice: „Numai puţin, să-i aranjez funduleţul!"

Danezu era un foarte fin politician. Şi-a dat seama de situaţie. „Silvicultorii" erau băieţi de la ţară, oameni ca urşii – şi erau de partea mea. El şi Şip ar fi fost în stare să se bată cu Săndel şi cu mine, poate şi cu cei câţiva bucureşteni care erau de partea noastră, dar n-ar fi avut nicio şansă în faţa artileriei grele de la Silvicultură, aşa c-a preferat un gambit. Şi-a sacrificat regina ca să câştige o poziţie mai bună pentru un viitor atac:

— Marfă dă marfă! Mardeală dă pitici, să moară mama!

Până să zică Danezu asta, prostului de Şip nu-i trecuse prin cap c-avea să se bată cu mine, credea c-o să-i dea „un cap în gură" lui Săndel, sub privirea părintească a lui Danezu, şi că totul o să se termine repede şi uşor. Dar nu s-a terminat uşor; doar repede. „Capul în gură" a încercat să mi-l plaseze mie, dar piciorul meu a fost mai lung decât capul lui şi s-a pomenit pe jos, zvârcolindu-se cu mâinile între picioare:

— Aoleu! Aoleu! Aoleu! Aoleu! Aoleu! Aaa… ăăă… îââi…

— I-a dat la moale, zice Danezu, adresându-se nimănui în mod special, aşa, ca un specialist imparţial. I-a dat bine, să moară mama!

Nici vorbă să-l ajute pe sclavul lui, să se apropie de el, să-l ridice de jos; nimic! Stătea şi el în picioare ca noi toţi, uitându-se cum nenorocitul de Şip suferea ca un câine, mai rău ca un câine; bătăile între câini nu includ o asemenea durere.

Trebuie să deschid o paranteză. De multe ori, pe vremea când eram profesor, am fost întrebat de mamele de băieţi de ce jocurile lor (ale băieţilor) sunt „atât de urâte" şi n-am ştiut ce să spun. Acum ştiu, dar e prea târziu; nu mă mai întreabă nimeni, sunt silit să vorbesc neîntrebat, ca televizorul. Când băiatul se joacă, el nu „se joacă", el construieşte un bărbat. Iar lumea bărbaţilor are o singură dimensiune în plus faţă de lumea femeilor şi această dimensiune este violenţa. Iar

pe mine viaţa m-a învăţat că violenţa este unul dintre puţinele domenii unde nu încap jumătăţile de măsură: fizică sau verbală, violenţa este fie totală, fie nefuncţională. Nu dai ca să dai, dai ca să nu mai dai înc-o dată. Iar astfel de cupluri de ticăloşi, după modelul Danezu-şip, sunt printre cele mai periculoase şi vicioase asocieri pe care un băiat sau un bărbat trebuie să le înfrunte; desigur, când în jurul acestui nucleu se strânge o întreagă haită este mult mai rău. Dar nucleul, nucleul aşa arată. Un tandem, dominator-dominat, două personalităţi sociopate care se completează una pe alta şi devin, rodându-se, o forţă de temut, capabilă de foarte multe. În vremuri tulburi, aceste cupluri se pot ridica foarte sus – şi otrăvi zone întregi din ţesutul social.

În ceea ce mă priveşte, ştiam că nu pot conta pe Săndel. Nu era cazul, niciodată nu fusese. Nu pentru asta a fost crescut şi educat, iar dacă apele nu s-ar fi amestecat în urma Revoluţiei, Săndel n-ar fi intrat vreodată în contact cu oameni ca Şip sau Danezu – sau ca mine, ca să fiu cinstit. Ar fi ştiut poate că astfel de oameni există, din cărţi, din filme, din auzite, dar atât. Mă întreb, făcând un pas mai departe, dacă nu de oameni ca ăştia a fugit Săndel, mai întâi în Franţa, apoi în Nelume? Eu cred c-ar fi fugit oricum, dar e şi asta o ipoteză. Cumva, Săndel era atât de frumos, încât România era pur şi simplu prea urâtă pentru el: femeile ar fi licitat pentru el dacă era altundeva, dacă era-n Franţa, de pildă (au şi făcut-o, în cele din urmă. În Franţa, unde!). Parte din frustrarea lui era că-şi pierde vremea în România cu gagici sărace şi proaste, de la care nu învaţă nimic şi nu câştigă niciun ban, când altundeva s-ar fi combinat numaidecât c-o femeie bogată care l-ar fi propulsat în cele mai sus-puse cercuri, în cele mai grozave afaceri; faptul că el a ajuns în „cele mai grozave afaceri", dar prea târziu şi exclusiv prin eforturi proprii explică foarte bine (cel puţin aşa îmi place să cred) de ce m-a angajat pentru biografie şi tot asta explică de ce m-a concediat: el nu voia un Săndel viu, cum l-am scris eu pentru Africa de Sud, ci un Săndel extraordinar, un Săndel model, un Săndel care să dea seamă celor ce l-au cunoscut în tinereţe de ce n-a realizat el mai mult decât a realizat: pentru că n-a avut, la timpul potrivit, norocul altui mediu. Şip? Danezu? Asta-i trebuia lui?!

Filmul excursiei s-a cam rupt acolo, în drum spre Groapa de Aur. Fetele, medicinistele, n-au mai avut ce discuta cu restul lumii şi au făcut un grup separat, vorbind de-ale lor şi nemailăsându-se atrase în conversaţii cu aripa braşoveano-bucureşteană, ale cărei glume au

devenit treptat tot mai grobiene, pe măsură ce din rucsacurile „silvicultorilor" mai apărea câte o sticluță de palincă (totuși, n-a fost vorba de-o separație pe sexe, pentru că Săndel a stat cu medicinistele și bucureștencele au stat cu băieții). Ușor-ușor, eu m-am apropiat de Rudi și de Moș, care erau cam șefi pe la Silvicultură:

— I-ai dat-o bine.

— Am avut noroc.

— Care-i faza cu „Avăcăroaie"?

— Așa-l cheamă p-ăsta. Își detestă patronimul!

— A, aha. Și l-ai enervat cu asta? întreabă Moș.

— Îhî. Oamenii nervoși fac greșeli.

— De unde ai știut numele lui de familie? întreabă Rudi.

— Am tras cu urechea în tren. Naftanail Gavrilă Sandrino Avăcăroaie – păi, cum să nu fii complexat c-un nume ca ăsta?

— Ți l-a zis el?

— E, mi l-a zis! Am tras cu urechea când era la fumat și m-am prins că e ceva dubios cu numele lui, că prea insista să i se spună „Șip". I-am căutat prin buzunarele de la geacă, când era afară pe culoar, și i-am găsit buletinul. După aia a fost ușor să-mi dau seama.

— Ce să-ți dai seama?

— Păi, de ce se agață el de porecla asta. Probabil c-a fost poreclit în fel și chip, de când era mic, și până la urmă i-o fi zis cineva „Oaie", el o fi prins ocazia din zbor și s-o fi înnobilat singur „Șip", ca să le-nchidă gura la toți. A mers, dar el tot sensibil e la „Avăcăroaie".

— Și eu aș fi, râde Rudi.

— Pe tine te cheamă Rudolf, ai aproape doi metri și-o sută de kile de mușchi. Cine să se ia de tine?!

— Eu, zice Moș.

Moș e doar cu puțin mai scund decât mine, dar cu mult mai greu. Toată lumea știa că pierduse două finale de Kyokushin, ambele prin knockout, în fața unor adversari care l-ar fi frânt pe Rudi pe genunchi. Se știa că nu e bine să te iei de Moș: se apucaseră unii în cămin să supere o fată cu care se-avea el bine și Moș se dusese peste ei. Bătuse cinci oameni într-o cameră cu două paturi, cameră de-aia puchinoasă de cămin studențesc, nici până-n ziua de azi nu pot pricepe cum a avut loc să-și ia avânt. Brațele și coatele, pe astea le folosea el, dar dădea tare.

— Tu ești al dracu', zice Rudi, admirativ.

— Tu eşti înalt, zice Moş. Şi tu ai fi al dracu' la statura mea.

Avea dreptate: ca şi o femeie urâtă, un bărbat scund nu-l va ierta pe Dumnezeu niciodată. Niciodată! Poate-poate la bătrâneţe se va putea preface că l-a iertat, dar parcă Dumnezeu e prost, să nu se prindă de făcătură?! Asta e soarta „piticilor", cum zicea Danezu, cum zicea Săndel, cum nu îndrăznea să zică Rudi. Să se reinventeze şi să fie mai buni; ce, Şip nu încerca acelaşi lucru? Toată viaţa lui încercase, toată viaţa lui a stat în umbra Danezului şi l-a copiat în toate – cu ce succes nu mai este cazul să povestesc, că nu e treaba mea. Şi, oricum, e trist.

Copiatul ăsta… nu-i aşa simplu cum crede lumea. Danezu era un maestru al „capului în gură". L-am văzut operând, i-am admirat tehnica, a încercat s-o aplice şi pe mine (nu mai târziu decât în tren, la întoarcere), nu i-a mers, a amânat momentul răfuielii, care, din păcate, n-a mai venit niciodată (mi-ar fi plăcut să mi-l adaug pe Danezu în palmares, recunosc cinstit; faptul că aş fi putut figura eu printre trofeele lui nu-l luam în calcul atunci; eram tânăr!). Un „cap în gură" nu se dă aşa, aiurea, există o anumită procedură, trebuie urmată pas cu pas ca să faci o treabă bună: întâi şi-ntâi că nu se loveşte în gură, ci în nas, puţin mai sus de vârful nasului. În al doilea rând, nu se loveşte cu „capul", ci cu acea parte a calotei de deasupra liniei părului, unde-i o zonă tare şi prea puţin dureroasă. În al treilea rând – care e esenţial! –, lovitura vine pe neaşteptate, când celălalt nu bănuieşte nimic; metoda lui Danezu era „drăgosteala". Îşi apuca victima de ceafă, cu amândouă mâinile, o privea dulce în ochi, vorbindu-i tot timpul, cu voce joasă, caldă, dulce, de licornă, şi pândea clipa când rădăcina nasului era în cea mai vulnerabilă poziţie, iar atunci lovea cu toată puterea, fulgerător, împingându-şi ţeasta înainte şi trăgându-şi prada de ceafă. Asta îi scotea din joc pe cei mai mulţi, orbindu-i de durere; totuşi, Danezu o păţise şi el o dată, când dăduse peste unul mai deştept, care cunoştea trucul. Tipul se lăsase luat de ceafă şi-i plasase Danezului un upercut în bărbie care a încheiat definitiv discuţia: Danezu n-a mai trecut niciodată prin cartierul ăluia. Aşa se supravieţuieşte între băieţi, nu cu înroşelile lui Săndel şi cu alte fandoseli! Nu contest faptul că orice părinte responsabil (acum, că sunt şi eu părinte, resimt asta din plin) îi va oferi copilului său o educaţie ca acea primită de Săndel, sau pe cât posibil asemănătoare, şi-l va feri de rău, de rele, de beznele nopţii, de baubau, de lupul cel viclean şi de vrăjitoarea cea rea. Aşa şi trebuie să facă. Ce nu va afla niciodată copilul, ce nu află niciodată adulţii-copii,

cei cu care viaţa a fost culantă, e natura răului. V-o zic eu, acum, că sunt bine dispus, cred c-o să încasez mulţi bani din cartea asta: răul e plăcere. Să faci rău produce plăcere. Da-da! Plăcere pură, plăcere fiziologică; a lovi, a lovi o fiinţă umană, a-i cauza durere, cu pumnii, cu picioarele, cu capul (eu nu dau cu capul, da' zic), reprezintă o plăcere profundă, elementară, primară, aproape la fel de primitivă ca sexul – o plăcere de care nu ne pomeneşte nimeni, niciodată, nici când suntem copii, nici mai târziu. Derbedeii, interlopii, marginalii ştiu asta. E secretul lor, ascendentul lor asupra noastră. Când lumea este bine aşezată, secretul lor nu preţuieşte cine ştie ce, dar la zavere, frământări, răsturnări, reaşezări… atunci se-ntoarce foaia.

Foaia lui Şip nu s-a-ntors. A tot sperat să-şi ia revanşa; nu credea că meritase să piardă. Tot drumul rămas până la Groapa de Aur a clocit, a fiert în el (îl vedeam, îl ţineam sub supraveghere, să nu sară prin surprindere), n-a găsit niciun moment, nicio împrejurare prielnică.

— Ce e, mă, asta?!

— Groapa de Aur, zice Rudi.

— Asta, mă?

— Da, asta! Ce-are de nu-ţi place?

Mă uitam la el ca la altă minune.

— Păi, Rudi… asta e o groapă! O simplă groapă!

— Şi tu ce credeai că e?

— Ai zis că e un „aven"!

— Un „mic aven"! Aşa am zis!

— Mă rog. Da' asta e o groapă!

— Păi, şi avenul ce este? Nu tot o groapă?

— Ba da, dar mai mare!

— E, ăsta e un aven… mai mic!

Dacă aţi ajuns cu lectura până aici, puteţi să închideţi cartea şi s-o duceţi cadou cuiva sau s-o donaţi vreunei biblioteci şcolare din mediul rural. Pentru că exact asta-i toată cartea de faţă: o Groapă de Aur. Crezi că dacă mergi de la Bucureşti la Braşov cu trenul, de la Braşov la Poiana Braşov cu autobuzul, de la Poiana Braşov pe jos (te mai şi încaieri cu Şip pe traseu!), ajungi undeva. La o, cum să zic, la o răsplată. Să zici „Hai, c-a meritat!". Dar să baţi drumul pentr-o groapă?!

Acolo ne-am despărţit de fetele care s-au îndreptat spre Râşnov, iar noi, dacă ne-am văzut şi fără scop, şi fără fete, ne-am întors spre

cabana Postăvaru, să bem bere. N-am băut bere: erau ani încă săraci, ţara nu-şi revenise după comunism, la cabană n-aveau nimic, nici măcar apă de băut; am plecat înapoi spre Poiană şi spre autobuz, dar în drum a venit Moş cu ideea:

— Hai până la Peştera de Lapte!

— Altă Groapă de Aur?

— Hai, mă Mihăiţă! mai faci şi tu câţiva paşi! Ce, eşti obosit?

— Eu?! Bine, hai.

Am avut noroc. Peştera de Lapte e foarte greu de găsit, cu o intrare meschină, o crăpătură aproape orizontală în coasta muntelui (în pădure, fără semnalizare, fără marcaj, o găseşti doar dacă ai noroc), prin care am intrat pe rând, am mers cât se putea în interior (numai cei care aveam lanterne, adică cinci oameni din toată trupa, restul au rămas afară), nu ştiu cât să zic, poate o sută de metri, poate mai puţin, probabil mai puţin, ne-am întrebat din ce-or fi formaţiunile minerale albe de la care-şi luase numele (acum ştiu că e vorba de calcit, dar atunci nu ştiam), apoi ne-am întors şi-am ieşit la lumină.

— Ia dă şi mie lanterna ta, îmi zice Şip.

— Poftim.

M-am mirat că tocmai mie s-a hărnicit să mi-o ceară, dar nu m-am gândit la altceva decât că voia să vadă şi el măcar puţin din peşteră, să nu se simtă lăsat pe dinafară, să nu râdă prietenii lui de el c-a fost până la Peştera de Lapte şi n-a văzut nimic. N-a stat mult deloc:

— Ia-o-napoi.

— Mersi.

— Da' ce-ai făcut înăuntru? De ce-ai stat aşa puţin? întreabă Moş.

— M-am căcat, zice Şip, privindu-mă provocator. Io-s bucureştean, mă cac în Ardealul tău!

Da, maică-mea era ardeleancă. Deci asta clocise el pe drumul de întoarcere! Sărmanul dobitoc, îi ascultase pe „silvicultori" vorbind şi trăsese concluzia (corectă) că niciunul dintre ei nu era ardelean, toţi veniseră la facultate de prin alte părţi ale ţării. Îşi închipuise că se cacă doar pe Ardealul „meu", nu şi pe al lor, din moment ce se născuseră altundeva. Dar nu ştia de forţa centripetă a Braşovului, a fostelor provincii imperiale, în general: ardelean devii. Ardelenismul convinge, contaminează, subjugă şi fidelizează pe oricine, fără presiune, doar prin forţa exemplului. Moş a dat să se repeadă la el:

— Măi pulă!

Rudi l-a luat pe Moş în braţe, l-a ţinut, l-a ridicat în sus:

— Dacă-i dau drumul, îl omoară!

Nu trebuia să-mi explice ce-aveam de făcut, ştiam şi singur. De data asta n-a mai fost cu capete-n gură şi cu picioare-n coaie, a fost old school, cu pumnii (şi cu picioarele, din partea-mi; am şi eu o bucurie!), dar tot a durat foarte puţin: nenorocitul a încasat-o iar. Fără Danezu, Şip era un zero:

— Să nu mai dai! Să nu mai dai, că te omor! Aaa… aaa… aaaiii!

Exact ceea ce am explicat: mi-a făcut plăcere. Nu am avut niciun regret atunci şi, chiar dac-acum, prin prisma trecerii timpului, ar trebui să am, n-am. Dacă Săndel nu s-ar fi supărat după primele capitole şi nu m-ar fi lăsat baltă cu banii ăia pe care mi-i promisese (şi din care eu, prostul de mine, am şi apucat să cheltuiesc!), acum aş scrie că puternicul Săndel i-a aplicat acea corecţie cioflingarului de Şip, în timp ce eu stăteam şi reflectam la probleme filosofice de înaltă ţinută (n-ar fi fost adevărat, dar aşa se face când scrii pentru bani; puteţi întreba orice copywriter!). Nemaifiind însă cazul, o spun aşa cum a fost. Săndel a fost cel care a stat şi s-a uitat, nu că asta ar fi ceva interesant. Interesant e însă că el şi cu mine n-am disecat niciodată, dar niciodată cele ce s-au întâmplat în excursia de la Groapa de Aur. Bine, că neapetenţa lui Săndel pentru sporturi (în afară de schi şi tenis) era notorie, asta este una; dar că lui Săndel îi era ruşine cu mine şi că i-a fost ruşine în toţi anii de umblat împreună pe munte este altceva.

Nu vă aşteptaţi la o dezvăluire, că n-am nicio dezvăluire de făcut, n-am nici măcar o concluzie. Săndel stabilise o dată pentru totdeauna raportul dintre noi doi (superior-inferior) şi orice, dar absolut orice ar fi putut pune în discuţie acel raport era ignorat, era trecut la „maculatură", era aneantizat. Avea dreptate? Avea, parţial. Ca să pot fi tolerat (nu acceptat, nu! Tolerat doar. Cu multă, foarte multă bunăvoinţă!) în lumea lui de bogaţi şi de fete frumoase, eu îmi asumasem rolul de bufon personal săndelian şi nu se putea pune problema ca bufonul să se dezbufonizeze. În advertising, asta se cheamă „poziţionare". Nu e uşor de făcut nici chiar pentru un produs proaspăt lansat pe piaţă, dar pentru unul deja existent e aproape imposibil (ştiu ce vorbesc, am încercat odată să „repoziţionez" o marcă de caşcaval; a fost mai mult decât o experienţă profesională, a fost o experienţă de viaţă).

Sau poate că lucrurile sunt mult mai simple, le complic degeaba. Săndel era c-un an mai mare ca mine. Când eram eu în ultima clasă de liceu şi a venit Revoluţia, el ar fi trebuit să fie în armată, cu toată generaţia lui („leatul", cum se zicea în româna mileniului doi). Dar nu era-n armată atunci. Pe cărări şi cărărui, obţinuse o scutire medicală. Se „învârtise": cine face armata e bărbat, cine n-o face e bărbat deştept. Să fi fost încorporat, poate că murea în Revoluţie. Sau poate că mă omora pe mine, cum au omorât soldaţii pe atâţia alţii. Parcă poţi să ştii?

Inchilotăreală în Almati

De la Otopeni la Istanbul nu e decât o oră de zbor, dar tot mi-au amorţit fălcile de cât am dat din ele; mi le-am dezmorţit în cele cinci ore de la Istanbul la Almati, trăncănind aproape fără să inspir. Nu c-aş fi vrut! Dacă era după mine, dormeam de rupeam norii, dar mecena s-a dovedit a fi o fire curioasă şi metodică, m-a luat la tocat ca pe salam: se pusese la ambiţie, îmi citise toate cărţile (de la nevastă-sa luase microbul), voia să ştie, zor-nevoie, dacă „e adevărat". La început m-am făcut că nu-nţeleg, dar nu m-a lăsat să scap, venise cu nişte notiţe pe o foaie de hârtie: e adevărat ce-am scris în prima carte, c-am avut un cal invizibil care m-a-nsoţit în catacombele de sub Palatul Parlamentului? M-am uitat la el, aşa, mai pe sub cozoroc, şi i-am zis că da, am avut şi am un cal invizibil care mă însoţeşte în toate aventurile. A bifat ceva pe foaie, cu un aer foarte satisfăcut, apoi: e adevărat că am lucrat cu Rack la copaci, deşi habar n-aveam de meserie? E perfect adevărat, i-am zis. Iar bifă mormăită pe hârtiuţă. E adevărat că sunt necromant, că scot morţii din morminte ca să vorbesc cu ei, să le iau interviuri? E adevărat că vorbesc cu morţii, i-am zis, dar nu ca necromant, ci ca scriitor, de-aia se bulucesc toţi să fie scriitori de zici c-a dat columbaca-n ei: scriitorii ştiu să vorbească cu morţii şi cu nenăscuţii, ceea ce pare mare chestie şi chiar este, doar că n-aduce bani, din păcate. A fost foarte impresionat, a mâzgălit încă ceva, apoi:

— Dar la Istanbul, la Istanbul ai fost?

— Fost.

— Cu rulmenţi?

— Cu.

— Dar în Silezia ai fost?

— Fost.

— Cu marfă? Cu dormit prin gări, prin trenuri, prin case de

poliţiste?

— Cu.

— Dar la Budapesta ai fost?

— Fost.

— Dar la Paris ai fost?

— Fost.

— Deci totul e adevărat?

— Da, dar incomplet. Aşa e când scrii cărţi. Trebuie să laşi foarte mult pe dinafară, altfel nu se poate.

— Ştiu, cum să nu ştiu, că doar şi eu scriu cărţi! Dă-mi un exemplu, te rog.

— Exemplu?

— De poveste lăsată pe dinafară.

Altă drăcie. De unde naiba era să-mi amintesc eu ce-oi fi scris în cărţile alea şi ce n-am scris?! Scrisul de carte e ca o beţie, aşa; când s-a terminat, habar n-ai cum a fost, ştii doar că ţi-a plăcut şi vrei să repeţi figura, dar nu prea curând, că te simţi epuizat, ai nevoie de reîncărcare. Am zis la întâmplare:

— Lăsată pe dinafară? Nu ştiu… pe aia când au râs băieţii de mine de-au căzut pe jos, am scris-o?

— Care băieţi?

— Vahid, Fjodur, ăştia…

— Nu ţin minte să fi scris pe undeva că i-ai făcut să râdă!

— Nu intenţionat. Să vezi: după o vreme au început să vorbească cu mine, când au văzut că muncesc serios şi nu umblu cu furăciuni, şi-au început să mă descoasă: dacă am familie, dacă am făcut nenorociri în ţară la mine, cum se face c-am ajuns acolo fără bani, dacă am carte, dac-am stat la puşcărie, lucruri din astea. Şi eu m-am pus pe povestit, că n-aveam nimic de ascuns, şi le-am zis câte toate şi printre altele am pomenit şi că făcusem armata, iar ei au fost foarte interesaţi, m-au întrebat la ce armă am făcut şi la ce specializare şi din vorbă-n vorbă s-au prins că eram tăune şi habar n-aveam de militărie; eu am simţit că le pierd interesul şi, cumva în disperare de cauză, le-am zis că am grad militar. Ei m-au întrebat ce grad şi eu am spus „corporal" şi, cum ei păreau destul de nedumeriţi, m-am apucat să spun şi-n franceză, „caporal" adică, şi apoi, nu ştiu de ce, şi-n germană: „Gefreiter". Şi ei s-au uitat la mine foarte lung, apoi unul la altul, apoi au început să râdă-n spume, cum n-am prea văzut să râdă vreun

parizian, că ei nu prea râd, mai mult mustăcesc; ei, ăştia doi, râdeau să moară, râdeau ca doi posedaţi, m-am simţit foarte umilit. Bine, de vină am fost eu, că muream de zel să par mai grozav decât eram în ochii lor de jupâni; altfel nu spuneam o asemenea tâmpenie.

— Ce tâmpenie?

— Asta, cu caporalul. Că nu era nicio ispravă să ajungi caporal, pe toţi ne unseseră caporali la sfârşit de stagiu, pe toţi în afară de unul care se certa cu toţi ofiţerii, mai mult prin bulău stătea. Înţelegi… e ca şi cum cineva din generaţia noastră s-ar lăuda c-a fost pionier… sau şoim al patriei!

— A, da, înţeleg. Dar gradul ăsta, caporal… e mare sau e mic?

— E cel mai mic grad. Căprar, cum se spunea pe vremuri.

Abia atunci a început să râdă şi mecena ăsta al meu. Nu aşa turbat cum râseseră ăia pe vremuri, dar oricum, suficient cât să apară o stewardesă şi să-l întrebe dacă vrea un pahar cu apă (se înecase, tuşea). A făcut semn că nu:

— Chiar că… eşti… umorist, băi Capră!

Iac-aşa am căzut din lac în puţ. Din „Gheţ" am ajuns „Capră"! Dar, poate mă repet, eu sunt greu de doborât cu emoţii din acestea femeieşti, jenă, ruşine, care-or mai fi. „Cum l-am dus pe – Gheţ», l-oi duce şi pe «Capră»", mi-am zis şi i-am dat înainte cu fazele orfane, ce nu-mi mai încăpuseră în cărţi. Ştiţi cum e cu fazele orfane, pe care nu le-ascultă nimeni: sunt legiune. Mecena le-a ascultat pe toate, preţ de să nu mint, patru ore, că ultima oră am dormit. Eram de-acum obosiţi, amândoi; el de ascultat (bun ascultător, admit, chiar dacă mereu era tentat să întrerupă ca să ceară deslușiri), eu de povestit. Dar la aterizare deja ne-mprieteniserăm cât să fim „Mece" şi „Capră". La drum lung, contează.

Am fost inspiraţi să schimbăm nişte bani în aeroport. Moneda locală se cheamă „tenge" şi e destul de slabă în raport cu euro şi cu dolarul, am primit un teanc gros de la casa de schimb, l-am împărţit în două, apoi am luat un taxi. Mare greşeală: au pus maimuţa, direct. Taximetristul era un interlop, iar tipul de lângă el tot interlop, un fel de enforcer, presupun: drăcovenia aia de „aparat de taxat" a început să ruleze numere ameţitoare, Mece a ţipat la ei, a negociat, a discutat într-un fel de rusă, le-a băgat minţile în cap şi până la urmă ne-au dus până la hotel cu 15 euro, nu cu 300, cum fusese planul lor (cam atât ar fi arătat la sfârşit maimuţa, dacă Mece nu-i soma s-o oprească). Am fost

foarte impresionat de tovarăşul meu de călătorie: nu numai că se dovedise energic şi combativ, dar ciripea şi ruseşte! Inestimabilă însuşire în ţările astea. Mai avea şi altele.

Hotel Renion, pe strada Seyfullin. Departe de aeroport, departe de gară, departe de autogară, departe de centru, departe de orice; ne urcăm în camere, după care Mece, disperat, mă apelează pe Whatsăpp:

— Vino să vezi ceva!

Mă gândeam că or fi gândaci la el în cameră, deşi la mine era curat bec. De unde! îşi desfăcuse bagajul şi constatase că:

— A uitat să-mi pună chiloţi! Şi ciorapi! Dar mi-a pus asta!

Îmi arată o sacoşă grea, care trăgea la vreo două kile, plină cu medicamente, geluri de duş, şampoane, săpunuri şi deodorante. Gospodină doamna!

— Ce mă fac eu acum?!

— Îţi dau de la mine. Şi cumpărăm azi din oraş. Ce mare chestie?

— Mai bine îi spăl pe-ăştia. Se usucă până tragem un pui de somn!

Bine zis, numai că puiul de somn l-am tras eu: el n-a putut să doarmă, s-a apucat să mişune pe Seyfullin în sus şi-n jos, doar – doar o găsi de cumpărat, dar n-a găsit nimic (zona e periferică, de case, de blocuri sărmane). Am plecat amândoi după somnul meu, eu voios, el cu ochii roată după magazine de chiloţi:

— Ce e ăsta, Capră?

— Ăsta? Ştiu şi eu, vreun câine…

— Fugi, mă, că nu e câine! Leu?

M-am uitat cu atenţie la statuia respectivă, din intersecţia cu bulevardul Kassin:

— Nu e leu, domnule! Ăsta e-un irbis!

— Un ce?!

— Irbis. Leopardul zăpezilor.

— A, aha. Leopard siberian, adică.

— Nope. Ăl-ai altă brânză.

— Dacă-ţi zic! Siberian, leopard de Amur. Am citit, ştiu sigur!

Îmi dădusem seama că Mece era un cititor împătimit, un devorator de literă scrisă, foarte diferit de generaţia privitorilor la televizor. Avea cunoştinţe vaste de istorie, de filosofie şi teologie, era tobă de cam tot ce se-nţelege prin „ştiinţele omului", dar la ştiinţele naturii nu era chiar doxă:

— Nu, nu. ăl de Amur e-o subspecie de leopard. Irbisul e o specie diferită, diferită cu totul. Trăiește numai pe-aici, prin munții ăștia, Pamir, Tian Șan, Himalaya, Altai, Hindukuș, care-or mai fi. E o dihanie rară și frumoasă, greu de văzut, greu de filmat, de vânat nici nu mai zic… o mai prind ăștia cu capcane, braconierii. Dar, acolo unde trăiește ea, oamenii nu prea ajung.

— Cum adică „unde trăiește ea”?

— Păi, la 4.000 de metri? Ce oameni trăiesc la altitudinea aia?

— Bolivienii. Am fost eu, i-am văzut. N-au nicio treabă.

— Dar bolivienii n-au leoparzi ai zăpezilor…

— Eu n-am auzit niciodată de asemenea dihanie și nici n-am citit, iar eu citesc foarte mult, spune Mece, privindu-mă oleacă strâmb.

Era clar. Nu trebuia să-mi deseneze „Nici nu cred că există, cred c-ai inventat-o tu, ca să te dai rotund!”, că pricepeam și singur. Am tăcut. Nu voiam să supăr un om care plătise toată expediția și rămăsese fără chiloți.

Aveam tot timpul să stăm de vorbă, că orașul e foarte mare: am făcut vreo 15 kilometri până-n centru, am ajuns gata obosiți, flămânzi, nervoși, cu ochii roșii, nările iritate și tuse icnită, din gât. Poluare imensă. Dacă doi bucureșteni vorbesc despre „poluare”, atunci e clar că Almati nu e-un loc recomandabil! Eu crezusem că agitația asta a tinerilor, cu poluarea, cu gazele de eșapament, cu efectul de seră, e-un fel de „Hai să ne aflăm în treabă”, dar mă-nșelasem total. Tinerii au dreptate, cel puțin în această privință; poluarea chiar este o problemă și nicidecum una secundară, doar că cei care se agită sunt tinerii din orașele comparativ curate, nu cei din Almati – care chiar ar trebui să se agite, ei inspiră toată mizeria aia, nu norvegienii sau irlandezii. Dar așa-i lumea făcută.

Am mâncat la o terasă de pe bulevardul Tole Bi, ciudat nume de arteră centrală, care se numea Restobar 6/49 (ciudați negustori, kazahii; cu ce te îmbie numele ăsta?!), apoi am pornit mai departe-n vâjâială, în căutare de magazine cu chiloți. Orașul fiind mare și anost, eu am cedat primul: după o mică târguială, am luat un taxi (fără maimuță, de data asta), care l-a lăsat pe Mece pe Seyfullin, la Mega Park (ăsta este mallul local), iar pe mine la hotel. Mă plictiseam în cameră, așa c-am coborât în restaurant și m-am jucat la telefon, c-aveam conexiune bună: cât avea de făcut Mece de la malí la hotel? Rezultatul m-a descumpănit: 6 kilometri, 90 de minute de mers pe jos!

Pentru un om obosit, nedormit şi cu sacoşă, asta e ceva serios; nu de nefăcut, dar serios. Încântat de mine însumi, i-am zis fetei de la bar să-mi aducă o halbă de bere locală, apoi m-am gândit mai bine şi i-am zis să aducă două şi să le treacă „pe cameră", cum se zice, adică pe camera lui (nu conta camera, oricum plătea el, dar aşa mi s-a părut mai rafinat). Am ciocnit, am zis „Noroc, Mece, bine-am ajuns!", am băut halba mea, apoi pe-a lui, doar nu era să las berea să se-ncălzească.

Sau mi-a fost mie sete, sau poluarea din Almati este foarte mare, sau n-am eu simţul măsurii la băutură: când a apărut Mece, fix dup-o oră jumate, băusem patru halbe, eram la a cincea şi-ncepusem să mă cam iau. Am vrut să-l felicit cu o expresie tipic montaniardă, să-i zic „Bravo, domnule! Ai picioarele la tine" (aşa se spune pe munte când un nou-venit în echipă arată că ştie să meargă ore lungi pe traseu, fără să se plângă, fără să vrea apă sau mere şi fără s-arunce priviri imploratoare pentru pauze de odihnă), dar, când i-am văzut faţa radioasă şi săculeţele pe care-l căra-n braţe, săculeţe pe care l-am presupus plin de chiloţi (şi-am avut dreptate), nu mi-a ieşit decât:

— Mecenache, Mecenache… te-nchiloţărişi, aldui-te-ar unul Dumnezeu…

Frumoasa de pe Şui

Am ajuns la autogara c-un taxi corect (comandat de la hotel – deci există şi taximetrişti nonmaimuţişti în Almati!), acolo ne-am învârtit ca două ouă-ntr-o căldare până să dăm de microbuzul de Bişkek, „maşkruta", cum se zice-n limba locului; cât am stat în Kazahstan, am auzit un singur kazah vorbind în kazahă, unul singur, lasă că ajung cu povestea şi acolo. Unul! Cam puţin pentru un proiect de nationbuilding în plină derulare…

Maşkruta n-are oră de plecare, porneşte la drum când se completează toate locurile de pe scaune; noi doi am fost ultimii, am plecat imediat. Trafic înfiorător. După ce-am ieşit din oraş, a fost mai bine, mult mai bine, am avut parte chiar şi de-o bucată mare de autostradă, apoi am văzut munţii pe stânga, tot mai mari şi mai mari, îmi aminteau clar de Făgăraşul văzut dinspre nord, de pe şoseaua Cârţişoara-şinca, am trecut pasul montan şi-am ajuns la punctul de frontieră de pe râul Şui. Noi, pasagerii, am trecut pe jos, maşkruta prin altă parte, am stat la coadă să ieşim de la kazahi, am trecut râul pe pod (dedesubt, apă furioasă, învolburată, dar puţin adâncă), în no man's land, am stat la coadă să intrăm la kîrgîzi şi peste tot a trebuit să

completăm Hârtiuţa. Da-da! în toate ţările astea, Hârtiuţa este lucrul de căpetenie: înainte să intri-n ţară, completezi un formular, în stil american (dar mult mai amănunţit). Cine eşti, adresă, număr paşaport, număr de identificare personală, ţară de reşedinţă, cetăţenie, scopul vizitei, locul de rezidenţă în ţara lor, cine te-a invitat, durata şederii, plus altele pe care le-am uitat. Semnezi, dar asta nu e tot: Hârtiuţa se completează în două exemplare, dintre care unul îl laşi ofiţerului de frontieră şi pe celălalt ţi-l dă înapoi, ştampilat. Ferească Sfântul să-l pierzi! Hârtiuţa ştampilată e documentul pe baza căruia vei putea ieşi ulterior din ţara respectivă, fără ea eşti mort şi îngropat. Nu ne spusese nimeni chestiile astea, le-am înţeles intuitiv şi bine am făcut. La drum lung vezi multe, te adaptezi din mers, că altfel nu e bine.

— Ciuciu! Ciuciu! Ciuciu! strigau la noi, disperaţi, kîrgîzii de dincolo de frontieră, când ne aşteptam maşkruta. Ciuciu! Ciuciu! Ciuciu! cu ochii scoşi din orbite, disperaţi de prostia noastră.

— Măi Capră, ce vor ăştia?

— Eu de unde să ştiu?

— Ce-o fi aia „ciuciu”?

— O fi ceva pe limba lor…

— Da’ bravo! Te-ai gândit mult?

Şi iar: Ciuciu! Ciuciu! Ciuciu! pe toate tonurile, de la milog-drăgăstos la poruncitor-agresiv, toată gama de vocalizări. Am ochit un cuplu de backpackers care fuseseră cu noi în maşkrută şi m-am dus la ei:

— Hi! Do you speak English?

— A bit, zice fata, cu umor. We are Californians. And you?

— Romanians. Are you heading to Bişkek?

— Yes.

— Do you happen to know what „ciuciu” means? It’s really weird to us!

— No, we don’t. It’s weird indeed!

M-am întors la Mece, care stătea bosumflat lângă nişte tomberoane bâzâite de muşte:

— Nici ei nu ştiu.

— Am auzit.

Când a apărut maşkruta, a fost fericire mare, neam. suit pe locurile noastre acoperiţi de o maree sonoră de ultime ciuciuri disperate, iar până la Bişkek n-am făcut mai mult de-o oră. În autogara

de acolo le-am propus californienilor să împărţim un taxi până în centru, dar ne-au refuzat cu răceală („Thank you. We'd rather use local buses"), cu privirile alea speriate de bombe, tipice americanilor ce călătoresc abroad. Oameni drăguţi, dar speriaţi. Americani, ce să zici.

Schimbaserăm bani la autogară, aveam destulă monedă locală – som – ca să luăm un taxi negociat la sânge de Mece, care a şi refuzat doi taximetrişti înainte să bată palma cu al treilea („Oricum o să ne ia încincit faţă de cât i-ar lua unui localnic, dar măcar să nu se repete povestea cu maimuţa. Eu înţeleg că sunt oameni săraci, măi Capră, le dau, nu zic, dar nu suport să fiu luat de prost!"). Ne-a lăsat pe strada Kürenkeev, la hotelul Astor; eu m-am dus la somn, bunînţeles, iar Mece la saună şi piscină, că hotelul le-avea incluse-n preţ.

Am ieşit prin oraş, am amuşinat, ne-am făcut o părere, apoi am căutat o cârciumă care să ne placă. Am găsit una pe bulevardul Şui, ne-am tras acolo; nici kîrgîzii nu le au cu namingul, „Imperiia Pizzy" se chema cârciuma noastră. Dar ne-am simţit bine:

— Noroc, Capră!

— Noroc, Mece!

— E? Cum e?

— Ce să fie?

— Păi, oraşul…

— Altă viaţă! Altă viaţă! Am zis! Păi, aerul e cu totul altul, aer de munte; poluarea e de douăzeci de ori mai mică decât dincolo; arborii stradali nu mai sunt plopi din ăia siniştri, neîngrijiţi, prost plantaţi şi plini de uscătură, sunt platani frumoşi, bătrâni, conduşi, toaletaţi cu multă muncă, se vede mâna omului priceput; parcurile sunt bine trasate, umbroase şi curate, gazonul stropit şi bine tuns, băncile reparate, multe mămici şi bunici cu copilaşi – altceva! Plin de trandafiri peste tot, şi-n parcuri, şi-n spaţiile dintre trotuar şi stradă, vânzătoarele de cvas sunt curate şi au tonete civilizate, simţi, simţi că…

— Ce dracu' simţi?

— Diferenţa, adică…

— Alina! strigă Mece, hotărât, Alina, iscio pivo! Dva pivo! apoi se-ntoarce către mine, numărând pe degete: Oamenii sunt săraci. Maşinile sunt mai puţine. În bazarul Oş nu se găsesc magneţi, de alte survenire nici nu zic. Gara aia frumoasă, construită de prizonierii germani, e pustie, zici că e decor, butaforie. Trotuarele sunt sparte. Arhitectura guvernamentală e pompieristică. Cvasul ăla e oribil.

Nimeni nu vorbeşte engleză. N-am văzut niciun turist…

— Nu ne-ntâlnirăm iar cu americanii?

— Şi ce, ne-au răspuns la salut?

— Nu, dar ce probează asta? Oamenii din Bişkek zâmbesc! Sunt săraci, dar zâmbesc! Ai avut glume cu vânzătorul de ciorapi, zi că n-ai avut!

— Am avut că am umor, d-aia am avut!

— Eu zic să mai luăm două beri.

— Alina!

Până la urmă, Bişkekul a fost un câştig. Ne-a plăcut, ne-am simţit bine (un pic ciudat, că eram singurii turişti), dar, cum simţeam că n-aveam ce face, cum – hop! – la Alina. Când mănânci, bei şi te simţi în siguranţă, n-are cum să fie rău.

Am plecat cu altă maşkrută, dar de data asta am avut locuri unul lângă altul, nu ca la venire. În faţa noastră şedea un cuplu de tineri, nu extrem de tineri, cam între 25 şi 30 de ani, care nu numai că nu vorbeau unul cu altul, dar erau şi îmbrăcaţi total diferit: el, în stil de cocălar est-european, ea, în straie tradiţionale musulmane, dar cu faţa descoperită şi, ceea ce mi s-a părut interesant, cu buzele rujate. Îi stătea bine, nu zic; era foarte frumoasă, cu pielea smeadă, cu gura mică, senzuală, cu buza de jos uşor răsfrântă, care-i dădea un aer puţin bosumflat, contrazis de ochi, de privire. Ştiu eu privirea aia. Prea bine o ştiu, ehe! Fata stătea pe scaunul din faţa mea, aveam deci avantaj, măcar că nu puteam vedea mare lucru din ea, în afară de mâini. Foarte frumoase şi ele. Mici, catifelate, cu gropiţe. Unghiile tăiate scurt, curate şi pilite, fără ojă sau lac. Ciudat. Era prima kîrgîză tânără pe care o vedeam în haine musulmane, în rest, numai babele din talcioc se mai îmbrăcau aşa în Bişkek. Tineretul n-avea treabă.

Am ajuns la vama kîrgîză şi ne-am oprit în afara clădirii vămii, „la varice", să completăm celebra Hârtiuţă; în mod normal, eu ţin pixul în borseta de la brâu, cum îi şade bine călătorului, dar atunci cred că şi-a băgat Necuratul coada, pentru că pixul era, nu ştiu de ce, tocmai în fundul rucsăcelului, în loc să fie-n borsetă. Când necăjeam eu să-l caut, stând pe vine, frumoasa noastră comaşkrutară i-a înmânat lui Mece un formular de Hârtiuţă (era cam bătaie pe ele, că veniseră mulţi „frontierişti" deodată), fără o vorbă, apoi i-a oferit pixul ei şi-a stat lângă el cât migălea la rubricile alea tembele. Mece i-a mulţumit cu o înclinare a capului, a completat, i-a dat pixul înapoi, frumoasa şi-a

completat şi ea Hârtiuţă, a mai aruncat un zâmbet în Mece şi s-a dus la coadă la ghişee. El m-a aşteptat şi pe mine s-o completez pe-a mea (găsisem pixul într-un sfârşit), bârâindu-mă la cap între timp cu „Ce frumuseţe de femeie, bă Capră! Ai văzut?", de parcă eu eram legat la ochi. Ne-am dus şi noi la ghişee, am observat-o pe frumoasă la un ghişeu din dreapta noastră şi acela a fost momentul când am văzut-o pentru ultima oară.

Am traversat podul peste Şui, am stat la coadă şi la vama kazahă, am aşteptat maşkruta, am fost la toaletă, am cumpărat apă pentru drum, chestii de-astea. A venit maşina, s-au adunat toţi pasagerii, ne pregăteam să pornim în cele şase ore de drum până-n Almati, când tânărul din faţa lui Mece a dat alarma: pasagera de lângă el nu era în scaunul ei. Şoferul a zis că nu-i nicio problemă, o aşteptăm, că vine ea. Am aşteptat o oră. Apoi a plecat, a mers vreun kilometru, a aşteptat încă un sfert de oră sub un indicator (acolo era staţia oficială a maşkrutei), apoi a întors maşina în vamă, ne-a dat jos pe toţi şi ne-a pus să-i căutăm pasagera lipsă. Unde s-o cauţi? Printre maniacii ăia care strigau „Ciuciu"?! N-a găsit-o nimeni, bunînţeles, şoferul a făcut o mică anchetă, l-a tot pistonat pe pasagerul din stânga frumoasei (toată lumea crezuse că alcătuiau un cuplu, cum crezuserăm şi noi), băiatul a insistat că habar n-avea, era o femeie pe care n-o cunoştea, se aşezase lângă el, atâta tot, nu schimbaseră nici măcar o vorbă. S-a mai scărpinat în cap şoferul, s-a mai sucit, s-a mai învârtit, până la urmă a scos un pix şi o foaie de hârtie şi a rugat-o pe-o pasageră să facă un proces-verbal în limba rusă, pe care l-a semnat toată lumea din maşkrută (nouă ne-a tradus o fată cu ochelari, probabil studentă: în procesul-verbal scria că o aşteptaserăm pe pasagera care achitase costul întreg al cursei Bişkek-Almati, dar, cum ea nu apăruse după două ore de aşteptare, şoferul şi pasagerii au decis, de comun acord, să continue călătoria fără ea. Data şi semnăturile). Am plecat. Pe drum, numai despre asta a vorbit toată lumea. Şi noi. Nu înţelegeam decât ce ne traducea studenta, dar chiar şi-aşa, timpul a zburat pur şi simplu, tot croşetând la ipoteze care de care mai fantasmagorice. N-am avut ce face, Mece şi cu mine, până la urmă am dat-o poetic ca să ne deslușim dispariţia frumoasei, el în engleză şi eu în română:

— Gata, Capră, mi-am amintit, fii atent: „One flew cast/ And one flew west/ And one flew over/ The cuckoo's nest". E?

— Valoare mare. Ia de-aici: „Una zboar-aiurea/ Alta zboară şui/

Asta zboară tot întruna/ Peste cuibul cucului".

A Doua Zi după Sâmbătă în drum spre aeroport l-am auzit pe şofer vorbind într-o limbă necunoscută, iar la întrebările noastre omul a recunoscut: nu era taximetrist de meserie, ci profesor de istorie, limba era kazaha (în sfârşit, auzeam şi noi cum sună!), iar el credea în şansele ţării lui de a deveni un stat-naţiune la fel ca oricare altul. Engleza pe care o vorbea nu era deloc strălucită, era cam ca rusa lui Dej (sau a lui Mece): rudimentară, dar înalt funcţională. Ne-a spus două lucruri ciudate: că el este patriot, că el crede în Eurocanal şi c-o să vedem noi c-a avut dreptate (bine, trei!). Ne-a plăcut de dom' profesor, am bătut palma cu el la despărţire şi ne-a părut rău după aia că nu i-am cerut o adresă de mail sau ceva. Rari oamenii de felul ăsta, rari peste tot, în Almati mai rari ca oriunde.

O oră de zbor până la Duşanbe. Alte chipuri, altă limbă: tadjicii sunt indo-europeni şi vorbesc o limbă înrudită cu persana (zisă şi „farsi", nu ştiu de ce, că eu sunt de la ţară), dar chiar o vorbesc, n-o ţin toată ziua gaia-maţu pe rusește, cum fac kazahii. Bine, cu taximetristul tot în rusă ne-am înţeles: ne-a dus până la hotelul Life de pe Sovetkaia cu câţiva somoni, moneda locală. Nici maimuţă, nici nimic, dar şi cursa a fost mult mai scurtă, că aeroportul e chiar în oraş.

Duşanbe ne-a uluit. Niciodată n-aş fi bănuit că aşa ceva există pe bune, nu doar în cărţi, în literatură! Pe bulevardul principal, Rudaki, erau miliţieni din douăzeci în douăzeci de metri (pe carosabil opreau maşinile ca să le „controleze") şi securişti din patruzeci în patruzeci de metri, securişti-securişti, ca-n filmele de epocă, ca-n comedii, ca-n teatrul postmodern: în costum, cu cravată, raşi, tunşi, frezaţi, se plimbau încoace şi-ncolo, pe câte un traseu de zece metri dus-întors, scrutând trecătorii, cu privirile lor de securişti. Mece şi cu mine am început să bufnim în râs, apoi să râdem de-a binelea, apoi să râdem în hohote, de-a trebuit să ne aşezăm pe bordură ca să ne revenim; spectacolul era incredibil, grotesc, dar incredibil. Nu părea să fie adevărat, nu putea fi adevărat, nu avea voie să fie adevărat – dar era. Mece, împins de un demon necunoscut:

— Capră, hai să vorbim cu unul de-ăsta!

Eu nu-s aşa curajos, la drept vorbind, nu-s curajos deloc când e vorba de autorităţi de orice fel, de la portar la pompier şi de la pădurar la salvamar; dar Mece nu-i ca mine. S-a dus direct la cel mai antipatic securist de pe tot bulevardul şi-a-nceput să-l întrebe în engleză, să-i

ceară indicaţii de orientare spre „Muzeul Naţional”. Ăla a căscat întâi ochii, apoi gura, ca un peşte pe uscat, probabil era prima oară-n carieră când i se-ntâmpla una ca asta, dar s-a recules şi ne-a zis că-i înainte şi a doua la dreapta, apoi s-a refugiat repejor în ceva boscheţi, probabil ca să dea raportul prin staţie. Noi, să murim de râs. Ne-am dus râzând până la muzeu şi-am vrut să intrăm râzând în curte, dar ne-a murit râsu-n gât când un securist în costum negru i-a pus lui Mece mâna-n piept şi-a mârâit la el ceva pe tadjikăneşte, de ne-a îngheţat amândurora sângele-n vine.

Se pare că acolo era un eveniment. Să venim peste vreo două ore, când se termină; am plecat cu coada-ntre picioare, ne-am plimbat pe bulevard, eu m-am uitat la copaci (platani bătrâni, să tot fi avut 80 de ani, bine conduşi, foarte înalţi), Mece la hainele trecătorilor:

— Pe net scrie că ăştia sunt 87% musulmani! Sau 97%, c-am şi uitat!

— Şi?

— Păi, şi! Vezi tu pe cineva în straie de-alea?

Într-adevăr, nu era nimeni. Toată lumea în haine europene, în afară de securiştii îmbrăcaţi în costume de securişti (oribile, nu le veneau bine, se vedea că sunt de la magazia unităţii, ridicate pe bon, dimineaţa, şi predate tot pe bon, seara).

— Auzi, da’ moschei ai văzut?

— Ce moschei?

— Păi, 97%…

— Da, ai dreptate. N-am văzut niciuna, de sămânţă!

Am băut câte o bere la o terasă de fiţă, complet goală („Gastrobar 28 Monkeys” – come on, man! ce nume sunt astea?!), am vizitat muzeul, ne-am afundat prin nişte mahalale insalubre ca să găsim moscheea pe care am şi găsit-o, în cele din urmă, numai bine ca să tragem altă porţie de râs: dictatorului local i-a venit aceeaşi idee ca lui Nea Nicu al nostru, şi anume să ascundă lăcaşurile de cult în spatele clădirilor monumentale de prost-gust. Aşa cum biserica Domniţa Bălaşa e pitită în spatele blocurilor de la Piaţa Unirii, aşa şi moscheea Haji Yaqub e-ascunsă în spatele noului şi opulentului sediu al bine-cunoscutei bănci CJSC The First Micro Financebank, de care-a auzit o lume.

— Eu n-am auzit, zice Mece.

— Nu te pricepi la banking. Şi nici la globalizare…

S-a prins, din a doua încercare:

— Ha, ha. Vai-vai-vai, ce glumă bună. Ţine-mă, Capră, să nu mor de râs.

Lui nu-i plăceau atacurile astea, cum le numea el, la adresa religiei, a oricărei religii. Zicea că trebuie respectate credinţele oamenilor, nu luate la mişto, că orice prost poate să facă mişto, dar de eforturi de înţelegere nu e capabil oricine (eu eram – şi sunt – de părerea exact opusă, dar am tăcut din gură. Mi-era cam sete):

— Căutăm un restaurant?

— Hai!

Am căutat de-am înnebunit. În măreaţa capitală a Tadjikistanului nu era niciun restaurant, nimic demn de acest nume, doar fast-fooduri locale, cu muzică tradiţională, sucuri şi fum de ţigară; nouă ne trebuiau bere, mâncare adevărată şi Wi-fi. Când eram pe punctul de a renunţa, în cale ne-a ieşit Şokoladniţa, o oază, un miracol, un liman, un pământ promis:

— Nici aici nu e nimeni.

— Cu atât mai bine. Merge mai repede serviciul.

Chelnerul Akbar a venit la noi la masă cu o expresie terorizată pe faţă, ne-a lăsat două meniuri şi-a dispărut un sfert de oră, apoi a revenit, mult mai relaxat:

— Ăsta s-a dus să dea raportul.

— Mi-e teamă că aşa şi e. Pe bune! Asta chiar nu e de glumă!

— Nici n-am glumit. Am vorbit cât se poate de serios.

E, şi cam ăsta a fost tot Duşanbe. Am fost de patru ori la Şokoladniţa, am fost o dată la Amphitheater Park – aqua park-ul local, unde nu era nimeni în afară de noi doi, de vreo cinci paznici şi de zece salvamari, am fost la Grădina Botanică şi am văzut păunii zburătăcind liberi prin copaci (nişte duglaşi bătrâni, plantaţi pe vremea lui Stalin, precis), am admirat coloanele înalte de praf de ciment care ieşeau din coşurile fabricii (plasate, ecologic, nu lângă oraş, ci în interiorul oraşului – poluarea de la Almati ni s-a părut, deodată, floare la ureche; deşi Duşanbe e înconjurat de munţi frumoşi, aceştia nu se pot vedea, uneori, din cauza particulelor de ciment din atmosfera oraşului. Care e plin de şcolari, de elevi şi de studenţi, aşa, în treacăt fie spus), am scuipat de sus, de pe pod, în apele murdare ale Varzobului, ca să facem cercuri, şi-am plecat la aeroport în creierii nopţii, blestemând toate dictaturile care mânjesc pământul bunului Dumnezeu:

— Măi Capră, ăştia au avut război civil, săracii!

— Chiar şi aşa, tot nu se scuză cu nimic tâmpenia asta de dictatură locală. Ai văzut la kîrgîzi? Ce, ăia nu-s tot munteni săraci? La ăia cum se poate, iar la ăştia nu?

— Habar n-am.

— Ce război, chiar?

— Unii, nişte secesionişti. O provincie din est, pe frontieră cu China, nu mai ştiu cum îi zicea… ceva cu „B”… bî, bî, bî… stai aşa… da, Badakşan!

— Never heard of! Petrol, ceva? Gaze? Colţan? Bauxită? Cupru?

— Nu, nimic. Politică.

— Şi, ca să-i ţină p-ăia cu capul la fund, dictatorul îşi fute ţara-n halul ăsta?

— Vezi şi singur. Dracu’ ne-a pus să venim…

— Lasă, Mece, că pentru carte e foarte bine. E de-acolo! Unde mai dă omul peste o dictatură ca la carte, să aibă ce scrie, să-l ceară piaţa ca pe kiirtoşi?

— În Coreea de Nord.

— E departe şi e scump. Şi-i deja bifată: a scris Adelin Petrişor *Tara cu un singur gras,* s-a vândut ca pâinea caldă, i-a dat de ruşine pe toţi literaţii… am cumpărat-o şi eu, recunosc.

— Şi?

— Direct la ţintă. Sec. Punct ochit, punct lovit. Niciun brizbriz. Valoare!

— Aşa să faci şi tu, să nu bagi niciun brizbriz, c-aşa-i plictiseşti pe oameni, cu porcările de-astea care nu interesează pe nimeni. Da, chiar: ştii că numele oraşului, Duşanbe, nu e-un nume? înseamnă „luni”, „ziua de luni”, că lunea era aici zi de talcioc, când erau ăştia nomazi. Dar, de fapt, nu aveau cuvânt pentru „luni”. I-au zis „A Doua Zi după Sâmbătă”, că sâmbăta era ziua lor sfântă… şi pentru asta aveau nume.

— Deci… vinerea lor e ca sâmbăta noastră?

— Da, cam aşa. Vineri seara se distrează, că sâmbătă au liber.

Mi-a venit să spun că pentru români toată săptămâna e-o vineri seara şi ca dovadă să citez nemuritoarele versuri din *C-aşa beu oamenii buni.* Dar, nu ştiu de ce, am tăcut. Aveam impresia că Mece începuse să-mi cam numere berile.

Evropeiski Soyuz

E o plăcere să zbori o oră de la Duşanbe la Taşkent, dar e un coşmar să treci de check-in-ul din aeroport: 110 minute a durat o coadă de trei persoane. Pe noi ne-a procesat domnul de la drop-off cam în 50 de secunde, dar pe cei din faţa noastră i-a ţinut de i-a înnebunit, pentru simplul motiv că erau tadjici. Se pare că în orice dictatură este o crimă să fii cetăţean în ţara ta: au fost puşi să completeze o documentaţie nesfârşită, ceva kafkian, cum nu credeam să mai existe undeva pe lume. Poate mai există, dar mie mi-a amintit de România deceniului nouă.

Am ajuns de la aeroportul din Taşkent la gară („vokzal", în uzbecă; la fel ca-n kazahă, kîrgîză şi tadjică… asta vrea să fie o glumă à la Vasile Emu, sper să nu râdă doar el) c-un taxi destul de cinstit, mă rog, ca pentru străini. Am luat bilete, am lăsat bagajul de cală la camera de bagaje şi-am făcut o tură scurtă prin oraşul adormit (era spartul dimineţii, ora şase, ceva de genul ăsta). Nu ne-a impresionat cu nimic, dar nici nu ne-a displăcut în mod deosebit – nici n-ar fi avut cum, din moment ce-am fost doar pe bulevardul Şevcenko, până la râu şi-napoi (abia pe urmă am aflat că ăla nu era râu, Circikul, ci doar un canal mare care-aducea apa în oraş): pustiu, curat, monumental. Nu ne-am dat seama, atunci, de cât de mare e Taşkentul. A fost o ţeapă pentru mai târziu.

Două ore am făcut până la Samarkand cu trenul lor de mare viteză, pentru care am cel mai profund respect: TGV-ul uzbek a mers pe mare parte din drum cu 200 km/h, iar de confort nu zic nimic, că-l linşează românii pe ministrul Transporturilor (sau cel puţin pe directorul Direcţiei Transport Feroviar) şi nu vreau să cadă păcatul pe sufletul meu, că am şi-aşa destule. Am avut oleacă de iureş în gara din Samarkand, c-un gras dement care tăbărâse pe Mece („Ciuciu! Ciuciu! Ciuciu! Ciuciu!"), dar până la urmă am ajuns la hotel, la Travel de pe bulevardul Bustonsaroy, cu doar 20.000 de som (ştiu, toate monedele locale par la fel, dar asta nu din vina mea); grasul zisese că ne duce el cu 190.000 de somn, noroc c-a mirosit Mece manţocăreala şi i-a făcut vânt (nu prea amabil, admit):

— Capră!

— Ce e?

— Ştii ce trebuie să însemne „ciuciu" ăsta?

— De unde să ştiu? Poate e-o înjurătură, poate ne sictireau ca pe

dracii ăia răii…

— Aiurea. Înseamnă „gratis”! Adică „foarte puţin”, „pomană”, „nimica toată”!

— Mda… ar putea. Da, da! Să ştii că ai…

— Păi, n-a ajuns şi în română? Uite, dialog imaginar: „Mi-a cerut bani cu împrumut”. „Şi tu i-ai dat?” „E, i-am dat! auzi, numa’! Ciuciu, i-am dat ciuciu!” Ce zici, sună?

— Nu contează ce zic eu, contează ce zice Academia…

— Cum să nu conteze? Eşti filolog? Eşti! Te duci peste Academie şi-o bagi în şedinţă! Uite ce scrie în DEX: „etimologie necunoscută”!

— Mă duc, Mece, mă duc. Păi, cu Capră se pune Academia în copite?!

Am ieşit în vâjâială pe oraş, eu cu aşteptări mici, Mece cu aşteptări mari. Greşeala lui. Samarkandul a fost pentru mine perla coroanei, a dat sens acestei cărţi (dacă există vreunul), dar pentru el a fost o dezamăgire cumplită, a fost cel mai de jos punct al expediţiei, şi pe bună dreptate: Mece s-a considerat un turist serios, ceea ce a fost din start o eroare teribilă, o eroare fundamentală. Să ne-nţelegem: tinerii fac turism pentru sex, maturii fac turism ca să aibă cu ce să se laude, pensionarii fac turism… nu ştiu de ce fac pensionarii turism. Or, Mece cădea între categorii, nu intra în niciuna; Samarkandul nu era pentru oportunităţi sexuale, de lăudat, n-avea cui să se laude c-a fost în Uzbekistan (nici n-a încercat, ştia ce-l aşteaptă dacă se-ncumeta), iar până la pensie mai are cel puţin trei decenii. În schimb, eu eram acolo pentru carte, iar din punct de vedere literar, în Samarkand am dat lovitura.

Ne-am fâţâit degeaba prin Registon, care e-un complex de moschei, medrese şi tarabe cu diverse, am făcut poze, am mâncat dude (eu) şi-am bodogănit neîncetat de foame (el). Hai să vedem şi copârşeul lui Timur Lenk, hai să vedem şi mausoleul lui Rukhobod, hai şi pe la Guri Amir, hai să mai vedem încă o medresă care-i mai la dos, hai şi pe la nişte morminte într-un cavou subteran, hai şi la dracu’, hai şi la făcu, după o vreme am început să văd verde de foame, dar Mece tot nu se dădea dus: căuta „magazinele de survenire”, că tarabele nu-i mai ajungeau, voia magneţi, voia mătăsuri, voia bumbacuri, dar ce nu mai voia.

M-a plantat la umbra unui dud, să mă-ndop liniştit cu dude şi să nu-l mai fut la cap cu miorţăielile mele, iar el s-a-ntors eroic la tarabe,

ca Timur după Ankara. Stăteam pe cur, mă mânjeam cu suc de dude ca copiii ăia mici, când mi-am dat seama că nu vedeam verde de foame, vedeam verde c-aveam verde în faţa ochilor. Un pluton de soldaţi uzbeci făcea un tur al Registonului, probabil ca un fel de recompensă, că nu erau în permisie, erau în uniformă, mergeau în grup, dar păreau destul de liberi.

I-am studiat cu atenţie. Mi-a plăcut ce-am văzut. Tineri, bine hrăniţi, degajaţi în mişcări, corpuri lucrate, priviri atente, vesele, deloc tâmpe. Uniforme moderne, de bună calitate, bocanci de piele moale, berete roşii, mâneci suflecate; nimic învechit, nimic sovietic. Deloc agresivi cu ceilalţi vizitatori, ba chiar politicoşi, dar nicidecum intimidaţi sau speriaţi de oameni, cum erau recruţii de la ţară pe care mi-i amintesc de pe vremea când am purtat şi eu haina verde (de calitate mult mai proastă decât a acestora). Da, mi-a plăcut ce-am văzut; habar n-am cine instruieşte armata uzbekă, dar, dacă şi fierăriile ei sunt la înălţimea resursei umane, e clar că, mai devreme sau mai târziu, cineva o să dea de belea. Bănuiala mea cade pe tadjici: cu o provincie autonomă în est (Badakşan, la frontiera chineză!), cu una disputată în nord (Sogdia, imposibil de apărat militar) şi cu o dictatură absurdă pe cap, parcă îi văd nimerind drept în căcat. Crimeea 2.0. Şi cine-o să se bată pentru ei? Securiştii ăia bulevardieri, cu costumele lor de cârpă? Miliţienii şpăgari, care opreau toate maşinile de pe Rudaki, dar se prefăceau că nu văd Mercedesul care făcea ture, întorcând mereu pe linia continuă, în faţă la Şokoladniţa?

Un Mece furios şi flămând m-a smuls din contemplaţiune, gonindu-mă spre primul restaurant, cu prea puţin stilatul îndemn:

— Hai, Capră, băga-mi-aş pula-n el de Samarkand!

Avea dreptate. În oraşul ăsta nu există restaurante; nu pe bulevardul Registon, pe unde-o apucaserăm noi, în disperare de cauză („Mergem înapoi la hotel şi întrebăm de-un restaurant; nu se poate să nu existe! Imposibil!"), iar telefonul deştept al lui Mece, încărcat cu hărţi, nu ne-a fost de niciun folos. Am ajuns lihniţi la hotel, ne-am conectat iar la internet, am dibăcit un restaurant numit „Platan" prin apropiere şi-am plecat încolo, clătinându-ne de foame.

L-am găsit pe strada Puşkin. Eram, ca de obicei, singurii clienţi (abia în Buhara am mâncat în restaurante în care să nu fim noi doi singurele, dar absolut singurele suflete de turişti. Şi, cum localnicii nu mănâncă în restaurante, eram singurele suflete, punct. Stomacuri,

enfin); chelnerul ne-a privit uimit, dar ne-a zis că da, are de mâncare. Am cerut bere, am cerut Wi-fi, ni s-au adus şi una, şi alta (în tot restaurantul exista o singură bere rece, aşa că restul berilor au fost răcite într-o frapieră cu gheaţă, adusă la masă; pentru Wi-fi a fost convocat un băiat special, probabil IT-istul localului, care s-a muncit o grămadă să ne bage parola-n telefoane, dar nu s-a lăsat până n-a reuşit!). Am mâncat, ne-am domolit demonii, am încercat să stăm de vorbă cu chelnerul, un băiat neobişnuit de prietenos:

— Americański?

— Niet!

— Ghermański?

— Niet!

— Franţoski?

— Niet! Romînski!

— Rumunski?!

— Yes, rumunski! Rumunski, România! România, in the European Union!

— Rumânia?

— Da, da, Rumânia! European Union!

Băiatul se uita la noi, încurcat, aiurit, méfient:

— Rumânia… Evropeiski Soyuz?!

— Da, da! râdea Mece, sătul, Rumânia from Evropeiski Soyuz!

Băiatul era cu totul derutat, nu ştia ce să creadă, adică nu ştia dacă nu cumva ne batem joc de el. A strâns de pe masă, a pus bere în pahare, a plecat şi s-a întors după nici cinci minute, cu o cu totul altă atitudine:

— Rumânia, Evropeiski Soyuz! Da-da, Evropeiski Soyuz!

— Ăsta s-a dus la bucătărie să verifice, îi zic lui Mece.

— Evident, zice el. Do you like Evropeiski Soyuz?

Privirea băiatului amurgeşte, umerii i se lasă, vocea îşi pierde volumul:

— Evropeiski Soyuz… da, da…

— Uite ce-ai făcut, îi zic lui Mece. L-ai necăjit!

— Lasă că-i lăsăm bacşiş şi-i trece, opinează el. Nu vezi că n-are clienţi?

Eu n-aş fi zis că problema băiatului stătea într-un bacşiş. Nici acum nu zic. Zic mai degrabă contrariul, dar nu mai stau să şi formulez cu subiect şi predicat, că-i limpede ca lumina zilei; exact aşa mi s-a

făcut şi mie atunci în cap, lumină, lumină ca flacăra de magneziu. Am fost şi eu chelner şi am servit oameni ca mine şi ca Mece, care credeau că rezolvă problema c-un bacşiş. Dar numele problemei nu este „bacşiş", numele problemei este „Soyuz", iar cine nu crede n-are decât să se ducă-n Asia Centrală şi să-njure de-acolo România, dacă-i dă mâna. Mie nu-mi mai dă. Samarkandul mi-a băgat minţile-n cap.

Că a doua zi a fost mult mai bună decât prima, că am stat la poveşti c-un argentinian, cu Padre Esteban de la biserica catolică din strada Mahmud Kaşgari şi că asta e una dintre cele mai frumoase amintiri ale expediţiei; că am găsit strada cu magazine de survenire, care se cheamă Taşkentkaya şi care arată ca-n visele lui Mece, plină de eşarfe, tricouri şi magneţi de frigider; că ne-a prins ploaia caldă de vară în bazarul local, de unde eu am cumpărat o tiubiteikă pentru Vasile Ernu (negustoreasa îi zicea „dope" respectivei pălăriuţe, dar e acelaşi lucru) şi Mece mirodenii pentru soţie, cardamom, turmeric şi şofran; că ne-am împăcat cu oraşul, mergând prin parcuri şi pe alei umbroase, pline de tineret bine-crescut şi de mămici cu copii; că am mâncat „dimlala" şi am băut bere rece (de la frigider, nu din frapieră!) la restaurantul Venezia de pe strada Abdurakmon Jomi, aproape de hotel, unde-am ajuns umflaţi ca două ploşniţe; că ne-am împrietenit c-un indian din Chennai la coadă la exchange office şi aşa ne-a trecut mai uşor timpul, cele 90 de minute în care funcţionara a servit cinci persoane (Mece şi cu mine eram a cincea persoană, că cei patru de dinainte, fiind uzbeci, au trebuit să completeze formulare peste formulare), de la care indian am aflat că el şi nevastă-sa aveau de gând să viziteze România, Bulgaria şi Croaţia, din moment ce bifaseră deja restul Europei, c-aveau vize Schengen („Chennai" este bătrânul Madras de pe vremea noastră, ca să n-avem vorbe); că în ultima noapte s-a umplut hotelul nostru cu rusoaice tinere, cu care n-am intrat în vorbă, că eram sfioşi şi depăşiţi numeric (ele fiind opt, adică şapte rusalce şi o grasă), toate acestea pot fi foarte frumoase, ca amintiri de călătorie, dar n-au loc în cartea asta. Sper să scrie şi Mece una, cum a promis, şi să le savuraţi acolo. Eu, unul, încerc să vă vând doar Evropeiski Soyuz, atât.

Gară pentru trei

— Nu credeam să am bucuria de a auzi limba română într-un loc aşa îndepărtat!

Lunganul care s-a apropiat de fotoliile noastre, în trenul spre

Buhara, zâmbea cu politeţe, dar nu familiar. M-am uitat la el. Adidaşi albi, uşor prăfuiţi, fără sigla vreunei firme. Şosete scurte, crem, din cele care nu îmbracă glezna. Gambe frumoase, de om care are picioarele la el. Şort verzui, de pânză uşoară, fără curea. Tricou maro deschis, neinscripţionat. Umeri largi, de înotător, braţe lungi, cu tricepşi conturaţi, dar subţiri, aşa cum se formează după câteva zeci de mii de flotări. Barbă „nerasă", studiată, şapcă leopard, bleumarin cu pete albastre, cum poartă jandarmii, dar în culori ceva mai închise; început de chelie, păr tuns cu maşina, cu „zero mic" de 0, 2 (aşa îl numesc frizerii, nu ştiu de ce; i se mai spune „zero de contur"). Rucsăcel de tură gri-deschis, troller albastru-închis. Ochi căprui, ochi de român. Cu aproximativ zece ani mai tânăr decât mine şi cu zece centimetri mai înalt (fie, 15!). Nimic de care să te-agăţi.

— Nici noi, zice Mece, înviorat (eu citeam din Kindle, el se uita pe fereastră).

Marian, noul nostru prieten, a mai schimbat câteva vorbe cu Mece (eu m-auzeam mai puţin) şi s-a întors la locul lui, într-un fotoliu din faţa noastră. Ne-am revăzut pe peron (Marian ne aşteptase), am făcut schimb de numere de telefon, a rămas că ne auzim în Buhara şi ieşim la restaurant. El a luat-o înainte, noi ne-am apucat să căutăm o casă de schimb valutar, că eram păţiţi, şi am plecat spre oraş c-un taximetrist tânăr, ciudat de cinstit, care n-a vrut să ne ia niciun bănuţ peste preţul stabilit, măcar că sunt vreo 15 kilometri de la gară până-n Buhara (şoseaua e mărginită de blocuri potemkiniene, fără nimeni care să le locuiască. Uzbekistanul nu e-o ţară pe care s-o-nţelegi uşor. Sau cât de cât).

Am găsit greu de tot hotelul nostru, era pe nişte stradele ca de medină nord-africană, dar când l-am găsit n-am mai avut nimic de zis: Khurjin Hotel este de fapt o foarte veche medresă, cu două curţi interioare „în oglindă", şi ne-a cucerit din chiar clipa-n care i-am trecut pragul. Fântâna nu era de decor, era sursa lor de apă, o scoteau cu un hidrofor şi cu ea alimentau tot hotelul; uşile camerelor erau atât de scunde, că pragul de sus îmi ajungea până la rădăcina gâtului – şi eu nu-s un om înalt:

— Sunt originale, zice Miron, managerul.

Foarte, foarte tânăr, cu trăsături neobişnuite. Ochi aproape albaştri. Vorbitor de engleză, franceză, rusă, tadjikă şi uzbecă. Interesant.

Mece trepida:
— Capră, te mai mocăi mult?
— Care-i zoru'?
— Simt că ăsta-i locul. Simt c-am dat lovitura, simt, Capră, simt!
— Io nu simt nimic, dar, dacă zici… opt minute, să fac un duş.
— Zece, treacă de la mine. Azi sunt boier!
— A, păi, dacă-i aşa… parcă simt şi eu…
— Vezi? Ăsta este Locul!
— Simt un fel de setiţă…
— Treaba ta, trăncăneşti pe timpul tău!

Trepida ca un cal de curse. Am făcut un duş cazon şi-am ieşit: Mece avusese dreptate. În sfârşit aveam şi noi sub tălpi şi sub priviri un oraş turistic, un adevărat oraş turistic, de-ăla care are de toate – în primul rând, turişti. Pentru prima oară de când aterizaserăm în Asia Centrală, am izbutit să ne pierdem în mulţimea de turişti de toate naţiile, vârstele şi rasele, nu ne-am mai simţit ca o pereche de ponei cu coarne, vopsiţi în roz şi purtători de trompă, ca pân-atunci.

Da, Buhara este ceea ce trebuie să fie. Nu, Buhara nu este încă ceea ce ar trebui să fie, dar are unele şanse să devină, spre deosebire de restul oraşelor prin care trecuserăm, care n-au niciuna: imaginaţi-vă sistemul românesc de a-ţi vomita în propriul pat, înmulţiţi-l cu zece mii şi înţelegeţi ce vreau să spun. Alba Iulia, Suceava, Deva, Cisnădioara, Târgovişte, Rupea, Târgu Neamţ, Râşnov, Hunedoara şi câte altele s-au ales cu fabrici tembele care produceau poluare, dar nu şi bani, în loc să facă bani din patrimoniul pe care-l moşteniseră de-a gata; pleaşcă! Comerţul din prezent este nimic faţă de comerţul pe care îl făcea Buhara în trecut, este caca-maca, nici cât să chiorăşti un şoarece – n-ai decât să te sui cu liftul în turnul Şuhov (făcut de sovietici, en passant fie spus), să vezi mulţimea de caravanseraiuri lăsate-n paragină şi să-ţi dai seama singur care a fost, cândva, inima Drumului Mătăsii şi cât de tare pulsa. Toate astea pot fi puse în circuit şi abia atunci să vezi furnicar turistic, poze urcate pe Facebook şi lăudăroşenii ale maturilor! Despre cum va năpădi aici tineretul global ca să facă sex nu zic nimic, că vremea mea a trecut; dar să nu uităm că e-un loc izolat, o oază (chiar e-o oază într-o câmpie aridă, la propriu), aşa că-n viitor „What happens în Buhara stays în Buhara" nu va mai fi doar un bon moţ. Eu zic să reflectaţi oleacă. Nu de dragul vostru, ci al fiicelor voastre.

Ne-am văzut cu Marian la masă, în a doua seară, la Old Bukhara. Discuţia s-a legat repede, foarte repede: ne-a povestit despre cariera lui în marketing, Brăila-Timişoara-Ploieşti-Bucureşti-Golf, ne-a povestit de locurile prin care fusese şi care-i plăcuseră, ne-a povestit ce oameni simpatici sunt iranienii şi cât de puţin merită poporul necazurile aduse de Sancţiuni, ne-a povestit despre cum a mers călare de la Bişkek la Issyk-Kul („Titicaca Asiei Centrale", a zis el, la care Mece s-a zbârlit imperceptibil), despre oraşul Salala din Oman, unde trei luni pe an e junglă şi nouă luni e deşert (o chestie legată de musoni), despre gândul lui secret de-a vizita insula Socotra care ţine de Yemen („Dar n-are nicio treabă cu războiul ăla al lor"), despre cât de mult îi place Buhara şi despre misterioasa Khiva, oaza aflată încă şi mai departe spre nord, spre Karakalpakstan, unde ajung foarte puţini turişti şi unde mătasea e foarte ieftină (cu ocazia asta am aflat şi eu că uzbecii sunt a treia forţă a lumii, după chinezi şi indieni, în materie de mătase), şi poate c-ar mai povesti şi-n ziua de azi dacă Mece nu l-ar fi oprit:

— Ai călătorit, Marian… ai călătorit ceva!

— Da, e pasiunea mea.

— De când lucrezi în Golf?

— De trei ani. Am avut de ales: Londra sau Golf. Nici n-am stat la discuţie!

— De ce?

— Bani mai buni, cu mult mai buni. Şi posibilităţi de călătorie în locuri interesante, ferite încă de modă, de fiţă, de… îmi ajunge ce văd zi de zi, la mine-n Golf. Îi jupoaie pe turişti ca pe oi, ei nu-şi dau seama, ba tocmai, că le place!

— Da, înţeleg. Ai fost prin multe ţări?

— 40, cu Uzbekistanul. Şi dumneavoastră?

— 75, răspunde Mece, modest. Bine, eu am început mai demult, ca să zic aşa.

— Felicitări! Serios, nu prea întâlnesc oameni care… şi, de aici?

— Înapoi la Taşkent, apoi acasă. Prin Istanbul.

— Aha. Da. Eu aş fi vrut să ajung şi la Khiva, dar gândul mi-a venit prea târziu, poate altă dată… până la Taşkent tot cu trenul?

— Da, dar nu cu ăsta expres. Am luat bilete pentru trenul de noapte, la cuşetă, ca să mai bifăm o experienţă. Te mai amesteci cu localnicii, mai cunoşti realitatea…

— Ce interesant! Trenul de noapte… nu mi-ar fi trecut prin cap.

O să luaţi bilete din gară?

— Le-am luat deja.

— Ce tare! Mi le-arătaţi şi mie? Pot să le… dacă nu sunt prea…

— Nu, nicio problemă. Capră, sunt la tine biletele?

Le-am scos din portofel şi i le-am întins lui Marian peste masă, fără vreo vorbă. S-a uitat la ele de parcă privea Bancnota de un Milion de Lire:

— Foarte, foarte tare! Asta chiar e o chestie! Poate vin şi eu cu dumneavoastră, dacă nu vă inoportunez cu ceva…

— Nu, de ce? Numai să mai găseşti loc în aceeaşi cuşetă cu noi, că altfel nu prea e vreo şmecherie!

— Găsesc, aproape sigur găsesc. Câtă lume să călătorească zece ore cu trenul de noapte, de la Buhara la Taşkent?

— Localnicii.

— Da, dar pentru ei este foarte scump. Găsesc, imposibil să nu găsesc!

— Ne vedem pe peron, atunci. Seară bună, Marian!

— Toate cele bune, ne vedem la tren!

Că nu ne-am văzut la niciun fel de tren este mai mult decât evident, deşi Mece a tot sperat să dormim cu un singur uzbek în cuşetă, nu cu doi; am dormit cu doi. Marian n-a apărut nici în gară, nici pe peron, nici în tren, aşa cum presupusesem de la bun început, dar îmi ţinusem presupunerile pentru mine, nu m-am apucat să-l pisez pe Mece cu ţăcănelile din capul meu. Nici nu era nevoie, lumea asta e oricum suficient de ţăcănită şi fără mine:

— Auzi, Miron, dar cum de vorbeşti aşa bine franceza?

— Păi, sunt francez. Adică mama e franţuzoaică, tata e tadjik din Uzbekistan.

— Franţuzoaică?!

— Da, pariziancă. Avem un restaurant la Paris, că altfel nu ne permiteam să renovăm medresa asta veche şi s-o extindem, să facem hotel. Şi încă mai avem de lucru, poate peste vreo doi ani să fim gata, să putem primi la întreaga capacitate… o să fie cel mai bun hotel din Buhara… ştiţi ce înseamnă „khurjin”? Este desaga aceea pe care nomazii o puneau pe cămilă, între gât şi prima cocoaşă; între cele două cocoaşe stăteau ei, aveau o şa specială… când aveau. Ideea a fost a mea. Mama a fost de acord imediat!

— Ce restaurant?

— Unul foarte frumos, cu specific, în Saint-Ambroise. Boukhara Amelot.

Deci doamna cea drăguţă, prietenă cu Amar, dar nu şi cu Cătălina, era mama lui Miron, iar Johnny îi era unchi. Am ştiut că ochii lui semănau cu nişte ochi pe care-i mai văzusem, dar nu mă dusese mintea de unde să-i iau.

Leopardul din Taşkent

După memorabila călătorie cu trenul de noapte, hotelul Art din Taşkent a fost Vizuina, locul unde te-ncovrigi să hibernezi peste iarnă; eram obosiţi, eram obosiţi de-a binelea. Am hibernat vreo trei ore, pe urmă am fost gata de atacat oraşul şi chiar l-am fi atacat dacă nu-şi băga dracul coada, în persoana mea:

— Mece?

— Mergem?

— Eu zic să-ncepem cu Zoo Taşkent!

— Ce naiba-i de văzut la Zoo Taşkent?!

— Nimic, dar am eu o teorie. Şi, conform teoriei, încerc să vizitez grădina zoologică din fiecare oraş prin care trec.

— Şi-acuma spui?

— Păi, na. Am avut multe de văzut, nu era cazul să ardem gazul prin grădini zoologice. Dar acum, la spartul târgului, mă gândesc că…

— Hai.

Am plecat spre metrou, spre staţia Kosmonavtlar, dar n-am apucat să coborâm pe peron, că pe Mece l-a apucat burta. Mi-a zis ceva din care eu am înţeles „Du-te tu că eu te-aştept la hotel", iar el a-nţeles că zisese „Du-te tu înainte că vin şi eu, ne vedem la Zoo" şi-a luat-o la trap spre camera lui de la Art, unde avea medicamentele din sacoşa aia de două kile. Am coborât pe peron de unul singur.

E ceva ce n-am spus. Nu merseserăm până atunci altfel decât împreună, orientându-ne după telefonul cel deştept al lui Mece, care ştia şi direcţii, şi distanţe, şi tot. El se ţinea după telefon, iar eu după el. Nu-mi pusesem problema să merg singur, pe instinct, deşi ăsta-i lucrul pe care ştiu să-l fac cel mai bine, de la Nisa încoace; dar venise timpul să mi-o pun. Am crezut c-o să fie simplu: ştiam că trebuie să cobor la staţia Bodomzor şi s-o apuc pe bulevardul Bogişamol, care mă scotea direct la Zoo, dar nu mă gândisem vreo clipă că ar putea să nu existe o hartă a metroului în metrou, aşa cum e în toată lumea (de fapt, în toată Lumea, nu în toată lumea); şi nu era. În momentul ăla mi s-au activat

instinctele, de parcă subconştientul ar fi apăsat pe-un declanşator.

M-am urcat în primul metrou care-a venit în staţie, fără să am habar dacă mă duce sau nu mă duce în direcţia bună; am mers două staţii, apoi am coborât, luându-mă după faptul că acolo au coborât mulţi călători, şi m-am ţinut după ei, în speranţa că acolo putea fi legătura între două linii (ştiam că sunt trei, cu totul). Era. Am luat din nou un metrou, la noroc, am mers trei staţii şi iar am coborât, odată cu mulţimea, care m-a dus printr-un pasaj de legătură spre o a treia staţie de metrou, unde am văzut prima plăcuţă: trebuia să merg trei staţii pe acea linie şi ajungeam la Bodomzor. Ceea ce am şi făcut.

Când am ieşit şi am apucat-o pe bulevardul Bogişamol, mă simţeam într-o stare de îngâmfare greu de descris în cuvinte. Reuşisem! Instinctele mele de animal de pradă mă scoseseră la liman dintr-o situaţie aparent imposibilă, fără nici cel mai mic ajutor din partea vreunui aparat, a vreunei maşinării, a vreunei proteze de creier. Eu, eu singur găsisem hăţaşul! Nu mai aveam decât să-l urmez până la capăt, acolo unde mă aştepta Zoo Taşkent, prada mea.

Din păcate, căzusem iar în capcana de la Almati: subestimasem dimensiunile oraşului. Ceea ce ţinusem minte de pe harta telefonului lui Mece era corect, dar distanţele erau mult mai mari decât oriunde, cu excepţia Almatâului. Să iau legătura cu Mece era cu neputinţă: sistemul nostru de telefonie mobilă nu funcţionează în aceste ţări, la internet nu mă puteam conecta din mers, porumbei călători n-aveam, bufniţă albă – nici atât. Trebuia să găsesc un restaurant cu Wi-fi şi să vorbesc cu el pe Whatsăpp, dar intrasem într-o zonă periferică, nici vorbă de restaurante sau de Wi-fi. Am stat şi m-am gândit: dacă mă ambiţionez cu grădina mea zoologică, fut toată ziua şi nu înţelegem nimic din Taşkent, nici eu, nici el. Aşa c-am făcut stânga-mprejur şi m-am întors la hotel.

Mece plecase de douăzeci de minute, nu mai mult. Nu lăsase niciun bilet la recepţie (nici n-avea de ce, din punctul lui de vedere: îmi dăduse un punct clar de întâlnire – Zoo –, ce rost avea să-mi scrie un bilet?!), iar eu habar n-aveam încotro se dusese; am presupus că „în centru", ca să nu irosească ziua. M-am dus în camera mea, m-am conectat la internet şi m-am apucat să frunzăresc ce se mai întâmplase prin ţară în timpul ăsta.

Se întâmplase că Zoltán se hotărâse să plece-n expediţie, asta se-ntâmplase. Pe jos. Pamir, Tian Şan, Altai, Hindukuş, cu punct final

masivul Zanskar din Himalaya. îl ştiţi pe Zoltán, toată lumea îl ştie pe Zoltán: când îi intră ceva-n cap, nu-i mai iese. Dacă el anunţase public că pleacă, atunci chiar avea să plece. Şi, dacă pleca, avea să se întoarcă la el la Cluj, c-aşa-i ungurul, vătraş (eu să nu ştiu?!). Şi, dacă se-ntorcea, avea să scrie o carte, direct în maghiară, evident. Şi o călătorie solitară în munţii irbisului joacă-n altă ligă decât o expediţie cu avionul, în doi, din hotel în hotel; nu doar pe piaţa de carte maghiară, ci pe orice piaţă. Zoltán urma să-mi taie macaroana, definitiv. Pe cine ar mai fi interesat ce povesteam eu, dacă apuca să povestească el înainte?!

Mă luaseră năduşelile, iar Mece nu era acolo, să mă văicăresc, să mă dau cu capul de pereţi (eram desigur liber să mă dau cu capul de toţi pereţii, dar la ce bun, dacă nu era nimeni să mă vadă?), să-mi plâng de milă şi tot restul. Am băgat de seamă că trecuseră deja trei ore de când mă întorsesem la hotel, iar de Mece nici urmă, parcă-l înghiţise Taşkentul cu fulgi cu tot.

— Hai, Capră, că mi-e o foame de nu te văd!

Ajunsese bine-mersi în camera lui, îmi bătea la uşă de parcă voia s-o spargă:

— Ho, că vin! Acuşi mă-mbrac.

— Te-aştept peste drum, la bordel. Nu mai pot de foame!

— La ce bordel?!

Dar el plecase deja. M-am îmbrăcat în viteză, am ieşit, am întrebat-o pe fata de la recepţie unde e bordelul (habar n-avea), am ieşit la bulevard, la Yusuf Kos Kodjib, am traversat, m-am uitat ca mâţa-n calendar: peste drum erau trei restaurante, unul lângă altul. Mona, Sushi Bar, Baraşka. Am pariat pe Mona şi-am greşit: era salon de nunţi (trei sferturi dintre „restaurantele" ţărilor sărace sunt saloane de nunţi). Am exclus Sushi Bar fără niciun motiv, am intrat la Baraşka şi-am dat bunînţeles peste Mece, singur cuc în toată cârciuma aia de mare lux, în afară de doi chelneri, doi bodyguarzi şi trei rusoaice blonde-pai, cam bătrâioare, în fustuliţe scurte-scurte, care făceau pe clientele:

— Hai, mă, că mi s-au lungit urechile!

— Ce iei?

— Paste, că se fac mai repede.

— Zi-i ăluia să aducă de două ori paste, că şi eu îs hămesit.

— Vladimir! strigă Mece, cu foame de om sărac. Vladimir, idi siuda!

Am mâncat ca sparţii, am plecat apoi spre centru, n-am văzut nimic din Taşkent, în afară de metrou: afară ploua cu găleata. Nu ne-nduram să ne-ntoarcem la hotel fără să vedem şi noi o bucăţică de oraş, o coadă de cal timurid, o fântână arteziană, o ceva, orice; n-am avut noroc decât de scârboşenia de bazar Chorsu, de-o moschee ciudată cu cupole turcoaz („Gluma", aşa cred că-i zice moscheii) şi de-o medresă prăpădită (Kokaldoş), care-ar fi impresionat, poate, pe cine nu văzuse-n viaţa vieţii lui o medresă, dar nu pe unii ce veneau din Buhara. În rest, ţepe peste ţepe: oriunde ieşeam la suprafaţă, ploua cu ploaie de sus şi cu monumente stalinist-tembele la sol. Poate că parcul de la Mustaqillik Maydoni o fi vreo şmecherie când nu plouă; noi n-am văzut nimic dintr-însul.

Abia în avionul care ne ducea la Istanbul l-am întrebat:

— Ce-ţi veni cu grădina aia zoologică?

— Am zis că ne vedem acolo? Am zis. Deci m-am dus.

— Dar pentru tine nu era vreo miză…

— Ba tocmai, că era. Voiam să văd dihania.

— Ce dihanie?

— Leopardul Zăpezilor. Ai spus că toate ţările astea şi-l revendică, îl consideră iconic, animal naţional; aş fi mers la fiecare Zoo, dar tu n-ai zis nimic şi nu voiam să crezi că m-apuc eu să fac program. De-aia m-am dus pân-acolo, fără hartă, fără telefon, fără nimic, doar pe instinct. Dar eu am schimbat metroul o singură dată, nu de două ori, ca tine… m-am orientat, m-am descurcat!

Era mulţumit de sine.

— Şi l-ai văzut?

— Am văzut pe dracul ghem. Nu era niciun leopard al zăpezilor, nu era niciun leopard, de niciun fel. Erau nişte sărăcii de urşi, câţiva cai, măgăruşi, capre şi vulturi chinuiţi, în cuşti foarte mici, foarte meschine. Ce jeguri de oameni şi ăştia… să chinui animalele, şi pentru ce? Nu era mai nimeni, niciun vizitator.

— Nimeni-nimeni?

— Eram eu şi nişte copii care aruncau cu fructe stricate în girafe. A, da: erau şi două girafe, mândria instituţiei!

Dispreţ în glas, mult dispreţ. După ce vezi Zoourile din 75 de ţări, sigur că poţi fi extracritic cu Taşkentoazii…

— Deci nu l-ai văzut?

— Dacă nu era, cum să-l văd?!

— Adică te-ai dus degeaba?

— Absolut degeaba. Şi chiar aş fi vrut să-l văd, să mă lămuresc dacă-i pe bune ce mi-ai zis… că, aşa… pe vorbe goale…

— Zoo Braşov are o pereche de leoparzi ai zăpezilor. Am avut o lucrare de arboristică acolo, una grea, la poarta de acces e-un stejar foarte bătrân, dificil, fără puncte de ancorare. Cu Rack am fost, am lucrat două zile încheiate: sunt frumoşi, bine hrăniţi, bine întreţinuţi. Mascul şi femelă. Jammu şi Blizzard. Chiar şi lui i-au plăcut grozav, iar lui nu-i place nimic care-ar putea să-i aduc-aminte de-un câine.

— Dar ţie?

— Mie? Eu sunt topit după ei, cred că şi ei după mine: în Anglia eram, la muncă la copaci, pe canalele alea de care ţi-am spus. Am avut un job mai mare la Canalul Militar, undeva în sudul Londrei, departe-al dracului, la nişte sălcii şi nişte păducei uscaţi; sălciile, ca sălciile, dar păduceii ne-au scos peri albi, ne-au chinuit ca pe hoţii de cai, că-n Anglia cresc mari cât stejarii, nu ca pe la noi, boscheţi; iar lemnul e tare ca fierul, roşu-stacojiu şi tare ca fierul, cum îţi zic. Până la urmă i-am răzbit, am tocat toată craca şi-am îmbucătăţit trunchiurile, le-am făcut log-uri, cum ziceam noi în romgleza noastră de muncitori. Rack nu şi nu, că să ducem tot la Londra, la yard, dar l-am convins să încercăm o figură de care ne spusese Moş mai demult: dacă prin preajmă e vreun zoo, mergem şi-ntrebăm dacă nu vor chipping uscat, adică tocătură de cracă. Mulţi vor, că e bun ca aşternut la animale. Au vrut şi ăştia.

— Care ăştia?

— Ăştia, adică ăia, oamenii de la Lympne Rezerve, un fel de zoo privat, foarte meseriaş. Am băgat căutare pe

GPS-ul maşinii, pe Tomâom, şi l-am găsit numaidecât; ne-am dus la poartă, am întrebat, le-au curs balele după chippingul nostru, ne-au dat bani frumoşi pe el, nu mulţi, dar negri, deci frumoşi. Sfiosul de Rack voia să luăm banii şi să plecăm repede de-acolo, dar eu l-am întrebat pe şeful îngrijitorilor dacă nu vrea şi nişte log-uri de păducei, să le pună la carnivore, să-şi ascută ghearele în ele, şi nenea ăla a zis că e-o idee foarte bună. Bani pe log-uri nu ne-a dat, dar ne-a oferit câte-un ceai cu lapte şi-un tur pe la dihănii, dacă vrem. Rack n-a vrut la început, a zis c-aşteaptă în maşină, dar am tras de el: am fost amândoi, lui i-au plăcut rinocerii, mie mi-au plăcut leoparzii ăştia ai zăpezilor, am rămas lângă cuşca lor de parcă mă uitase Dumnezeu, îmi plăceau mai ales cozile, vârfurile cozilor. Până la urmă au venit amândoi la mine, la

plasă, m-au mirosit, i-am scărpinat cu degetul pe capete când a plecat nenea ăla de-acolo, au tors amândoi. Nu mi-au uitat mirosul, au o memorie formidabilă. Atunci, la Braşov, m-au recunoscut după miros, s-au uitat fix la mine şi au tors puţin, de prietenie. M-am emoţionat, recunosc.

— Ce, vrei să zici că erau tot ăia? Cei din Anglia?

— Ei erau, ca popa!

— N-ai de unde să ştii.

— Am, cum să n-am. Din Lympne i-au adus la Braşov, acu' patru ani. Ei mi-au spus, braşovenii.

Mece s-a uitat lung la mine, c-o privire care putea-nsemna foarte multe:

— Credeam că-n Anglia te-ai ţinut de tăiat copaci, nu de scărpinat leoparzi…

— În Anglia m-am ţinut de treabă. Mi-am făcut treaba, m-am întors.

— Şi pân-acum de ce nu mi-ai spus?

— Păi, dacă nu m-ai întrebat!

Molenbeek

— Ia uite, zice ea, cu ochii-n mailuri, mă mai cheamă la un interviu!

— Ce interviu? A, da. Iar?

— Ce „iar", care „iar"? Ce vrei să spui cu „iar"?

— Păi, eşti plecată toată ziua, bună ziua. Interviu la Strasbourg, interviu la Luxemburg, interviu la mama dracu'… asta mică, săraca…

— Auzi, ştii ce? Tu să taci! Cine a umblat creanga pe la kîrgîzele alea?

— Ce kîrgîze?!

— Lasă că ştii tu! Kîrgîze, uzbece, ce-or fi! Crezi c-am uitat?

Mă prinsese. Mă întâlnisem cândva la Moscova c-o uzbecă (securistă!) cam frumuşică, dar fusese şi ea de faţă, ba chiar îi dăduse cadou o le; la drept vorbind, mai mult ea stătuse de vorbă cu uzbeca la terasă, eu mă furişasem până la un butic cu preţuri omeneşti (moscoviţii sunt nebuni!) şi-mi luasem bere, de-aia de băut pe băncuţă, mai la dos, să nu mă-ntrebe miliţienii de sănătate. Acum, tehnic vorbind, nevastă-mea avea dreptate: cele trei plecări ale ei la interviuri fuseseră cu mult mai scurte decât cele trei ale mele, în scop de documentare pentru carte. Eu lipsisem mai mult de-acasă decât lipsise

ea, nu fusesem prea isteţ când încercasem s-o-ncolţesc cu „plecatul de acasă”; mă prinsese ea pe mine la înghesuială. Comme toujours, vorba săracilor:

— Unde te cheamă? Adică unde-i interviul?

— La Bruxelles… nu se poate! în Molenbeek! Şi interviul, şi cazarea!

— Tocma-n şerpărie?! Aoleo…

— Aoleo, neaoleo, vorba-i: mă duc sau nu mă duc?

— De unde să ştiu eu?

— Am vrut să spun că nu mă duc singură-n Molenbeek. Dacă le zic că vin la interviu, vii şi tu, ai grijă de mine, mă duci şi m-aduci; deci?

Ce era să zic?

— Vin, dacă e nevoie. Nu te las eu baltă! Asta mică…

— Vorbesc cu maică-mea să-şi facă timp. Dă-mi paşaportul, să iau bilete.

Şi uite aşa am ajuns iar la Otopeni, iar la control, iar la poarta de îmbarcare, iar cu dormitul în avion (deja dormeam ca navetiştii, nu mai aveam nicio treabă), iar cu dibuitul hotelului ce s-a dovedit a fi în Cureghem, nu chiar – chiar în Molenbeek, unde era interviul, iar cu încropitul cinei low-cost („Fugi la Carrefour şi ia pâine, mezel, brânză şi murături. Fără bere! Mâine eşti pe baricade”), iar cu somnul în pat străin (pentru cei care nu-s somnambuli n-ar fi o problemă, dar eu mă trezesc mereu încercând să trec prin pereţi).

Am condus-o a doua zi până la locul faptei şi m-am întors în cameră, la consemn („Aştepţi să sun, nu te mişti de-acolo! Şi în niciun caz nu cobori la bar!”); o chestie ca asta te plictiseşte de moarte, aşa c-am pornit laptopul ei, am deschis un word nou-nouţ, l-am salvat pe desktop cu un titlu de mare efect („AAR”) şi m-am apucat să scriu, bătrâneşte, iavaş-iavaş.

„Unde-am greşit?!” (Toma Caragiu în filmul *Operaţiunea Monstrul* –, mulţi susţin că vorba asta este cea mai insidioasă „Şopârlă” din tot comunismul românesc, dar eu nu ştiu ce să zic, că nu mă pricep nici la filme, nici la „şopârle” şi în niciun caz la comunism). Întrebarea era: unde am greşit eu cu cartea asta? Ce naiba n-a mers, doar planul era bun – sau poate nu? Am luat-o pe paşi.

Campania. 1.004 euro adunaţi din donaţii, 58 de euro taxe şi comisioane, 948 de euro rămaşi în mână. Aparent, n-ar fi chiar aşa rău, dar în realitate a fost un eşec monumental: îmi propusesem un target

foarte jos, de 2000 de euro de adunat prin crowdfunding, şi-l ratasem fără drept de apel. Nimeni nu se agită să facă o ditamai campania pentr-un căcăţiş de 2000 de euro! Oamenii îşi propun să strângă douăzeci, şaizeci sau o sută cincizeci de mii de euro, sume din astea, care au un sens şi pot da greutate unei cauze măreţe; eu mersesem pe onestitate şi mi-am luat-o peste bot. N-am convins pe absolut nimeni. Toţi banii s-au adunat în urma unor telefoane (întocmai cum spusese Nea Mi-ai), ideea campaniei (conceptul…) în care crezusem din tot sufletul (în care cred şi acum) nu fusese nici măcar observată, darămite înţeleasă, deşi nu văd, pur şi simplu nu văd de ce. Era un concept bun, un concept puternic! M-am tot gândit, m-am sucit, m-am răsucit, iar la momentul de faţă (Cureghem) singura concluzie netrasă de păr este aceasta: problema este la mine, nu la concept. Creditul meu ca interlocutor, ca fiinţă comunicaţională, este atât de mic (mai mic decât zero, este un credit negativ), încât orice aş spune şi oricum aş spune, nu voi fi crezut şi nici măcar auzit. E ca atunci când ai de-a face cu Martorii lui Iehova. Nu auzi nimic din ce le iese pe gură, pentru că-ţi zici „A, Martorii" şi le-nchizi uşa-n nas. Ca să exemplific, ce-ar putea fi greşit în textul acesta?!

„Nom, prénom, profession: Buzea, Mihai, writer. What I need your help for: my novel *Resac* cannot be finished, for I lack the first-hand knowledge of Africa. But after traveling în Marrakesh and Casablanca, my book ends as it should: honest, homely, handy. Because what comes for us all will come from Africa".

Sau în varianta lui maghiară?

„Nom, prénom, profession: Buzea, Mihai, író. Azért lordulok Önhöz, merţ a *Resac* c. muvemet képtelen vagyok befejezni, mivel sosem jártam Afrikában. Miután a fôszereplô ellâtogat Marrakesh's Casablanca vàrosokba, a kônyv ùgy vegzôdik, ahogy kéne: ôszintén, egyszerûen, mindennapiasan. Merţ a-mi elól egyikünk sem menekülhet, az Afrikában lalálható".

Sau în cea polonă?

„Nom, prénom, profession: Buzea, Mihai, pisarz. Dla czego potrzebuje Pana/Pani pomocy: ale moge ukohczyc mojej ksi-zki *Resac,* poniewaz brakuje mi bezposredniego afrykanskiego doswiadezenia. Krótko mówiqc, po podrózy w Marrakeszui Casablance ksi-zka koñczy şic tak, jak powinna: uczciwa, szczero, porçczna. Poniewaz wszystko, co przychodzi dia nas wszystkich, z Afryki nadejdzie".

De varianta cehă nici nu mai zic, că-n limba asta sună de-a dreptul poetic:

„Nom, prénom, profession: Buzea, Mihai, spisovatel. Poftebuji vasi pomoc: Moje kniha *Resac* nemùze bÿt dokoncena, protoze mi chybí autentická africká zkusenost. Zkrátka, po ceste v Marrákesi a Casablance, kniha koncí tak, jak by mêla: poctivé, jednoduse, prakticky. Protoze to, co pfijde pro nás vsechny, pfijde z Afriky".

E-adevărat că nu m-am deranjat să urc pe site (GOGetFunding, apropo) şi varianta în limba română, pentru că oricum toţi românii înţeleg perfect engleza, sau cel puţin toţi românii care mi-ar citi mie cartea, evident, după ce-ar cumpăra-o (de multe ori m-am gândit la expresia lui Ion Iliescu: „Cei mulţi şi necăjiţi". Frumos spus, nimic de zis, dar de ce ar scrie cineva cărţi pentru ei? Ce, atunci când eşti mult şi necăjit, ai bani de dat pe cărţi? N-ai alte priorităţi?! De ce să încerc eu să vând o carte celor mulţi şi necăjiţi? E ca şi cum un lutier ar încerca să-mi vândă mie o vioară! Păi, ce naiba să fac eu c-o vioară?!).

Nici grafica nu era deloc rea, cel puţin aşa eram convins (şi încă sunt).

„What Europe actually sees în them".

„What Romanians think Africa sees în them".

Nici măcar nu era ceva atât de original încât să mă consolez singur („Lasă, bă, sunt mult înainte vremurilor, d-aia nu mă înţeleg tâmpiţii ăştia"), plus că toată greutatea cădea pe Africa, zonă pentru care românii au o simpatie deosebită (cel puţin cei bătrâni), pentru că, aşa cum am zis, era singurul loc unde Nea Nicu le dădea voie să meargă la muncă, să câştige şi ei un ban; începe să se uite, dar pentru români Africa a fost „afară" (abroad, zagraniţa) timp de vreo două decenii, mai ales partea de nord a Africii, din Sudan până-n Maroc. Cum să uit celebrele lănţişoare cu medalion (faraoana cu potcap) aduse din Egipt?! O generaţie întreagă a făcut bişniţă cu ele, mai-mai s-o prind şi eu, dar n-am avut noroc.

Două lucruri m-au acrit mişeleşte: unu, că n-am percutat deloc la polonezi, cehi şi unguri. Ăştia sunt oameni serioşi, cu pieţe de carte grele, grase, rumene-n obraji, numai bune pentru unul ca mine, dumirit în privinţa pieţei româneşti; ceea ce-aş fi vrut era un fel de teasing, dar n-a fost să fie. Degeaba mi-au venit aceste traduceri perfecte de la oamenii mei din Cracovia, Praga şi Cluj, că niciun ungur, ceh sau polonez n-a prins de veste de campanie. Am imaginat o

strategie profund subtilă… cu care vişegrădenii s-au şters la fund.

A doua chestie a fost reacţia diasporenilor mei din America. Am înnebunit! Am sunat peste tot, în Colorado, în Florida, la Phoenix, la Seattle, în DC, la Atlanta, în Texas, la Boston, în New Jersey, la Portland, la San Diego, chiar şi la Fort Bragg am sunat (dacă vă puteţi închipui aşa ceva!), nemaivorbind de telefoanele înroşite spre New York şi Los Angeles, unde am mai mulţi români decât au câinii purici. Rezultatul a fost că nu mi-a dat nimeni niciun ban. La început nu mi-a venit să cred, pe urmă n-am avut cum să nu cred, iar la sfârşit i-am întrebat de la obraz: „Ce e, mă, cu voi, sunteţi bolunzi?". Şi ce credeţi că-mi răspunde Corul Milogilor? Ţineţi-vă bine: „Mihaie, ţi-am da, c-avem de unde, dar ne este frică să nu creadă prietenii noştri de aici că suntem români, nu buni americani! Donăm, dar pentru cauze americane, cum face toată lumea!". M-am enervat cum nu se poate spune, am dat cu picioarele în mobile, am vrut să mă iau aiurea de Domnul Ţicu (managerul ele bloc, cel care selectează reciclabilele şi spală scara cu mopul), până la urmă m-am calmat, n-am avut ce face. Şi tocmai atunci intră o donaţie din Lower Manhattan! O sun şi-o-ntreb de ce-a donat, că uite ce mi-au zis toţi românii din The States, că ei nu donează de frică să nu creadă lumea că-s români, şi ştiţi ce-mi răspunde ea, râzând să moară? „Păi, măi Mihăiţă, dragul meu Mihăiţă… eu sunt tătăroaică!" M-a amuţit cu vorba asta. Am vrut să plâng de mila mea şi a poporului meu de păcălici („Fir-aţi ai dracu' de români cu problemele voastre identitare"), dar m-am luat cu altele şi-am uitat. Viaţa-i grea, timpu-i scump, când să mai aibă omul vreme şi de plâns?!

Bistrik. Oricum şi cum, n-a existat niciodată „comunism", aşa, în general. Comunisme au fost multe, fiecare-n felul său, nelegate prin nimic altceva decât printr-un nume generic… care, ca orice sac prea mare, a devenit turbincă: puteai să-ndeşi orice acolo. Singura treabă folositoare a acestui nume era că simplifica discuţia; ziceai „comunism" şi vedeai o pată roşie pe hartă, care-ncepea de la Checkpoint Charlie şi se termina la capul că Mau (mărişoară pata!), în ziua de azi te doare gura când te-apuci să-nşiri fel şi fel de nume de ţări şi ţărişoare (nu mă obosesc eu acum, fiecare să facă singur exerciţiul ăsta – ajută!), aşa că ziua de ieri pare – dac-ai avut norocul să te afli în afara petei roşii – al naibii de bună şi de uşor de-nţeles. Dar şi înăuntrul „petei" era aceeaşi bulibăşeală: spuneam „capitalism" şi ne credeam deştepţi, de parcă locuitorul din Austin trăia la fel ca locuitorul din Colombo sau ca cel

din Rabat; bullshit! Habar n-aveau unii de alţii, aşa cum Bistrik şi cu mine habar n-aveam unul de celălalt… sau cum n-aveam eu habar de orfanii din România, că aici voiam s-ajung. O săptămână am stat la bibliotecă după ce m-am întors din Sarajevo, o săptămână! Am trecut atunci ca prin iad, printr-un iad al conştiinţei. Cam o sută de mii de copilaşi de toate vârstele (majoritatea bebeluşi) au fost asasinaţi în orfelinatele româneşti, în răstimp de trei decenii, poate-poate ceva mai mult (după Revoluţie, orfanii n-au fost omorâţi într-un ritm mai lent ca înainte, dimpotrivă, ritmul a crescut: pe de o parte, „problema" trebuia făcută să dispară cât mai repede, pentru că devenise publică şi ceea ce se filma în orfelinate se difuza în toată lumea; pe de altă parte, după ce că din hrana foarte puţină a orfanilor se fura pe rupte – femeile care-i „îngrijeau" aveau gospodării serioase, crescătorii de porci, aia era afacerea, salariul de la orfelinat era nimica toată –, aprovizionarea centralizată n-a mai funcţionat, iar copiii care supravieţuiseră bătăilor şi violurilor au murit de foame), iar eu nu ştiusem nimic. Vorbesc serios. Să trăieşti douăzeci de ani într-o ţară şi să nu ai habar de orfelinatele de exterminare?! Da. Eu. Eu am fost ăla. De fapt, eu sunt ăla, pentru că până să-l aud pe Bistrik ştiam doar că avusese loc o astfel de crimă de stat, dar nu bănuisem amploarea masacrului, nici consecinţele pe termen lung, din care nu am resurse să pomenesc mai mult de două: nu toţi orfanii închişi acolo au murit. Unii au supravieţuit. Cândva vor cere socoteală. Totul se plăteşte şi se va plăti, îngrijitoarele îi băteau pe cei mari, cei mari flămânzeau şi îi violau pe cei mici, cei mici se răzbunau pe bebeluşi, care erau norocoşi dacă mureau repede, pentru că altfel intrau şi ei în „circuit". Germanii au plătit câteva miliarde de mărci israelienilor pentru evreii asasinaţi în lagăre, dar ăsta e un exemplu unic în istoria naţiunilor genocidare, printre care trebuie acum – datorită lui Bistrik – să număr şi propriul meu popor. Supravieţuitorii orfelinatelor româneşti îi vor face pe români să plătească, nu ştiu cum, dar îi vor face, şi mi-e teamă că preţul va fi foarte mare, va fi imens… şi nu va fi plătit în bani. Nici nu vreau să gândesc mai departe. A doua consecinţă am trăit-o pe pielea mea, dar n-am înţeles nimic, ca de obicei: cât am lucrat în Pesta, se mai întâmpla să mă-njure câte-un localnic pentru vreo greşeală (reală sau închipuită) şi-mi spunea ba „cioban", ba „ţigan", ba „orfan". E perfect adevărat că nu la pestani îmi stătea mie mintea atunci, le-aveam eu p-ale mele, dar mă-ntreb cum de nu m-a izbit chestia asta?! A şi fost o

nimereală, pentru că eu chiar mă trag din neam de ciobani (urbanizaţi de o generaţie pe linie maternă şi de trei generaţii pe linie paternă), am pielea mai închisă la culoare, iar maică-mea murise de curând, deci eram orfan, cel puţin parţial. Dar n-am pus lucrurile cap la cap. Le pun acum. Cât timp românii nu vor face vreo ispravă de care să afle toată lumea, vor rămâne orfanii planetei. Nici dracu' n-auzise de români până la Revoluţie, nici dracu' n-a mai auzit nimic de ei de-atunci, cu excepţia acelor reportaje din orfelinate. Poate amartizarea să-i scoată din anonimat. Poate fuziunea la rece. Poate cartea asta.

Moustafa. Foarte greu de trecut prăpastia dintre Lume şi Nelume; eu n-am reuşit. De încercat, am încercat, poate nu din răsputeri (cine ştie?) sau poate n-am avut noroc, pur şi simplu (norocul e-o foarte mare chestie, de care toţi se feresc să vorbească, de teamă să nu fie luaţi în râs de oamenii cu şcoală multă), dar pot să zic că tot m-am ales cu ceva şi iată cu ce: c-o narativă. Din păcate, nici în română, nici în engleză sau franceză nu ştiu un cuvânt mai bun ca ăsta (rusesc!) care să descrie ceva ce nu-i obiectiv, că nu pot să pun mâna pe el, dar nu-i nici subiectiv, că nu-i doar la mine-n cap; e-n capul tuturor. Al tuturor celor pe care-i cunosc eu. Aia-i narativa: dacă noi credem că e, atunci e. Dacă noi nu mai credem că e, atunci nu mai e (la Revoluţie, ciobanii de la mine din sat, din Ghijasa de Sus, aveau milioane şi milioane, în lei comunişti. După vreo trei ani n-au mai avut nimic, deşi bancnotele erau tot acolo, îndesate în borcane mari, de murături, bine legate la gură, să nu intre şoarecii). Înţelesesem eu ceva – ceva din cărţi, înainte de discuţiile cu Moustafa, şi-am înţeles câte ceva şi de la el, iar pe urmă am citit alte cărţi, am dat de fir şi-am prins a-l depăna, ca păianjenul: un om nu putea să doarmă de căldură, a ieşit din oraş şi s-a dus să se culce undeva-ntr-o peşteră, unde era mai răcoare noaptea. Dar a simţit o prezenţă terifiantă, care l-a-ncleştat cu forţă irezistibilă şi i-a ordonat: „Spune!" sau „Rosteşte!" sau „Recită!" sau „Transmite!" (traducătorii nu s-au pus de acord). Omul a reuşit s-o-ntrebe pe prezenţă, cu toată spaima din el, ce anume să „rostească", dar prezenţa nu şi nu: „Rosteşte!". Omului i s-a dat drumul, în cele din urmă, a plecat din peşteră şi i-a povestit totul nevesti-sii, care l-a încurajat şi i-a zis că ea-i alături de el, orice-ar fi. Prezenţa a revenit, iar şi iar, mai întâi tot în peşteră, apoi şi-n alte locuri pe unde avea omul treabă, până când l-a convins: s-a apucat să „rostească" tot ce-i dicta prezenţa şi, chiar dacă la început nu-l credea nimeni în afară

de nevastă-sa şi un văr de-al lui (un băiat tânăr, pe care omul îl adoptase mai demult, că era orfan), vecinii au început treptat-treptat să-l creadă. Bine, îl credeau săracii, că ceea ce „rostea" el nu le convenea bogaţilor, care erau cam social-darwinişti (ca şi-acum), aşa că l-au alungat din oraş. Omul s-a dus la ţară, unde toţi erau săteni săraci, iar numărul credincioşilor săi a crescut şi-a tot crescut, până când a înghiţit tot satul, apoi oraşul din care fusese alungat, apoi oraşele din jur, apoi întreaga ţară, dar omul a făcut febră mare şi-a murit, iar locul i-a fost luat de-un bătrân, unul dintre primii care-l crezuseră (dar nu primul). Bătrânul a făcut ordine în moştenirea omului, a redisciplinat ţara, apoi a trimis armatele credincioşilor să cucerească ţările vecine, dar a făcut şi el febră şi-a murit, iar în locul lui a venit altcineva, un voinic inteligent şi nemilos, care a dus moştenirea omului cu mult mai departe, până aproape de marginile pământului cunoscut de el, până când a fost ucis c-un cuţit. Credincioşii omului s-au adunat şi-au dezbătut pe cine să aleagă succesor: pe un negustor pios, plin de bani şi de bune intenţii, sau pe vărul omului, acum bărbat în floarea vârstei, de un curaj şi-o cinste ieşite din comun, dar sărac lipit? I-au întrebat pe amândoi dacă vor urma rostirile şi amândoi au zis că le vor urma, dar negustorul a adăugat că va urma şi interpretările bătrânului şi pe-ale voinicului, iar credincioşii l-au ales pe el. Negustorul a făcut o faptă mare, a adunat rostirile într-o carte verificată şi răsverificată de toţi cei care-l cunoscuseră pe om şi care mai trăiau, apoi a ordonat copierea acelei cărţi şi expedierea copiilor în toate zările, astfel încât rostirile omului să ajungă la toţi oamenii; pe lângă fapta asta mare, negustorul a făcut şi nişte fapte mici, iar unii dintre credincioşi l-au omorât cu topoarele, aşa că vărul omului a ajuns la conducere, dar era deja prea târziu, pentru că războiul civil nu mai putea fi evitat; a încercat el şi cu vorba, şi cu sabia, dar imperiul era mult prea mare ca să poată fi condus de un om cinstit, aşa că a fost asasinat, iar imperiul a ajuns pe mâna unui om rău şi foarte priceput, care a-ntemeiat o dinastie personală (adică exact ceea ce în rostiri li se spusese credincioşilor să nu facă vreodată). După vreo sută de ani, dinastia a fost dată jos de o revoluţie ce-a-ntemeiat o altă dinastie, care după cinci sute de ani a fost dată jos de o invazie străină şi tot aşa până-n ziua de azi (adică cei credincioşi, cei care cred în rostiri, n-au mai fost niciodată altfel decât în război civil). Cam asta ar fi trebuit să fie narativa de la care să pornesc discuţia cu moş Moustafa, dar din

păcate eu n-am avut acces la ea decât mult mai târziu, după ce-am dat peste Tamim din Bay Area.

Tamim. Bibnat, ca Bibnat, dar mai e și internetul. Tot frecând și frecând, am dat peste o chestie, un fel de „teorie".

(nu-mi place cuvântul, dar nu găsesc altul), inspirată din *The Lord of the Rings,* dar bine inspirată, după părerea mea: autorul preluase termenul „The Middle Earth" și făcuse din el „The Middle World", adică o zonă pătrățos-romboidală, cam de la Indus la Nil și de la Caucazul Mic la Bab-el-Mandeb (așa, aproximativ), zonă în care, zicea el, se desfășurase cealaltă istorie. Mi-a plăcut ideea, am căutat mai departe, am descoperit c-o dezvoltase într-o carte, i-am citit cartea, i-am scris autorului (Tamim din Bay Area, cum ziceam), el mi-a răspuns că nu știu ce, că se bucură că i-am scris, dar că nu prea are timp, în orice caz, să fiu pe față că mai scoate o carte pe subiect, să țin aproape. Nu mi-a plăcut abordarea, am avut impresia (doar impresia?) că voia să mă folosească în scopuri personale, am întrerupt corespondența și mă pregăteam să mă umflu-n pene cu teoria lui (dând-o drept a mea), când am aflat întâmplător că demult fusese cartea lui tradusă în română (de mai bine de-un an!). Când e să fie cu ghinion, e cu ghinion, n-ai ce face. Dar nu m-am lăsat: teoria lui era bună, dar tâmpită, așa că i-am adus îmbunătățiri, s-o scot la lumină, să n-ajungă la tomberon ca toate prostiile. Iaca teoria: noi (adică eu și cu voi, cititorii) am învățat oleacă de istorie, că altfel n-ajungeam eu să scriu și voi să citiți, și credem că aia-i Istoria. Adică povestea ceea cu fel și fel de nume de băieți și fete care-au făcut și ei ceva (mult, puțin, cum s-au priceput), Ulise, Leonidas, Alexandru, Hannibal, Cezar, Cleopatra, Arminius, Traian, Decebal, Pavel, Constantin, Iustinian, Carol, Gutenberg, Copernic, Washington, Napoleon, Darwin, Marie Curie, Einstein, Watson & Crick, mă rog, e-o listă lungă (fiecare are lista lui, nu există o listă canonică), care se termină – povestea, nu lista – în clipa-n care scriu eu acestea, iar voi le citiți. Noi, cei care ne adăpăm, mai mult sau mai puțin, din povestea asta, ne considerăm Lumea. Tamim zice că mâncăm căcat.

Pentru că adevărata Lume este Lumea Mijlocie, a cărei istorie este cu totul alta (cea în care credea Moustafa), iar din punctul de vedere al Lumii Mijlocii, noi suntem Nelumea. Evident, din punctul nostru de vedere, „Mijlocia" este Nelumea, iar noi suntem Lumea (până aici am mers cap la cap cu Tamim din Bay Area, n-am venit cu nimic

nou). Dar mai e înc-o istorie, în jurul căreia gravitează o a treia entitate, care nu-i nici Lumea, nici Nelumea, aşa c-o s-o botezăm Ceilalţi, ca să nu ne-ncurcăm. Coreea, Japoniile, Vietnamul, Hainanul şi China şi-au trăit povestea lor, separată de Lume şi Nelume, până foarte de curând, de-aia există acum trei calendare, nu unul, trei limbi planetare, nu una, şi trei Istorii paralele, nu una. Mă rog, asta nu-i treaba mea. Treaba mea e să explic prăpastia dintre mine şi Moustafa, pe de o parte (n-am reuşit, dar nu contează, măcar am dat seamă de motivele nereuşitei), şi să aprind un beculeţ roşu de alarmă în minţile voastre: oricum şi cum, între Lume şi Nelume e-o prăpastie, dar nu e singura, că mai sunt două. Marele Joc nu se joacă în doi, ci în trei. Nu e şah, e Mioriţa. Cine cu cine împotriva cui?

Mecena. Expediţia în teritoriile săndeliene a fost, de departe, cea mai obositoare şi mai nezemoasă parte a drumurilor de documentare, atât pentru că n-am fost singur (după modelul patentat la Nisa şi exersat – anul ăsta – la Sarajevo şi în Maroc), cât şi din cauza personalităţii dificile a Mecenei. Nu este uşor! Nu spun că nu există personalităţi submisive, care de-abia aşteaptă să li se spună ce să facă; spun că eu n-am o astfel de personalitate, deşi am simulat-o cu succes ani de zile. De data asta nu mi-a mai ieşit, nu ştiu de ce. Sau poate ştiu?!

Canalul. Kazahstanul e-o ţară mare cu şanse foarte mici spre niciuna, deşi profesorul ăla de istorie credea că o şansă există şi că ea se numeşte Eurocanal. Între Rostov-pe-Don şi Marea Caspică se întinde o depresiune lungă şi-ngustă, care odată umplută cu apă ar deveni un imens canal navigabil şi-ar scoate Kazahstanul la oceanul planetar; experienţa arată că ţările cu ieşire la mare au mai mult noroc cu democraţia decât cele fără (aşa zicea el, acum ştiu şi eu ce să zic? Nu mi se pare o regulă bătută-n cuie). Abia când am ajuns acasă m-am uitat şi eu pe-o hartă şi m-am prins că numai ruşii ar putea face canalul ăsta, care oricum ar fi integral pe teritoriul lor, ceea ce mă face să mă-ntreb: de ce-ar vrea ruşii mai multă democraţie pentr-un profesor de istorie din Almati care nu vrea să folosească rusa în comunicare, ca toată lumea, şi ţine zor-nevoie să vorbească în kazahă?!

Issyk-Kul. Dacă Zoii chiar face ce-a zis că face, pot să mă ling pe bot de piaţa maghiară. Istoric vorbind, Asia Centrală a fost mereu pentru unguri un subiect fascinant (păi, dacă şi-au botezat tancurile „Turan”!), iar dacă apare în limba lor o carte scrisă de-un clujean care a mers pe jos până la „Titicaca Asiei Centrale” şi s-a bălăcit acolo,

interesul pentru mine şi pentru ce-am eu de zis va fi zero, nu numai în Buda şi-n Csepel (unde oricum n-am mari speranţe, acolo-s numai bogătaşi bătuţi în cap), ci şi în Pesta. Iar pentru mine, Pesta e Ungaria întreagă, este ceea ce are Ungaria mai bun, mai european şi mai Lumesc; pierd Pesta, pierd juma' de Lume. Ergo: n-ar fi o idee rea să-l caut pe Marian (cât de greu poate fi să găseşti un român în Golf?), să-l trag de limbă şi să mai scriu o carte, poate chiar în maghiară (momesc pe careva din Timişoara sau Oradea cu statutul de coautor şi aia e). Şi încă repede, până nu se-ntoarce Zoii din călătorie. Vestea proastă e că are picioare lungi şi pasul mare. Vestea bună e că nici n-a plecat, deocamdată.

Haji Yakub. Habar nu am cine a fost Haji Yakub ăsta şi de ce principala moschee din Duşanbe îi poartă numele, dar am de zis următoarele: despre ciudatele puncte comune ale islamului şi comunismului s-a tot scris. Nu m-apuc eu acum să pun coada la prună. Aş adăuga doar că, spre deosebire de „renaşterea ortodoxă" pe care am văzut-o în România după Revoluţie (au păţit şi polonezii aşa ceva, c-o „renaştere catolică" în stil propriu), eu n-am văzut niciun fel de renaştere musulmană în Tadjikistan. Poate-o fi pe la ţară, pe coclauri, nu ştiu; în capitală, nimic de genul ăsta. Am două explicaţii posibile: fie ea există şi guvernul îi dă peste bot, fie cin s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt. Şi al doilea lucru pe care-l am de zis: fabrica de ciment de ce n-are filtre? Nu, nu m-aţi înţeles: fabrica aia de ciment de ce nu are nici măcar filtre?!

Ion Dicuseară. Pe când mâneam dude în Samarkand, mi-am pus şi eu următoarea întrebare (nu foarte originală, admit): de ce? Adică, din punctul meu de vedere, era OK, cumva; ajunsesem până acolo, făcusem poze, văzusem sarcofagul lui Timur Lenk (nicio scofală, tare mărunţel trebuie că fusese omul ăsta), urma să beau la Platan bere răcită-n frapieră (chiar dacă nu ştiam asta când mâneam dude), dar, repet, de ce v-ar interesa pe voi toate astea? Că nu pot să dorm făr-un răspuns, mă zvârcolesc ca viermuşii-n undiţă: de ce-aţi citi voi o carte (asta) în care se povesteşte aşa ceva? Nu e de joacă, e întrebarea fundamentală a literaturii (şi a artei, în general). Păi, nu i-am fost eu profesor lui Ion Dicuseară? Ion ăsta era un băiat mare ca dulapul, boxer la juniori mici, categoria grea, la 14 ani, în clasa a opta. Nu prea le avea cu cartea, dar era plin de bunăvoinţă, nu sabota orele, prefera mai degrabă să se odihnească-n bancă decât să facă tărăboi, ca alţi

elevi Roma (normal, că pe el îl solicitau antrenamentele, n-avea energie de irosit aiurea!). Şi, la una dintre orele de română, după ce-am tot povestit acţiunea din *Ion* – copiii nu puteau fi convinşi să citească singuri vreo carte, orice carte, trebuia să le povestesc eu conţinuturile romanelor şi ale poeziilor;

alţi profesori preferau să dicteze, eu mai degrabă îmi ţineam elevii pe naraţiune –, despre cum Florica, despre de ce Ana, despre întrucât George, despre sentimentul glanetaşian al fiinţei, am început să-i întreb pe copii ce-au înţeles. Şi, la un moment dat, l-am întrebat şi pe Ion Dicuseară. El s-a ridicat din bancă, greoi ca un urs, dar amabil, ca de obicei. Tăcea, clipea la mine, nedumerit. L-am mai întrebat o dată: „Ioane, tu ce zici de acţiunea din *lorii* Părerea ta, da' zi cinstit, că doar nu vorbim pe bani!". El şi-a căutat cuvintele, a tuşit de două ori şi m-a întrebat blajin, chiar blajin: „Profule, nu te supăra că zic… da' ce mă-nteresează pe mine problemele lu' ăştia?"

Taşkent. Oamenii lui Săndel m-au dezamăgit profund, dar mai mult m-a dezamăgit Săndel. Păi, unde sunt „utilajele de înaltă tehnologie" pe care spunea că le vinde în ţările astea? Că el a spus, cu gura lui, nu este nicio eroare la mijloc. Mă duc, fac, dreg, dau dreptul, dar vând prin stan-urile astea „utilaje de înaltă tehnologie" – să mori tu, Săndele? Tu nici măcar filtre la o fabrică de ciment n-ai fost în stare să vinzi, şi asta unde? în Duşanbe, într-unul dintre cele mai poluate oraşe de pe planetă! Şi plin de copii, elevi, studenţi şi tineret, după toate alea! Ca să nu mai zic de metroul din Taşkent: de funcţionat, funcţionează, dar lumină mai chioară ca acolo n-am văzut din iarna lui 1984 – 1985, de când a rămas Bucureştiul în beznă şi frig. Cum să nu poţi vinde nişte becuri?! Păi, dacă înalta ta tehnologie n-a ajuns încă la becuri, atunci… Săndele, Săndele…

Vighi. Da, Gheo avusese dreptate: există o Timişoară sub Timişoara, îngropată şi uitată. Există chiar şi o Timişoară în Timişoara, îngropată şi uitată: după ce au dărâmat ce construiseră otomanii, austriecii au refolosit cărămizile turceşti şi-au reclădit oraşul după chipul şi asemănarea lor, ceea ce-au făcut ulterior şi ungurii şi românii (dar în mai mică măsură, că deja fusese inventat betonul armat). Ori de câte ori sunt lucrări urbanistice care presupun excavaţii, mai iese câte ceva la iveală: mai un hamam, mai un barbacan, ba cine ştie ce. Şi de aici, de la subcetatea Timişoarei, m-am întors cu gândul la perspectivele islamului: aş zice că Dar es-Salam şi Dar al-Harb s-au tot

jucat de-a câinele şi pisica aproape un mileniu jumate, fiecare dintre Lumi (sau Nelumi) stricând ce clădise cealaltă, pentru ca dup-aia să clădească la loc, mai bine sau mai prost. Dar de curând (o sută de ani? Două?) au intrat în schemă Ceilalţi şi morişca s-a gripat, nu, de fapt, exact invers, morişca a prins a se-nvârti cu o viteză aşa de mare, că n-o mai putem urmări, darmite înţelege. Până acum noi, Lumea, eram Dar al-Harb, eram ceva clar, chit că nu ne convenea. Dar acum ce mai suntem?!

Tocmai când puneam dubitativ-perplexatul"?!", aud bătăi în uşă, bum, bum, bum, bum! Cin să fie, cin să fie? Mă duc, descui, deschid; nevastă-mea:

— Păi, bine, mă nenorocitule, ce-am vorbit eu cu tine?

Roşie la faţă, plânsă toată, cu vocea aia de care mi-e groază:

— Ce-ai vorbit tu cu mine?!

— Păi, n-am vorbit, mă, să vii să mă iei de la interviu?

— Ba da! Şi de ce-ai venit singură?

— Mă, tu îţi baţi joc de mine sau chiar eşti nebun de-a binelea?

— Nu-mi bat niciun fel de joc! De ce n-ai sunat?

— Am sunat, nesimţitule, am sunat de m-am îmbolnăvit de nervi!

M-am uitat pe telefon. 19 apeluri nepreluate, 11 mesaje text. îl uitasem pe silent!

— Păi, n-ai zis să stau cuminte-n cameră, că interviul durează toată ziua?

— A durat toată ziua!

M-am uitat pe geam. Da, era seară. Avea dreptate, avea de-o mie de ori dreptate!

— Ai dreptate… m-am luat cu scrisul şi nu m-am uitat la ceas…

— De ce-ai ţinut telefonul pe silent, pot să ştiu şi eu?

— Ca să nu mă deranjeze ăia când scriu!

— Cine să nu te deranjeze?

— Ăia de la Bucureşti, băieţii de la cârciumă. Ne-am făcut un grup de Whatsăpp, ABC îi zice, şi…

— „ABC"?!

— Da. Aş Bea Ceva, ABC. Şi se trimit multe mesaje şi piuie telefonul mereu şi mă scoate din ritm, l-am dat pe silent şi nu mi-am dat seama cât e ceasul. Eu…

— Tu eşti un nesimţit. Cel mai mare nesimţit!

— Am greşit, îmi pare foarte rău! Eu…

— Un singur lucru ţi-am dat de făcut. Unul singur! Să stai în cameră şi s-aştepţi să te sun. Şi tu ce-ai făcut?

— Eu…

— Te-ai comportat ca un nesimţit, ca ultimul nesimţit! Cu mine ai terminat-o!

— Eu…

— Să mă laşi singură prin Molenbeek, seara! Mă, tu eşti întreg la cap?

— Dacă…

— Singură! Prin Molen-beek! Ce dacă, mă, ce dacă? Dacă ce?

— Să nu fi fost chestia cu…

— Ce chestie, nesimţitule? Chestia că beţivanii ăia au avut parte de toată atenţia ta, ziua-ntreagă, iar pe mine m-ai lăsat singură prin şerpărie, în creierii nopţii?

Nu erau creierii nopţii. Nu era nici măcar noapte! De-abia se însera, dar înţelegeam ce vrea să spună:

— Nici măcar nu le-am răspuns!

— Nici mie!

— Şi nici nu le-am citit mesajele…

— Nici pe ale mele! Eşti ultimul om, eşti cel mai… nu, nu, nu… nu, nu, nu, nu…

Am luat-o-n braţe şi-a plâns pe îndelete, până s-a liniştit, ceea ce n-a durat puţin. Tremura, tensiunea zilei şi a serii îi supsese ultima fărâmă de energie, mă rog, cu ce-i mai rămăsese prin baterii, se descărcase pe mine, dar puterile o lăsaseră cu totul. Ne-am împăcat cum se împacă cei căsătoriţi, care au învăţat să se ierte şi s-o ia de la capăt, vorba săracului: „Nu contează de câte ori te cerţi, contează de câte ori te-mpaci!”. Mai târziu, când stăteam întinşi (eu nu scoteam niciun sunet, mi-era fricuţă să nu-şi aducă aminte şi de alte drăcovenii din trecut), îmi zice:

— Adu-mi ochelarii şi laptopul, măcar să văd ce-ai scris. O zi întreagă?!

I le-am adus şi am lăsat-o să citească liniştită, sprijinită în cotul stâng, cum îi place ei, ca să poată scrolla cu dreapta, iar eu m-am pus pe fotoliu, cu telecomanda, să caut oarece meciuri de fotbal (mă mâncau degetele să verific ce scriseseră băieţii pe ABC, dar nu era momentul):

— Ce e aia „AAR”?
— After Action Review.
— Adică?
— Așa, ca un debriefing. La Dottore-am auzit.
— A, aha.

Ne-am culcat destul de devreme în noaptea aia, că eram obosiţi (ea) şi ştiam că nu-i momentul să bem bere (eu). Aproape că adormisem, când am auzit-o râzând încetişor în timp ce mă mângâia pe frunte cu vârfurile degetelor:

— Serios. Om mai nesimţit ca tine nu există. Nici măcar nu m-ai întrebat ce-am făcut la interviu.

De la Ohaba la Herculane

Runt. The runt. Româna n-are un cuvânt care să traducă perfect termenul, deşi de obicei este tradus prin „mezin”, mai ales pentru „mezinul” din basme (Făt-Frumos, de pildă, este întotdeauna cel mai mic dintre fraţi şi tocmai de-asta îşi depăşeşte condiţia, face şi drege). Numai că englezescul „runt” nu-l desemnează pe cel mai tânăr, ci pe cel mai pricăjit, firav, schilod, amărât, pe cel care nici nu se poate ţine pe picioare – şi ale cărui şanse de supravieţuire sunt, obiectiv, cele mai mici. Futil este să adaug că, în vara lui 1989, eu am lost the runt. Şi-n română, şi-n engleză: cel mic de ani, cel mai mic de înălţime, cel mai sărac.

S-a întâmplat cum se întâmplă mereu, de când lumea şi pământul. Un grup de masculi alfa îşi ataşează un paratrăsnet, al cărui rol este de a menţine armonia, preluând toate castanele, astfel încât măreţii alfa să nu se încaiere-ntre ei, iar grupul să funcţioneze ca grup, ca trupă, ca haită. Paranteză: când eram în clasele primare şi citeam *Cireşarii* lui Constantin Chiriţă, mă întrebam de ce îl tot cărau pe Dan după ei, că nu era bun de nimic. Foarte greşită întrebare! Un Dan sau un Mihăiţă sunt esenţiali, sunt aur curat pentru orice fel de întreprindere omenească, cu condiţia să nu-şi bage dracul coada, în persoana lui Săndel.

Ne-am suit deci în tren, în Gara de Nord, am coborât la Ohaba de sub Piatră, am urcat într-un Aro janghinos, cu remorcă, condus de un băiat brunet, semibeat (sau semitreaz, depinde de perspectivă), care ne-a cerut o sumă de bani (foarte mare, după părerea mea, foarte mică, după părerea celorlalţi) ca să ne ducă până la „şantierul de la Cârnic”, ceea ce a şi făcut: a oprit maşina pe drumul forestier pe care

merseserăm cam o oră, a zis „Aici e”, ne-a dat jos, ne-a pus să ne luăm rucsacurile din remorca maşinii, a întors în forţă şi a demarat înapoi la vale, lăsându-ne într-un nor de praf. Ne-am uitat unii la alţii, începuse expediţia din Retezat, despre care urma să aflu că era prima şi pentru ei.

Ei erau c-un an mai mari ca mine, absolviseră liceul şi trecuseră examenul de admitere la facultate… ce frază tâmpită. Acum, în 2019, nu mai are niciun sens. „Luaseră la facultate” – aşa, şi? Păi, şi. Păi, în vara lui 1989, dacă „luai” la facultate, urma să fii încorporat în armată, să-ţi faci stagiul militar la Termen Redus (TR), iar după nouă luni să începi cursurile universitare, cu livretul în buzunar, livret care te scutea de o mulţime de necazuri. Dacă nu „luai” la facultate, erai încorporat la „trupă” şi făceai 16 luni de armată, care te distrugeau ca om sau cel puţin ca intelect; redevenit civil, nu aveai voie să stai acasă şi să-nveţi iarăşi pentru admiterea la facultate, ci trebuia să obţii un loc de muncă, pentru că altfel plăteai amenzi pentru „parazitism” de te speteai, iar dacă n-aveai cu ce plăti, cu atât mai bine: statul român te băga la puşcărie. Ca şi cum toate astea n-ar fi fost de-ajuns, stagiul militar „la trupă” însemna, pentru cei fără pile, muncă fizică foarte grea, nicidecum instrucţie: recruţii erau trimişi în mine, în construcţii, în agricultură, în toate locurile unde lipsea forţa de muncă necalificată, cu alte cuvinte, ţara îi folosea ca sclavi. De o atenţie specială se bucurau tinerii minoritari etnici, religioşi sau „politici” (de minoritari sexuali nu se vorbea pe atunci, n-aveau dreptul să existe), cărora li se crease o armă specială, faimosul Diribau (numele e german, vine din „der Bău” – construcţie, dar arma în sine n-avea nimic nemţesc, era un iad în cea mai bună tradiţie balcanică), unde „se scotea untul din ei”, dar povestea Diribaului nu este povestea mea, c-a lui Ştefan Agopian; povestea mea e Săndel.

Faptul că Săndel şi cei trei prieteni ai lui fuseseră admişi la facultate (la facultăţi, de fapt: la Politehnică – ăsta era Săndel, la Drept şi la Universitate) îi făcea un fel de semizei în propriii lor ochi, dar nu era numai asta. Era şi controlul asupra limbii franceze (mă puteau exclude oricând din discuţii, ceea ce au şi făcut destul de des, la început), era şi bugetul personal pentru excursie (veniseră pregătiţi să cumpere toate cabanele Retezatului, din punctul meu de vedere), era şi echipamentul… ei, aici e-un punct de inflexiune. Da, da. Nici nu ştiu cum s-o spun altfel decât era: aveau două corturi la patru oameni, eu

fusesem admis în echipă cu condiţia să vin cu propriul meu cort, ceea ce şi făcusem (era un Cerna II, căram la el ca la bolovani). Dar cei patru oameni nu se împăcau defel cu aranjatul în corturi, parcă erau nişte domnişoare: fiecare voia să doarmă-n cort cu unul care voia să doarmă cu altcineva. În drumul de la Cârnic până la Pietrele, la cabană, s-au certat atât, că-n cele din urmă au ajuns la concluzia că eu aş fi cel mai fericit, singur în cort. Au urmat, desigur, consecinţe!

Am întins corturile pe un tăpşan lângă cabană şi-am plecat la o plimbare spre lacul Stânişoara. Cinci oameni am întins corturile, patru am plecat:

— Săndel de ce nu vine? întreb, sfios, după vreo jumătate de oră.

— Doarme.

Răspuns încuietor. Doar văzusem şi eu că Săndel se băgase imediat în cort şi se culcase, fără să întrebe nimic pe nimeni, de parc-ar fi fost singur pe lume.

— E… obosit?

— E cretin.

N-am mai întrebat nimic până la Stânişoara. Am mers bine, am ţinut pasul şi-am tăcut. Oricât eram de necopt, simţeam în aer tensiunea dintre ei.

— Ce face? întreb, văzând cum cel mai înalt începe să se dezbrace.

— Baie.

Nu-mi dăduse până atunci prin cap că-n tăurile Retezatului se poate face baie. Dar, da, se poate face baie foarte bine, dacă eşti în 1989, când nu era tot Retezatul patrulat de jandarmi montani care nu te lasă să faci nimic, necum „baie" în lacurile glaciare! Aşa că m-am dezbrăcat şi eu şi m-am aruncat în apă de pe pietroi, alături de campionul lor. Era rece, apa tăia ca un cuţit, dar reputaţia se câştigă cu greu, nu pică de nicăieri, pleaşcă.

— Traversăm? mă-ntreabă el.

— Traversăm!

Ştia să înoate. Îmi dădeam seama după cum „tăia" cu palmele şi după poziţia labelor picioarelor; avea şcoală bună, lucrase cu instructori buni.

— Bravo, mă! Ne întoarcem pe sub apă?

— Hai!

Mă ţinusem după el în traversare, nu rămăsesem de căruţă,

m-am străduit să mă descurc la fel de bine şi la traversarea înapoi, pe sub apă (Stânişoara nu e un lac mare), dar nu mi-a mai ieşit: la fund, apa este cu mult mai rece decât la suprafaţă, m-a paralizat repede, am ajuns mai târziu la pietroiul de plonjat:

— Bravo, mă! Hai, că nu mi-e ruşine cu tine.

— Ce să facem? Asta este.

A fost prima oară când mi-a ieşit pe gură vorba cea de seamă, cu care i-am înnebunit mai apoi, dar am făcut-o conştient, că vedeam că-i enervează. Atunci însă, la Stânişoara, mi-a venit fără vreo premeditare.

Drumul de întoarcere spre Pietrele a fost aur curat: toţi trei l-au bârfit pe Săndel. Aşa am aflat că Săndel nu avea niciun chef să fie acolo cu ei, pe munte, venise doar de gura maică-sii („Mai du-te şi tu cu băieţii în excursie, mai scoate nasul din carte!"); că refuzase să ia parte la distribuirea hranei comune („Eu mănânc ce-mi aduc!"); că refuzase să-şi cumpere bocanci de piele, băgase frumuşel în buzunar banii pe care i-i dăduse maică-sa şi-şi cumpărase în schimb două perechi de tenişi subţiri ca hârtia, pe motiv de „ieftini şi buni"; că refuzase să cotizeze la banii de şpagă pentru naşul de pe tren (eu cotizasem, de pildă, cu un sfert din banii mei pentru toată excursia…), pe motiv c-o pusese pe maică-sa să-i cumpere din timp bilet („Eu am bilet, eu nu dau şpagă!"); că refuzase categoric să „împartă cortul" în care dormea, adică să care fie beţele şi cuiele, fie pânza, cum făceau cei din celălalt cort (şi cum se face); că-şi umpluse rucsacul c-o absurditate de saltea pneumatică, pe care o umfla – minunea minunilor! – cu pompă de cauciuc, ca pe plajă la Mamaia. Pe scurt, drumul de întoarcere de la Stânişoara mi-a dezvăluit un Săndel de mare caracter… şi încă nu ştiam nimic.

Am fi plecat devreme, a doua zi, dac-am fi putut să-l trezim pe Săndel; dar nu se putea face nimic. De trezit, sigur că se trezise (avuseseră grijă băieţii să facă tărăboi de dimineaţă), dar a refuzat categoric să iasă din cort („E frig!"), în condiţiile astea, drumul până la Bucura (care oricum e lung) s-a lungit până spre seară, iar când am ajuns la lac, am găsit ocupate toate locurile bune de cort. Ne-am instalat undeva mai într-o parte, cam spre coada lacului, într-un loc în care nu campa nimeni şi bine făcea: pe acolo treceau turmele, dimineaţa şi seara.

— Săndele?

— Da.

— Ce mănâncă, mă, caii ăia?

— Care cai?

— Caii de lângă corturile noastre.

Eram într-a treia zi, cam pe la prânz. Ne treziserăm devreme şi plecaserăm pe traseu foarte târziu („E frig!"), iar din Curmătura Bucurei ne uitam, neputincioşi, cum caii ciobanilor păşteau nişte chestii albe de lângă corturi.

— Săndele, n-ai terminat tu ultimul de mâncat?

— Ba da.

— Şi ce-ai făcut cu pâinile noastre?

Le uitase pe-afară, ce să facă. Ne-am aşezat în fund, pe iarbă, şi ne-am uitat în tăcere la ospăţul cailor. Nu era nimic altceva de făcut. Ba unul din băieţi a găsit şi-o vorbă dulce:

— Să le fie de bine, Săndele!

— Şi noi, întreabă Săndel, ce-o să mâncăm acuma?

— Păi, n-ai zis că tu mănânci ce ţi-ai adus?!

Aşa zisese, dar pâinea era la comun, fiecare îşi întindea pe pâine ce-avea prin rucsac, mai un pâté, mai o brânză topită, mai un salam, mai o dulceaţă de vişine, mai o slănină cu ceapă (ăsta eram eu, că altceva de mâncare n-aveam). De fapt, nu-şi întindea, că nu mai avea pe ce; îşi întinsese.

— Şi-acum ce facem?

— Ce să facem? Asta este. Hai în Rezervaţie.

A fost prima oară când am deschis gura ca să propun ceva şi-a fost cu noroc, băieţii m-au urmat fără discuţii. Erau foc pe Săndel, iar Săndel trebuie să se fi bucurat de ideea cu Rezervaţia, pentru c-a abătut atenţia de la el şi de la isprava cu pâinile… pentru moment, adică. Nimic nu este definitiv, niciodată, nici măcar lipsa pâinilor noastre: Săndel avea pitite în rucsac nişte brânzoaice, iar eu aveam o mică rezervă de pesmeţi (mi-i făcusem singur, acasă, din bucăţele de pâine veche, uscată în cuptor. Taică-meu avea cantităţi industriale de bucăţele din astea, „le grijea" să le ducă la ţară, să le dea la porci).

— Mihăiţă?

— Da.

— Stai mai încet, c-am obosit.

Ne întorceam din Rezervaţie pe drumul cel lung, prin Şaua Judele, şi Săndel a manevrat să rămânem ultimii, să n-audă băieţii ce vorbim.

— Foarte tare ideea asta a ta cu Rezervaţia!

— Mulţumesc, Săndele.

— Mie nu-mi venea într-o mie de ani, de ăştia ce să mai zic… vai de capul lor!

— De ce?

— Păi, nu vezi ce fiţe fac de la pâinile alea?

— Da, dar pe munte… fără pâine… cam greu…

— Lasă, că nu-i dracul chiar aşa de negru! Ne descurcăm noi cumva!

— Doar să coborâm, altfel nu văd cum…

— Ştii ce? Stai pe lângă mine. Tu stai pe lângă mine şi să nu pui botul, da?

— La ce să nu pun botul?

— Nu te mai lua după ăştia, stai pe lângă mine. Lasă că le aranjez eu pe toate!

Privind retrospectiv, poate că ăla a fost momentul, nu ştiu ce să zic. Sau poate că nu, poate c-a fost un proces, o evoluţie, o apropiere pas cu pas… nu ştiu, nu ştiu. Important e că la consiliul de seară, de la Bucura, eu am votat alături de Săndel să nu ne întoarcem, să mergem mai departe spre cabana Buta, unde „precis" urma să găsim pâine de cumpărat, iar dacă găseam, să parcurgem drumul de creastă spre sud, prin Piatra Iorgovanului şi Godeanu, să coborâm în Valea Cernei şi să ieşim în Herculane, la tren. Am câştigat votul cu trei la doi, nu că asta ar fi avut vreo importanţă pentru altcineva în afară de mine: Săndel oricum îşi făcuse planurile lui, votarea fusese praf în ochi, nadă pentru creduli.

A fost ultima noapte în care Săndel a dormit în cortul acela (cu asta-şi câştigase încă un vot, cu promisiunea c-o să care şi el jumătate de cort, începând de-atunci), pentru că de la Buta a dormit la mine-n cort, dar să le iau pe rând:

— Eu mai am nişte brânzoaice!

— Ce brânzoaice, Săndele?

— Brânzoaice! Ce rost are să le-mpart cu ăştia? Oricum, n-am decât şase.

— Şi?

— Le-mpărţim noi doi! mai bine aşa. Tu două, numai să m-ajuţi!

— Cu ce?

— Du tu beţele şi cuiele de la cortul ăstuia. Pentru tine nu e cine

ştie ce, că eşti în formă, pentru tine e o joacă!

— Da' tu ce-ai?

— Eu sufăr cu platfusu'.

Mă rog. Oricine s-ar fi canonit pe traseu, încălţat cu tenişii ăia… mi-am încărcat vechiul rucsac cu cadru: pe lângă beţele şi cuiele de la cort, am consimţit să car şi salteaua pneumatică a lui Săndel (să nu uităm: suferindul!), după ce l-am convins, cu foarte mare trudă, să-şi care în continuare pompa (eu n-aveam de unde să ştiu că de-aia mă rugase el să-i duc salteaua şi pompa, ca să aibă la ce renunţa). Recunosc că şi-a ţinut partea de învoială, mi-a dat două dintre brânzoaicele alea (foarte bune, mari şi încă proaspete, naiba ştie după ce reţetă fuseseră făcute), care m-au ţinut în stare de funcţionare, că de la Bucura până la Buta e mult, e o zi grea de mers; fără carbohidraţii complecşi ai pâinii, corpul omenesc se ofileşte la efort de durată. Ceilalţi trei au ajuns la cabană mult mai dărâmaţi decât noi doi:

— Bună ziua!

— Noroc.

— Putem cumpăra de la dumneavoastră nişte pâini?

— Pâine? N-avem pâine. Mămăligă, dacă vreţi.

Nu era pâine. Nu era niciun fir de pâine. Nu era niciun fir de nimic, de fapt: meniul cabanei Buta (august 1989) era compus din mămăligă, brânză veche şi conserve de „legume pentru ciorbă" (dar nu şi ciorbă). Nu era de ales:

— Daţi-ne mămăligă. Da' mai multă, ne este foame.

— Câtă vreţi. Dar plătiţi.

Situaţia era suficient de nasoală şi aşa, dar băieţii au găsit soluţia ca s-o facă şi mai nasoală: au scos de prin rucsacuri o sticlă de alcool tehnic, de 96 de grade, au stors zeama din două borcane de dulceaţă de vişine, au „tăiat" amestecul cu apă rece de la izvor şi s-au pus pe băutură, ca să-şi înece necazul, după bunul obicei estic (bem la bucurie, bem la necaz, bem la plictiseală, bem la meci, bem la parastas). Ar fi putut fi bine. Dar n-a fost, nu pentru toată lumea: Săndel, sigur pe cele două brânzoaice rămase, n-a vrut să se-nfrupte din mămăliga cu brânză şi-a băut din „amestec" pe stomacul gol. Auzisem de multe ori spunându-se despre unul sau despre altul că „nu ştie să bea", dar atunci am văzut şi eu, cu ochii mei, cum se desfăşoară un astfel de specimen. Trăncănea:

— Păi, ăsta-i munte, mă? Ce munte-i ăsta?! Un pârţ! Păi, să vă zic

eu ce-i ăla munte: am fost odată pe un munte adevărat, cu nişte băieţi adevăraţi – nu-i ştiţi voi – şi două săptămâni n-am băut apă, mă! Două săptămâni am băut numai bere! Bere dimineaţa, bere la prânz, bere seara, bere toată noaptea – uite aşa!

— Săndele, Săndele…

— Hai, că n-or fi fost două săptămâni. Au fost zece zile. Numai bere, dar numai bere am băut în alea zece zile!

— Săndele, Săndele…

— Poate-poate să fi fost o săptămână. O săptămână întreagă! Bere!

— Săndele, Săndele…

— Bă, trei zile tot au fost!

— Săndele, Săndele…

— Două zile, pe munte, cu nişte băieţi, am băut numai bere!

— Săndele, Săndele…

— O zi întreagă am ţinut-o pe bere!

— Săndele…

— Eram cu nişte băieţi, la Caraiman, la cabană!

— Săndele, Săndele…

— Am băut fiecare câte-o bere şi pe urmă, ce credeţi? Am luat şi la pachet!

— Săndele, Săndele…

— Aveam un termos cu apă. Am vărsat apa şi-am umplut termosul cu bere de la cabană. Vă daţi seama, un termos d-ăla marele!

— Săndele, Săndele…

— Era de juma de litru, da' oricum!

— Săndele, Săndele…

— Am coborât pe Valea Caraimanului, pe Jepii ăi scurţi, şi-am băut numai bere din termos!

— Săndele, Săndele…

— Bine, eram mulţi, da' erau şi fete! Cu telecabina urcaserăm, sus, la Babele!

— Săndele, Săndele…

— Şapte băieţi şi trei fete! De la mine din clasă, din liceu.

— Săndele, ţi-e rău?

I-a fost rău. I-a fost rău juma' de noapte: când credeam că nu mai avea ce vomita, iar îl apuca, iar trebuia să-l scot din cort (îl culcasem la mine-n cort, ce era să fac?!), iar trebuia să-l târâi până la

locul de borât, vai de capul lui de mare băutor. Târziu de tot, aproape spre dimineaţă, a adormit în sfârşit, adormisem şi eu, răpus de nesomn, când aud nişte foşnituri îngrozitoare în cort, de parcă mişuna pe-acolo o turmă de mistreţi. Aprind lanterna, întâmplarea face ca fasciculul să-i vină direct în ochi lui Săndel, care clipeşte, orbit, căpiat:

— Ce e, Săndele?

— Am poftă de gras!

Abia atunci am văzut ce făcea: rupsese un salam în două (nu e uşor să rupi un salam, nici măcar un salam comunist făcut cu soia!) şi mușca înnebunit dintr-o jumătate, clefăind şi înghiţind bucăţi uriaşe, practic pe nemestecate. Descris, pare mai degrabă un spectacol uşor comic, dar nu asta a fost impresia mea în noaptea aia, mi s-a părut mai degrabă înfiorător. Săndel nu era Săndel, era un om al cavernelor, devorând cu disperare un hoit înainte să vină alţii să i-l ia. Era uns pe gură, pe bărbie, pe obraji şi pe nas, se mânjise pe toată faţa muşcând din salamul ăla, pradă unui fel de amoc, de turbare cum nu mai văzusem şi nici n-aveam să mai văd vreodată (eu însumi fiind lacom la mâncare, dar aşa ceva era dincolo de lăcomie, era dincolo de specia umană). Pentru medici este foarte simplu: Săndel avea un ficat sensibil. Dar eu habar n-aveam pe vremea aia de ficaţi sensibili, la mine la ţară nu se ştia de sensibilităţi din astea… deşi, dacă mă gândesc, cei mai ai dracului dintre beţivii satului nu se lăsau până nu mâncau, printre pahare, şi nişte felii imense de pâine unse cu untură de porc sau de gâscă şi presărate cu sare grunjoasă, de-aia de murături.

În dimineaţa de la Buta n-a avut nimeni pretenţii de la Săndel: a fost lăsat să doarmă cât a poftit, băieţii înşişi erau încercănaţi, că nu numai pe mine nu mă lăsase Săndel să dorm, cu ieşirile la vomă şi cu icnetele lui. Consiliul a fost scurt şi dur: Săndel, out. Am oferit punga mea cu crutoane (foarte bine primită, mai ceva ca mana din Exod), l-am primit în schimb pe Săndel, să mă spăl cu el pe cap, să fac ce ştiu, ei nu mai voiau să aibă de-a face cu el:

— Mihăiţă, te descurci?

— Ce să facem? Asta este!

— Bă, îl duci viu până la maică-sa la uşă?

— De dus, îl duc. Viu, neviu, discutabil… aseară…

— Da, bine, hai, gata. Am încheiat discuţia despre aseară!

— Voi?

— Noi, ce?

— Pe unde-o luaţi?

— Cum am vorbit. Piatra Iorgovanului, Godeanu, Oslea, Cerna, Valea Cernei, Herculane, gară.

— Nu e cam mult? Mie mi se pare foarte mult.

— Avem alt ritm de mers fără el.

„El”. Exclusul, căzutul, pătatul, leprosul. Iov, Cain, Saul. Sigur că era de datoria mea să nu-l las singur la greu, că doar îşi împărţise brânzoaicele cu mine, dar muream, muream de dorinţa de a-i însoţi pe băieţi în aventură: de la Cârnic la gara din Herculane, pe jos! Din Valea Jiului în Valea Cernei! Pentru unul ca mine, de nici 18 ani, ar fi fost o realizare extraordinară, ceva de domeniul visului, ceva fără echivalent în lumea mică de ţărani urbanizaţi în care mă născusem, dar aici trebuie spus ceva foarte neplăcut: timpul contează. Durata. Poate că şi strămoşii acestor oameni veniseră cândva la oraş de la ţară, poate că şi în neamul lui Săndel, să zicem, fusese cineva cu tălpile crăpate, dar demult. Locuirea oraşului îi făcuse pe aceştia ceea ce erau, ceea ce mi-ar fi plăcut şi mie să fiu, dar nu eram: mama lui Săndel aproape că-l silise să se ducă pe munte (nu „aproape”, ci chiar îl silise!), pe când ai mei nu ştiau ce malversaţiune să coacă pentru a mă trimite la ţară, la muncă: „Ce-ţi trăbe ţie munte?”. Singurul lucru pe care-l învăţaseră la oraş fusese mersul la mare, an de an în acelaşi loc (Eforie Nord!), în aceleaşi condiţii jalnice, de săraci care se bucură la puţin. Asta-i învăţase oraşul, dar nu mai mult; iar mersul pe munte, la fel ca orice altceva, se învaţă, se deprinde de la cineva, nu e un dat. Eu mi-l doream, dar îmi fusese refuzat („Tu nu eşti sănătos la cap”), Săndel nu şi-l dorea câtuşi de puţin, dar îi fusese băgat pe gât; metodele maică-sii erau extraordinar de isteţe.

— Şi tu, Mihăiţă?

— Cobor cu el spre Câmpu lui Neag, când se trezeşte.

— E foarte mult de mers!

— O să ne ia vreo maşină.

Au strâns corturile, şi-au luat rămas-bun de la cabanier, de la mine („Toate bune, Mihăiţă! Vreme bună!”, „Şi vouă!”) şi au plecat înapoi spre şa, spre Plaiu Mic. Au făcut traseul, au făcut tot traseul, a fost o reuşită de excepţie, m-ar fi umplut de invidie pentru tot restul vieţii, dacă nu luam problema în mână, aşa însă m-a umplut de invidie numai pentru câţiva ani. Nu i-am mai văzut niciodată. Ar fi trebuit să

„ţinem legătura” prin Săndel, aşa cum ne promiseserăm la despărţire, dar Săndel era Săndel, cel mai orgolios şi mai răzbunător om pe care l-am întâlnit vreodată: a refuzat să-i mai numere printre prietenii lui, sacrificiu mare în aparenţă (erau singurii lui prieteni de pe lumea asta), dar nu şi pentru Săndel. Nu, nu. Din acea clipă, prietenii lui Săndel s-au redus la el însuşi. Şi la iubitele lui, pe care le schimba foarte des (Săndel nu înşela niciodată şi nu umbla cu mai multe fete în acelaşi timp, dar nici nu le lăsa să se-nvechească, să capete „buchet”; tot la o săptămână, zece zile, se despărţea şi se recombina cu una proaspătă). Şi la mine.

De la Buta la Câmpu lui Neag este o zi de mers, una enormă, nesfârşită, nesfârşită, nesfârşită. Nu ne-a luat nicio maşină. Tenişii lui Săndel s-au făcut ferfeniţă, a luat la purtat cealaltă pereche, după alte ore nu mai putea de durere

(drum forestier!), am făcut schimb de încălţăminte, după alte ore nu mai puteam eu de durere, am făcut iarăşi schimb, a fost iadul. Degeaba căram eu toate bagajele, inclusiv nenorocita aia de pompă de cauciuc, Săndel făcea pauze tot mai lungi, tălpile lui erau carne vie, plus că nu era obişnuit cu disconfortul de orice fel (pe munte dormise încălţat, în sacul de dormit: „E frig!”), aş zice că, până la urmă, faptul c-a dus Via Dolorosa până la capăt a fost un miracol:

— Săndele?

— Da.

— Hai să mai vorbim, să treacă timpul.

— Ce dracu’ să vorbim?

— De ce nu-ţi place pe munte?

— Bă, tu eşti nebun? îţi baţi joc de mine, piticule?

A fost prima oară când mi-a zis „piticule”, bunînţeles că nu şi ultima, dar adevărul e că găsisem şi eu un moment foarte inspirat pentru întrebare:

— Bine, nu acum, nu zic. Dar, aşa, în general…

— În general, poţi să te duci la dracu’ cu muntele tău!

— Da’ iarna cum te duci?!

— Unde dracu’ mă duc?

— La schi.

— E cu totul altceva. N-are nicio legătură!

Ăsta era un săndelism sadea: „N-are nicio legătură!”. Cum lui Săndel nu-i convenea ceva, cum n-avea nicio legătură! Pentru mine,

totul se lega, totul era în relaţie, pentru Săndel, nimic nu se lega cu nimic („N-are legătură!”) şi asta era mult mai mult decât o vorbă-n vânt, era o filosofie de viaţă:

— Hai, Săndele, că acuşi ajungem!

— Ia dă harta-ncca’.

Aveam harta cea mică a cărticelei din colecţia „Munţii noştri”, bună şi nu prea bună, că nu puteai să-ţi dai seama de scară. Mă rog, eu puteam, el nu:

— Unde dracu’ suntem?

— Uite-aici.

Îl minţeam cu degetul. Eram cu mult mai sus, nici măcar n-ajunseserăm la Cheile Butii:

— Nu ziceai că pe-aici trec maşini?

— Ziceam, da’ uite că azi nu trec. N-au trecut până acum, adică. O să treacă!

N-a trecut nicio maşină. Am pus cortul la Gura Butei, unde valea se lărgeşte, că Buta se varsă-n Jiul de Vest; eu aş mai fi mers, Săndel nu mai putea.

Nu aveam absolut nimic cu care să-i oblojesc rănile de pe tălpi; până la urmă am tăiat şoriciul de pe una din „cărămizile” mele de slănină şi l-am uns cu partea interioară a şoriciului, ceea ce i-a făcut un fel de bine pe moment şi un fel de foarte rău peste noapte. Mai adormea, se mai trezea de durere, veghea, iar adormea, chinuit ca ultimul condamnat. Dimineaţa a refuzat să meargă:

— Mihăiţă, nu pot.

— Nu poţi păşi?

— Nu.

M-am gândit repede. Nu era prea mult de gândit:

— Rămâi aici în cort cu bagajele. Mă duc devale şi găsesc o maşină.

— Să nu stai mult!

— Stau până găsesc. Dă-mi nişte bani.

Îi era atât de rău, că mi-a dat fără să discute. Prima şi ultima oară!

— Să vii repede!

— Stai liniştit, încearcă să mai dormi. Trage fermoarul la cort.

— Trag, trag. Să nu mă laşi singur aici!

— Într-o oră sunt înapoi.

M-am întors în două ore jumătate, într-o maşină cu ciupercari, cu care m-am înţeles bine, a fost o combinaţie reuşită: ei oricum urcau în amonte, spre un loc de-al lor, am oprit la cort, am strâns, ne-am îmbarcat amândoi cu rucsacurile şi cu şoferul, ciupercarii s-au dus în treaba lor, maşina ne-a lăsat în Câmpu lui Neag – mare greşeală, că maşina ne-ar fi dus până în Petroşani, la gară, dac-aş fi ştiut eu cum să vorbesc cu şoferul; dar n-am ştiut. Maşina nu era a ciupercarilor, ei erau clienţi ca şi noi, omul cu maşina (Nea Bruzan) era şef de abataj, iar în timpul lui liber mai făcea un ban din curse de-astea. Pe noi ne-a văzut şi proşti, şi disperaţi, ne-a ars la bani de nu ne-am văzut şi ne-a lăsat aiurea, la mila autobuzelor locale, cu care abia-abia ne-am văzut la Petroşani (iar până la gară am mai avut de mers pe jos). În gară n-am avut noroc (nimic de mâncare, să-l las singur şi să caut prin oraş nu puteam, am răbdat amândoi, molfăind salam cu apă), dar am avut în tren, unde Săndel a cucerit nişte gospodine care l-au oblojit cu mult mai bine decât mine, aproape că i-au luat durerile cu mâna. L-am dus de la Gara de Nord până la el acasă cu troleibuzul, că bani de taxi nu mai erau, ai lui se terminaseră şi-ai mei nu mai existau de mult:

— Ce-o să zică maică-ta, Săndele?

— Ce-o să zică?

— Păi, când te-o vedea aşa…

— E vina mea? E vina ei! Cine m-a trimis pe munte, ca să mă scape de armată?!

Nouă luni le-ar fi furat Săndel forţelor armate, făcând nu se ştie ce într-un birou al nu se ştie cărei instituţii, până s-ar fi întors „leatul" lui cu livretu-n buzunar, dacă nu venea Revoluţia. Aşa însă le-a furat mult mai puţin. Cei de la „termen redus", intelectualii, erau nişte soldaţi ca vai de mama lor, au fost demobilizaţi în mare parte, sub tot felul de pretexte; Săndel a ieşit la lumină din biroul în care se pitulase, m-a sunat, am reluat legătura, am început să mergem la pescuit pe lac, pe IOR (nu se prea putea vorbi de „Parcul LOR" în 1990…), am dat la săbioare şi am tot povestit despre aventurile din Retezat până i s-a înmuiat decizia cea irevocabilă şi-am plecat iar pe munte. Munţi mai uşori, mai de băieţi de familie, gen Bucegi, Baiului, Postăvaru, Piatra Mare sau Piatra Craiului.

Ne-am întors în Retezat cu Arielle şi Isabelle. Am traversat de la Ohaba la Herculane, da. Nu c-ar fi vrut el, nu: dar m-am ţinut de proiect ca un pitbull, iar fetele l-au convins, în cele din urmă. Ce n-a înţeles

Săndel: de ce Arielle dormea într-un sac de dormit, Isabelle în alt sac, iar la ele în cort erau trei saci, nu doi. Ce n-au înţeles ele: de ce Săndel dormea la mine-n cort. Nici eu, de altfel.

Kelty Gunnison

— Micule?

— Mmm.

— Ejdi prost!

— De ce sunt eu prost, măi, de ce…?!

— Ejdi prost – pentru că aşa a zis Săndel.

Foarte satisfăcut că şi-a bifat ritualul, Dottore se extrage din sac, apoi din cort, se apucă sprinten de corvezile dimineţii: căcare, spălare, gimnastică, ceai. Om harnic! Nu ca mine, care mai trândăvesc în sac.

Suntem în Gropile Boarcăşului. Toată lumea, absolut toată lumea (la bătrânii muntelui mă refer) ne-a sfătuit să campăm oriunde altundeva, numai în Gropi nu, dar bunînţeles că noi am ştiut mai bine: ce, suntem copii? Ne e frică de baubau sau cum? Am campat şi a fost foarte frumos, am prins un apus de soare perfect, ne-am bălăcit în micile iezere ciudate („Gropile"), am scos noroi de pe fundul lor şi ne-am bătut cu el, o splendoare de sfârşit de traseu, de final al primei zile de traseu, la asta mă refer. Nu ne-ar fi dat prin cap să ne caftim cu noroi dacă n-am fi terminat toată sticla de vodcă, dar aşa se întâmplă de fiecare dată: ne jurăm cu cerul şi pământul că o să bem numai câte „o guriţă" în fiecare seară, înainte de masă, dar întotdeauna ne lăcomim la primul loc de campare, o bem pe toată şi pe urmă răbdăm-răbdăm – tot restul traseului. E deja un pattern vechi de 20 de ani, înainte nu căram vodcă pe munte, eram tineri şi visam să-ntâlnim cehoaice. Am şi-ntâlnit, eventually. Ne-au băut toată vodca.

Deşi cât se poate de securist, Dottore are patru calităţi esenţiale. Este al doilea cel mai bun povestaş pe care l-am ascultat vreodată. Este al doilea cel mai bun organizator de expediţii, şi asta nu-i puţin lucru, că primul e nevastă-mea (dar, cum ea doar le organizează, fără să ia parte la ele, se poate spune că Dottore se bate pentru locul întâi). Este al doilea cel mai bun „mergător" pe traseu pe care-l cunosc, şi asta iar nu-i puţin lucru, că primul sunt eu. Last but not least, este cel mai bun ascultător de care am avut parte vreodată – şi asta încă nu-i puţin lucru, pentru că eu vorbesc şi când inspir: o femeie nevorbită vorbeşte cu mult mai puţin ca mine.

Plecaserăm din Bucureşti foarte de dimineaţă, cu maşina lui: el,

eu și un băiat tăcut. Am coborât la cabana Voina din masivul Iezer, am dat mâna cu băiatul și am urcat ore lungi și grele, până în creasta Iezerului, de unde a fost mai ușor, iar spre sfârșitul zilei am coborât de pe vârful Roșu spre Oticu și am făcut dreapta când ne-a venit bine, ca să ajungem în Gropi, la locurile bune de campare, cele pitite printre trupuri de jnepeniș – nu că i-ar da cuiva prin cap să te caute în Gropi! Sunt atât de păcătoase, că până și ciobanii cu turmele aleg să le evite, coboară acolo numai la vreme de mare secetă, să adape animalele (Gropile nu seacă niciodată). Băiatul a întors mașina spre Câmpulung, a tăiat dealurile spre Berevoiești, a ieșit la Curtea de Argeș prin Valea Iașului și de-acolo prin Blidari în Valea Oltului, până hăt la Câineni, unde-a lăsat mașina în curte la Nea Toma, care l-a dus cu mașina lui până la aeroportul din Sibiu, c-avea băiatul treabă la München, cum are toată lumea. Nea Toma și-a făcut cumpărăturile și s-a-ntors acasă la el, pândind vremea, că ține la noi ca la ochii din cap.

Prima zi e totdeauna cea mai dură. Rucsacul e greu și îți rupe umerii, mușchii picioarelor sunt fleșcăiți, burta este grasă, pielea-i nearsă, tălpile tânjesc după bășici, tovarășul de drum e cu totul handicapat („Micule, ejdi prost"). Abia în următoarele trei-patru zile se așază toate, corpul, psihicul, echipa, iar ultimele două zile sunt invariabil cele mai bune. Dacă nu plouă, bunînțeles.

N-a plouat în acea primă noapte. A fost o dimineață perfectă în continuarea unei prime zile perfecte (niciunul din noi nu mai suferă de mult de mahmureală, avem bătături pe ficat), adică ar fi fost o dimineață perfectă dac-am fi putut ieși din Gropi. De intrat, intraserăm, dar nu mai puteam ieși. Șmecheria e că, atunci când cobori în Gropi, te uiți de sus, de pe munte, și vezi ca-n palmă, îți faci în minte o schiță de traseu (nu te poți ține de ea, da' orișicum), dar, când ești jos, în Gropi, nu vezi nimic. Numai trupurile alea de jnepeniș presărate cu micile iezere, atât. Ori pe unde încerci să ocolești, drumul se-nfundă: măcar dacă ai vedea pe unde s-o iei spre costișă, dar nu vezi; ești ca o broască într-un lighean. Ca o pereche de broaște, pentru că nu se știe prin ce miracol al creierului dottorian, numai eu eram de vină că nu puteam ieși din Gropi („Acum ce facem, micule idiot?!"). Sau o pereche de țestoase dobrogene, iată o comparație cu mult mai corectă, pentru că de-abia ne mișcăm de colo colo, cocoșați sub rucsacurile încă foarte grele, fără sens, fără direcție, fără viziune, aproape că ne venea s-o luăm la vale pe firul apei și aia era, numai că ne-am fi-ntors de unde

plecaserăm c-o zi înainte, că din Gropi izvorăşte Dâmboviţa, zice-se (alţii zic că din altă parte, mie mi-e absolut indiferent). În cele din urmă am luat problema-n mână:

— Urcăm pieptiş, fir-ai al dracului!

Dottore a vrut să scâncească, să se miorţăie că nu ştiu ce, că e greu, că îl taie la lingurică, că suferă de vertij, dar m-am uitat urât la el şi s-a ţinut după mine ca iedul după ciută, ştia că am dreptate (rămăsese ultima soluţie, alta nu era). După vreo două ore am ajuns într-adevăr înapoi pe cărarea de pe Oticu, de unde coborâserăm c-o seară înainte. Eram scăldaţi în sudoare. Bocancii, albi de sare.

— Micule?

— Mmm.

— Zi-o p-aia cu hindusa!

— Taci dracu' din gură.

— Hai, micule!

— Nu zic nimic.

— Hai, micule micuşor, dacă te rog eu frumos?!

— Sugi ciorapii. Nu zic nimic.

— Hai, micule scriitor de mare talent… zi-o p-aia cu hindusa!

— Nu ţine cu pupincurismele!

— Hai, micule narator… hai, zi-o, că ţi-oi zice-o şi eu p-aia cu Bebegrasu!

— Bine, mă, o zic, că m-ai nenorocit de cap!

Acest dialog absurd se repetă de trei-patru ori pe an şi totdeauna în a doua zi de traseu. îl reproduc pentru că are un sens, nu pentru c-ar mai avea vreun farmec pentru mine: un calcul minimal îmi spune că de zeci de ori i-am folosit lui Dottore pe post de „cutiuţă muzicală", lucru ce nu pare să-l plictisească vreodată, în timp ce pe mine mă exasperează până la limita nebuniei; mi-a tocit uzul raţiunii! Dar Dottore e Dottore:

— Am vrut să mă caţăr pe Monte Carmelo ca să fac poze de sus şi mergeam p-acolo, prin nişte livezi, când am dat peste astea două…

— Ia mai zi o dată cum arătau!

Avea bale la gură, pur şi simplu. Am reluat plictisit descrierea celor două „hinduse" (nu ştiu de ce le-a botezat el aşa), una foarte frumoasă şi una extrem de frumoasă, două fete despre care nu ştiu mai mult decât că erau din India. Puteau fi orice, nu „hinduse" zor-nevoie (chit că nu-i câtuşi de puţin exclus), în orice caz, engleza lor era foarte

bună, mai bună ca a mea, dar cu accent cântat:

— …care făceau poze. Adică aia foarte frumoasă o poza pe aia extrem de frumoasă. Şi le-am întrebat dacă nu vor să facă o poză împreună şi au zis că vor şi mi-au dat aparatul şi eu le-am făcut câteva poze.

— Lesbiene, micule! Să fi fost eu acolo… că eu, micule, că eu…

Îi curge efectiv salivă din gură pe tricou:

— …şi m-au întrebat unde merg şi eu am zis că sus pe munte la punctul fortificat rămas de pe vremea austriecilor şi una a zis că merge şi ea şi cealaltă a zis că nu merge, aşa c-am plecat cu aia extrem de frumoasă şi cealaltă a rămas să ne-aştepte în livadă.

— Eu ţi-am zis!

— …şi am urcat pe un drum foarte îngust de piatră, cu ziduri scunde de piatră albă de-o parte şi de alta, care urca printre vii şi livezi de măslini şi lămâi şi cotea mereu şi s-a auzit un râgâit şi fata s-a speriat şi m-a luat de mână.

— Zi cum avea mâna, zi!

I-am descris mâna de zeci de ori, m-am săturat de mâna aia ca de mere acre:

— …şi mâna ei era caldă şi moale şi cu pielea foarte fină şi deloc transpirată şi tremura uşor, că se speriase tare…

— Să fi fost eu acolo, micule…

— …şi când am dat colţul la stânga, cum urca drumeagul, am întâlnit trei muncitori români, care mâncau pe-un ziar şi beau bere la PET.

— Ai noştri ca brazii, micule! Daci!

— …şi s-au uitat la fată cam sticlos, dar eu le-am spus „Poftă bună!” şi-au fost derutaţi pe moment, iar unul mai isteţ şi-a găsit glasul şi-a răspuns „Mulţumim, poftim la masă!”, iar eu m-am scuzat şi mi-am văzut de drum cu fata.

— Brânză, ouă fierte, pâine, astea?

— Da, cu salam şi cu muştar. Şi după aia nu mi-a mai dat drumul la mână şi am mers aşa restul urcuşului până am ajuns sus, la platforma fortificaţiei, şi ne-am uitat la Verona şi la Adige şi am făcut poze şi a fost un moment bun, un moment de păstrat.

— Eu de mult ţi-am zis!

— …şi am coborât pe unde urcaserăm şi ne-am ţinut de mână întreg drumul, dar muncitorii nu mai erau şi am lăsat-o în livadă, cu

cealaltă fată, și m-am dus la autogară, să nu pierd autocarul de Rahova.

— Vezi, micule? Ejdi prost!

— De ce sunt eu prost, măi, de ce?

— Ejdi prost – pentru că așa a spus Săndel.

Restul traseului pe Oticu am fost nevoit să ascult un lung monolog dottorian, pe care de altfel îl ascult de fiecare dată după povestea cu „hindusa": cum ar fi făcut și-ar fi dres el dacă era în locul meu („lor puneam mâna la țâțe…"), cum numai proștii au noroc de fete frumoase („Că io, micule, că io…"), cu care nu știu ce să facă („D-aia ajung lesbiene, nenorocitele…"), plus o nesfârșită ieremiadă centrată pe neșansa lui în amor („De ce am io parte numai de nebune…?!"). Dar m-am obișnuit să nu aud realmente nimic în această a doua zi (aceeași de decenii, repet), să consider vocea văicăreață din spatele meu ca făcând parte din sunetele naturale ale muntelui și să savurez oboseala cea bună din picioare, cea de traseu ușor, fără mari urcușuri și coborâșuri. Îmi păstrez energia. Știu ce va veni și când va veni; mai știu și că e nevoie să mă întrebuinţez la limită.

Când am ajuns la Brătilă, s-a uitat la mine cu speranță, dar nici n-am vrut să aud de așa ceva; am mers înainte fără să discut. A mormăit el, a mârâit, dar n-a avut ce face, cortul era la mine (cortul meu!), am dat amândoi din picioare până la lacul Urlea, unde-am ajuns osteniţi bine de tot, binișor chiar.

— Zi-o p-aia cu Bebegrasu.

— Mănânci căcat!

Era și el obosit, nu mai avea chef de nimic. Ne-am mișcat repede, că venea frigul serii, după ce-am mâncat supa, i-a revenit piuitul:

— Mă sună Bebegrasu!

Eu știu că asta a fost acum vreo zece ani, dar tac. Ce, el nu știe că eu știu?!

— Că ce mai faci, că ce mai zici, că de când nu ne-am mai văzut… i se făcuse dor de mine, mă-nţelegi! Până la urmă a zis-o p-aia dreaptă: să-i împrumut mașina ca să-și cumpere varză. „La ce-ţi trebuie varză?", îl întreb și el de colo că să pună la murat, că el mănâncă varză murată, că doctorul i-a recomandat-o chiar, că ajută la slăbit… mi s-a părut mie ciudat, dar ce era să zic?

— De ce ţi s-a părut?

— Bebegrasu? Varză? Să pună Bebegrasu varză la murat, toamna?

— Păi, când să pună? De Armindeni?

— Bebegrasu?! Păi, Bebegrasu nici ţigara nu şi-o aprinde singur! Stă în fotoliu cu naveta de bere lângă el şi ciocăneşte în perete, să vină nevastă-sa din bucătărie să i-o aprindă! Lasă că-i e lene să se ducă el după foc, dar îi e lene şi să strige! Cum să-l cred eu pe Bebegrasu că se ducea el la piaţă să cumpere varză şi pe urmă să muncească în beci, la pus varza în butoaie?

— Păi, nu ziceai că stă la ţară?

— Ziceam, da' stă cu nevastă-sa. Vorba vine, nevastă-sa!

— Munceşte ea pentru el?

— Oho!

Dottore saltă din umeri:

— …i-am dat maşina, prostul de mine. Bine, nu p-aia nouă, i-am dat Forduleţul ăla, îl ştii, ăla pe care-l adusesem prin Ungaria, mergea ceas…

Am dat din cap. îl ştiam. Cum ştiam toate astea de le puteam recita şi-n somn.

— …nu m-am gândit s-o întreb şi pe Mafoamea, nu m-am gândit, nu mi-a dat prin cap! Că, dac-o întrebam, poate că…

— Ce s-o-ntrebi?

— De Bebegrasu. Dac-o sunase şi pe ea.

— Şi-o sunase?

— O sunase, cum să n-o sune? îi ceruse bani, proasta îi dăduse.

— Tot pentru varză?

— E, pentru varză! Bani pentru tractor. Avans, mă-nţelegi! Că-şi lua tractor, Bebegrasu, se făcea gospodar, să are pământul, să-l discuiască, să pună cartofi, porumb, să dea cu sapa, să păzească noaptea recolta de mistreţi…

Imaginea este suficient de puternică încât să pufnesc în râs. A câta oară? Dar tonul admirativ-agricol cu care Dottore descrie muncile lui Bebegrasu este irezistibil:

— …şi proasta i-a dus banii. Cu ce crezi că i-a dus? Cu Fordul meu! Şi s-a-ntors cu taxiul, că Bebegrasu nu s-a mutat departe când s-a mutat la ţară, undeva prin Giurgiu, prin judeţ, aproape rău de Bucureşti, plus că drumurile-s bune…

— Şi?

— Şi n-am mai dat de el vreo două săptămâni. Pe urmă m-a sunat nevastă-sa, adică femeia care-l ţinea, să vin să iau maşina, că

Bebegrasu ieșise din spital.

— Și?

— Și! Fordul meu era o grămadă de fiare, este absolut inimaginabil cum l-au scos viu de-acolo; culmea, fără oase rupte! Era doar puțin șifonat, nenorocitul, i-ar fi dat drumul repede din spital, dar i-au făcut niște analize și l-au ținut acolo două săptămâni ca să slăbească!

Chicotesc ca de fiecare dată la partea asta:

— Da' ce, era prea gras?

— Bebegrasu? Avea aproape două sute. Bine, și aproape doi metri, nu zic, dar totuși! I-am zis să-mi dea banii pe mașină.

— Și?

— Și că n-are. Nu cumpărase nicio varză. Fusese ziua lui de naștere și dăduse de băut la toți neoamenii din satul ăla, de-aia-i trebuiseră lui bani de la Mafoamea.

— Și mașina?

— Păi, cum să se ducă el să cumpere băutură fără mașină? Cum? Să-l râdă țăranii? Nu, domnule! S-a suit frumos în Ford și a mers 40 de metri până la cârciumă, a cumpărat cât a cumpărat, a umplut mașina și s-a-ntors acasă la volan! Boierul, tot boier! Țăranii au venit pe jos, în urma lui, făcând haz.

— Și?

— Și s-a terminat băutura în noaptea aia. De patru ori. De trei ori s-a suit Bebegrasu în mașină și s-a dus la cârciumă și-a reumplut-o până la refuz și de trei ori a parcurs cu bine ăia patruj' de metri până la casa femeii.

— Și-a patra oară?

— A patra oară a adormit la volan, cu picioru-n pedală. Și-a ieșit în decor până a intrat într-un canal de irigație și-a accelerat-o prin canal până s-a-nfipt într-un pod de beton; șase ore le-a luat până au scos mașina de-acolo și-ncă o oră până l-au scos din ea pe Bebegrasu.

— Viu?

— Viu, n-avea nicio treabă, dar extraordinar de julit. Dormea, evident. Plin de sânge ca un porc înjunghiat, l-au spălat cu furtunul ca să-l poată urca-n salvare.

Nu știu de ce, imaginea aceasta îmi trezește de fiecare dată mari satisfacții:

— Și Fordul tău?

— I l-am lăsat lui Bebegrasu, să-l repare dacă vrea, mie să-mi dea pe el jumătate din valoarea lui de piaţă, în momentul ăla. Atât!

— Şi?

— Şi nu mi-a dat nimic, niciodată. N-am văzut niciun ban de la el.

— Şi colega ta?

— Mafoamea? Avansul pe tractor? Da-da, uite-aşa!

— Până la urmă a ieşit bine Bebegrasu…

— A ieşit un căcat. L-a dat afară din casă femeia aia, săraca, după vreun an, un an şi ceva, Bebegrasu s-a-ntors în Bucureşti, nu putea sta pe la prieteni, că nu mai avea, de la toţi luase bani cu împrumut, s-a aciuat în casa unei mătuşi, rudă cu el de-a nu ştiu câtelea, cică „s-o îngrijească" pe babă, şi, de bine ce-a îngrijit-o, a murit bătrâna urgent, el a rămas cu casa.

— Vezi? Om cu noroc!

— Văd, cum să nu văd. A luat iar bani cu împrumut, garantând cu casa aia, şi i-a spart la păcănele, pe urmă a vândut casa cum a putut şi cu ce-a luat pe ea s-a dus iar la ţară, undeva prin Buzău, să facă agricultură.

— De fân şi prune…

— Crezi? Şi-a găsit altă proastă acolo, stă la ea în casă, trai pe vătrai, le împuie capul ţăranilor din sat cu ce mare sculă a fost el la Bucureşti, vrea să candideze la primărie, le-a promis asfalt, canalizare, fabrică de bere, grădiniţă cu predare în limba germană, i-a înnebunit cu fonduri europene, că are oameni, relaţii, că are intrare-n ministere, se uită ăia la el ca la televizor.

Asta era ceva nou:

— De unde ştii?

— De la Mafoamea. I-a dat un telefon, i-a zis să se potolească, să nu cumva să vină ea pe-acolo, c-o să fie rău de el.

Asta chiar că era de râs. M-am pus pe spate şi-am râs până m-am săturat:

— Ce te râzi ca prostul, micule?

— Râd! N-a sunat Mafoamea de capul ei, neh?

— Şi dacă n-a sunat, ce?

Am dormit bine-n noaptea aia, gândindu-mă că mai e o urmă de dreptate-n lumea asta. Presupun că-i futil să precizez că Bebegrasu e-un securist din vechea generaţie şi că el o adusese pe Mafoamea în

„firmă”, după care ea l-a săpat pe unde-a putut ca să scape cât mai repede de el, ceea ce nici n-a fost greu, că Bebegrasu era mereu „pe tratament”, deşi nu era niciodată complet treaz: ba gonoree, ba ciuperci, ba sifilis (de fapt, acelaşi sifilis, netratat niciodată ca lumea). Mă rog, treaba lor. Bebegrasu fusese unul dintre artizanii de la Târgu Mureş şi din Piaţa Universităţii, iar asta, cumva, era şi treaba mea.

Am avut noroc de vreme senină şi-n a treia zi, mare zi, de mare importanţă, pentru că în sfârşit atunci se termină povestirile tradiţionale şi am şansa de-a deschide noi linii de discuţie. Bunînţeles, după ritualul dimineţii:

— Micule?

— Mmm.

— Ejdi prost!

— De ce sunt eu prost… măi… de ce?

— Ejdi prost – pentru că aşa a zis Săndel.

De la lacul Urlea la lacul (de fapt, lacurile) Podragu sunt multe ore frumoase de mers, nu chiar teribil de obositoare, care pot fi umplute cu dialoguri semiinteligente (adică şemineinteligente), ca acesta din Fereastra Mare a Sâmbetei:

— Micule?

— Mmm.

— Tu ce fel eşti?

— Cum, ce fel sunt?!

— Păi, da. Nu ziceai că eşti scriitor?

— Ziceam şi zic. De ce să nu zic?

— Păi, da. Da’ vezi tu, că scriitorii sunt şi ei fel şi fel. Ca la şcoală!

Nu i-am răspuns, că urcam vârful Slănina. Abia la coborâre:

— Cum, ca la şcoală?

— Păi, da. Romantici, clasici, fel şi fel. Nu era Eminescu romantic?

Alta acum.

— Ce treabă am eu cu Eminescu?

— Păi, ai. Că, dacă el era la un fel, trebuie să fii şi tu la un fel. Deci?

Am tăcut cât am trecut Fereastra Mică a Sâmbetei şi am tăcut încă şi până pe Gălăşescu Mic. Abia la coborâre:

— Curent literar? într-acolo baţi?

— Aşa, aşa, micule literat! Vezi c-ai înţeles? Nu este frumos să

faci pe idiotul!

Lăsând la o parte mârlănia înnăscută a individului, întrebarea rămânea:

— Întrebarea rămâne. Are substanţă!

Dottore se înfoaie ca păunii:

— Normal că are! Eu am substanţă, micule apotropaic, eu sunt substanţă!

V-am zis că este cel mai bun ascultător de care am avut parte vreodată; nu înţelege aproape nimic din ce-i spun, dar reţine termeni disparaţi din orice domeniu, pe care-i aruncă pasional în meştermanoliadele lui exotice:

— Lasă-mă să mă gândesc.

— Gândeşte-te cât pofteşti, micule camusian, da' repede, că nu e timp.

Aveam tot timpul din lume, ca întotdeauna. M-am gândit la Paul Cernât şi la cărţile lui de istorie literară; trebuia să pornesc de undeva, chiar dacă nu în cărţi se află răspunsuri potrivite pentru mintea lui Dottore:

— Prebarbaric.

Am zis-o special la urcuşul pe Gălăşescu Mare, când ştiam că are nevoie de aer pentru altceva, nu ca să se certe cu mine pe curente literare. Abia la coborâre şi-a recăpătat suflul – şi limbariţa:

— Ce prebarbaric, micule…?

Nu-i venise nimic în cap, nicio completare, nicio năstruşnicie. Am profitat:

— Adică înainte de barbari. Pentru că ce fac barbarii, ce?

— Bărbătesc? Babardesc? Barbugesc? Bărbieresc? Ce căcat fac barbarii, micule?

— Bolborosesc, nu vorbesc limpede, articulat, pe înţeles. Asta fac barbarii. Adică asta făceau pe vremurile ce s-au dus şi asta vor face în vremurile ce vin.

— Asta ce?

— Pierd limba. Limbajul. Exprimarea literară e prima care se pierde, care se duce-n jos; barbarii n-au timp de ea. Şi nici chef: o trimit la ocnă şi se mulţumesc cu comunicarea redusă la esenţial, fără respectul formei: dă-mi. Du-te-n. Sugi. Iei. Te fut. Las-o. Zât. Pe-a mă-tii. Jap, jap. Muie. F word. Blé. Lol. Tweet.

— Păi, atunci toţi sunt barbari, micule… mă rog, în afară de

mine…

— Şi de mine, da' vezi tu, că după noi vin alţii. Prinzi ideea?

— Nope.

— Asta zic. După noi vin alţii, care n-au răbdare cu chestii de-astea, cărţi, romane, vorbă lungă; ei vor schimba lumea, iar unul dintre primele lucruri pe care le vor arunca la gunoi e limba literară. Nu se vor mai recunoaşte în niciunul dintre scriitorii ei, în afară de cei ca mine, care merg de-a dreptul, fără ocolişuri. Vor zice: „Uite, bă, moşul cesta tot căcat mânca, dar măcar se-nţelege ce voia să spună, chit că nu spunea prea multe! E de-al nostru, fute-l-am!"

— Păi, d-aia eşti tu prebarbaric?

— Păi, de-aia. Copiii copiilor vor spune despre copii că sunt „barbari" şi de cei pe care copiii nu-i aruncă la gunoi că-s „prebarbari". Crystal?

— Clear. Auzi, micule, da…

Norocul meu c-a-nceput urcuşul pe vârful Galbenele şi lui Dottore i s-a tăiat gazul.

— Da' ce?

— Am uitat.

Coboram dulce spre Portiţa Viştei, am avut şi eu timp să-mi savurez Făgăraşul meu iubit, ştiam că nu durează mult. Aveam dreptate:

— Micule?

— Ce mai e?

— Ţie cât îţi iese?

— Ce dracu' mai vrei?

— Ţie cât îţi iese din cărţi?

— Cât câştig eu din scrisul de cărţi?

— Îhî.

— Puţin, infim. Nu se poate trăi din aşa ceva. Trebuie să muncesc, să fac bani din alte chestii. Scrisul de cărţi e ca pescuitul de perle.

— De… perle?

— De. Adică investeşti tot ce ai, inclusiv sănătate, în scufundări după scoici. Şi speri că odată şi-odată o să dai peste scoica cu perla cea mai cea înăuntru. Până atunci, faci foamea, faci sărăcia, mănânci scoici fierte până la sictir şi peste.

— Păi, merită?

— Unii se plictisesc şi se-apucă de alte mârşăvii. Rimbaud, cei doi Caragiale, Salinger, o grămă' de lume fină… dar cei mai mulţi rămân în branşă. Ia mult timp să devii scriitor, când te prinzi că ţi-ai luat ţeapă cu meseria asta e deja prea târziu, eşti ca lipit pe-o hârtie de muşte. Bei prin cârciumi pe datorie, speri să-ţi dea careva cine ştie ce premiu, te mai invită pe la televiziune… găinării.

— Vezi? Eu de mult am zis! Grafomani!

— Ce grafomani, mă, ce grafomani?

— Păi, cum se cheamă când lungeşti aiurea pelteaua, micule derridarian?

Tehnic vorbind, Dottore are dreptate, numai că de la mine îi vine dreptatea asta. N-a citit în viaţa lui un roman, de orice fel, toate cunoştinţele lui literare sunt ciugulite din ce-i povestesc eu pe munte, de ani şi ani. Nu uită nimic, niciodată.

— Ai şi tu dreptatea ta… de Genji ţi-am povestit?

Are vocea plină de bucurie:

— Deloc nu mi-ai micule menestrel. Bagă!

Din punctul meu de vedere, capodopera doamnei Murasaki are câteva minusuri, pe care nu m-am sfiit în a le picura în urechile larg deschise ale sărmanului Dottore, ceea ce n-a fost prea corect – admit! – din moment ce el nu putea contrapune versiunii mele nicio alta, neavând de unde. Habar nu am cu ce se ocupă securiştii în munca lor, dar în niciun caz cu citit cărţi grele:

— Un kilogram şi 435 de grame!

— Ce?

— Atât cântăreşte *Povestea lui Genji.*

— Ai stat s-o cântăreşti?

— Le-am cântărit pe toate. De câţi ani purtăm iml discuţia asta complet tâmpită?!

— Aşa da, micule detailist! Zi.

I l-am povestit pe cât am putut mai bine, e ulm u u că în stil propriu. Unul dintre cele mai cunoscute i<om me ale planetei şi de departe cel mai prost, lucru <.11 i – fericit pe Dottore cum rar se-ntâmplă:

— Cum, mă, roman cu două personaje?

— Dacă-ţi zic! Fata din Omi şi samuraiul din Kyusu. Atât! Singurele personaje vii, cu carne pe ele. Restul, gunoaie. Paiaţe cu dinţii negri, care plâng şi dau din mâneci; foarte, foarte rar, mai moare

câte una, dar atât. Nicio cafteală, nicio ispravă, nimic. Poezele, floricele, neghioabele… mai multă acţiune găseşti într-un calendar bisericesc. Nici nume n-au, nenorociţii!

— Cum n-au nume?

I-am explicat tărăşenia, apoi a trebuit să cobor viziera, că Dottore dă tare:

— Şi-atunci, de ce?

— De ce ce?

— De ce v-aţi berbecii toţi pe Murasaki asta?

Grea întrebare. Eram la Portiţa Viştei, ne-am oprit la biscuiţi cu apă, urma urcuşul. Am avut răgaz să mă gândesc la răspuns, prea mult răgaz, chiar:

— Păi, vezi tu…

Ajunseserăm aproape de Şaua Orzănele, greul trecuse. O oră şi mai bine:

— …a făcut ea şi câteva şmecherii, nu zic. Cam de căcat, dar a făcut. Trebuşoara aia, să pierzi un personaj pe parcurs şi să-l scoţi din pălărie la final, când tot omul uitase de el, a făcut-o ea prima; bine, dup-aia au imitat-o mulţi şi au depăşit-o-n şmecherie, dar oamenii cu carte îi acordă credit cum c-ar fi pus ea coada la prună, deşi eu nu cred, dar n-am dovezi: ce s-a scris înainte s-a pierdut.

— Pagubă-n ciuperci.

— Bă, depinde. Ea a scris cu vreo trei sute de ani înainte de Negru Vodă şi cu vreo mie de ani înainte de mine, aşa că-ţi dai seama c-a precedat pe mulţi, cel puţin pe-aici, prin Europa. A doua chestie: ce s-a pierdut era, zice-se, mai important decât ce s-a păstrat, şi-aici nu pot să nu fiu de acord că e păcat!

— Păcat, nepăcat…

— Mai taci. Acum 2.229 de ani, cineva de pe mainland ar fi întemeiat Japonia, zice-se, cu scriere, cu cronici, cu tot ce trebuie. Da' n-a rămas nimic din ce-a scris el, că proştii de urmaşi s-au şters la cur cu cărţile lui…

— Eu ţi-am zis! Grafoman! Aşa le trebe la grafomani!

— …şi telenovela asta a doamnei Murasaki e aşa, ca o minune, pentru c-a scăpat de barbarii ca tine, ca Goebbels, ca Mao şi ca alţi „iepuratori", fir-aţi ai dracului!

Râde cloncănit, satisfăcut profund:

— Ce, micule hronicar? Ţi-e târşă că n-o să-ţi supravieţuiască

opurile?

— Nu că mi-e. Știu sigur.

— De unde știi așa sigur, micule clarvoaiant?

— Știu ce vine. Am văzut cu ochii. Cu ăștia doi, mă, nu cu ochii minții!

M-apuc să-i povestesc sărmanului concluziile cu care m-am întors din amușinările mele prin Dar as-Salam, chiar dacă știu că stric orzul pe gâște: Dottore e atât de ignorant, încât s-a grăbit să mă-nveţe ca oul pe găină („Trebuia să-i spui că iranienii nu-s arabi"), atunci când i-am povestit cum stătusem de vorbă c-o vânzătoare iraniană din Helsinki și nici după ce i-am dezvoltat subiectul n-a priceput vreo iotă („Și ce dacă știa? Trebuia să-i mai spui o dată, ca să vadă că și tu știi!", atunci când mă uitasem pătrat la el: „Trebuia să-i spun iraniencei că iranienii nu-s arabi?! Bă, tu eşti nebun sau te prefaci?"). Dar drumul dintre Ucea Mare și Șaua Podragului este lung, mai bine să mă bucur de Dottore și de abilitatea lui de-a asculta fără să întrerupă decât să tac degeaba.

Eram aproape de Șa când a fătat gândul lui cel lat, care de-abia, de-abia ce-a răzbătut prin vaginul minții:

— Adică cum, micule, „mutazilişti"?

— Cum ţi-am zis. Gândeau cu capul lor, mă, jap-jap, bambam! Filosofi!

— La ce bun?

— La ce bun filosofii? Asta zici?

— Păi, da. La ce bun. Ori e albă, ori e neagră! Orice altceva e manţocăreală: asta are, asta n-are, care-i aia marcatoare?! Las-o jos, micule învârtecuș!

Începuserăm deja coborârea spre marea căldare Podragului când am reușit să-mi așez cap la cap cuvintele. Nu c-aveam prea multe:

— Ei șed în marchiză.

— Cine, micule marchitan?

— Filosofii. Șed în marchiză și fac frigul, da' nu se lasă! Coioși.

— Daci, că bine zici! Ce frig, micule boreal?

— Păi, în casă-i cald și bine, heya? Toată lumea-i bine, toți în jurul bradului, cântă, își dau cadouri, ăia micii își trag pumni în cap, noi bem ca porcii, nevestele bagă-n ele cozonac, soacră-ta-și laudă sarmalele…

— Taci, că face sarmale bune!

— …veselie, fericire, căldură, hrană, siguranţă, aşteptăm să vină Moşul. Corect?

— Mă rog…

— Şi Moşul nu vine. O fi căzut prin nămeţi, pe undeva?

— Alcoolist! Eu de mult am spus.

— De-aia-i ţinem pe filosofi în marchiză, în frig şi-ntuneric, să pândească. Poate totuşi vine, sprintenul!

— Nu vine, dă-l dracu'. Ce, tu nu ştii că nu vine?

— Ştiu, dar sper. Dacă totuşi…?!

— Un căcat. Nu vine şi basta!

— Eu ştiu, dar ăi din casă nu ştiu.

— Şi eu ştiu.

— Da, dar ăi din casă, de la căldurică…?!

— N-o să m-apuc eu acum să fac muncă de lămurire cu toţi miteii…

— Nu, n-o să te-apuci. Dar, uneori, „miteii" te trimit afară, da' afară-afară, în frigul ăl mare, în bezna a adâncă, fără hartă, fără info, fără nimic: „Du-te şi găseşte-ni-l! Poate a păţit ceva, bietul de el, de întârzie atât!". Şi tu ce faci?

— Îi bag în pizda mă-sii. Să se ducă ei!

— Nu-i bagi, aia e. Tragi hainele pe tine şi te duci!

— La ce să mă duc, mă, la ce să mă duc? Du-te tu, dacă eşti prost!

— M-am dus deja. Eu sunt afară, în frig şi beznă, unde urlă lupii. Da' ştii de ce?

— De ce, micule lupanar, de ce?

— Pentru că cineva trebuie s-o facă. Şi, dacă nu ieşim noi în frigul ăl mare, n-o să iasă nimeni. Iar cei din casă-s sitting ducks, pe termen lung.

— Măcar ei au băutură… noi, afară, ce bem?

— Nu e nimic de băut până nu trecem troienele şi-ajungem la cârciumă.

— Da' ce, e şi cârciumă?

— Nu ştiu. Poate e, poate nu e. Dacă e, ne-am scos, că bem fericiţi, fără să ne mai piţigăie nevestele la cap; dacă nu e, murim îngheţaţi şi ne halesc lupii.

— Păi, merită?

— Tu să-mi spui. De când e lumea lume, unii au zis că merită şi-au ieşit afară-n viscol, alţii au zis că nu merită şi-au rămas înăuntru

la căldurică. Numai că noi suntem urmaşii ălor de-au ieşit; cei rămaşi în casa caldă, luminată şi îmbelşugată au dat colţu' de mult… fără urmaşi.

— Bravo, micule troienit! Hai c-am prins mişcarea. Da' filosofii, filosofii?!

— Ei sunt balamaua. Ei stau între cei care ne asumăm riscul şi cei dinăuntru, care nu şi-l asumă. „Staţi acolo cuminţi, c-o să fie bine, acuşi-acuşi pică şi Moşul", le spun filosofii celor din casă. „Mergeţi înainte", ne spun ei nouă, „cârciuma e-acolo, dincolo de troienele alea îmbeznate, acuşi-acuşi daţi de dânsa!". Şi toată lumea-şi face treaba. Noi ne căznim prin nămeţi…

— Şi murim.

— …ăi din casă îl aşteaptă pe Moşul…

— Şi mor.

— …în felul ăsta, lumea e-n echilibru. Aşa trebuie să fie. Nici toţi afară, la risc, nici toţi înăuntru, la brăduţ. Filosofii ţin dreapta cumpănă. Când te-apuci să-i împuşti în cap pe filosofi, îţi tai singur craca de sub picioare.

— Ca nepoţii ăia ai lui Harun al-Raşid, de care ziceai?

— Şi ca Nea Nicu al tău. O avea Tanti Corina bere?

— Nea Nicu! Ce om! Dacic, pur şi simplu dacic! Micule, eu de mult…

— Tu de mult ai zis. Da, mi s-a adus la cunoştinţă. Ai grijă la măgari.

Am intrat amândoi în cabană, de unde eu am ieşit urgent şi m-am dus să pun cortul pe lumină: berea lui Tanti Corina era mult prea scumpă pentru buzunarul meu, iar sala ei de mese era mult prea plină de beţivii tradiţionali de pe Valea Ucei. E un mister pentru mine: cum de ungurii, altfel nişte oameni extraordinar de civilizaţi, insistă de fiecare dată să se facă de căcat la Tanti Corina?! Mister peren, nu c-ar fi misterul meu, l-am moştenit şi eu de la generaţii şi generaţii de munţomani. Ca şi pe Tanti Corina, de altfel.

Am găsit loc bun de cort (nu foarte bun: vremea perfectă îi adusese în creastă pe toţi proştii), l-am întins, am făcut supa, m-am tratat pe ascuns cu vodca din sticla mea secretă – ce, sunt nebun să împart cu el tot ce car eu, cu sudoarea-mi?! –, apoi m-am strecurat în sacul de dormit, o dulceaţă de sac, o legendă de sac, lasă c-o să-l povestesc şi pe el cândva. Adormisem, visam, când m-a trezit:

— Dormi, micule?

— Marş la somn, fir-ai al dracului. Mâine avem traseu şi tu…

— Şi eu ce, micule hipnist?

Very funny, indeed. Sufăr de hypnic jerks, care-n română nici n-au nume şi pentru care m-am căutat la doctori ani la rând, numai bine ca să aflu că nici leac n-au, dar nici nu se moare din asta; tot ce-ai de făcut e să nu dormi alături de cineva, asta-i tot. Ghinion pentru Dottore? Ghinion! Ghinion pentru nevastă-mea? Ghinion! Doar c-acum aveam parte de Dottore:

— Marş, am zis. Mâine iar mi te morcoveşti pe traseu.

— Cine, mă, io? Păi, io, micule, păi, io…

Trei sferturi de oră, pe ceas (pe cronometrul nervilor mei), a durat până când s-a dezbrăcat, s-a băgat în sac şi-a tăcut din gură: cam două minute şi jumătate dezbrăcatul şi băgatul în sac, restul – trăncăneală despre Nea Nicu:

— Ce om! Micule, dar ce om!

Urmează litania realizărilor lui Nea Nicu, de care, sincer, nu am niciun chef. Nici să-mi amintesc, nici să redau în scris. La ce bun? Oricum, majoritatea cititorilor acestei cărţi sunt exact ca mine, lipsiţi adică de orişice fel de interes pentru isprăvile numitului „Nea Nicu”:

— Premiul Nobel pentru Pace, micule combinator, dacă nu i-l furau jidanii!

Tac. Mă întorc pe stânga şi trag cagula adânc peste urechi, să nu-l mai aud:

— Ce organizator! Canalul Dunăre – Marea Neagră! Canalul Şiret-Bărăgan! Canalul Piteşti-Oltenița! Marele Canal Chinezesc! Comparabil, micule, comparabil!

OMG.

— Ce om al păcii! Cu nemţii, prieten! Cu jidanii, prieten! Cu bozgorii, prieten!

Până aici!

— Ce prieten, mă beţivule?

— Am băut cu nişte unguri de-ai lui Tanti Corina. Eu de mult am spus! Ceauşescu a fost cel mai mare prieten al ungurilor, micule foarte mic! Pax Dacica!

Clar. A băut cu nişte securişti maghiari şi s-a pupat cu ei în gură.

— 1965 – 1971, micule foarte mic! Ani de aur, micule, a-ur!

Îmi îndes capul în gluga sacului meu de dormit (unguresc, da!)

să nu-l mai aud:

— Ce om! Patria întreagă! Păi, ăştia de-acum, micule, ăştia de-acum…

Şi tot aşa până a adormit, în cele din urmă. Nu este nimic special: de fiecare dată când campăm la Podragu e-acelaşi scenariu, repetat întocmai, până la virgulă. Bine, au fost ani în care mergeam şi eu la berea scumpă şi proastă de la Tanti Corina (ea n-are nicio vină, o cară cu măgarii, sigur că e scumpă!), din sala de mese, dar m-am lecuit de mult: nu există seară la Tanti Corina în care nemernicii să nu se-mbete şi să nu arunce unii-n alţii cu felii de pâine. Şi asta azi! Pe vremuri se luau la bătaie, pur şi simplu. De-atunci a devenit Corina femeia de-acum, „Tanti Corina", de la beţiile şi bătăile pe care le tranşa cu făcăleţul; cică muntele educă! O educa, nu zic. Pe mine m-a educat.

— Scoală!

— Mmm… icule… ei… di prost!

— De ce sunt eu prost, măi, de ce?

— Ejdi prooo… st, pentru că aşa a zis… Săndel.

Am făcut eu ceaiul, am mâncat, m-am băgat în lac doar aşa, de performanţă (n-am înotat propriu-zis, dar important era să-l umilesc: de unde să ştie el dac-am înotat sau nu? Dar n-avea cum să zică „Micule găinist, nu te-ai scăldat în Podragu!"), l-am trezit nu foarte calin, l-am băgat în viteză:

— Ţi-am zis să nu mai bei, dacă nu te pricepi?

— Taci, micule, că mă doare capul. Tanti Corina! Precis bagă mălai.

Alta acum. Bagă Tanti Corina mălai în cutiile de bere cărate cu măgarii din oraşul Victoria! Cât de abject poate fi acest individ?!

— Mănâncă şi-o să-ţi treacă.

— Micule, dar poate un strop de vodculiţă…

— N-avem! Ia salam, ia cu pâine. Hai, că-ţi tai şi-o ceapă roşie, să zici „Mersi!"

— Eu zic să mai dormim o oră…

— Strâng eu cortul până termini de mâncat.

Abia când am ajuns înapoi în creastă am început să ţi-l iau uşor, fin, pe sistem:

— Săracul Decebal…

— Dacic! Român adevărat, micule columnist!

— A luat bătaie…

— L-au trădat pigmeii!

— Nimic n-a rămas de pe urma lui…

— A rămas Columna! Dacii liberi!

— Făcută de…

— Făcută de un căcat! făcută de… cine-a avut bani. Ce, de pe urma lui Traian a rămas ceva?!

— Știu și eu…

— Ce-a rămas, mă, ce-a rămas? Un căcat a rămas!

— Forumul, Columna…

— Nimic n-a rămas! Aici, zic, la noi. Dacii, micule djuvarian! Ăia oameni.

Era în capcană. Am uneori unele ticăloșii, admit. Mi le savurez pe îndelete:

— Știu și eu… mă tot gândesc la o traducere, dar nu-mi prea iese…

— Vezi? Eşti prost. Zi-mi mie, că-ţi traduc orice! Că io, micule, că io…

— Numai să nu-ţi fie prea greu…

— Micule!

— Mmm… snowdrift?

Pauză lungă acolo în spate. Dottore le cugetă, nu vrea să cadă de fazan:

— Ce, micule, e-o capcană?

— Nu, domnule! Snowdrift, pe rromales…?!

Pufnește. Simte că-mi bat joc de el, îmi simte vocea, dar nu știe de unde să mă ia:

— Micule foarte mic! Eu jap-jap, bambam, direct! Cu mine să nu te pui!

— Nu mă pun. Snowdrift?

— Ñámete?

— Sau…

— Sau ce?

— Sinonim pentru „nămete”.

Dottore și cu mine am fost, pe vremuri, o echipă redutabilă la mimă. Pe asta contez mereu când îl prind cu astfel de chestii:

— Mmm… „troian”?

— Corect. Troian. Foarte frumos cuvânt…

Abia pe la Fereastra Zmeilor i se deztunericește mintea aia de

securist:

— Ce, micule, adică…

— Adică da.

— Un căcat! Nu cred.

— Zidul lui Traian. E şi-acum undeva prin Basarabia, între Basarabia şi Bugeac. Mi-a zis mie Vasile Emu.

— Un căcat ţi-a zis!

— Bă, mi-a zis omul. Se juca pe-acolo când era mic.

— Şi dacă se juca, ce?

— Păi, ce. A rămas un cuvânt în limbă de la Traian al meu. De la Decebal al tău ce-a rămas? Un căcat a rămas!

Înnebuneşte când îl bat cu propriile lui arme. Fierbe! Până la Capra mergem în tăcere absolută, aproape că-mi pare rău că l-am supărat la mahmureală:

— Mai vorbeşti cu mine?

Mut. Măreşte pasul (a trecut înainte) şi trebuie să mă ţin după el cu toate puterile. Nu credeam că e-n stare să-şi revină aşa după seara de-aseară!

Am zis că are de gând să mă aştepte la Capra, la lac, dar nici vorbă: a trecut ca trenul pe lângă locul cel bun de campare, m-a lăsat trist, m-a lăsat în urmă; chiar avea de gând să mergem ca berbecii, până la Călţun? Să campăm în cel mai friguros punct din toţi munţii României?

Avea. L-am ajuns abia pe la urcuşul de pe Laiţa:

— Mai fă tu mult pe nebunul şi diseară dormi unde ştii, nu la mine-n cort!

— Ce cort, micule, ce cort? Cârpa aia?

Aşa deci. Îşi pregătise şi el liniile de atac.

— Atâţia ani a fost foarte bună cârpa asta…

— A fost că ejdi prost, alt motiv nu văd.

Voia deci să se împace:

— De ce sunt eu prost, măi, de ce?

— Ejdi prost – pentru că aşa a zis Săndel.

Cu voce fericită. Urma să ne împăcăm deci, cu condiţia ca eu să-i repovestesc, a câtă mia oară, saga lui Săndel. Am cedat, ca totdeauna, în unele privinţe chiar sunt o mămăligă, are dreptate nevastă-mea, au dreptate şi băieţii de la sală:

— Deci era chiar înainte de Revoluţie, când m-am lipit eu de

nişte…

Continuarea o cunoaşteţi, simt eu aşa în forul meu interior că nu mai e nevoie să insist, „continuarea” e chiar cartea asta, deşi la fel de bine poate fi şi invers: cartea asta este continuarea trăncănelilor nesfârşite şi nesfârşibile cu Dottore. Fac o paranteză:

— Tu cu ăsta trebuia să te-nsori, nu cu mine! (nevastă-mea)

— Da’ să ştii că are dreptate! Trebuia să vă-nsuraţi între voi, nu să ne-ncurcaţi! (nevastă-sa)

Am încheiat paranteza. A, ba nu: el m-a făcut pe mine executor testamentar şi eu pe el. Măcar să ştim o treabă!

Pe femei nu poţi conta la chestii cle-astea, că se emoţionează: păi, dacă nu eram eu s-o dezgrop pe maică-mea şi s-o-ngrop la loc, cine credeţi că punea osul la treabă? Soră-mea? Revin:

— Dacă eram eu acolo, micule, dacă eram eu cu voi…

Când povestesc, Dottore trăieşte povestea cu mâinile, cu picioarele, cu vocea şi cu capul: când dau în Şip, Dottore e alături de mine, dă şi el cum poate (e amuzant să vezi ce-şi închipuie el că-i aia „bătaie pe bune”, dar îl las să se desfăşoare, nu-l umilesc; cel puţin nu şi pe chestia asta). Când Rudi îl ţine pe Moş cu ambele braţe peste tors (şi aşa, de-abia îl ţine), Dottore urlă în culmea excitaţiunii: „Dă-i drumu’, dă-i drumu’ să-i rupă capu’!”; când Săndel împarte cu mine brânzoaicele, Dottore molfăie, pur şi simplu molfăie (mereu m-am întrebat: chiar trăieşte povestea sau molfăie ca să-l aud eu?!); când Săndel mă lasă baltă pe LOR şi pleacă la Paris cu bursa aia, Dottore se înfoaie, îşi bagă guşa-n piept şi emite, important: „Valoarea se cunoaşte…”, după care adaugă, sibilinic: „… micule săbior!”; când se desparte de Isabelle pe aeroportul din Nisa, Dottore are lacrimi în ochi, alături de Săndel, compătimesc împreună (adevărul este că ea avea lacrimi în ochi, decent, franţuzeşte, Săndel a plâns ca un balcanic, în hohote, vai de capul lui); când ea adoarme cu capul pe umărul meu, aproape de Otopeni, Dottore filosofează („Trebuia să-i pui mâna la ţâţe”), deşi nici măcar nu i-am spus adevărul întreg (şi ea a plâns ca o balcanică, aproape tot drumul, după ce-a ieşit din raza lui vizuală); când Arielle mă întreabă prima oară, cu vocea ei cam bărbătoasă, dacă mie nu mi se pare că Săndel n-o iubeşte realmente (era confuză, n-avea de unde să ştie cu ce se mănâncă iubirea, ea nu iubise niciodată pe nimeni, în afară de-un unchi de-al ei de-al doilea, văr de-al maică-sii – dar aşa-i la ţară, eu să nu ştiu?!), Dottore e lângă mine, invizibil în

viitor, suflându-mi: „Nu te iubește, fă, da' nu pleca de lângă Mihăiță, c-o să apar eu în viața lui și-o să-ți pun mâna la țâțe"; când nevastă-mea îl întâlnește, în sfârșit, pe Săndel, cine-o sfătuiește să-l aleagă pe el, nu pe mine? Bref, nu știu cum trăiți voi această carte, dar Dottore o trăiește la maximum, și nu de azi, de ieri, ci de ani și ani.

— Micule?

— Mmm.

— Ce-ai, mă, cu ungurii?

— Nimic. Ungurii sunt prietenii mei.

— Și-aseară ce făceai spumele-alea?

— Trădători murdari! Unguri trădători! Au trădat România și maghiaritatea ca să-i lingă tălpile lui Nea Nicu-al tău!

Mă inflamez, recunosc. Nu am cum să-i iert vreodată pe trădători, nici pe români, nici pe unguri. Unii români mai au scuza prostiei, dar ungurii?

— Da' musulmanii tăi, micule inchizitor?

— Ce-i cu ei? Și nu-s „ai mei".

— Lasă că știu eu… ce, ei acolo nu se ceartă care mai de care? Că trădători, că una-alta? Infideli, intifade, chestii, nenorociri?

— Treaba lor.

— Păi, zi și mie…

— Oricum nu-nțelegi, nu te supăra că-ți spun. Pearls before swine!

— Ce, micule inflamat? Te-ai supărat?

Nu i-am răspuns. Totul până la unguri! Eu înțeleg să-ți trădezi națiunea pentru bani, dar când Nea Nicu demolează satele și bisericile? Bine, au fost foarte puțini maghiarii care-au rămas alături de el până la sfârșit, foarte, foarte puțini. Dar orișicum! Trădăm, trădăm, dar chiar până la buza gropii?!

— …că flamanzii, micule, eu de mult am zis! Da' valonii, pe de altă parte…

Vorbește despre transilvănenii ăilalți, cum le zice el. Posibil să aibă dreptate, habar n-am.

— Micule, tu nu știi ce e ăla un jupân!

— Hă?

— Un jupân e un jupân!

Am pierdut firul, nu mai știu de când nu sunt atent la ce tot spune el acolo:

— Se poate. Campăm? Am obosit.

— Dă-i cu praf de mers. Îţi zic eu când.

De asta mi-e mereu frică. Uneori, nebunul îşi intră-n ritm şi nu mai face pauză:

— Măcar mai spune ceva, să mai treacă timpul.

— Ce să-ţi zic, micule coloid?

— Ce?

Râde satisfăcut, stăpân pe situaţie:

— Micule coloid! Păi, nu eşti coloid, micule foarte mic?

— Nu-s.

— Ba cam eşti! Coloid soluţie.

— Ce soluţie?

— Eşti soluţie coloidală. Funcţionezi pe trei substanţe!

— Ce substanţe?

— Chimice, micule ignar. Adică amidon, apă şi aer: C6H1005 plus H_2O plus O_2 plus N_2, dar ăla-i inert, micule, e ca tine la gagici!

— Şi tu pe ce funcţionezi?

— Pe bere, ca toţi adevăraţii, micule ascunzător: C_2H50H!

— Ce ascunzător?!

— Ce, crezi că nu ştiu că mai ai vodcă?

L-am subapreciat pe securist. Nu-s nici ei chiar aşa proşti:

— Ce vodcă, mă, ce vodcă?

— Lasă că mai discutăm noi!

E de rău. Are un plan, nenorocitul. Mai bine să-i arunc o fumigenă:

— Şi când mă gândesc la alea, săracele…

— La cine, micule, la cine?

— La iubitele tale, bietele…

Bull's eye. Incendiu în Great Plains! Cinci minute pe cronometru, atât durează spurcarea fostelor lui prietene, care urmează ordinea prestabilită, imuabilă: enumerarea crimelor impardonabile comise de dânsele asupra augustei sale persoane, urmate de conjurările nenoroacelor pe care „ticăloasele" le merită:

— …şi să n-aibă noroc la orgasme multiple, micule foarte mic!

— Eşti bolnav, un om bolnav.

— Oi fi, mă, oi fi! Chiar, micule etolog: de ce-am avut parte, mă, numai de nebune? Tu să-mi zici, ca-ntelectualii, că voi, mă, pe toate le ştiţi!

În primul rând că, până să se-nsoare, Dottore a avut două relaţii, mari şi late (cu una mai mult ca mine – avantaj: el); în al doilea rând, că eu le-am cunoscut pe ambele domnişoare, în timp ce el n-a cunoscut-o pe Bristena (avantaj: eu, dar decisiv). În al treilea rând, n-am nimic de spus, îi dau cuvântul lui Săndel:

— Cei 15 ani.

— Care 15 ani, micule démantelant?

— Era teoria lui Săndel. Eu n-am de unde să ştiu, dar el aşa zicea.

— Ce zicea?

— Că gagicile au 15 ani de superputere.

— Un căcat au.

— Aşa zicea Săndel. Că între 13 şi 28 de ani ele sunt „în control", am încheiat citatul. Că-n intervalul ăsta femeia, orice femeie, poate face orice doreşte, poate face cârpă din oricine…

— Din mine n-a făcut!

— …nu, dar a făcut din mine, deci Săndel are dreptate, iar tu eşti tramvai. Mai zicea că problema nu apare înainte de 13 ani, apare doar după 28, dar atunci, pa şi puşi!

— Ce pa, mă, ce puşi?

— Aşa zicea Săndel, şi el ştia ce vorbeşte, nu ca noi! Cică la 28 se înscorpesc şi la revedere. Nu mă bag, dar dacă aşa zicea Săndel?! Cine-s eu să zic contra?!

Adevăru-adevărat e că Săndel nu zisese niciodată aşa ceva, adică zisese, dar nu dăduse vreodată precizări numerice (13, 28), astea le-am inventat eu. Săndel zisese doar că soră-sa a „turbat" în clasa a şaptea, iar chestia cu „28" este producţia mea proprie şi personală, ca să-l scot din şine pe Dottore: prima lui relaţie serioasă avea 28 de ani, iar a doua, 29 (zece ani au trecut între cele două, nu că Dottore s-ar fi maturizat vreo secundă în cei zece ani):

— Şi timp de 15 ani, ce?

— Timp de 15 ani sunt numa' bune, aşa zicea Săndel, măcar că el umbla după doamne sărite din 55, care să şi plătească; doar pentru exerciţiu, le lua şi p-astea mici de până-n 28, ca să-şi facă pomana cu ele, cum zicea el (n-a zis Săndel niciodată aşa ceva, dar lasă, că nu-i strică lui Dottore o frecţie la orgoliu!). Dar p-alea sărite din 28 nu le mai lua, indiferent de sumă. „Sunt nebune", zicea.

Dottore smârcâie trist din nas:

— De ce n-am fost şi eu cu voi, micule irositor, de ce n-am fost şi eu cu voi? Să fi fost şi eu în anii ăia, poate că, micule bipolar…

— Poate că ce?

— Poate că se-alegea ceva de învăţătura lui Săndel! Aşa… păcat, mă, mare păcat!

Ştiu ce vrea să spună. Ştiu totul despre cele două „nebune" ale lui, aşa cum el ştie totul despre Bristena. Pe munte nu se poate altfel:

— M-am dumirit!

— Un căcat te-ai dumirit. Toţi proştii se dumiresc la 50 de ani. Mai bine să-ţi zic de nebunele mele.

În mod ciudat, lui Dottore îi face plăcere (cred că-i face şi bine) să-mi povestească an de an tribulaţiunile lui sentimentale cu „nebunele". Nu ştiu de ce. Nevastă-sa îmi spune că se-ntoarce de pe munte mult mai relaxat şi mai puţin certăreţ, juma' de an are linişte-n casă, „Mihăiţă, când mai mergeţi pe traseu, că, dacă mai staţi mult, iar începe maniacul să mi se suie-n cap?"

— Ia zi. Cu cine-ncepem, cu NSC sau cu NN?

— Cu care vrei tu, micule delicios. Ţi-am zis că eşti cel mai bun ascultător care se există?

— Cu NN, atunci.

Pur şi simplu am uitat de Călţun! Incredibil, dar adevărat: patosul suprem pus de Dottore în cele două foarte lungi naraţiuni – a lui NN, zisă şi „Nu Neapărat", şi a lui NSC, aka „Nu. Se Compară" – m-a fermecat iarăşi, inexplicabil, şi am trecut pe lângă lacul Călţun fără să-l strâng de gât pe ipochimen şi să-l oblig să campăm acolo, deşi îmi făcusem calculul că i-aş fi putut chiar oferi şi-o guriţă de vodcă din sticla mea secretă (150 de mililitri cel mult), dar am uitat, pur şi simplu. Pare straniu, şi mie mi se pare straniu, nu numai acum, când scriu, dar şi atunci, la finalul acelei zile de absolut coşmar, dar aşa s-a întâmplat.

Mereu mă gândesc că noi, oamenii, suntem extrem de vulnerabili la răul altuia. Poate ăsta e şi sensul literaturii din toate timpurile: să-l auzi pe careva cum se văită că ce rău îi merge şi cât ghinion are – hop, i-ai cumpărat cartea! Dacă şi moare la final, nefericitul, te scarpini pe burtă cu maximă satisfacţie: hai, bă, că e-o carte bună. Dar ia să câştige ăla un milion de dolari! Aşa am păţit şi eu cu savurarea preacunoscutelor necazuri sexual-sentimentale ale lui Dottore (care sunt, admit, unele dintre foarte puţinele satisfacţii ale

vieţii mele), până m-am trezit hăt, la Strunga Ciobanului:

— Bă, eu nu mai pot.

— Hai.

— Bă, eu vorbesc serios. Nu mai pot. Nu mai am picioare sub mine.

Chiar vorbeam serios. Îmi tremurau genunchii, mi se împăienjeniseră ochii, abia mai puteam articula cuvintele; mergeam de 11 ore.

— Ia, slabule.

Am mâncat nişte salam de biscuiţi de la Dottore, am băut apă, am stat să-mi revin, numai că aşa împăienjenit cum eram, tot vedeam cum apune soarele dincolo de Strungă. N-o puteam trece pe întuneric, asta era clar.

— Micule, te ţii în două?

— Ia-o-nainte.

M-am ţinut eu după el, de data asta, ca iedul după ciută, dar nici până în ziua de azi nu pot explica misterul: cum de n-am murit şi eu la coborârea din Strungă, ca atâţia alţii? Dumnezeu? Nu ştiu, poate, dar e cea mai simplă explicaţie, prefer ceva mai complex: de vreo şase ori (el zice că „de cel puţin douăzeci"), Dottore şi-a lăsat rucsacul pe potecă şi s-a întors să m-ajute, adică a luat el rucsacul meu în spinare, ca să pot eu merge fără bagaj, fără greutate care să mă tragă-n jos, spre prăpastie, spre abis, unde-i locul ateilor. Nu ştiu ce să zic. Am trecut.

— Micule, rămânem la Lacul Sărăţii.

— Mmm.

— Hai, micule, că mai e puţin. Şi eu sunt obosit.

— Mmm.

— Rămâi aici şi cobor eu înainte. Las rucsacul meu jos şi vin după tine!

— Mmm.

Am adormit pe cărare, cu rucsacul lângă mine. Nu mai mult de câteva minute:

— Bă, scoală, bă! Ai murit, ce dracu' ai?

— Lasă-mă-n pace! Dă-ncca' rucsacul, pot să-l duc şi singur!

Îmi revenisem oarecum, am coborât, am întins amândoi cortul, am adormit fulgerător; m-am trezit abia după miezul nopţii, simţind pe cineva că-mi cotrobăia prin rucsac:

— Ce faci, mă?

— Căutam salamul de biscuiţi, pârşule insomniac! Mi s-a făcut fomiţă.

— Zât. Nu-ţi dau nimic!

— Doar o guriţă mică-mică!

— Nu mai am, mă, tu nu-nţelegi că nu mai am?!

S-a băgat înapoi în sac, proferând ameninţări cu moartea. Ştia că mai aveam.

Presupun că, dacă aţi ajuns cu lectura pân-aici, ştiţi deja că Lacul Sărăţii nu e un lac, dar, dacă nu ştiţi, aflaţi acum: Lacul Sărăţii nu e-un lac, Lacul Sărăţii a fost cândva un lac, acum s-a colmatat, e-o pajişte incredibil de netedă, cu iarbă foarte grasă, unul dintre cele mai bune (dacă nu chiar cel mai bun) locuri de campat din toţi munţii, cel puţin din partea Carpaţilor care trece pe la români (or fi şi prin Tatra locuri bune, nu zic, dar acolo legislaţia-i draconică, slovacii nu te lasă să-ţi pui cortul unde vrei tu, de-aia-s munţii noştri plini de slovaci. Şi de cehoaice, puţină răbdare, c-acuşi-acuşi ajungem şi la ele!).

Ceea ce vreau să spun este că se doarme bine. Mai mult decât bine, se doarme total, se doarme „renascentist", ierte-mă literaţii, adică se doarme de renaşti – după somnul din Lacul Sărăţii eşti ca nou-născut. Nici chiar Dottore şi cu mine nu ne-am mai certat până pe Şerbota:

— Micule?

— Mmm.

— Ejdi prost!

— Acum ţi-ai amintit?

— Ejdi prost – pentru că aşa a zis Săndel.

Adică aşa i-am spus eu lui, cândva, c-ar fi zis Săndel, ceea ce este parţial adevărat. Deci parţial fals. Prea subtil pentru Dottore:

— Şi ce-ai văzut, mă, ce-ai văzut?

— Ce să văd?

— În călătoriile astea pe care le-ai făcut pentru carte.

— Păi, nu ţi-am zis ce-am văzut?

— Mi-ai dar nu mi-ai zis concluzia!

— Ce concluzie?

— Nu te-ai dus tu de nebun…

Ba tocmai că da, numai că n-am reuşit să conving niciodată pe nimeni, nici chiar pe nevastă-mea: am spus clar, public, că o carte de călătorii se scrie în urma unor călătorii, nu aşa, la şmecherie, Voyage

autour de ma chambre, dar nu m-a crezut nimeni şi nici măcar Dottore nu mă crede, toţi zic c-am făcut ce-am făcut ca să strâng bani de băutură. Treaba lor! Eu mi-s scriitor, muncitor cinstit:

— Concluzia e c-o să vină-ncca'.

— Cine-o să vină-ncca'?

— Oamenii.

— Care oameni?

— Oameni săraci.

— La ce să vină, mă, la ce să vină? Tu nu vezi că de-aici toată lumea pleacă?

— Da, azi. Dar de mâine vor începe să vină. Mulţi!

— Cine, musulmanii tăi?

— Nu-s ai mei, dar da. Şi ei, şi alţii. Mulţi.

— De unde ştii? Un căcat ştii!

— Ştiu, c-am vorbit c-un recruter.

— Cu ce recrutor, mă, cu ce recrutor?

— Unul deştept, nu-l ştii tu, unul, Geórgica, zis Jorj. Ager!

— Un căcat ager. Adică cum, „recrutor"?

— Adică, atunci când cauţi de muncă, te duci la el la uşă şi-l rogi să-ţi găsească, iar tu-i promiţi cotă-parte din salariul pe primul an. Om-balama, între tine şi patron! Cu Jorj dai primul interviu, cum ar veni, interviul de preangajare.

— Păi, eu de unde să ştiu? N-am dat în viaţa mea un interviu de angajare.

Uit mereu că Dottore-i securist. Ştiu, sunt conştient, dar uit:

— A, da. Co ect! N-ai de unde să ştii. Lasă că-ţi explic eu: Jorj ăsta mi-a spus clar când vor începe să vină, de unde vor fi cei care vor veni, pe ce salarii, în ce joburi şi cu ce impact. Dar mi-a mai zis ceva, urechile la mine!

— Mă rog…

— A zis că vor veni cu propriile lor structuri interlope.

— Cu chinezii în valize… give me a break. What's your point, micule asiat?

— Le milieu, geniule. Războaie teritoriale underworld. Droguri, prostituţie, taxe de protecţie. Poate şi arme, n-am de unde ştii. Ţiganii noştri, ţiganii lor. Cumpărare de politicieni. Bani negri pentru influenceri. Petarde media. Cluburi de fotbal luate cu banii jos. Firme de protecţie şi pază. Privatizări de parcuri şi de rezervaţii naturale.

Ziariști omorâți în bătaie.

— Lasă, că bine v-ar face, că numai căcat mâncaţi… când?

— În cel mult zece ani.

— Tu-l crezi?

— Se cam potrivește. Ce-am văzut eu cu ce zicea el. E rău la ei.

— Că la noi…

— Aici e raiul. Nu glumesc. Am văzut cu ochii mei. Nu e nicio glumă.

— Dă crema să mă mai ung. Pișcă binișor soarele azi! îl pusesem pe gânduri, dar la Dottore gândurile nu ţin mult, puterea lui de concentrare e ca a vrabiei:

— Ne oprim la refugiu, la Șaua Scării?

— Ne.

I-a mai venit o singură idee până la refugiu, dar grea de tot:

— De ce zicea de tine că ejdi prost?

— Nu „zicea”. A zis o singură dată, când i-am povestit că tac'su Bristenei a vrut să mă recruteze și eu n-am vrut. Atunci a zis.

— Tu-i povesteai totul lui Săndel? Absolut totul?

— Păi, cam da. Pe munte nu prea se poate altfel, neh?

— El cum nu-ţi povestea ţie nimic?

— Săndel era Săndel, trebuie să înţelegi acest lucru. Era… cum să zic, era născut să fie personaj de roman – ca și Bristena, de altfel. Ei… oamenii ca ei nu sunt oameni obișnuiţi, ca tine și ca mine, bunăoară: ce personaje să scoată cineva din noi doi?! Bine, nu că m-ar deranja ca cineva să se gândească la asta, da' zic.

— E ceva ce nu-nţeleg.

— Bagă.

— Lui Săndel i-ai povestit absolut totul despre Bristena, dar ei nu i-ai pomenit niciodată despre Săndel?

— Mda.

— De ce?

— De fapt, i-am povestit. La Paris, când era prea târziu… am vrut chiar să i-l prezint, dacă vrei să știi! Dar pe tinereţe, pe sânge fierbinte, nu! Ce, eram prost? Să se culce cu el? Și cu el, ca să zic așa…

— Păi, și ce?

— O iubeam, geniule. Nu c-ai știi tu ce e aia…

Până la refugiu a urmat iarăși descrierea în amănunt a celor două „iubiri” dottoriene, care ar putea fi un foarte interesant studiu

clinic (la descriere mă refer), dar care e pur şi simplu obositoare pentru un om normal. Cum voi nu sunteţi oameni normali, din moment ce citiţi această carte, dau două exemple – nu grozave, dar, sper, ilustrativ-amuzante:

— Cum, bă? Io să-i răcesc pepenii în râu şi ea să nu mă lase să-i pun mâna la ţâţe?! (Una din miriadele de microcrime ale domnişoarei „Nu Neapărat".)

— Cum, bă? Ea să se ducă la fu tut şi pe mine să mă pună să-i păzesc pisicile? Două săptămâni, bă, două săptămâni?! (Asta a fost „Nu. Se Compară".)

Am mâncat de amiază la refugiu, sub un soare arzător, care nu mirosea a bine:

— Mai dă-ţi cu cremă de protecţie.

— Mă dau, micule, mă dau.

S-a dat (cu crema mea, nu că amănuntul ar avea vreo importanţă), dar nu şi pe pavilioanele celor două urechi. Diavolul stă în detalii!

Abia la coborârea de pe vârful Scara a avut iar aer pentru corzile vocale:

— Da' nevastă-ta ce zicea?

— Ce să zică?

— De Săndel.

— Că e frumos.

— Păi, dacă era?

— Am zis eu că nu era? Frumos şi trist. Cum dracu' să nu pice toate după el?

— A ta cum n-a picat?

— A picat, dar eu m-am îmbătat şi i-am distras atenţia. Tehnici diversioniste!

— Ia mai povesteşte-o p-asta cu Săndel şi cu nevastă-ta!

Am obosit. Sincer, am obosit: cartea asta n-o să se termine niciodată dacă eu îi povestesc lui Dottore tot ce are el chef s-audă, iar el nu se satură niciodată de poveştile în care ies eu rău, adică de toate. Mai bine iau cu copy-paste un text pe care l-am scris pentru revistă şi aia e:

Nevastă-mea susţine până-n ziua de azi că prima dată m-ar fi prezentat prietenelor ei la o ieşire „cu fetele" la Pizza Hut, acolo, peste drum de ASE, la parterul hotelului Sheraton. Aşa o fi. Problema e că

nu-mi amintesc absolut nimic: „Erai cu Săndel, eu ţi-am zis că puteţi sta la masa noastră, dacă vreţi, tu ai zis da-da, bine-bine, v-aţi aşezat, aţi băut bere şi n-aţi zis nimica, m-aţi scos din minţi. Fetele nici n-au înţeles care dintre ei erai tu. Stăteai cu ochii-n gol ca şi-acuma… mă, tu auzi ce-ţi spun?”

În 1985 eram elev de-a şaptea, în gimnaziu, şi n-aveam nicio posibilitate de-a câştiga un ban al meu, stăteam la mila lui taică-meu, să-mi dea „de buzunar”, dar nu m-ajungeam niciodată. Ce era să fac? Am zis „da” când nemernicul de unchiu-meu, securistul pensionat, m-a întrebat dacă vreau să spăl maşini la ambasada Tunisiei (acum, acolo e Tucano), unde lucra el ca „om de serviciu” (i-auzi!). 200 de lei, o zi pe săptămână, duminica. „Şi nu e muncă multă”. Nu era, într-adevăr: nu-mi amintesc să fi spălat mai mult de două maşini pe zi. Unchiu-meu stătea pe-un scăunel, burtos, descins la haina lui de piele, îşi sugea dintele de aur şi îmi dădea ordine răstite, cu voce mare, să audă doamna ambasador ce bine mă struneşte. Curând m-am împrietenit cu Hamid, şoferul, şi cu cei doi copii: cu băieţelul jucam „pasepase”, iar fetiţei îi desenam animale fantastice cu creta, pe asfaltul ud, ca să le ghicească (şi le ghicea, era foarte isteaţă: „le griffon!”, „le sphinx!”, „la sirène!”), până se băga nemernicul: „Fă-i, bă, şi-un porc copilului! D-ăla cu codiţă, ineluş-învârtecuş, ce eşti prost aşa?”. „Păi, ei sunt musulmani…”, spuneam, iar el m-ameninţa cu bătaia („Vezi că io nu ştiu multe”). Ultima dată, după muncă, Hamid ne-a luat cu el, la Autoservirea Dorobanţi, în care se găsea mâncare (oribilă, infectă, dar mâncare, pentru că acolo era centru; în cartiere nu se găsea nimic), şi m-a-ntrebat ce-o să-mi cumpăr cu cei 200 de lei din ziua aia. „Une jolie casquette”, am zis şi jap, nemernicul m-a plesnit cu palma peste faţă, acolo, la masa din mijlocul autoservirii. Că de ce vorbeşte gura fără mine. Că, dacă am ceva de zis, îi zic lui şi-i spune el lui Hamid (unchiu-meu neştiind boabă de franceză). Mda… de ce stau cu ochii-n gol la Pizza Hut. („Autoservirea Dorobanţi, Bucureşti”, rubrica „Baruri preeuropene” din revistă)

Lui Dottore i-am spus varianta lungă, deloc diferită de text, în esenţă, doar că e mult mai lungă:

— Auzi, micule.

— Aud.

— Tu de asta ai ce ai cu securiştii? Din cauza lui unchiu-tău?

— Şi din cauza asta, da’ de ce mă-ntrebi?

— Îl pomeneşti mereu şi când vorbeşti de el ţi se piţigăiază vocea… ai scris de el şi-n cărţi, am citit, mi se pare ceva ciudat. Ce ţi-a făcut?

N-am mai putut vorbi. Are dreptate Dottore: amintirea acestui unchi mă transformă. Nu sunt deosebit de belicos, dar pe acest unchi aş dori să-l pot învia în fiecare zi, o mie de ani de-acum înainte, ca să-l omor în bătaie cu ranga. Ar fi unul dintre foarte puţinele lucruri, dacă nu singurul, care m-ar împăca cu Dumnezeu.

— Nimic.

— Bă, dacă nu vrei să zici, nu zici.

Ce să zic, Dottore? Că taică-meu a fost cel mai laş om care a făcut umbră pământului? Că m-a lăsat pe mâna acestui unchi, „să aibă grijă de mine", şi a refuzat dobitocește să mă creadă când îi spuneam că mă bate? Că mă trezesc noaptea din somn, acum, când am aproape 50 de ani, cu acelaşi şi acelaşi coşmar, nesfârşit, nesfârşit, nesfârşit?

Că mă aud urlând, cum urlam atunci, şi-mi sperii nu numai nevasta, dar şi fetiţa, care doarme-n altă cameră? Că nu suport să văd pe cineva stând pe-un scaun întors, cu braţele făcute colac pe spătar? „Şi acum spune poezia". Mă punea să-nvăţ şi să recit „din cap" poezii patriotice, de-alea adulaţioniste, şi la cea mai mică greşeală mă tortura pe îndelete, cu mare grijă să nu-mi lase urme, să n-am ce-i arăta lui taică-meu (nu că dacă aş fi avut ce-i arăta ar fi contat): minute lungi – minute! – mă trăgea de perciuni, până când mă tăvăleam pe podea cerând iertare, apoi varia distracţia trăgându-mă de urechi. Există foarte multe moduri prin care cineva poate fi tras de urechi astfel încât să sufere cât mai mult, iar securiştii le ştiu pe toate. Desigur, nu era uitată nici latură psihologică a depersonalizării, pentru că n-ai cum să nu te simţi bine când obligi un băieţel de opt ani să se dezbrace în pielea goală şi s-alerge prin casă, plângând cu mucii întinşi pe toată faţa, în timp ce strigă „Hai Dinamo!" printre hohote (plânsul era pedepsit separat, ulterior: omul nu se grăbea. Avea toată ziua la dispoziţie, din momentul în care veneam de la şcoală şi până la întoarcerea alor mei de la muncă). Arta lui a dat roade, trebuie să recunosc. La sfârşitul claselor primare nu mai eram un copil, eram o straiţă de frici, laşităţi, conformisme şi cruzimi: atunci a intrat şi soră-mea în „program", iar eu am fost cel care o trăgea de perciuni şi de urechi, cu toată meseria deprinsă de la maestru, pentru greşelile de recitare a poeziilor patriotice („Conducător iubit…"). Este adevărat că

tot soră-mea a reuşit să mă repersonalizeze, spărgându-mi nasul cu lovituri de picior, după ce pleca unchiu-meu la el acasă (ai mei o pedepseau, desigur, dar ei nu-i păsa; soră-mii nu i-a păsat niciodată de proştii de adulţi atunci când ştia că avea dreptate). Dar soră-mea a intrat în „program" mult mai târziu decât mine şi brainwashingul n-a funcţionat aproape deloc în cazul ei, parţial şi pentru că n-a fost niciodată trimisă la unchiu-meu acasă, în strada Popa Soare, unde locuia, ca toţi securiştii, într-o casă „naţionalizată", cu foştii proprietari înghesuiţi într-o magherniţă din curte, în timp ce el cu nevastă-sa ocupau cele trei camere mari de la etaj, unde puteai să joci nu numai fotbal, ci şi volei, atât de înalte erau tavanele. „Foştii proprietari" erau doar o mamă (foarte bătrână) cu fiica ei (bătrână), pentru că bărbaţii familiei fuseseră omorâţi (cel mai probabil chiar de unchiu-meu, am dedus după ani şi ani, din şuşoteli de familie), iar pentru că femeile nu suferiseră destul, mi s-a trasat sarcina să le insult, să le scuip de sus, de pe balcon, să arunc în ele cu fructe stricate şi chiar cu ouă (era criză alimentară, dar securiştii aveau de toate), să fac pipi pe uşa lor şi alte lucruri de acelaşi gen, ceea ce eu am şi făcut, cu foarte mult zel. De la un punct încolo nici n-a mai fost nevoie să mă chinuie cu perciunii şi cu toate, făceam eu singur, preventiv, ceea ce bănuiam că-i face plăcere lui unchiu-meu, c-un zel de care îmi aduc perfect aminte. Nu c-aş vrea.

Privirea, privirea… privirea aia n-o pot uita vreodată. O privire mică, neagră, fixă, complet inexpresivă. În ochii oamenilor se văd chestii, bune sau rele, dar în ochii lui unchiu-meu nu se vedea nimic. Nimic, neant. Ca şi cum ai lipi pe-o foaie de hârtie două puncte negre; acelaşi lucru. Ştiam că mai văzusem undeva privirea aia des-fiinţată şi, când mi-am amintit, i-am zis:

— Ştii cine mai avea ochi ca el?

— Cine, micule?

— Popa ăla musulman din Londra, ţi-am zis. Ăla din Chingford Mount, de la Centrul Islamic, ţi-am zis de nu ştiu câte ori!

— A, da. Ăla care s-a apucat să facă prozelitism cu tine?

— Ăla Ce ochi! Morţi, mă, morţi. Cum era unchiu-meu cu ungurii era popa ăla cu infidelii.

— Ce, unchiu-tău era d-ăla, bolnav cu ungurii?

Ce era să-i spun? Că tot neamul lui de ţărani bihoreni fusese omorât în octombrie ’44 de armatele în retragere şi că el ajunsese orfan, apoi copil de trupă şi ulterior securist cu sechele? La ce bun?

Care securist n-are sechele?!

— Vai de capul meu! Nu există cuvinte în nicio limbă! Cre c-aşa am devenit eu maghiarofil, din cauza demenţei lui patologice!

— Şi din cauza unguroaicei din Vama Veche…

— Separat! Una-i una şi alta-i alta. Ce le tot amesteci ca un tâmpit?

— Am ajuns.

Lacul Avrig este un loc foarte îndrăgit de toţi iubitorii Făgăraşului, în afară de mine şi de Dottore (deja pot spune „noi": când ajungem la Avrig, suntem aproape o singură fiinţă, un fel de monstruozitate a naturii, ca şerpii cu două capete); invariabil, la Avrig ne plouă. N-am scăpat niciodată, n-am scăpat nici acum:

— Micule?

— Mmm.

— Nu mai ai puţin-puţin?

— Nu.

— Doar puţin-puţin pe fund.

— Nu.

— Doar o guriţă mică-mică, cea mai mică, cea mai guriţică mică?

— Nu.

I-am dat până la urmă. Ce era să fac? Ploaia a-nceput aproape imediat după ce-am întins cortul, a ţinut toată noaptea, toată ziua şi a încetat abia spre dimineaţa celei de-a doua nopţi, când oricum eram ciuciulete. Şi eu, şi el, şi cortul, şi sacii:

— Micule?

— Mmm.

— De ce cari după tine şi sacul de vară?

— Acum e bun, fir-ai al dracului!

— Nu zic că nu-i bun, dar de ce-l cari?

Eu, ud la mine în sac, el, uscat în sacul meu de rezervă, bându-mi vodca din sticla secretă, şi tot el cu gura mare.

— Ca să se mire proştii! Arielle cum căra un sac de rezervă?

— Păi, ziceai că ea-l căra ca să-i pice ceva la aşternut…

— Foarte bine făcea! Bravo ei! Un model de urmat – iar eu îl urmez!

— Păi, ce, ţie ţi-a picat ceva, de dooj de ani încoace, de când îl tot cari după tine?

— Ia mai taci. Cehoaicele?

— Cehoaicele, micule, cehoaicele…

I-am cerut sticla să mai iau şi eu o ultimă gură de vodcă şi m-am dus în lac, să fac o baie pe ploaie: apa, rece, ploaia, rece, vodca, dusă. Mă pedepseam pentru ghinion, dar îl pedepseam şi pe Dottore, iar el ştia asta, dar se făcea că nu ştie.

Se întâmplase tot la Avrig. Şi tot pe ploaie. Noi, în cort de partea asta a lacului, cehoaicele, în cort de partea cealaltă a lacului. Tot aşa, plouase toată ziua şi încă mai ploua. Au venit la noi la cort, cu pelerinele pe ele: bună, băieţi, ne plictisim, voi ştiţi limba engleză? Vreţi să jucăm cărţi? Am vrut, cum să nu vrem. Le-am învăţat şeptic, am jucat pe perechi (cu porunci!), am scos – ca şi-acum – sticla secretă de vodcă, le-am cinstit, au băut cehoaicele de parcă aveau gaură-n spate, s-au înveselit, chirăiau, s-au dezbrăcat amândouă în pielea goală (îmi amintesc perfect momentul când „a mea" – deja ni le distribuiserăm – şi-a scos chiloţii: avea nişte chiloţi maro, d-ăia grosuţi, care coboară puţin pe picior), au ieşit din cort şi s-au băgat în lacul rece ca gheaţa, cu râsete, cu plonjoane, cu înotat pe sub apă şi cu bătăi cu stropi. A fost foarte frumos. Noi ne uitam la ele din gura cortului, înveliţi în sacii noştri umezi, ca două babe înfrigurate.

— Măcar laba să ne fi făcut.

Dottore susţine până-n ziua de azi că el n-ar fi rostit vorba asta, în timp ce eu susţin cu egală înverşunare că exact aşa a spus; nu sunt deloc sigur dacă a zis-o când ele au fugit spre lac, în fundul gol, sau a zis-o când au venit dinspre lac înspre cort, ca să-şi recupereze hainele, neascunzându-şi frumoşii cârlionţi (blonzi!), despre care Dottore şi cu mine nu încetăm să depănăm amintiri, întocmai ca Waldorf & Statler, boşorogii din show: fiecare pretinde că „a lui" îi avea mai blonzi decât „a celuilalt". Aşa cum văd eu lucrurile, chestiunea va rămâne netranşată de-a pururi, ceea ce nici măcar nu-i păcat, că avem despre ce vorbi. Ar mai fi şi chestiunea vinii („Tu ai fost de vină, cu şeptarul tău!" *versus* „Ba tu ai fost de vină, cu vodca ta, fi-ţi-ar vodca a dracului!"), dar asta e-ntre mine şi Dottore, nu face parte din carte.

Dar capitolul „Kelty Gunnison" face. Am un colţişor în inimă pentru cortul ăsta al meu (pentru că e-al meu, deşi nu e, sau poate tocmai de-aia), iar el nu pierde nicio ploaie fără să-mi jignească Gunnisonul în toate felurile, de parcă şi-o caută special, că eu rabd, rabd eu orice, dar totul până la cortul ăsta:

— Cârpă! Cârpă! Ia uite ce băltoacă! Şi una la picioare! Izoprenul

meu plutește, dac-ai fi negru, am putea să navigăm pe Mississippi! Ciorapi uscaţi? Puia! Lucruşoarele mele uscate? Puia. De ce mă iau eu după tine, de ce, de ce…?

— Du-te şi dormi în ploaie, dacă nu-ţi convine!

— Ăsta-i cort, micule coviltirnic, ăsta-i cort?! Păi, ce corturi erau pe vremea lui Nea Nicu! Deci Nea Nicu, micule piţifelnic, cel mai mare om, şantierist, fabricant de fabrici de orice! Vrei fabrică de corturi? Na fabrică de corturi! Ăsta era Nea Nicu! N-a meritat poporul ăsta de căcaţi în ploaie un lider ca…

Ăla a fost, mai exact, momentul când n-am mai suportat şi m-am dus să-not în lac, dar nici chiar el, glaciarul, n-a fost în stare să mă răcorească decât abia după vreo zece minute: dacă mai stăteam în cort să-i ascult terifiantele regretnicisme, unul dintre noi doi trebuia să moară. Mi-a fost teamă că nu eu. Ce naiba făceam dup-aia cu cadavrul?!

De la lacul Avrig la Valea Oltului e drum lung, dar plăcut şi uşor, că-i coborâş, ar trebui să fie o plăcere, aşa, ca de ultima zi, dar nu-i. Prea e lung, noi prea disperaţi după Nea Toma. Ne mai păcălim timpul certându-ne:

— De ce eşti, mă, aşa obsedat de Săndel?

— Eu, micule? Tu eşti!

— Ba nicicacum! Cine citează mereu din Săndel ca din sfintele scrieri?

— Dac-a avut omul dreptate! Ejdi tu prost? Ejdi! Atunci?

— Ştii ce cred eu?

— Ce crezi tu, micule credul?

— Eu cred că-l pupi atâta-n cur pe Săndel pentru c-a reuşit în afaceri. Şi mai cred că asta te roade pe tine, ca pe toţi carieriştii care trag de-o leafă şi vor trage de-o pensie: curajul, asumarea de riscuri. Voi? Birocraţi!

— Ce asumare, mă, ce asumare? N-ai zis tu că Săndel şi-a clădit cariera culcându-se cu parizience extracoapte, ca să-l bage pe funcţie?

— Am zis! Şi ce dac-am zis? Tu de ce nu te-ai culcat cu aia din Bruges?

— Cu cine, micule aventurist? Cu nevasta rectorului?

— Nu cu ea, mă, nu cu ea! Cu iubita ei, aia slăbuţă cu ţâţe mici!

— Cu baba aia?!

— Exact ce-am spus. Esenţa ideii. Ai fost comod, ţi-ai asumat zero riscuri, acum stai şi baţi din buze la Săndel şi la avioanele lui

particulare!

— Şi tu cu ce eşti mai breaz?

— Eu ştiu că Săndel este nefericit şi asta mă face mai fericit decât se poate spune!

— Un căcat te face.

Mai coborâm vreo două ore, până-i vine şi lui una:

— Auzi, micule; când ziceai că era născut unchiu-tău ăla?

— 1930.13 iulie 1930.

— Aha!

— Ce aha, mă, ce aha?

— Păi, da. Generaţia care a omorât juma' de milion de ţărani, ca să-i colectivizeze. Îţi dai seama că e posibil că el să fi fost… ce cred eu c-a fost?

— Sunt sigur. N-am dovezi, dar în sinea mea sunt absolut sigur. Ochii ăia!

— Acum s-au schimbat lucrurile pe la noi…

— S-au schimbat pe dracu'… adică, da, ai dreptate. Generaţia de criminali psihopaţi a lăsat locul generaţiei de birocraţi. Scăunişti, asta sunteţi, scăunişti!

— Ce face?!

— Ţara asta, mă? Protejată de voi? Vai de curul ei de ţară! Voi, popii, politicienii, profesorii, femeile, intelectualii, şomerii… aţi fi primii care-aţi trăda, la un caz de ceva. Păi, să fiu eu unul care-şi pune-n cap să invadeze România! V-aş hali cu fulgi cu tot.

— Un căcat ai hali.

— Sunteţi ieftini. V-aş cumpăra angro, ca pe puişorii de-o zi. Capacitatea voastră de rezistenţă este subunitară! I-aş lua la bucată numai pe-ai cu foarte mare caracter, dar ăia-i puţini, sunt sub un procent. Nu m-aş deranja să-mpuşc niciunul; la ce bun? Aţi sări în barca mea cât aş pocni din degete şi pe urmă v-aş pune să asasinaţi rezistenţa adevărată, ceea ce voi aţi face cu tot zelul. Slugoi!

— Ce rezistenţă, mă, ce rezistenţă?

— Eu, de exemplu. Subofiţerii din armată, nu toţi, doar unii. Destui! Proprietarii rurali. Idealiştii, dar pe ăştia vă va fi uşor să-i omorâţi. Speologii. Bicicliştii. Pădurarii. Filateliştii. Alpiniştii. Ungurii. Pompierii. Mă rog, toţi oamenii liberi.

— Or să se bată ungurii pentru România…

— Or sa de ce nu? Şi ei au tot atâta drag de trădători cum am şi

eu!

— Mănânci căcat.

— Pe vremea când vă numeaţi „Siguranţă" cum a fost? Aveaţi arme, eraţi instruiţi, aveaţi organizare subterană, oameni infiltraţi peste tot… şi? V-au halit comuniştii cu fulgi cu tot. Niciunul, nici măcar unul n-a tras!

— Alimănescu?

— Aiurea. A fost primul care-a trecut la inamic, a omorât sute de anticomunişti, iar pe urmă tot ai voştri i-au tras un glonţ în cap. Ştia prea multe.

— Ejdi prost.

Şi el, şi eu suntem mari iubitori de cinematecă, fani Ştefan Sihleanu; pe asta mă bazez. Mă uit fix în ochii lui (nu e greu, şmecheria e să priveşti într-o singură pupilă, eu de obicei aleg stânga) şi rostesc rar, ca să obţin the upper hand:

— De mă veţi asculta… cinci dintre voi vor birui o sută… o sută vor goni zece mii! Şi vor pieri vrăjmaşii de sabie înaintea voastră! Iar de nu mă veţi asculta…

Dottore e dominat, nu-i convine, se-ncordează, dar nu poate scăpa din plasă, gura i se deschide singură şi rosteşte împotriva voinţei lui:

— Voi veni cu mânie şi vă voi pedepsi înşeptit pentru păcatele voastre… veţi pieri în rândul popoarelor… vă va înghiţi pământul vrăjmaşilor voştri!

Mă uit la el cu dispreţ căutat şi-i dau drumul din privire:

— Asta zic, mă. Asta am văzut şi asta zic. Slabi sunteţi, slăbănogi. Într-o ţărişoară ca asta… sufli ca-ntr-o lumânare.

Tăcem până mult dincolo de Chica Pietrelor, certaţi. Boala polară. O ştiu prea bine, dar nu-mi foloseşte la nimic că ştiu, e genul de chestie de care nu poţi scăpa, oricât ai fi de conştient de fenomen; te saturi, pur şi simplu te saturi. De aia îl iubim pe Nea Toma, nu pentru că-i Nea Toma, ci pentru că el este final de traseu, ne ia unul de pe capul altuia, ne descleştează emoţional:

— De când îl cunoaştem noi pe Nea Toma?

— Cum de când, micule tomist, cum de când? Dintotdeauna.

Asta nu e tocmai-tocmai adevărat, dar este ca şi când ar fi; de mult de tot, Nea Toma avea o fată frumoasă, pe care a ferit-o de noi cu energia disperării, ani la rând, până când a văzut-o măritată, cazată,

aranjată, plecată de-acasă. De atunci încoace nu mai poate de dragul nostru. Hoţ mare, bătrânul.

— Noroc, micule!

— Noroc.

Mâncăm felii de gulie şi bem câte-o sută de mililitri de vodcă, aşa cum cere tradiţia. Da, într-adevăr: pe munte, eu nu am la mine o sticlă secretă de vodcă, ci două (oricum, cea „secretă" a căzut răpusă la Avrig – ce era să facem o zi întreagă de stat în cort pe ploaie? Baie-n lac? Da, eu. Dar el?), iar aceasta, ultima, e din cele micuţe, de două sute de grame. O-mpart cu mare atenţie în căni, să nu fie motiv de sfadă, şi bem încetişor, ronţăind gulie cu sare:

— Făgă, micule!

— Făgă!

— Eu de mult am spus…

— Ce dracu-ai spus tu de mult?

— Făgă, am spus. M-aşteaptă!

— De ce te-aşteaptă, mă, de ce te-aşteaptă?

— Ca să mă omoare, micule estragon. Ca să mă omoare.

— De ce să te omoare Făgă, mă, de ce să te omoare?!

— Cine altcineva?

A, aha. Acum înţeleg ce vrea să zică. Nimeni nu merită onoarea de a lua viaţa unui geniu ca el, în afară de-acest masiv. Muntele lui venerat, zeul lui, regele lui, sensul lui. E şi asta o chestie. Eu scriu cărţi, el i s-a făgăduit lui Făgă. Mda.

— Coborâm?

— Hai.

Jos, departe, dar nu foarte departe, şerpuieşte Oltul. Odată ce-l trecem pe podeţul de la Râul Vadului, intrăm în contingent, în Lume. El o să ne-aştepte. Timp are.

— Să vezi ce polonic îţi iei în cap dacă te-mbeţi iar!

Mă enervez pe loc, total; m-am săturat de minciuna asta până peste cap! Dottore este sau nebun, sau sociopat, dar reuşeşte să-mi strice invariabil finalul de traseu cu chestia cu polonicul: individul susţine că el şi cu mine am făcut un concurs de seducţie asupra fetei lui Nea Toma (adevărat, pân-aici), acasă la Nea Toma (adevărat), cu Nea Toma de faţă (adevărat), că-i spuneam amândoi fetei vorbe meşteşugite (adevărat, dar mai mult eu), foarte frumoase, de altfel (adevărat, dar numai eu), că Nea Toma se tot scremea să ne taie puseul

de inspiraţie (adevărat: puseul meu de inspiraţie), fără să reuşească însă (doar pe Dottore l-a făcut să tacă), numai că eu m-aş fi îmbătat (fals!), că i-aş fi pus fetei mâna pe picior (fals, fals, fals!), că Tanti Geta ar fi ieşit din bucătărie c-un polonic murdar de ciorbă şi mi-ar fi dat cu el în cap (nici nu găsesc cuvinte!), ceea ce el (Dottore) nu va uita niciodată, fiind una din amintirile lui de aur (minciună cât China!). Ceea ce s-a petrecut, de fapt, a fost că Tanti Geta a ieşit din bucătărie cu polonicu-n mână şi m-a ameninţat drăgăstos când m-a auzit zicându-i fiică-sii „Ochi de Noapte" (Yeux de Nuit, în originalul mihăiţian):

— Mihăiţă, ştrengarule!

Atât. De unde până unde mână pe picior, beţii şi alte bazaconii?! Numai fabulaţii, numai tentative de discreditare. Şi de dată a fost la fel: Nea Toma-n cap de masă (acolo este locul lui, prin tradiţie), fiică-sa-n partea stângă, eu lângă ea, Dottore faţă-n faţă cu mine, masa gata să se rupă sub ce tot aducea Tanti Geta din bucătărie. Că eu i-am dat fetei un autograf pe cartea mea? I-am dat, de ce să nu-i fi dat! Că m-a pupat pe obraz? M-a pupat, da, şi foarte bine a făcut! Că s-a ridicat, a ocolit masa şi l-a pupat şi pe el? Da, dar de milă. Nu că asta explică multe, nu; asta explică totul.

M-am trezit peste noapte să beau apă, c-aveam gura arsă de sete, numai bine ca să-l aud pe Dottore vorbind prin somn, scărpinându-şi urechile alea jupuite de soare şi trăgând, cum ar veni, concluzia:

— Un căcat sufli.

Sahada

5

The End. Altceva nu mai e de spus. Aici se termină povestea, aici se termină cartea, c-un traseu montan, ca orice carte de-a mea (o singură idee bună am avut şi eu când m-am apucat de afacerea asta cu scrisul, mă ţin cu dinţii de ea. Măcar atât!); mai departe nu mai e nimic, în afară de munca de coafare a manuscrisului, dar aia-i bucătărie internă, n-are de ce să-l intereseze pe cititor (şi nici chiar pe traducător, la o adică: în primul rând că traducătorul e-aşa, o potenţialitate, un „Dă, Doamne, să", iar în al doilea rând că nici pe-un traducător în carne şi oase nu văd de ce l-aş chinui cu încă nişte pasaje care n-aduc nimic nou. Pentru asta există Nouveau Roman). Aşa c-am pus punct, m-am semnat citeţ şi-am deschis mailul, ca să trimit capodopera la editură.

Bunînţeles că fix atunci a sunat Dottore. Nu şi nu, că să-i dau şi lui, să citească înainte, pe motiv că „cine ştie ce tâmpenii ai înşirat tu acolo, micule grafoman!”

— Ţiba! Nu-ţi dau nimic!

— Dacă te rog eu frumos, micule zecimal!

— Exclus.

— Rup din portofel!

— Poţi să rupi ce pofteşti, pe mine să mă laşi în… din ce portofel?

— Rup din portofel, micule panegirist! Te cinstesc La Mămicu!

— Crezi că mă cumperi c-o bere?! Fir-aţi ai dracului de securişti…

— Vezi, micule? Asta tot încerc să-ţi zic. Dacă-mi faci probleme pe linie de serviciu cu metanarativele tale tembele? Ce, să mă dea ăştia afară?

— Unde nu dă bunul Dumnezeu să te-apuci şi tu de-o meserie cinstită, să baţi pe la uşi, ca toţi oamenii: „Bună ziua! Aveţi ceva de muncă pentru mine?”, să mergi la interviuri de angajare, să trimiţi aplicaţii, să cumperi *Anunţul…*

N-am scăpat de gura lui, evident; atât s-a ţinut de capul meu, c-am fost silit să negociez, să las de la mine, să cedez… parţial: i-am trimis capitolele în care apărea el în carne şi oase (mai mult în carne, de fapt, că oasele nu i se mai văd de sub stratul de slănină – trăiesc bine securiştii!) contra promisiunii că La Mămicu beau exact atâtea beri câte pot duce într-o singură sesiune alcoolică, adică de la cinci după-amiaza până la ultimul client (care, se-nţelege de la sine, urma să fie chiar el), plus banii de taxi. După care l-am sunat înapoi şi-am renegociat: Blacklab. Lasă, că are de unde!

M-a sunat iar dup-o săptămână. Foc şi pară, dar nu pentru ce credeam eu (probleme „pe linie de serviciu”), nu, nicidecum! Domnul Dottore era nemulţumit pe teme literare. Da, da. Literare. Nu-i nicio greşeală la mijloc:

— Păi, ce e asta, micule lotofag?

— Ce e asta?

— Păi, unde-i şpilul?

— Care şpil?

— Asta te-ntreb eu pe tine! Ai scris o carte despre Săndel, fără Săndel – bine, admit! Ai umplut sute de pagini numai cu personaje

secundare – bine, admit! Dar cum să mă laşi neterminat, micule mitoman? Cum?

— Cu ce te-am lăsat eu neterminat?

— Păi, de unde are bani?

— Cine?

— Săndel, cine? Nu de el e vorba-n propoziţie, micule deficient?

— De unde să ştiu eu de unde are ăla bani?!

— A-o-leo… d-aia nu vă cumpără lumea cărţile: că sunteţi proşti! Şi proşti, şi grafomani, bine vă făcea Nea Nicu că vă trimitea în producţie; la şaibă! Să daţi şi voi cu nasu-n realitate, să vă iasă băşinile din cap!

— Ce realitate?

— Oamenii, bă, oamenii! Ce vorbesc oamenii?

— De unde să ştiu eu ce vorbesc oamenii?

— Păi, trage cu urechea! Nu ziceai că eşti scriitor? Doi oameni când vorbesc, ce spun? Despre ce discută? Ce-i preocupă? Care-i subiectul?

— Ce mă interesează pe mine ce vorbesc toţi beţivii? Trage tu cu urechea!

— Muncă operativă, micule visător. Oamenii vorbesc despre un singur lucru.

— Ce lucru?

— Bani.

— Bani?!

— Exact. Ascultă-i şi-o să vezi că am dreptate: „Ce fac i, coaie?”. „Bine, coaie, tu?” „Aşa şi-aşa, da’ ai auzit de Mache?” „Nu! Ce-a mai făcut?” „Şi-a luat Audi, futu-l!” „Audi? Bă, ejdi prost?” „Bă, ejdi nebun! Audi?” „De unde are ăsta bani?!”

E un bun povestitor, admit. Ar fi ieşit din el un actor la teatrul de marionete.

— Aşa, şi?

— Păi, asta e ideea. „De unde are ăsta bani?” e subiectul, micule, marele subiect, singurul subiect! Despre asta să scrii ca să-ţi citească lumea opurile!

— Tu vrei să scriu eu în carte de unde are Săndel bani? Asta-i problema ta?

— A ta, nu a mea. Dacă nu spui asta, eşti minciună, eşti degeaba. Acum înţelegi?

— Sincer, nu.

— Ce-a făcut el de-a ajuns aşa bogat? A furat, a dat în cap? A traficat organe, a descoperit petrol, a inventat praful de bere? Stă pe cur, în Golf, şi se dă cu avioane particulare – foarte frumos, dar de unde şi până unde? Care-i secretul, care-i scheletul din dulap? Ce-a comis Săndel, ce compromis, ce manţocărie? A ucis, a şantajat, a dezertat la inamic, a semnat cu sângele lui – ce?

— Habar n-am.

— Păi, atunci n-ai făcut nimic. Te-ai sucit în jurul cozii. Vai de capul ei de carte, că mai bine-o scriam eu! O făceam şi mai scurtă, şi cu twist!

— Un căcat făceai. Ia mai lasă-mă-n pace!

Este adevărat că Dottore mă enervase, ca de obicei, dar tot adevărat este că ceva – ceva din elucubraţiile lui mă pusese pe gânduri. Tot ca de obicei! Am amânat trimiterea manuscrisului şi m-am culcat, că era o oră bună, 11 dimineaţa. Acesta este somnul scriitorului! Te culci la 11 a.m., te scoli la 1 p.m. şi treaba e ca şi făcută; subconştientul a lucrat în locul tău, eşti rezolvat, te poţi relaxa.

Din păcate, oricât de harnic este subconştientul meu, tot n-are de unde să afle „de unde are ăsta bani", adică Săndel. Tot ce-a putut să fete-n somn a fost povestea lui Doppa, care se potriveşte aici ca nucile-n pereţi, dar n-am de ales: ori de câte ori mi-am ascultat subconştientul, a ieşit bine, cititorul m-a bătut pe umeri şi mi-a zis: „Mihăiţă, mie mi-a plăcut! Nu te uita în gura ăstora de te-njură, dă-i înainte, scrie tot de-astea, că până la urmă tot s-o auzi şi de tine!"

Vorbă lungă, sărăcia omului; iată povestea. Îmi pleacă iubirea de-acasă (asta se-ntâmpla demult, nu eram însurat), într-o călătorie „în jurul lumii", timp de un an. Nu ştiu nimic de ea preţ de doi ani bătuţi pe muchie, după care se-ntoarce, slabă-moartă, neagră-tuci, înrăită şi beţivă. Nu vrea să-mi spună nimic, doar că ea trăise „o mare iubire", care nu e treaba mea, deci „Păpuşa, această discuţie se încheie aici". Pe trezie se ţinea de cuvânt şi nu scotea o vorbă despre marea ei iubire, dar, când se ciupea, începea să ciripească – iar eu ce altă treabă aveam, dacă nu s-ascult şi să bag la cap? Sigur, povestea nu era aceeaşi de fiecare dată, ba variantele erau diferite rău, uneori se băteau cap în cap, cele mai multe detalii păreau inventate ad-hoc (şi uitate până la următoarea beţie, când apăreau cu totul altele; am constatat o evoluţie de-a lungul timpului, adică povestea devenea din ce în ce mai

frumoasă, mai romantică, iar ea personal ieşea din ce în ce mai bine – de unde am dedus că primele variante erau cele mai credibile, pe alea trebuia să contez dacă voiam să-nţeleg ceva. Cât de cât…).

Pentru că era o mare problemă cu credibilitatea. După doi ani de iubire bot în bot, tu vii acasă cu mii de poze în care individul nu apare nici măcar o dată?! Nu zic să fi fost el personajul principal, ştiu doar că fetelor le place să fie fotografiate de iubitul lor, dar chiar şi aşa: nici măcar o singură poză? Una?! Fie omul era din cale-afară de urât, fie pozele în care apărea şi el au ajuns direct la gunoi după despărţire. Dacă ar fi numai asta, dar nu: cum îl chema? Orice fiinţă umană are – un nume, o identitate socială, ceva! „Doppa" e-o poreclă, bine, înţeleg, dar în doi ani de zile nu i s-a uitat şi ea în paşaport, să vadă cum îl cheamă, să-i verifice data de naştere, datele în general, cum ar fi făcut oricine? (Eu, în orice caz, aşa aş fi făcut.) A treia nepotrivire: tatuajele. Bristena mi-a desenat de zeci de ori, din memorie, tatuajele eroului ei (avea memorie bună) şi până şi eu mi-am dat seama că alea erau tatuaje de puşcăriaş. Că doar tatuajele nu sunt poze cu pisici! Sunt un cod, un limbaj, un sistem de comunicare: când am lucrat cu Vahid la Paris, el îmi arătase tatuajele lui şi-mi explicase câte ceva, iar Fjodur, barmanul, îmi explicase şi el, ceva mai mult (Fjodur nu făcuse puşcărie, dar Vahid făcuse, de-aia era mai reţinut). Ei bine, de ce-avea Doppa tatuaje de puşcăriaş, dacă nu fusese-n puşcărie? Cum se potrivea asta în peisaj, că nu se prea potrivea, adică nu se potrivea deloc! Ca să nu mai zic de încă o bubă, a patra, după socoteala mea (din ce trăia numitul Doppa?), că prea i-aş da apă la moară lui Dottore, cu teoriile lui despre Mache şi banii lui.

Bref: Bristena şi Doppa se întâlnesc undeva (unde?), se îndrăgostesc fulgerător (nu cred aşa ceva), colindă împreună iubindu-se prin Asia de Sud-Vest, apoi se despart definitiv şi ea se întoarce heartbroken la mine, numai bine ca să plece la Londra, de data asta fără întoarcere. Foarte frumos! Bravo! Numai că mie mi-a interzis categoric să scriu povestea lui Doppa, fără să-mi ofere vreodată cel mai mic motiv al interdicţiei, în afară de voinţa ei de zee.

Se pare deci că Doppa ăsta era născut dintr-o mamă neozeelandeză şi-un tată australian (sau invers), că maică-sa a dispărut urgent din peisaj (divorţ? Deces? Schimbare de sex?), că taică-su a lucrat ca „profesor universitar itinerant" (ce dracu' înseamnă asta?) prin toată China, educându-l singur pe Doppa, cum o fi putut şi

el (nu prea bine, după cum se va vedea). Copilul a crescut trilingv şi din asta şi-a făcut o meserie, că nu mulţi anglofoni se simt ca peştele în apă vorbind mandarina şi cantoneza (ce-or mai fi şi alea). După ce-a murit taică-su, a luat-o tare de tot pe droguri (ce droguri anume, Bristeno? Că sunt droguri şi droguri!) şi n-a fost în stare să iasă din „perioada dificilă" altfel decât construindu-şi o relaţie specială cu whisky-ul (o sticlă pe zi), din care tot încerca disperat să iasă, iar în momentul ăsta intră-n scenă Bristena mea, care nu găseşte nimic mai bun de făcut decât să se-apuce să bea cu el („îl iubeam, tu nu poţi să-nţelegi asta"). Au tot felul de aventuri prin Australia, Indonezia, Vietnam, Thailanda, Birmania (căreia ea-i spunea mereu „Myanmar", atât era de ignorantă), Laos, Bangladesh, Cambodgia şi încă nişte ţărişoare, pân-ajung sus, în munţi. Dezvoltare personală, căutare spirituală, iluminare, al treilea ochi, căcaturi de-astea. Sikkim, Bhutan, Nepal, ashram, maeştri, chakre, guru peste guru, toate drăcoveniile pe care le poate-ncerca omul înnebunit că nu e-n stare să se lase de băutură. Aici se rupe filmul. Doppa ajunge-n Hyderabad, rosteşte şahada şi-i face vânt Bristenei, care – nu se ştie de ce – refuză să-l urmeze întru islam (şi-atunci cum rămâne cu „îl iubeam, tu nu poţi să-nţelegi asta", dacă nu sunt indiscret?!). Ea se-ntoarce acasă, face suferinţă şi eu plătesc oalele sparte.

Acum: în ceea ce mă priveşte, sunt convins că acest Doppa a existat, într-un fel sau altul. Mai sunt convins şi că Bristena s-a minţit eroic ca să-l poată iubi doi ani de zile, ea, care nu putea iubi nici cinci minute o altă persoană în afară de-a ei. Mai presus de orice însă, sunt absolut convins că nu acesta-i tot adevărul: am coada şi trompa, hai să-mi imaginez cum este elefantul! Nu alte detalii mă interesează (deşi mă interesează, dar n-am ce face), ci motivul pentru care ea a refuzat să se convertească. O cunosc. A suferit dintotdeauna de grandomanie, boala profesională moştenită de la taică-său, iar când face ceva, face până la capăt: şi ea ar fi trebuit să rostească şahada. Aşa ar fi fost logic, adică aşa ar fi fost în logica ei, asta vreau să spun; şi-atunci, de ce n-a făcut-o?

N-am fost în stare să aflu şi cel mai probabil nici n-o să aflu vreodată, doar n-o să iau tot Deccanul la pas întrebând din om în om („Salut! îl ştii cumva pe unul Doppa, musulman de-al vostru, care le-avea bine de tot cu băuturica? Nu, nu le mai are acum, dar le-avea mai demult!"), aşa că pot face două presupuneri, mari şi late.

Prima şi cea mai simplă este că Bristena a rostit de fapt şahada şi apoi a făcut vreo nefăcută, a ajuns kafirah din aia şi-a trebuit să-şi ia tălpăşiţa în viteza cea mai scurtă (varianta asta-mi place). A doua, la care nici nu vreau să mă gândesc, este că după ce s-a convertit i s-a cerut dovada supremă a credinţei, şi anume despărţirea de omul iubit. Să fi rămas Doppa acolo, ca un fel de ostatic? Iar ea, odată întoarsă în Lume, să nu fie chiar de capul ei?

Nici acum n-am apucat să trimit manuscrisul către editură:

— Ce-ai făcut, micule sabotor?

— Ce-am făcut?

— Păi, ce-i prostia asta?

— Tu să taci! Vineri seară, La Mămicu. Masă rezervată! Am terminat discuţia.

— Păi, ce-are sula cu prefectura, neghiniţule foarte mic?

— Şi vreau de-aia nefiltrată, că-i mai scumpă. Gata cu duhul blândeţii! No more ea sy going! Şi s-aduci securişti la masa mea, ca să am de cine râde.

— Ce treabă are, mă, drogatu' ăla din Deccan cu Săndelul nostru din Golf?

— Săndel „al nostru"?

— Păi, nu-i român?

— Mă rog. El zice că-i francez, ăia zic că-i englez, acum la alegere.

— Păi, de ce zic golfulenii că-i englez?

— În ce limbă vrei să se-nţeleagă cu ei, capacitateo?!

— Un căcat. E român şi basta! Deci recunoşti că n-are nicio legătură?

— Nu. Eşti tu bătut în cap, asta recunosc!

— Legătură, micule literator, legă-tură! Connection, rapport! Liaison!

— La cinci fără un minut să fii acolo.

I-am închis în nas, să se-nveţe minte: păi, de-aia am murit eu la Revoluţie, ca să mă cenzureze securiştii?! Ori am libertate de creaţie, ori nu mai am! Iar teoria asta tâmpită, cum că Săndel (după atâţia ani!) s-ar mai crede român, numai într-un cap cu chipiu ar fi putut zăbovi vreo clipă: eşti ceea ce vrei să fii, că doar trăieşti în mileniul trei, nu în Peştera cu Oase – dar aşa se vede lumea pe sub cozoroc, simplificată la extrem, redusă la o schemă. Bine, asta până se primeşte ordinul pe

unitate să fie altceva, şi-atunci să vezi cum s-ar îmbăţoşa Dottore că el este somalez, Paraguayan sau eschimos! Iar Săndel cred că român nici măcar în forul lui interior nu se consideră, ci provensal: acolo a fost fericit, pentru prima oară în viaţa lui (bine, era şi tânăr), acolo a schimbat fetele-ntre ele (dar ele două au rămas prietene şi după rocadă – ăsta este adevăratul spirit!), acolo a fost nefericit, în cele din urmă, şi-a murit pe dinăuntru, fie-i ţărâna uşoară. Cei iubiţi de zei mor tineri, zice-se – nu ştiu dacă e aşa, nu prea le am cu zeii –, dar eu m-apuc să spun că nici celor preaiubiţi de femei nu le merge bine. Sau iubiţi prea devreme-n viaţă. Ceva se stric-acolo, în mecanism. Se usucă, se-nchircește.

Şi dacă spun asta eu, care m-am îngropat în Provence mult mai târziu, tocmai la Toulon (acolo n-o cunoştea nimeni), unde am mâncat îngheţată de castane, am traversat spre Les Sablettes, ne-am bălăcit, am făcut dragoste, am fost fericiţi câteva clipe şi-am rătăcit noaptea prin Morillon, fără să ne pese, atunci puteţi să mă credeţi (sau nu). Spre deosebire de Săndel, pe mine nu m-a buşit plânsul la aeroportul din Nisa, ci în gara din Marsilia, când mi-au furat ţiganii rucsăcelul de tură.

O chestiune de onoare

— Salut, Mihai! Poţi vorbi?

— Da, sigur că da! Salut!

De-abia de două săptămâni trimisesem manuscrisul la editură şi nu aşteptam să mă sune înainte de-o lună de la trimitere. Deci era de rău:

— Am citit manuscrisul tău şi mi-a plăcut foarte mult!

— O, mulţumesc, Adrian!

— Da, da. Da. Am râs cu lacrimi, de data asta chiar ţi-a ieşit!

— Sunt… adică… înseamnă că… e de bine?

— Ar fi numai o mică problemă…

— Uf. Ce problemă?

— Titlul.

— Dar ce-are titlul? E un titlu foarte frumos!

— Este, nu zic. Dar nu vinde. O să fugă cititorii ca dracul de tămâie de-un asemenea titlu! E păcat, e mare păcat, eu zic să te mai gândeşti!

— Hai, măi, Adrian… e un titlu genial, m-am tirchilit o grămadă până l-am găsit! Păcatul ar fi să-i dau acum cu piciorul!

— Măi Mihai. Un titlu de carte… are şi el socotelile lui. Să atragă, să intrige, să convingă! Să-i plece omului mâna spre raft numai când îl vede! Să-l facă să plângă, dacă n-are bani atunci, să-l facă să se duc-acasă şi să se-ntoarcă cu banii! Să nu doarmă noaptea, în aşteptarea

zilei de salariu, dacă nici acasă n-are bani! Un titlu e ca funda de la un cadou mare, bine împachetat: nu mai poţi de nerăbdare să desfaci funda, să desfaci ambalajul şi să scoţi cadoul din cutie! Tu înţelegi ce spun eu aici?

— Păi, şi *Resac* ce-are?

— Asta e, că n-are. N-are! N-are nimic din toate astea. E încă un titlu firoscos, tipic pentru un autor român care se dă drept ceea ce nu e. Trebuie să…

— Adică ce mă dau eu?

— Eu nu zic că te dai; eu zic c-o să creadă cititorii că te dai. Poziţionare de periferic, complexe de inferioritate, ţâfnă intelectualistă… nu e bine!

— Adrian, eu îţi respect meseria, dar aici greşeşti. Eu chiar cred în titlul ăsta!

— Da, ştiu, da, sunt convins, te cunosc. Dar, vezi tu. Nu e corect. Nu e corect deloc! Am obosit să port războaie cu marketingul în numele tău.

— Cu marketingul?

— E al treilea titlu pentru care trebuie să-mi pun obrazul mi se pare cam mult. La prima ta carte am venit peste ci cu argumentul debutantului („Hai să-l înţelegem şi pe el, e la-nceput, vrea luna de pe cer"); la a doua m-am luptal cum am putut, le-am explicat, i-am rugat să aibă încredere – şi au avut! Acum ce să le mai spun? Acum trebuie să confirmi, nu mai merge cu ocaua mică!

— Îmi pare rău că nu-ţi place titlul meu.

— Şi dacă mi-ar plăcea, deşi nu-i cazul, datoria mea este faţă de carte, nu faţă de tine. Eu trebuie să trimit cartea în piaţă maximizându-i şansele, nu sabotând-o de la bun început! E vorba şi de afaceri, e vorba şi de profesia mea. Asta zic.

— Dar toată cartea e construită pe *Resac*\ E ca vata de zahăr: n-ai băţ pe care s-o-nfăşori, n-o mănânci!

— Tocmai că nu; asta voiam să-ţi spun.

— Cum nu?

— Nu. Se pare că n-ai înţeles ce-ai scris. Cum să-ţi explic… din cartea ta se înţelege exact opusul resacului ăstuia. Fii atent!

— Hai, măi, Adrian!

— Fii atent: eu mă duc vara în Grecia. Îmi place de nu mai pot! E tot ce-mi doresc de la un concediu, e ceea ce mă motivează tot anul, la muncă, la negocieri greoaie şi sterile… hm… e locul care-mi place, pe scurt.

— Continuă.

— Şi an de an am aceeaşi discuţie cu gazdele mele, oriunde mă duc: ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat cu voi, românii? De zeci de ani avem turişti de peste tot, români nu aveam niciodată, absolut niciodată, şi acum sunteţi milioane. De foarte, foarte puţin timp. Aţi apărut deodată, din senin. Ce s-a întâmplat?

— Eu n-am fost niciodată-n Grecia.

— Ascultă-mă. Ei se minunează de români, ăsta-i adevărul. Românii sunt săraci, nu, românii erau săraci, reputaţional săraci, şi dintr-odată au invadat toată Grecia, plătind cu banul jos. Înţelegi ce spun?

„De unde are ăsta bani?”

— De unde au ăştia bani?!

Adrian râde:

— Da, asta vreau să spun. Hai că începi să înţelegi! Nişte oameni care nu existau, de care n-auzise nimeni au apărut de niciunde, mulţi ca nisipul mării, cu buzunarele pline de bani. M-ai urmărit până aici?

— Te-am.

— Ce povesteşti tu în carte poate să fie interesant sau poate să nu fie, dar simplul fapt c-ai fost pe-acolo, prin locuri necălcate de picior de român, este cheia, cheiţa. Şperaclul… cum îţi place ţie!

— Ba o grămadă de români au fost şi-n fiecare an se duc tot mai mulţi.

— Asta spun! Aici este esenţialul! Sunteţi călătorii, sunteţi umblăreţii, cum să zic, dromomanii, cei care mergeţi peste tot şi cheltuiţi bani, mulţi, puţini, nu contează: dar sunteţi acolo. Localnicii vă iau banii cu plăcere, azi, mâine, poimâine, dar răspoimâine vor începe să se-ntrebe de unde-i aveţi. De ce românii îşi permit, iar ei nu? înţelegi?

— Eu n-am bani. Merg pe ieftinache, pe sărăcie.

— Dar mergi. Ei, aceşti localnici nu merg nicăieri. Ei nu se schimbă, nu schimbă nimic în lumea lor, dar voi da. Vrei să zici că nu te schimbi când călătoreşti?

— Ba da, bunînţeles că te schimbi.

— Te schimbi pe tine şi schimbi şi locul pe unde mergi. La nivel de percepţie, vreau să spun. Uite, eu – şi eu, şi alţii, mulţi, foarte mulţi – am schimbat percepţia grecilor asupra României. Acum înţelegi?

— Adică eu, umblând după copite de cai morţi, am schimbat percepţia asupra României?!

— Tu singur nu. Dar nu eşti singur, chiar dacă deocamdată sunteţi încă puţini: numai eu citesc constant vreo trei bloguri de călătorii, plus rubricile astea din reviste, inclusiv din revista voastră; cel puţin serialul cu hostelurile…

— Da, ştiu. Colegul meu e bun, e foarte bun.

— Deci renunţăm la *Resac,* Mihai? Cauţi altceva, ceva bun, ceva miezos?

Miezos, auzi. De unde să-i scot eu ceva miezos? Şi cât mă scremusem pentru *Resac…* asta-i soarta ideilor bune, să le pruncucidă marketingul.

— Ştiu şi eu? Poate mă gândesc.

— Ăsta e războiul tău, Mihai. Wage it yourself! E-oleacă unfair să-mi ceri mie să ţi-l port, n'est-ce pas? Este… ăăă, cum să spun… o chestiune de onoare.

Hm. O chestiune de onoare. A sunat ca un titlu de carte sau chiar ca un titlu de film: O *chestiune de onoare.* Blockbuster! Mda… şi eu care credeam că mă pricep.

— Păi, atunci trebuie să trec înc-o dată prin manuscris. Că fără resacul ăsta-l meu, unele lucruri nu se mai potrivesc. Ţi-l retrimit dup-aia, bine?

— De acord.

— Pentru efortul ăsta al meu, ar fi frumos să fii culant oleacă… să pui o vorbă bună la grafică pentru mine. Pentru coperta unu. Am o ilustraţie de mare forţă, dar fără sprijinul tău nimica nu fac cu ea! Deci?

Râde înfundat, deşi e destul de obosit, după voce:

— Ce să zic, Mihai? Poate mă gândesc! D'acord?

Ca oricărui ieşean din clasa lui socială, lui Adrian îi vin mai lesne cuvintele-n franceză decât în engleză, dar se fereşte ca dracul de tămâie să admită una ca asta, de frică să nu-l râdă cei tineri („Ha-ha,

franceza, limba aia de moşi!”); numai când se relaxează, la sfârşit de discuţie, sau când e obosit, se dă de gol. îl durea gura să zică şi el „Okay?”, cum ar fi zis oricine?! El crede că eu nu m-am prins de doublethinkingul lui franţuzesc, încearcă să mă ducă de nas cu inserturi (mereu face aşa), dar cu mine nu-i merge. Am şcoala doublethinkingului de pe vremea lui Nea Nicu, vorba maniacului celuia din La Mămicu („Dacic, pur şi simplu dacic!”) … enfin. Oh la la, pardonnez-moi: des temps de l’ancien régime, ca să zic aşa.

Mi-am strâns manuscrisul şi-am plecat în America.

Dollar Point

— Cum să scoţi, mă, copilul la produs?!

Soră-mea, la telefon.

— Cum, mă, să scoţi copilul la produs?!

Pe Whatsăpp, de fapt. Mă şi vedea, îmi vedea faţa.

— Cum să scoţi copilul la produs, mă?! Psihopatu’ dracului!

Era cam furioasă. Era foarte furioasă, de fapt. Era oarbă de furie, la drept vorbind: fiică-mea e singura ei nepoată, alta n-are, şi-o iubeşte de se prăpădeşte. Mai ales acum, de când ai ei s-au făcut mari… e topită, ce mai una-alta:

— Nemernicule, nemernicu’ dracu’, de data asta chiar ai căcat steagu’! O să…

A urmat o serie de lucruri care se spun foarte rar între fraţi, care se spun foarte rar în general. E adevărat că la mânie oamenii dau pe gură ce n-ar spune pentru nimic în lume, dar la soră-mea nu se putea vorbi de „mânie” decât pentru că un cuvânt mai exact lipseşte din română, iar în alte limbi mi-e lene să caut, adică nu mi-e lene, dar nu vreau, fiindcă nu vreau să-mi amintesc tot ce mi-a spus atunci. Am făcut la viaţa mea multe de care nu sunt mândru şi pe care mi-aş dori din tot sufletul să le pot uita, şi chiar pot – pentru o vreme. După care mai vine câte-o ceartă din asta cu soră-mea şi are ea grijă să mi le-aducă aminte. Cum să spun, nu „caracterul” este punctul meu forte, şi încă acum mai e cum mai e, dar mai demult, când vremurile erau tulburi… passons.

Tehnic vorbind, eu nu-mi scosesem fiica „la produs”, cum s-a exprimat (inelegant, dacă-mi daţi voie) scumpa mea surioară, la obidă (hai să atribuim incidentul temperamentului ei „vulcanic”, vreţi?), ci avusesem o ofertă de la o firmă, ofertă de care am decis să profit (foarte frumos din partea mea), dar fără să-mi informez consoarta

(asta n-a fost chiar aşa frumos). M-au agăţat două domnişoare-n mail, când eram cu cea mică de mânuţă, vai ce copil drăguţ aveţi, ce e, băieţel sau fetiţă? a, da? dar cum de n-ar cercei, a, aha, nu credeţi în violenţa asupra copiilor, o bomboană de fetiţă, să vă trăiască! cum te cheamă pe tine, păpuşico? (fiică-mea s-a băgat cu capu-n fundul meu, cum ar fi făcut orice copil de vârsta ei la interpelarea unui străin), nu doriţi să colaborăm în domeniul castingului pentru copii? dar de ce nu vă interesează, este mutual avantajos, lăsaţi-ne să vă explicăm, numai un minut, luaţi loc, o acadea, prinţeso?

Să vin eu cu fetiţa, după grădiniţă, în mall, de două ori pe lună. Ea să se joace cu alţi copii la un loc de joacă special, iar un fotograf – omul lor – să le facă poze copiilor. După ce se strângea un catalog de poze, ei – firma – se duceau pe la fabricanţi de produse pentru copii, iar ăia urmau să-şi aleagă câte un copil pe care să-l facă imaginea brandului. Eu luam trei sute de lei pe şedinţă. Am ciulit urechile, am cerut contractul.

Ca orice fost om de asigurări, am căutat clauza aia scrisă cu litere mici, undeva în josul paginii, că acolo ascund ei ţeapa, în majoritatea cazurilor. Nici măcar nu se deranjaseră s-o ascundă, era scrisă cu font obişnuit: la semnarea contractului, eu scoteam de unde, de neunde (din sărăcia mea!) simbolica sumă de două sute de lei, iar ei îşi luau obligaţia legală să mă contacteze într-un interval de doi ani pentru programarea primei şedinţe foto, care – atenţie! – putea fi şi singura, „în anumite circumstanţe”.

Clar! La milioane de fraieri dispuşi să se despartă pe loc de două sute de lei, sigur că nu era mare lucru să arunce nişte praf în ochi, nişte trei sute, acolo, celor care chiar nu uitau de castingul ăla înainte de doi ani.

Dar nu-şi găsiseră omul domnişoarele alea. Am luat numărul de telefon, am zis că mă gândesc şi că revin eu, am sunat, m-am certat cu vacile de la client service, am ameninţat că-i dau în gât în presă, la radio, oriunde, le-am făcut să plângă, până la urmă mi-au făcut legătura c-o şefă de-a lor care s-a dat drept patroană, dar pe care am simţit-o imediat că era minciună, de la ea am aflat numele unui „partener” despre care intuiţia mi-a spus că era omul cu banii. Am dat mai multe telefoane pe la sursele mele, am explicat, am pledat, am linguşit, m-am căţelit, dar m-am ales cu ce voiam: un contact la ăla. L-am sunat, nu mi-a răspuns, i-am scris mail, nu mi-a răspuns, l-am

rugat pe un amic mai greu să sune, a vorbit amicul, m-a sunat înapoi, mi-a zis că treaba e ca și făcută, individul îmi va răspunde. L-am sunat și i-am zis ce vreau: loc pe listă. În față de tot! Cu mine să nu se joace! Că nu se poate, că nu știu ce, că e un algoritm, că aici e vorba totuși despre copii, că nu așa se fac lucrurile astea, i-am zis că am nevoie de bani și că toată treaba rămâne îngropată între noi, a zis că bine-bine, dar numai pe trei luni, eu am zis șase, el a zis patru, eu am zis cinci, el a zis patru, s-a ținut tare, au rămas patru. Și să nu mai pomenim vreodată despre asta. Gata, boss! Cine e orb, surd și tace trăiește o mie de ani în pace.

Așa că m-am întors cu fiică-mea în mall, am semnat contractul, am plătit două sute (asta era vineri) și-n următoarea miercuri am luat trei sute, după ce aia mică se hârjonise o oră cu alți copilași, dar nu se prea hârjonise, că era obosită de la grădiniță. I-am zis să fie secretul nostru, să nu-i zică lui mami, a înțeles, fiică-mea e brici la chestii de-astea. În trei luni am încasat aproape două mii de lei, bani curați, de care nu știa nici vântul, nici pământul, bani extraordinar de utili când ai de scris o carte și singura ta sursă de venit este lipitul de piese pentru industria chimică (un leu bucata), și asta numai când vine vreo comandă, nu tot timpul! Bine, mai luam bani de la lucrările de arboristică, dar astea erau rare și contabilizate de nevastă-mea, n-aveam cum să le-ascund de ea. Veneam acasă julit, jupuit, murdar, mă mai tăiam la degete cu corderașul sau când ascuțeam lanțurile drujbelor – ce era să-i spun? Că m-am rănit în tastatură?

Numai că fiică-mea este grozav de frumoasă, leită Săndel, iar catalogul ăla chiar se făcea, nu era vrăjeală; cineva a ales-o și i-a pus poza pe produsul lui (nu vreau să spun ce produs, n-am chef s-ajung prin tribunale), pe care l-a văzut nevastă-mea-n raft, într-o sesiune de shopping. Culmea ghinionului, erau acolo amândouă, fără mine, așa că fetița i-a spus tot, ca la poliție, iar nevastă-mea a făcut o criză de nervi, a sunat-o pe soră-mea și ce-a urmat știți deja.

A luat copilul, s-a dus la maică-sa, m-a sunat socru-meu, balamucul de pe lume. Dar fiică-mea a-nceput să plângă că unde-i tati (fata lui tata!), tot clanul a început să se calmeze încet-încet, au mai vorbit cu America, au stat la discuții, s-au mai gândit, până la urmă s-a concluzionat că vina mea nu era așa de mare – acum, altă belea: cum să mă împace? Că și eu, chitros, nu mai voiam să vorbesc cu nimeni (trădători, toți!), doar cu fetița, soră-mea se da de ceasul morții

încercând să readucă armonia în familie, aşa că ne-a invitat pe la ei.

Am zburat fără probleme până la Amsterdam, acolo n-am stat mult, că ne luase soră-mea bilete d-alea scumpe, de ultim moment, şi, cum stăteam aşa, aşteptând îmbarcarea, odată ce-o aud:

— Îl muşcă de obraz.

— Ce spui, tata?

— Îl muşcă. De obraz.

— Vrei să mă muşti de obraz? (o ţineam în braţe)

— Nu.

— Te-a muşcat cineva de obraz?

— Nu, tati!

— Te-ai muşcat singură de obraz când mâneai?

— Nu, tati! îl muşcă de obraz.

— Cine îl muşcă de obraz?

— Îl muşcă pe el.

— Cine este „el", tata? Cine muşcă pe cine de obraz, că nu înţeleg nimic!

— Tu nimic nu înţelegi, tati!

S-a supărat şi s-a cerut pe jos, apoi a început să se alerge cu alţi copii prin aeroport, nevastă-mea stătea cu ochii după ea, eu rămăsesem fără treabă, mă uitam pe geam, ce era să fac? Avionul nostru era la poartă, avion d-ăla mare, nu ştiu de care, nu mă pricep, dar mare-mare, cu două punţi. Scara de acces era deja trasă, mare şi ea, neagră, cu aspect de burduf de cauciuc, făcea un contrast puternic cu albul fuselajului, şi atunci am înţeles: avionul părea „muşcat de obrazul stâng" de burduful cela negru, articulat, corp străin lipit de corpul avionului cu „gura" lui ca de lipitoare. Din patru cuvinte făcuse fetiţa literatură, literatură adevărată, aşa cum eu n-am făcut şi nici n-o să fac: „Îl muşcă de obraz"!

Eram mort de oboseală când am aterizat în San Francisco, în timp ce fetele mele n-aveau nimic: nevastă-mea se uitase la filme, cea mică mă fugărise prin tot avionul (aproape 10 ore! Iar restul de două ore le dormise ca o zână), iar acum nu mai putea de nerăbdare să se joace cu verişoară-sa. Norocul meu că mintea l-a ajutat pe cumnată-meu să monteze-n curte cortul lui de munte şi să-mi pună nişte beri la rece; am băut ca bactriana şi m-am culcat. În casă petrecerea de-abia începuse când am adormit, cântau, se veseleau, hărmălăiau. Am dormit ca duşii.

N-aș fi plecat din curte de la cumnată-meu dacă era după mine: berea, bere, umbra, umbră, jucam best of twenty cu nepotu-meu la coșul de baschet din curte (mă bătea de mă rupea), trai neneacă. De manuscris aproape că și uitasem. Dar voltaica mea surioară avea alte planuri, planuri de călătorie, cum îi șade bine westerneriței: îmbarcarea în mașini, toată lumea, mergem în munți, la frontiera dintre California și Nevada, e un lac acolo, o minune. Tahoe. Au închiriat o casă în pădure, într-un orășel mic-mic care se cheamă Dollar Point și care de fapt nu-i nici măcar orășel, sunt câteva cabane de vacanță în pădurea de redwood, noaptea vin urșii și se plimbă pe strada principală, e liniște, tu n-ai decât să lucrezi la manuscris, noi două ne jucăm cu copiii, dragul tău cumnat cumpără bere și amândoi scrieți. Hai, gata! Nu se discută!

Mi-a plăcut la Dollar Point. În afară de urși, care se plimbau ca vodă prin lobodă (și noaptea, și ziua, niciodată nu știai când dai peste unul pe stradă), totul era la marele fix: luam laptopurile cu noi, plecam de dimineață la lac, eu răceam berile într-un loc secret de sub pier (un fel de ponton), cumnată-meu și le răcea pe-ale lui în lada frigorifică (el nu le are p-astea cu salvarea planetei), scriam, ne prăjeam la soare, înotam, iar scriam, iar beam bere (rece eco, eu, rece câh, el). Pe la zece veneau și ele cu copiii, iarăși hărmălaie, cam ce lucraserăm până atunci, aia era. Aruncam cu mingea de fotbal american (e-o tehnică foarte greu de deprins), îl învățam pe nepotu-meu câte ceva din Krav Maga, chestii de bază („Amici pisuk! Blima katsa… rei!"), soră-mea protesta („Ai grijă să nu mi se lovească copilul!", „Ce copil, soro, care copil? Trebuie să știe cum să cadă, trebuie să știe tot, dar noi începem cu-nceputul"), băiatul își depășea sfiala de limbă și mă întreba în românește când obosea („Unchiu'?", „Mmm", „E chiar true că maestrul de la instructorul tău a servit timp în Legion?", „Îhî", „Și că his old master a purtat război și a servit timp în prison la muslim?", „E-adevărat. Reluăm?"), nepoată-mea o învăța pe fiică-mea cum să sperie mămicile cu cârcâieci prinși în lac, aș zice că era bine de tot, dar soră-mea stătea cu ochii pe mine cât mă hodineam:

— Ce faci, fratelo?

— Mersi, bine.

— Păi, nu lucrezi? Unul scrie cod, altul nu scrie nimic. Treabă-i asta?

— Eu, ca să zic așa, mai mult cu gândirea creativă…

— Lasă dracu' gândirea creativă, pune mâna şi dă gata manuscrisul ălalte aşteaptă oamenii de la editură, ai uitat ce-ai promis?

— Nu, da' reflectez…

— Reflectează mai repede, că acuşi se termină excursia! mai ai mult?

— Păi, titlul şi fiţa de localizare.

— Ce fiţă de localizare?

— Nu ştii tu, că nu te pricepi la meserie! Aşa fac maeştrii. E chestie de fineţe.

— Ce dracu' fac maeştrii?!

— Scriu ceva după ce termină de scris. Aşa, o fiţă, un rafinament, un căcăţiş, să ştie lumea că-s maeştri, un fel de tras de mânecă: bă, cititorule, io-s maestru, bă, nu neica-nimeni! Trebuie să fii foarte ager la treaba asta.

— Uimeşte-mă, agerule.

— Păi, da. Da-da! Ai scris ultimul rând, ai scris ultimul cuvânt, ai terminat tot ce-ai avut de spus, pe urmă laşi câteva spaţii blank, muţi cursorul pe dreapta paginii şi bagi o greuceană, o ceva: „Bucureşti, iulie 2019" – asta e slăbuţă; „La Mămicu, 23 august 2019"; sau ceva special, cu totul misterios: „La Ciotat, aprilie" – asta nu e rea deloc, dar se poate şi mai bine, fii atentă.

— Eşti tâmpit.

— „La moara mea" sau „Berlin, Ku'damm Straße" sau „Pe mare" sau „La ţară" sau „La vie" sau „La Huşi, în luna lui Brumărel" sau „Pe patul de spital, în Duminica Paştilor" sau „De înălţarea Sfintei Cruci, veleat 7527" sau…

— Şi de-aia te scremi tu atât? Scrie-acolo „Dollar Point" şi-ai terminat bâlciu'!

— Scriu, scriu, nu mă mai pisa! Stăm, gândim problema, cugetăm, întoarcem chestiunea pe toate feţele, doar nu suntem animale! Cumnate, mai într-o bere?

— Scoate din ladă. Tu ţi le-ai terminat pe-ale tale?

— Le-or fi luat curenţii, că nu le mai găsesc acolo unde le-am pus…

— Ai naibii curenţi. Scoate două.

— Mă, voi munciţi aicea sau beţi bere?!

— Eu am de scris linii de cod.

— Eu am de scris fiţa de localizare.

— Fi-ţi-ar fiţa să-ţi fie de cap…

I-au distras fetele atenţia, norocul nostru. Fiică-mea se ţinea de mâini cu verişoară-sa şi cântau frumos „Frère Jacques, / Frère Jacques, / Dormez-vous? / Dormez-vous? / Sonnez les matines! / Sonnez les matines! / Ding, daing, dong!”, iar mamele au fugit repede la ele, să ia parte la cântecel şi la joc (se învârteau în cerc, toate patru, ca-ntr-o horă domoală).

Am vrut să mă ridic, să iau mingea şi să mai arunc nişte pase cu băiatul, dar tocmai atunci mi-a sunat telefonul.

— Cine e, unchiu’?

— Număr necunoscut. Stai aşa.

M-am dus mai încolo, spre ponton. Numărul era necunoscut, da, dar nu-mi venea să cred. Număr de Europa să mă sune pe mine, la Tahoe? Pe mine?!

Cred că l-am lăsat să sune de vreo două ori. Mi se pusese ca o ceaţă:

— Oui, Mademoiselle.

Cuprins

Mulţumiri 5
Grenelle 7
FILIT 21
Soweto 30
Margallah 38
Gaudeamus 47
Cerşuiala 63
Sarajevo 80
Nisa 93
Casablanca 104
Marrakech 114
Plaiul Foii 127
Timişoara 139
Groapa de Aur 152
Închiloţăreală în Almati 167
Frumoasa de pe Şui 175
A Doua Zi după Sâmbătă 182
Evropeiski Soyuz 188
Gară pentru trei 195
Leopardul din Taşkent 201

Molenbeek 208
De la Ohaba la Herculane 228
Kelty Gunnison 245
Șahada 295
O chestiune de onoare 304
Dollar Point 309
5 EGO
au apărut:
Mihai Buzea – *Gastarbeiter*
Dan Coman – *Parohia*
Mihaela Perciun – *Cenușă rece*
Ioana Baetica Morpurgo – *Schije*
Mircea Țuglea – *Grazia*
Bogdan Răileanu – *Tot spațiul dintre gândurile mele* Dinu Guțu – *Intervenția*
Cristian Fulaș – *Cei frumoși și cei buni*
Dan Alexe – *Pantere parfumate*
Carmen Firan – *Umbra pierdută* Cătălin Pavel – *Chihlimbar*
Cosmin Leucuța – *Hoodoo*
Sebastián Lăzăroiu – *Ornațidii*
Iulian Ciocan – *Dama de cupă*
Cristian Fulaș – *Fâșii de rușine*
Anca Vieru – *Spulberatic*
Lucia Dărâmuș – *Convoiul mieilor*
Ohara Donovetsky – *Casting pentru ursitoare* Andrei Dósa – *Ierbar*
Dan Miron – *Ascultă muzica. O fugă*
Dorina Rusu – *Râsul*
Radu Părpăuță – *Rămas-bun*
Tudor Ganea – *Porci*
Kocsis Francisko – *Un roman într-o gară mică*
Mihai Buzea – *Jimmy*
Cezar Amariei – *Zilele noastre mărunte*
Ioana Scoruș – *Freud Museum*
Adrian G. Romila – *Apocalipsis*
Andrei Crăciun – *Și fericirea era obligatorie*
Alina Nelega – *ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat* Sebastián Lăzăroiu – *Zilele lui MM*

Diana Bădica – *Părinți*
Carmen Firan – *în apele facerii*
Cristian Fulaș – *După plâns*
Vlad Drăgoi – *Mica mea inimă de om singuratic*
Tudor Ganea – *8*
Mariana Gorczyca – *Dincoace și dincolo de tunel. 1945*
Dan Coman – *aceste lucruri care nu se vor schimba niciodată*
Cezar Paul-Bădescu – *Frica de umbra mea*
Iulian Bocai – *Constantin*
Maria Manolescu – *Vânători-culegători*
Dan Ciupureanu – *Biroul de întrebări Ridicole*
Lavinia Braniște – *Sonia ridică mâna*
Mihai Buzea – *Recrutorii* în pregătire:
Mihai Radu – *Contaminare*
Alexandru Potcoavă – *Viața și întoarcerea unui Halle*
Ionuț Chiva – *Kids are not OK*
www.poltroni.ro

Redactor: Raluca Tolcev Coperta: Carmen Parii Tehnoredactor: Luminița Păun
Bun de tipar: octombrie 2019 – Apărut: 2019
Editura Polirom, B-dul Carol 1 nr. 4 – P.O. BOX 266 700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: officepolirom.ro București, Splaiul Unirii nr. 6, al. B_3A, sc. 1, el. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313 89.78; E-mail: office. bucureștipolirom.ro
Imprimeriile cavid
Iași, Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt 67 – 69, 700498 Telefon: 0232 276221, Fax: 0232 232588 www.imprimeriiledavid.ro
Contravaloarea timbrului literar se depune în contul Uniunii Scriitorilor din România
Nr. R044RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

— Salut, Mihai! Poți vorbi?

— Da, sigur că da! Salut!

De-abia de două săptămâni trimisesem manuscrisul la editură și nu așteptam să mă sune înainte de-o lună de la trimitere. Deci era de rău: – Am citit manuscrisul tău și mi-a plăcut foarte mulți – O, mulțumesc, Adriani

— Da, da. Da. Am râs cu lacrimi, de data asta chiar ți-a ieșit!

— Sunt… adică… înseamnă că…
e de bine?
— Ar fi numai o mică problemă…
— Uf. Ce problemă?
— Titlul.